پردي جي باري
سوال جواب

- عورت جو ڪنهن ڪنهن کان پردو آهي؟ 34
- مرّس ٻاهر نہ نڪرڻ ڏني تہ ..... ؟ 86
- مرّس جو حق وڌيڪ يا ماءُ پيءُ جو 89
- ڇا دل جو پردو ڪافي آهي؟ 148
- گهر وارن کي دوزخ کان ڪيئن بچايون 220
- عشق مجازي جي باري ۾ سوال جواب 244

شيخ طريقت، اميراهلسنت، باني دعوت اسلامي حضرت علامہ مولانا ابوبلال

محمد الياس عطّار قادري رضوي دامت برکاتہم العاليہ

يادداشت

مطالعي جي دوران ضرورت مهل انبر لائن ڪري اشارا لکي ڪري صفحو نمبر نوٽ فرمايو. اِنشَاءَاللهعَزَّوَجَلَّ عِلم ۾ ترقي ٿيندي.

هن كتاب ۾ مختلف هنڌن تي اسلامي ڀيرن جي مدني ڪمن
جون مدني بهارون برڪتون لٽائي رهيون آهن

پردي جي باري ۾ سوال جواب

شيخ طريقت، اميرِ اهلسنت، بانيءِ دعوت اسلامي، حضرت علامه
مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي
دامت برکاتهم العاليه

ترجمو پيشڪش

مجلس تراجم (دعوت اسلامي) سنڌي زبان ۾ هن ڪتاب جو ترجمي ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش ڪئي آهي. جيڪڏهن ترجمي يا ڪمپوزنگ ۾ ڪٿي ڪا ڪمي بيشي نظر اچي ته مجلس تراجم کي آگاهه ڪري ثواب جا حقدار بڻجو.

رابطي جي لاءِ: مڪتب مجلس تراجم (دعوت اسلامي)
عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محلہ سوداگران
پراڻي سبزي منڊي باب المدينه ڪراچي
فون نمبر: 91-90-34921389-021
E-mail: translation@dawateislami.net

کتاب جو نالو : **پردي جي باري ۾ سوال جواب**

مؤلّف : شيخ طريقت، امير اهلسنت، باني ءِ دعوت اسلامي، حضرت علامہ دامت برکاتہم العالیہ
مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي

چاپو پهريون :

چاپو ٻيون :

چاپندڙ : مکتبة المدينہ عالمي مدني مرکز فيضانِ مدينہ بابُ المدينہ کراچي

مکتبة المدينہ جون مختلف برانچون

مکتبة المدينہ: فيضان مدينہ آفندي ٽاؤن حيدرآباد 022-2620122

مکتبة المدينہ: فيضان مدينہ فيضان مدينہ سکر 071-5619195

مکتبة المدينہ: فيضان مدينہ العطار ٽاؤن ميرپورخاص 023-3514672

مکتبة المدينہ: فيضان مدينہ مارکيٽ روڈ دادو 025-4611541

مکتبة المدينہ: عطار آباد (جيڪب آباد) 027-2710635

مکتبة المدينہ: چڪرا بازار نوابشاھ 024-4362145

مکتبة المدينہ: رابعہ شاپنگ سينٽر فاروق نگر لاڙڪانہ 074-4054191

مکتبة المدينہ: نزد خضر حيات مسجد ٽنڈو

مدني التجا: ڪنهن کي به هي ڪتاب ڇاپڻ جي اجازت ناهي-

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

"يا فاطم بنت مصطفيٰ" جي 15 اکرن جي نسبت سان هن ڪتاب کي پڙهڻ جون 15 نيّتون

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: نِيَّةُ الْمُؤمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهٖ. يعني مسلمان جي نيت ان جي عمل کان بهتر آهي. (المعجم الكبير للطبراني، الحديث: 5942، ج 6، ص185)

پ مدني گُل:

- سڀ نيت ڪانسواءِ ڪنهن بہ نيڪ عمل جو ثواب ناهي ملندو.
- جيتريون سنيون نيتون وڌيڪ، اوترو ثواب بہ وڌيڪ.

﴿1﴾ اِخلاص سان مسئلا سکي رضاءِ الهي جي حقدار ٻڌجنديس ﴿2﴾ حتي الامکان هن ڪتاب جو باوضوءِ ﴿3﴾ قبلي رخ ٿي مطالعو ڪنديس ﴿4﴾ هن جي مطالعي جي ذريعي فرض علم سکنديس ﴿5﴾ جيڪڏهن ڪو مسئلو سمجهہ ۾ نہ آيو تہ عالمن کان پڇا ڪنديس ﴿6﴾ (پنهنجي ذاتي ڪتاب تي) ضرورت موجب خاص خاص جاين کي اندر لائين ڪنديس ﴿7﴾ يادداشت واري صفحي تي ضروري نڪتا لکنديس ﴿8﴾ جنهن مسئلي ۾ دشواري ٿي تہ ان کي بار بار پڙهنديس ﴿9﴾ سڄي زندگي عمل ڪنديس ﴿10﴾ جيڪي اسلامي پينرون نٽيون ڇاڙين انهن کي سيکاريندیس ﴿11﴾ جيڪي علم ۾ برابر هوندیون انهن سان مسئلن ۾ تڪرار ڪنديس ﴿12﴾ ٻين اسلامي پينرن کي هي ڪتاب پڙهڻ جي ترغيب ڏيارينديس ﴿13﴾ گهٽ ۾ گهٽ 12 عدد يا وس آهر هي ڪتاب خريد ڪري ٻين کي تحفي ۾ ڏينديس ﴿14﴾ هن ڪتاب جو مطالعو ڪري ثواب سموري امت کي ايصال ڪندس ﴿15﴾ ڪتابت وغيره ۾ شرعي غلطي نظر آئي تہ ڇاپيندڙن کي تحريري طور تي اِطلاع ڪندس. (ڇاپيندڙن کي ڪتابن جون غلطيون صرف زباني ٻڌائڻ خاص فائديمند ناهي هوندو)

فهرست

عنوان	صفحو
درود شريف جي فضيلت	1
عورت جي لفظي معنيٰ	1
چا اڄ ڪلهه بہ پردو ضروري آهي؟	2
جاهليّت واري زماني جي مدت ڪيتري؟	2
بي پردگي جو عذاب	3
جهانجهر مان مراد ڪهڙو زيور آهي؟	4
هر گهنگهري سان گڏ شيطان هوندو آهي	4
جهانجهر وارن گهرن ۾ فرشتا ناهن ايندا	5
زيور جي آواز جو حڪم	6
عورت جو مڙس جي لاءِ زيور پائڻ	7
شهنشاهِ مدينہ جو ديدار نصيب تي ويو	8
ستر جي باري ۾ سوال جواب	9
سِتُر ڪنهن کي چوندا آهن؟	9
مرد جو ستر ڪِتان کان ڪيستائين آهي؟	10
حاجي سڳورا ۽ نيڪر پائيندڙ	11
عورت جو سِتر	11
نماز ۾ ٽورڙو ستر ڪليل هجي تہ .....؟	12
آئون نماز ڪونہ پڙهندي هيس	13
دل خوش ڪرڻ جي فضيلت	14
ستر جي ٻي قِسم جا چار حصا	15
(1) مرد جو مرد جي لاءِ ستر	16
پار جو ستر	16
تمام ننڍڙي پار جي ران کي چُهڻ ڪيئن؟	17
امرد کي ڏسڻ جو حڪم	17
(2) عورت جو عورت جي لاءِ ستر	18
(3) عورت جو اجنبي مرد کي ڏسڻ	19
ڪافره دائي کان وِيَم ڪرائڻ	19
(4) مرد جي لاءِ عورت جو ستر	20
(الف) مرد جو پنهنجي زال کي ڏسڻ	21
(ب) مرد جو پنهنجي مَحرمن کي ڏسڻ	21
مرد جو ماءُ جي پيرن تي زور ڏيڻ	22
(ج) مرد جو آزاد اجنبي عورت کي ڏسڻ	23
چهرو ڏسڻ جي اجازت جي صورت ۾ ڪَن ۽ ڳچي ڏسڻ جو مسئلو	24
بي پردگي کان توبهہ	24
جنهن سان نڪاح ڪرڻو آهي اُن کي ڏسڻ	26
جيڪڏهن ڏسڻ ممڪن نہ هجي تہ چا ڪري	27
عورت جو مرد کان علاج ڪرائڻ	28
چيلهہ جو سُور ۽ مدني قافلو	29
مرد جو عورتن جي ڪپڑن ڏانهن ڏسڻ	30
دامن جو ڏاڳو	32
گهر کان ٻاهر نڪرڻ جا احتياط	33
عورت جو ڪنهن ڪنهن کان پردو آهي؟	34
مَحارِم جا قِسم	34
ڪير جي رشتي ۾ پردو ڪرڻ مناسب آهي	35
نسبي محرمن ۾ ڪير ڪير شامل آهن؟	36
ڪجهہ سهرا خطرناڪ هوندا آهن	36
ڏير ۽ ڀاڃائيءَ جو پردو	37
ساهرن ۾ ڪهڙي طرح پردو ڪري ؟	39
پر ديدار جي لاءِ آزمائشون	40
آسيہ جي دردناڪ آزمائش	42
مرحومہ امڙ جيجل مدني ڪم ڪرڻ جي اجازت ڏيارائي	44
مدني ڪم جي تڙپ مرحبا!	45
چار فرمانِ مصطفيٰ	45
گهر ۾ پردي جو ذهن ڪيئن ٻڌجي؟	46
ماتحت جي باري ۾ پُڇيو ويندو	47
ننڍي ڀاءُ جي اِنفرادي ڪوشش	47
ديّوث جي تعريف	49
جيڪڏهن عورت نافرماني ڪري تہ ....؟	51
چا زبان سان چيل ڀاءُ ٻيٽ جو پردو آهي؟	52
هنج ورتل پار جو حڪم	52
پارڙي هنج وٺڻ ڪيئن آهي؟	53
هنج ورتل کان پردو جائز هڻڻ جي صورت	54
ڇوڪرو ڪڏهن بالغ ٿيندو آهي؟	55
ڇوڪري ڪڏهن بالغہ ٿيندي آهي؟	55
ڪيتري عمر جي ڇوڪري کان پردو آهي؟	55
ڪافره عورت کان پردو	56
اعليٰ حضرت جي فتويٰ	59
فاجره عورت کان پردو	59
منهنجي زندگي جو مقصد	60
883 اجتماع	62
مدني انعامات ڪنهن جي لاءِ ڪيترا	62
مدني انعامات جي عاملين جي لاءِ بشارت	63

عنوان	صفحو	عنوان	صفحو
چا استاد کان بہ پردو آهي؟	64	چا نڪاح نہ ڪري عورت گنهگار ٿيندي	99
پير ۽ مريدياڻي جو پردو	64	(1)مڙس جي اجازت کان سواءِ گهر کان نڪرڻ جو عذاب	100
عورت نامحرم پير جو هٿ نہ ٿي چمي سگهي	65	(2) نڪ جي سوراخ جو رت ۽ پون چٽي ته بہ	101
غير عورتن سان هٿ ملائڻ جو عذاب	65		
عورت جو قرآن سکڻ جي لاءِ گهر کان نڪرڻ	66	آئون ڪڏهن شادي نہ ڪنديس	102
استقامت جي برڪت	66	پيڪن وارا محتاط رهن	103
هر ڪالهہ تي هڪ سال جي عبادت جو ثواب	67	مڙس بي پردگيءَ جو حڪم ڏئي ته ....؟	104
عورت جو پير کان علم حاصل ڪرڻ	68	پارن جو پهريون مدرسو ماءُ جي هنج آهي	105
عورت پير سان ڪالهہ پولهہ ڪري يا نہ؟	69	عورت مڙس کان عِلم حاصل ڪري	106
پير ۽ مريدياڻيءَ جي فون تي ڪالهہ پولهہ	69	عورت جو عالمہ وٽ وڃي ڪري پڙهڻ	107
عورت جي لاءِ فون ڪٽڻ جو طريقو؟	70	علم جو ذريعو سنتن پريا اجتماع بہ آهن	108
بد نصيب عابد ۽ نوجوان ڇوڪري	71	زيارتِ مصطفيٰ	108
شهوت پرستي ڪفر تائين وڃي وڃي	74	آقا اُمت جي حالت کان باخبر رهندا آهن	110
عالم زادي جيڪڏهن بي پردہ هجي ته؟	75	بنا اجازت جي اجتماع جي لاءِ گهر ان نڪرڻ	111
عالم پيءُ جو دردناڪ انجام	76		
عورت عمرو ڪري يا نہ ڪري؟	77	عورت جو مرد وٽ پڙهڻ	111
اُمّ المؤمنين سڄي عمر گهر ان باهر نہ نڪتيون	78	عورت عالم جوبيان ٻڌڻ جي لاءِ نڪري سگهي ٿي يا نہ ؟	113
عورت کي مسجد جي حاضري منع هئڻ جي وجهہ	79	جنت ۾ وڃي وڃڻ وارا عمل	113
		دعوتِ اسلامي جو 99% ڪم انفرادي ڪوشش سان آهي	115
15 ڏينهن کان پوءِ جڏهن قبر ڳلي	82		
صحبت جو اثر ٿيندو آهي	84	خطرناڪ زهريلو نانگ	116
دنيا گهٽو اڳتي نڪري چڪي آهي!	85	چا پردو ترقي ۾ رڪاوٽ آهي	117
مڙس باهر نہ نڪرڻ ڏئي ته .....؟	86	حقيقت ۾ ڪامياب ڪير؟	118
7 فرمانِ مصطفيٰ	87	جهنم ۾ عورتن جي ڪثرت	119
مڙس جو حق وڌيڪ يا ماءُ پيءُ جو	89	بي غيرتي جي انتها	120
مڙس تي زال جا حق	90	ستر هزار حرامي ٻار	121
گهر امن جو گهوارو ڪيئن ٻڌجي؟	91	چادر ۽ چؤديواري جي تعليم ڪنهن ڏني؟	122
لوڻ وڌيڪ وڃي ڇڏيو	92	عورت جي ملازمت جي باري ۾ سوال جواب	123
زال جي لاءِ جنت جي خوشخبري	93	گهر ۾ ڪم واري رکي سگهجي ٿي يا نہ ؟	124
اسلامي ڀينرن لاءِ مدني سهرو	94	ايئر هوسٽس جي نوڪري ڪرڻ ڪيئن؟	124
مدني سهرو	95	مرد جو ايئر هوسٽس کان خدمت وٺڻ ڪيئن؟	124
سچي نيت جي برڪت سان گم ٿيل هار ملي ويو	96		
		عورت جو اڪيلو سفر ڪرڻ ڪيئن ؟	125
سڻي نيّت جون فضيلتون	97	عورت جو هوائي جهاز ۾ اڪيلو سفر ڪرڻ ڪيئن آهي؟	127
گم ٿيل شيءَ ملڻ جي لاءِ چار وظيفا	98		
خوفِ خدا سبب عورت جو نڪاح نہ ڪرڻ ڪيئن آهي؟	98	عورت جو علاج جي غرض سان گهٽيءَ ۾ هلڻ ڪيئن آهي؟	128

عنوان	صفحو
اسان هاڻي صرف مدني چينل ڏسندا آهيون	128
نماز براين کان بچائي ٿي	129
نبي جي پيروي ۾ خشڪ ٽاري لوڏي	130
ڇا عورت ڊاڪٽر وٽ وڃي سگهي ٿي؟	131
عورت جو مرد کان انجيڪشن لڳرائڻ	131
مرد جو نرس کان انجيڪشن لڳرائڻ	131
مٽي ۾ لوهه جون ڪِليون	132
نرس جي نوڪري ڪرڻ ڪيئن آهي؟	132
زخمين جي خدمت ۽ صحابيات	132
نرس جي نوڪري جي جائز ٿيڻ جي صورت	133
پيءُ کي پاهرين ملڪ نوڪري ملي ويئي	133
گڏيل تعليم جو شرعي حڪم	135
عورت ۽ ڪاليج	135
پرديدار چوڪريءَ جي شادي ناهي ٿيندي	136
حڪومتي نوڪري	137
آزمائش ۾ نه وڃجو	137
ناول پڙهڻ ڪيئن آهي؟	138
آئون فيشن واريءَ هيس	140
مُسڪرائي ڪري ڳالهائڻ سنت آهي	141
ڇا اڇلهه پردو ضروري ناهي؟	142
اوهان ته گهر جا ماڻهو آهيو؟	142
مرد جي هٿان چوڑيون پائڻ	142
پردو ڪرڻ ۾ معاشري کان خوف ٿيندو آهي	143
حڪايت	144
ڇا گهر ۾ ميت ٿي وڃي تڏهن به پردو ضروري آهي؟	144
پٽ وِڃايو آهي حياءَ ناهي وِڃايو	145
ڏيءَ جي گلي جو سور ختم ٿي ويو	146
غير مَحرم سان تعزيت ڪري سگهجي ٿي يا نه ؟	147
غير مَحرم جي عيادت ڪرڻ ڪيئن آهي؟	147
ويم جي باري ۾ سوال ۽ جواب	147
ڪافره دائي کان ويم ڪرائڻ جو مسئلو	148
ڇا دل جو پردو ڪافي آهي؟	148
ذهني مريض تندرست ٿي ويو	150
پردو ڪرڻ ۾ هڪ ٿيندي هجي ته	152
بيبي فاطمه جي ڪفن جو به پردو!	153
بيبي فاطمه جو پلصراط تي به پردو	154
ملنساري جون برڪتون	155
مزارن تي عورتن جي حاضري	156
عورت جنت البقيع ۾ حاضري ڏي يا نه ؟	157
عورت جي روضهء رسول تي حاضري	158
عورت مدينيءَ ۾ زيارتون ڪري سگهي ٿي يا نه؟	160
عورت مسجدِ نبوي ۾ اعتڪاف ڪري يا نه ڪري؟	160
صحابيات جي پردي جون ڪيفيتون	161
﴿1﴾ احرام جي حالت ۾به چهري جو پردو	161
﴿2﴾ انصار عورتن جون ڪاريون چادرون	162
﴿3﴾ تهبند ڪاڙي رَوا ناهي ورتا	162
﴿4﴾ پردي جا احتياط! سُبحٰن اللّٰه!!	163
﴿5﴾ رَوا سنها نه هجن	163
﴿6﴾ سنهو رئو ڪاڙي ڇڏيو	164
﴿7﴾ عهدِ رسالت ۾ آزاد مسلمان عورت جي حجاب نشاني هو	165
﴿8﴾ هر حال ۾ پردو	166
﴿9﴾ زال گهر کان ٻاهر نڪتي ئي ڇو؟	166
عورت کي تنگ ڪيو ته جنگ ڇڪي وئي	167
عورت ۽ شاپنگ سينٽر	167
عورت کي گهر ۾ قيد رکو!	168
سيڊو سامان مرد ئي آڻين	168
عورت جو ٽيڪسي ۾ ويهڻ بابت سوال جواب	170
گهر جي نوڪر سان عورت جي بي تڪلفي جو حڪم	174
اسلامي پيٽ ۽ راهِ خدا ۾ سفر	175
مدني قافلن جون 6 بهارون	176
﴿1﴾ گڏي جو سور ختم ٿي ويو	177
مفلوج جي هٿو هٽ شفايابي	178
﴿2﴾ بلڊپريشرجي مريضه تندرست ٿي وئي	179
100 گهرن کان بلائون پري	180
﴿3﴾ سکون جي نند	180
﴿4﴾ ڪنڌ جو سور ختم ٿي ويو	182
نابين ٻار جي حيرت انگيز حڪايت	182
﴿5﴾ مون کي التي اچي ويندي هئي	184
﴿6﴾ سون جو گم ٿيل ڪوڪو ملي ويو	185
جنت جو به ڇا شان آهي!	186

عنوان	صفحو	عنوان	صفحو
اسلامي پيٽ ۾ نيڪي جي دعوت	187	وارن جي باري ۾ سوال جواب	214
آواز ڪيئن ڪليو!	187	وارن جي باري ۾ احتياط	215
اسلامي پينرن جو مدني مشورو	189	عورت جو مٿو ڪوڙائڻ	215
عدت جي دوران سنتون سکڻ جي لاءِ نڪرڻ ڪيئن آهي؟	189	عورت جو مردانہ وار ڪٽرائڻ	215
		هُوءَ ڪفن ڦاڙي ڪري آڻي ويني	215
اسلامي پينرن جو اجتماع ڪرڻ ڪيئن؟	190	ڪمزور بهانا	217
غير عالم کي بيان ڪرڻ حرام آهي	191	عورت جو درزيءَ کي ماپ ڏيڻ ڪيئن؟	218
عالم جي وصف	191	پاءُ ۾ پاجائي جي انفرادي ڪوشش	218
غير عالم جي بيان ڪرڻ جو طريقو	193	گهر وارن جي اصلاح ڪريو	220
مبلغن جي لاءِ اهم هدايت	193	گهر وارن کي دوزخ کان ڪيئن بچايون	220
اسلامي پينرون نعتون پڙهن يا نہ؟	194	ڪڍڻي کان بہ پردو	221
اسلامي پينرون اسپيڪر استعمال نہ ڪن	195	مُخَنث کنهن کي چوندا آهن ؟	221
عورت جي راڳ جو آواز	196	ڪڍڻاپ کان بچڻ جي تاڪيد	221
منهنجو آواز ڏکندو هو	197	نقلي ڪڍڻو	222
ويراندي مان هڪ ٻئي کي سڏ ڪرڻ ڪيئن آهي؟	199	جيڪو مخنث نہ هجي ان کي ڪڍڻو چئي سڏڻ ڪيئن آهي؟	222
پارن کي ڏڪا ڏيڻ جو آواز	199	مُخَنث کي ڪڍڻو چئي ڪري سڏڻ	223
عورت نعتن جي وڊيو ڪيسٽ ڏسي يا نہ ؟	200	ڪڍڻن جو ڪردار	224
عورت نعتن جي ڪيسٽ ٻڌي يا نہ؟	201	ٽين جنس يعني خُنثيٰ جي باري ۾ اهم معلومات	225
اسلامي پينرون نعت خوانن جون ڪيستون نہ ٻُڌن	201	هڪ ڪڍڻي جي مغفرت جو قِصّو	226
ڇا اسلامي پينرون مرحوم نعت خوان جون نعتون ٻڌي سگهن ٿيون؟	202	ڪنوار جي پيرن جو ڏوپ چٽڪارڻ ڪيئن آهي؟	227
مونکي مدني چينل مدني برقعوپارائي ڇڏيو!	203	نظر جي باري ۾ سوال جواب	228
اسلامي پينرن جي مدني چينل ڏسڻ جو شرعي مسئلو	204	نظر جي باري ۾ 4 حديثون	228
		نظر ڦيري ونو	228
عورت عامل وٽ وڃي يا نہ ؟	205	جاڻي واڻي نظر نہ وجهو	229
عورت جو ميڪ اپ ڪرڻ ڪيئن آهي؟	206	نظر جي حفاظت جي فضيلت	229
لباس جي باوجود اگهاڙي	206	ابليس جو زهريلو تير	229
ڏيکاءُ جي لاءِ زيور پائڻ	208	اکين ۾ باهہ پري ويندي	230
عورت خوشبو لڳائي يا نہ؟	208	باهہ جي سرائي	230
عورت خوشبو هٽي ٻاهر نہ نڪري	209	نظر دل ۾ شهوت جو بچ پوکيندي آهي	230
خوشبو هٽڻ واري عورت جي حڪايت	210	عورت جي چادر بہ نہ ڏسو	231
پُرڪشش برقعو	210	بدنگاهي ڪري ورتي تہ پوءِ ڇا ڪري ؟	231
مدني برقعو	211	گناهہ مٽائڻ جو نسخو	232
اسلامي پينرن کي تنبيهہ	211	توبهہ جي ادائي سان گناهہ ڪرڻ ڪفر آهي	232
پاڙي ۾ برقعو کولي ڇڏڻ ڪيئن آهي ؟	212	هڪ اک وارو ماڻهو	233
مدني برقعي ۾ گرمي لڳندي هجي تہ .....؟	213	آئون گناهن جي ڏٻڻ مان نڪري آيس	236
آقا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَسَلَّم تپندڙ صحرا ۾	213	دعا جون فضيلتون	237

عنوان	صفحو
ڪنهن جي گهر ۾ جهاتي پائي نه ڏسو	238
اک ڪڍي ڇڏڻ جو اختيار	239
گفتگوءَ ۾ نظر ڪٽي هجي؟	240
نگاهِ مصطفيٰ جون ادائون	240
جشنِ ولادت جي برڪت سان منهنجي زندگي بدلجي ويئي	242
جشنِ ولادت ڏسي قبولِ اسلام	243
جشنِ ولادت ملهائڻ ۽ ارن سان آڻا خوش ٿيندا آهن	244
عشق مجازي جي باري ۾ سوال جواب	244
عاشق ۽ معشوق شادي ڪري سگهن ٿا يا نه؟	246
غير شرعي مجازي عشق جون تباهه ڪاريون	247
ٽن نوجوان پينرن جي اجتماعي خودڪشي	248
عشق ۾ ناڪام ٽيلن جون خودڪشيون	249
مجازي عشق کان بچڻ جو طريقو	249
شادي ڪيتري عمر ۾ ٽيڻ گهرجي	250
جِنّ جيڪڏهن عورت تي عاشق ٿي وڃي ته؟	252
جنّ جيڪڏهن عورت کي زبردستي تحفو ڏئي ته	252
عاشق ۽ معشوق جي تحفي جو شرعي حڪم	252
ناجائز تحفا موٽائڻ جو طريقو	253
اَمرَد کي تحفو ڏيڻ ڪيئن آهي ؟	253
عورت نامحرم کي تحفو ڏئي سگهي ٿي يا نه؟	254
زليخا جو داستان	256
نادان عاشقن جو رد ٿي ويو !	258
برقعي پوش اعرابيّہ	260
عشق بازيءَ کان جان ڇڏائڻ جو روحاني علاج	263
عبدالله بن مبارڪ جي توبهه جو سبب	263
نانگ مور ڇل ڪري رهيو هو	264
خوشنصيب عابد جي ثابت قدمي	264
انبياءِ ڪرام تي به امتحان آيا	268
مجازي عشق تباهي مچائي آهي	270
عاشقن جي جذبات جا ست حياسوز جملا	271
عاشقائن جي جذبات جا 12 حيا سوز جملا	272
عشق ۾ ٽيڻ واريون شادين جي باري ۾ سوال جواب	273
ڪورٽ واري شادي	273
ڪُفو ڇاکي چوندا آهن؟	276
ڪفو جي سيني شرطن جي وضاحت	276
(1) نَسَب جو بيان	276
عَجَمي ڇوڪرو ۽ عَرَبي ڇوڪري	277
عالم جي وڏي فضيلت آهي	278
ميمڻ ۽ سيّدياڻي جو ڪورٽ ميرج	279
سيّدزادي ۽ ميمڻ ڇوڪريءَ جو ڪورٽ ميرج	281
غيرِ سيّد ۽ سيّده جو نڪاح	283
(2) اسلام ۾ ڪُفو هڻڻ	284
مسلمان ڇوڪريءَ جونومسلم سان نڪاح	284
(3) روزگار (ڪم ڏنڊي) ۾ ڪفو هڻڻ	285
تاجر جي ڇوڪريءَ جو ڪفو آهي يا نه ؟	285
حجام ۽ موچي جو پاڻ ۾ ڪفو هڻڻ	286
(4) ديانت ۾ ڪفو هڻڻ	287
فاسق ۽ بنتِ متّقي	287
(5) مال ۾ ڪفائت (يعني ڪفو هڻڻ)	288
ڪفو جي باري ۾ مختلف سوال	288
پي ڪي پيءُ بڻائي ونڻ	291
شادي ڪارڊ ۾ پيءُ جو نالو غلط وڃهڻ	291
زال مڙس جو هڪ ٻئي تي شڪ ڪرڻ ڪيئن آهي؟	295
ڪنهن کي رنڊي چوڻ ڪيئن آهي؟	297
گار جي دنياوي سزا	297
شڪ جي بنياد تي الزام نه هڻو	299
لوهه جا 80 ڪوڙا	299
عيب لڪايو، جنت ماڻيو!	299
عيب کولڻ جو عذاب	300
جادو ٽوٽو ڪرائڻ جو الزام	301
بهتان جو عذاب	301
توبهه جون تقاضائون پوريون ڪري ونو!	302
بدگمانيءَ جي باري ۾ سوال جواب	303
روئندڙ تي بدگمانيءَ جو نقصان	304
زال مڙس جي غسل ميت جي باري ۾ سوال جواب	304

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

پردي جي باري ۾ سوال جواب

شيطان کيتري به سستي ڏياري هي کتاب مڪمل پڙهي وڃو، اِن شآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ معلومات جو انمول خزانو هٿ ايندو.

درود شريف جي فضيلت

حضرت اُبَي بن کَعْب رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن بارگاهِ رسالت ۾ عرض ڪيو ته آئون (سي وِرد، وظيفا، دعائون ڇڏي ڏيندس ۽) پنهنجو سمورو وقت درود پڙهڻ ۾ گذاريندس، ته سرڪار مدينه صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: "اهو تنهنجي فِڪرَن کي ختم ڪرڻ جي لاءِ ڪافي ٿيندو ۽ تنهنجا گناهه معاف ڪيا ويندا." (سنن ترمذي ج 4 ص 207 حديث 2465)

ہر درد کی دوا ہے صلِّ علیٰ محمد
تعویذِ ہر بلا ہے صلِّ علیٰ محمد

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

عورت جي لفظي معنيٰ

سوال: عورت جي لفظي معنيٰ چا آهي؟

جواب: عورت جي لغوي معنيٰ آهي "لڪائڻ جي شيء" الله جي محبوب، داناءِ غُيُوب، مُنَزَّهٌ عَنِ الْعُيُوب صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو فرمانِ عاليشان آهي: عورت "عورت" (يعني لڪائڻ جي شيء) آهي، جڏهن اها نڪرندي آهي ته شيطان ان کي جهاتيون پائي ڏسندو آهي. (يعني ان کي ڏسڻ شيطاني ڪم آهي) (سنن ترمذي ج 2 ص 392 حديث 1176)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالىٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

چاڄ ڪلهه به پردو ضروري آهي؟

سوال: چا هن دؤر ۾ به پردو ضروري آهي؟

جواب: جي ها. ڪجهه ڳالهيون جيڪڏهن پيشِ نظر رهن ته اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ پردي جا مسئلا سمجهڻ ۾ آساني رهندي. سيپارو 22 سورةُ الاحزاب جي آيت نمبر 33 ۾ پردي جو حڪم ڏيندي پروردگار عَزَّوَجَلَّ جو ارشادِ نور بار آهي:

وَقَرْنَ فِیْ بُیُوْتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِیَّةِ الْاُوْلٰى

ترجمهٔ ڪنزالايمان: ۽ پنهنجي گهرن ۾ ٽيڪ رهو ۽ بي پردي نه رهو اڳوٽي جاهليت جي بي پردگي وانگر.

خليفهِ اعليٰ حضرت صَدْرُ الافاضِل حضرت علامه مولانا سيّد محمد نعيمُ الدّين مراد آبادي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الهادي ان جي تحت فرمائن ٿا: "اڳوٽي جاهليّت مان مراد اسلام کان اڳ جو زمانو آهي، اُن زماني ۾ عورتون آڪڙجي نڪرنديون هيون. پنهنجي زينت ۽ مَحَاسِن (يعني هار سينگار ۽ جسم جون خوبيون مثلاً سيني جي اُپار وغيره) کي ظاهر ڪنديون هيون ته جيئن غير مرد ڏسن. ڪپڙا اهڙا پائيندیون هيون، جن سان جسم جا عضوا چڱيءَ طرح نه ڏکبا هئا." (خزائن العرفان ص 673) افسوس! موجوده دؤر ۾ به جاهليّت واري زماني جي بي پردگي ڏسڻ ۾ اچي پئي، يقيناً جيئن اُن زماني ۾ پردو ضروري هو ائين ئي هاڻي به پردو ضروري آهي.

جاهليّت واري زماني جي مدّت ڪيتري؟

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحنّان

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

فرمائن ٿا: ڪاش هِن آيت مان موجوده مسلمان عورتون عبرت حاصل ڪن، هي عورتون اُنهن **اُمَّهَاتُ الْمُومنِين** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُنّ ڪان وڌيڪ ناهن. صاحبِ **روح البيان** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحنّان فرمايو ته حضرت سيّدنا آدم عَلٰی نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ۽ سيّدنا نوح عَلٰی نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي طوفان جي وچ واري زماني ڪي جاهليّتِ اُولیٰ چئبو آهي، جيڪو ٻارهن سؤ ٻاهتر (1272) سال آهي ۽ عيسيٰ عَلٰی نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ۽ حضور اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي وچ وارو زمانو **جاهليّتِ اُخريٰ** آهي جيڪو تقريبًا ڇهه سؤ(600) سال آهي. وَاللهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَم عَزَّوَجَلَّ و صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

(نورالعرفان ص 673، روح البيان ج 7، ص 170)

بي پردگي جو عذاب

سوال: بي پردگي جو ڇا عذاب آهي؟

جواب: عورت جي بي پردگي غضبِ الٰهي ۽ تباهي جو سبب آهي. اِن سوال جو جواب سيپاري 18 سورةُ النُّور جي آيت نمبر 31 جي هن حصي جي تفسير ۾ ملاحظه فرمايو، جيئن ته ارشاد آهي:

وَلَا يَضْرِبْنَ بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِيْنَ مِنْ زِيْنَتِهِنَّ ؕ

ترجمو ڪنزالايمان: ۽ زمين تي پنهنجا پير زور سان نه رکن جو معلوم ٿي وڃي انهن جو لِڪل سينگار. (پ 18 النور 31)

بيان ڪيل آيت سڳوري جي تحت مفسّرِ قرآن، خليفهءِ اعلیٰ حضرت صَدْرُ الاَفاضِل حضرت علامه مولانا سيّد محمد نعيمُ الدّين مراد آبادي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الهادي فرمائن ٿا: يعني عورتون گهر جي اندر هلڻ ڦرڻ ۾ ۽ ٻه پير ايتري قدر آهستي رکن جو انهن جي زيور جي جهنڪار ٻڌڻ ۾ نه اچي، **مسئلو:** ان ڪري گهرجي ته عورتون وڇندڙ **جهانجهر** نه

پائن. حديث شريف ۾ آهي: "اللهعَزَّوَجَلَّ اُن قوم جي دعا قبول ناهي فرمائيندو جنهن جون عورتون **جهانجهر** پائينديون هجن." (تفسيرات احمديه ص 565) ان مان سمجهڻ گهرجي ته جڏهن زيور جو آواز دعا قبول نه ٿيڻ جو سبب آهي ته خاص عورت جو (پنهنجو) آواز (جيڪو بِنا شرعي اجازت جي غير مردن تائين پهچي) ۽ ان جي بي پردگي ڪيڏي نه ربّ تعاليٰ جي ذڪر جو سبب بڻجندي، پردي جي معاملي ۾ بي پرواهي تباهيءَ جو سبب آهي. (خزائن العرفان ص 566)

جهانجهر مان مراد ڪهڙو زيور آهي؟

سوال: حديث ۾ جنهن وڄندڙ جهانجهر (يعني ڇيرون) پائڻ جي منع ڪئي وئي اُن مان ڪهڙو زيور مراد آهي؟

جواب: ان مان گهنگهرن وارو زيور مراد آهي. اهڙا زيور پائڻ وارين جي باري ۾ هڪ حديث ۾ ارشاد آهي: اللهعَزَّوَجَلَّ وڄندڙ جهانجهر جي آواز کي ائين ئي ناپسند فرمائي ٿو جيئن گاني جي آواز کي ناپسند فرمائي ٿو ۽ جيڪا اهڙا زيور پائيندي هجي ان جو حشر به ڪائڻ وڃائڻ وارن وانگر ڪندو، جيڪا عورت وڄندڙ جهانجهر پائيندي ته اُن تي لعنت وسندي آهي.

(كنزالعمال ج 16 ص 164 رقم 45063)

هر گهنگهري سان گڏ شيطان هوندو آهي

حضرت سيدنا عبدالله بن زبير رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا اسان جي بانهيءَ حضرت زبير رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي چوڪريءَ کي حضرت عمر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ وٽ وڃي آئي ۽ اُن جي پيرن ۾ گهنگهرا هئا، حضرت سيدنا

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

عمر فاروق رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **جن انهن کي ڪٽي ڇڏيو ۽ فرمايو ته مون رسول الله** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **کان ٻڌو آهي ته هر گهنگهري سان گڏ شيطان هوندو آهي.** (سنن ابي داؤد ج 4 ص 124 حديث 4230)

جهانجهر وارن گهرن ۾ فرشتا ناهن ايندا

حضرت سيدتنا بُنانه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **فرمائن ٿيون ته اُهي اُمُّ الْمؤمنين حضرت سيّدتنا عائشه صِدّيقه** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **وٽ هيون ته پاڻ** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **جن جي خدمت ۾ هڪ ٻارڙي آندي وئي جنهن کي گهنگهرن وارا زيور پاتل هئا جيڪي آواز ڪري رهيا هئا پاڻ** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **چيو ته هن کي مون وٽ هرگز نه آڻيو پر انهيءَ صورت ۾ جڏهن ته ان جا جهانجهر ٽوڙي ڇڏيا وڃن ۽ مون رسول الله** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **کي فرمائيندي ٻڌو ته اُن گهر ۾ ملائڪ ناهن ايندا جنهن ۾ جهانجهر هجي.** (سنن ابي داؤد ج 4 ص 125 حديث 4231) **هِن باب جي حديثن جي تحت مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْحَنَّان **فرمائن ٿا: "اَجْرَاس، جَرس جو جمع آهي ان جي معنيٰ جَلاجِل يعني گهنگهرا ۽ اُن جهڙي آواز واري شيءِ، اُٺ جي ڳچي ۾ گهنگهرا ۽ باز نالي پکي جي پيرن جي چلّن کي به اجراس يا جلاجل چوندا آهن. اسان جي هندوستان ۾ به پهرين عورتن ۾ جهانجهر جو رواج هو." حضرت عائشه** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **واري حديث ۾ جيڪو جهانجهر ٽوڙي ڇڏڻ جو ذڪر آهي اُن جي وضاحت ڪندي مفتي صاحب** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه **فرمائن ٿا: "اهڙي طرح (ٽوڙي ڇڏيو) جو اُن جي اندر جا ڪَڪرا (پٿر) ڪڍيا وڃن يا اهڙي طرح جو اُن جا گهنگهرا ڪڍيا وڃن يا اهڙي طرح جو**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

خود جهانجهر ئي ٽوڙيا وجن مطلب اهو ته اُنهن ۾ آواز نه رهي.
(مرأة المناجيح ج 6 ص 136)

زيور جي آواز جو حڪم

سوال: چا عورت جي لاءِ آواز وارو زيور پائڻ بلڪل منع آهي؟

جواب : نه! ائين هرگز ناهي، منهنجا آقا **اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاهه امام احمد رضا خان** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن **فتاويٰ رضويه جلد 22 صفحو 127 ۽ 128 تي لکن ٿا: بلڪ عورت جو قدرت هئڻ باوجود بلڪل زيور نه پائڻ مڪروه آهي جو مردن سان مشابهت ٿيندي. وڌيڪ فرمائن ٿا ته حديث ۾ آهي: رسول الله** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن مولیٰ علي** كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم **کي فرمايو:** "يَا عَلِيُّ مُرْ نِسَاءَکَ لَايُصَلِّيْنَ عُطُلًا"
ترجمو: اي علي! پنهنجي گهر جي عورتن کي حڪم ڏي ته بنا زيور جي نماز نه پڑهن. (المعجم الاوسط للطبراني ج 4، ص 262، حديث 5929)

اُمُّ المُؤمنين حضرت عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا **عورت جو بِنا زيور جي نماز پڑهڻ کي مڪروه** (يعني ناپسنديده) **سمجهندیون هيون ۽ فرمائيندیون هيون ڪجهه نه پائي ته هڪ ڏاڪو ئي ڪچي ۾ ٻڌي ونې.** (السنن الكبريٰ للبيهقي ج 2، ص 332، رقم 3267) **اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه **وڃڻ واري زيور جي استعمال جي باري ۾ ارشاد فرمائن ٿا: وڃڻ وارو زيور عورت جي لاءِ ان حالت ۾ جائز آهي جو نامحرمن مثلاً ماسات، ماروٽ، سوٽ، پُٽات، جيٺ، ڏير، پيٽويي جي سامهون نه ايندي هجي، نه اُن جي زيور جي جهنڪار** (يعني وڃڻ جو آواز) **نامحرم تائين پهچي. الله** عَزَّوَجَلَّ **فرمائي ٿو:**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه پيرا صبح ۽ ڏهه پيرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا لِبُعُوْلَتِهِنَّ (پ 18 النور 31)

ترجمو کنزالايمان: ۽ پنهنجي سينگار کي ظاهر نه ڪن مگر پنهنجي مڙسن تي.

۽ فرمائي ٿو:

وَلَا يَضْرِبْنَ بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِيْنَ مِنْ زِيْنَتِهِنَّ ؕ (پ 18 النور 31)

ترجمو کنزالايمان: ۽ زمين تي پنهنجا پير زور سان نه رکن جو معلوم ٿي وڃي انهن جو لِڪل سينگار.

فائدو: هي آيت سڳوري جيئن نامحرم تائين زيور جو آواز پهچڻ بابت منع فرمائي ٿي ائين ئي جڏهن آواز نه پهچي (تہ) ان جو پائڻ عورتن جي لاءِ جائز ٻڌائي ٿي تہ ڏمَڪ (آواز) ڪري پير رکڻ کان منع فرمايو، پائڻ کان منع نہ فرمايو. (فتاويٰ رضويه ج 22 ص127، 128)

عورت جو مڙس جي لاءِ زيور پائڻ

سوال: عورتن جو پنهنجي مڙس جي رضامندي لاءِ زيور پائڻ ڪيئن آهي؟

جواب: ثواب جو ڪم آهي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مولانا شاهہ امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: عورت جو پنهنجي مڙس جي لاءِ زيور پائڻ، هار سينگار ڪرڻ وڏي اجر جو سبب ۽ عورت لاءِ نفل نماز کان افضل آهي. ڪجهہ نيڪ بيبيون جيڪي پاڻ بہ ۽ انهن جا مڙس بہ اولياءِ ڪرام مان هئا هر رات عشاء نماز کان پوءِ خوب سينگار ڪري ڪنوار ٿي پنهنجي گهر واري وٽ ايندیون هيون جيڪڏهن انهن کي پنهنجي طرف حاجت ڏسنديون حاضر رهنديون نہ تہ زيور ۽ ڪپڑا مٽائي مصلو وڇائي ۽ نماز پڙهڻ ۾ مشغول ٿي ويندیون هيون. ڪنوار کي سينگار ڪرائڻ تہ تمام

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن ڪتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان ڪتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

پراڻي سنت ۽ گهڻين حديثن مان ثابت آهي بلڪ ڪنواري ڇوڪرين کي زيور ۽ ڪپڙن سان سينگاري رکڻ تہ جيئن انهن جون مڱڻيون (يعني رشتا) اچن، اها بہ سنّت آهي. (فتاويٰ رضويہ ج 22 ص 126) پر ياد رهي! هار سينگار گهر جي چؤ ديواري ۾ اُهو بہ صرف محرمن جي سامهون هجي، انهن کي سجائي سنواري غير مردن جي سامهون بي پرده وڃي ڪرڻ حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي.

شهنشاهِ مدينہ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَسَلَّم جو ديدار نصيب ٿي ويو

اسلامي ڀينرو! شرعي پردي تي استقامت حاصل ڪرڻ لاءِ تبليغ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان هر دم وابستہ رهو. دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم بہ ڪندين رهو ۽ دعوتِ اسلامي جي سنتن جي تربيت جي مدني قافلن جون مسافر بڻجڻ جي سعادت بہ حاصل فرمائيندين رهو.[1] جيڪڏهن ڪير پُڇي تہ مدني قافلن ۾ ڇا ٿو ملي؟ تہ آئون چوندس تہ مدني قافلن ۾ ڇا نٿو ملي! هِن مدني بهار کي ملاحظہ فرمايو ۽ عشقِ رسول سان لبريز دل جو فيصلو مدني بهار جي آخر ۾ ڏنل شعر تي سُبحٰن الله چئي تصديق جي مهر لڳائي ڪريو. حيدرآباد (باب الاسلام سنڌ) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو بيان ڪجهہ ائين آهي تہ اسان جي علائقي ۾ دعوتِ اسلامي جي اسلامي ڀينرن جو هڪ

---

(1) اسلامي ڀينرن جي مدني قافلي جي هر مسافره سان گڏ انهن جي پارن جا والد يا قابلِ اعتماد محرم جو گڏ هجڻ لازمي آهي. پڻ ذميدارن کي پنهنجي مرضي سان مدني قافلا سفر ڪرائڻ جي اجازت ناهي مثلاً پاڪستان جي اسلامي ڀينرن جي مدني قافلي جي لاءِ "اسلامي ڀينرون جي مجلس براءِ پاڪستان" جي منظوري ضروري آهي.

مدني قافلو تشريف فرما ٿيو. ٻئي ڏينهن نيڪي جي دعوت لاءِ علاقائي دوري کان پوءِ ٽيڻ واري سنتن ڀري بيان ۾ مون کي به شرڪت جي سعادت ملي، بيان کان پوءِ جڏهن صلوٰة وسلام جا اهي شعر پڙهيا ويا: "اي شهنشاهِ مدينه اَلصَّلٰوة وَالسَّلام" ته اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون بيداري جي حالت ۾ ڏٺو ته شهنشاهِ مدينه، راحتِ قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم اُتي تشريف وٺي آيا آهن. پنهنجي غم خوار آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن کي ڏسي آئون پاڻ تي قابو نه رکي سگهيس ۽ منهنجي اکين مان لاڳيتو لڙڪ وهندا رهيا، پوءِ اهو ايمان افروز منظر منهنجي نظرن کان غائب ٿي ويو، ايستائين اجتماع پڻ اختتام تي پهتو.

مل گئے وہ تو پھر کمی کیا ہے
دونوں عالم کو پا لیا ہم نے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ستر جي باري ۾ سوال جواب

ستر ڪنهن کي چوندا آهن؟

سوال: سترِ عورت ڇاکي چوندا آهن؟

جواب: ستر جي لفظي معنيٰ آهي لِڪائڻ، ڍڪڻ. جِن عضون جو لڪائڻ ضروري آهي انهن کي عورت چوندا آهن ۽ گڏجي ان عمل کي "سترِ عورت" (يعني پردي وارن عضون جو لڪائڻ) چوندا آهن. اسان جي عرف ۾ انهن مخصوص عضون کي به ستر چوندا آهن جن

کي لکائڻ ضروري آهي. دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مکتبة المدينه جي شايع ٿيل 1250 صفحن تي مشتمل کتاب "بهارِ شريعت" جلد اول صفحي 479 تي صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: سترِ عورت (يعني اوگهڙ لکائڻ) هر حال ۾ واجب آهي چاهي نماز ۾ هجي يا نه، اڪيلو هجي يا کنهن جي سامهون. ٻنا کنهن صحيح غرض جي اڪيلائي ۾ ٻه (ستر) کولڻ جائز ناهي ۽ ماڻهن جي سامهون يا نماز ۾ ته ستر (اوگهڙ لکائڻ) بالاجماع فرض آهي.

(بهارِ شريعت ج 1 حصو 3 ص 479)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ستر جي باري ۾ ٻن قِسمن جا احڪام آهن: (1) نماز ۾ مرد ۽ عورت جي لاءِ ستر جا حڪم (2) نماز کان علاوه ستر جا حڪم ته ڪير کنهن کنهن جي جسم جي ڪهڙي حصي تي نظر ڪري سگهي ٿو. اڳ ۾ پهرئين قِسم بابت سوال جواب جي صورت ۾ مختصر تفصيل ملاحظه فرمايو:

مرد جو ستر ڪِٿان کان ڪيستائين آهي؟

سوال: مرد جي جسم جو ڪهڙو حصو ستر آهي ۽ نماز ۾ اُن جي لاءِ ستر جا ڪهڙا حڪم آهن؟

جواب: صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه، حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: مرد جي لاءِ ڏُن جي هيٺ کان گوڏن جي هيٺ تائين (سترِ) عورت آهي يعني ان جو لکائڻ

فرض آهي، ڏُن ان ۾ داخل ناهي ۽ گوڏا داخل آهن. هِن زماني ۾ ڪيئي ماڻهو جيڪي گوڏ يا پاجامو اهڙي طرح پائيندا آهن جو ڏُن کان هيٺ جو ڪجهه حصو کليو رهندو آهي ۽ جيڪڏهن پهراڻ (ڪڙتي) وغيره سان اهڙي طرح ڍڪيل هجي جو جِلد (يعني کل) جي رنگت ظاهر نه ٿي ته خير آهي، نه ته حرام آهي ۽ نماز ۾ چوٿين حصي جي مقدار کليو رهيو ته نماز نه ٿيندي ۽ ڪي لاپرواه اهڙا آهن جو ماڻهن جي سامهون گوڏا بلڪ رانون به کليل رکندا آهن اهو به حرام آهي ۽ ان جي عادت آهي ته فاسق آهن. (ايضاً ص 481)

حاجي سڳوراڻي نيڪر پائيندڙ

احرام پائڻ وارا ڪجهه حاجي به بي احتياطي ڪندا آهن ۽ انهن جي ستر جا ڪجهه حصا جيئن ته ڏُن جي هيٺ جو ڪجهه حصو ۽ گوڏا بلڪ رانن جا ڪجهه حصا سيني جي سامهون ظاهر ٿيندا رهندا آهن، انهن کي توبهه ڪرڻ ۽ آئينده احتياط ڪرڻ لازمي آهي. ان سان نيڪر (Knicker) پائي سڄا گوڏا ۽ رانن جو ڪجهه حصو کليو رکي گهمڻ وارا ماڻهو به سبق حاصل ڪن ۽ ان کان توبهه ڪن، نه پاڻ گنهگار ٿين نه ٻين کي بدنگاهي جي دعوت ڏين. جيڪڏهن ڪنهن کي نيڪر پاتل هجي ته بي مسلمان جي لاءِ لازم آهي ته پنهنجو پاڻ کي اُن جي کليل گوڏن ۽ رانن کي ڏسڻ کان بچائي.

عورت جو ستر

سوال: عورتن جي ستر جي باري ۾ به معلومات ڏيو ۽ اِهو به ٻڌايو ته انهن کي نماز ۾ چا چا ڍڪڻ ضروري آهي؟

جواب: مكتبة المدينہ جي شايع ٿيل بهارِ شريعت جلد 1 حصو 3 صفحي 481 تي آهي: آزاد عورتون (غلام ۽ ڪنيز جو دؤر ختم ٿي ويو آهي اڇڪلهہ سڀ عورتون آزاد آهن) ۽ خُنثيٰ مشڪل (يعني جنهن ۾ مرد ۽ عورت ٻنهي جون علامتون هجن ۽ اِهو ثابت نہ ٿئي تہ مرد آهي يا عورت) جي لاءِ سواءِ چهري، هٿن ۽ پيرن جي ترين جي سڄو بدن عورت (يعني لڪائڻ جي جڳهہ) آهي. مٿي جا لٽڪيل وار، ڳچي ۽ ڪارائيون بہ پردي ۾ شامل آهن (۽) انهن جو لڪائڻ بہ فرض آهي. ڪجهہ عالمن هٿ جي پُٺ ۽ (پيرن) جي تَرين کي عورت (يعني لڪائڻ جي شيء) ۾ داخل ناهي ڪيو. ايترو سنهو رئو جنهن سان وارن جي ڪاراڻ نظر اچي، عورت اوڍي ڪري نماز پڙهندي تہ نماز نہ ٿيندي جيستائين اُن تي ڪا اهڙي شيء نہ اوڍي جنهن سان وار وغيره جو رنگ لکي وجي. (ايضاً ص 484)

نماز ۾ ٿورڙو ستر ڪليل هجي تہ ------؟

سوال: جيڪڏهن ٿورڙو ستر ڪليو رهجي ويو تہ ڇا نماز ٿي ويندي؟

جواب: صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: واضح رهي تہ جِن عضون جو ستر (يعني ڍڪ) فرض آهي انهن مان ڪو عضوو چوٿائي کان گهٽ ڪلي ويو نماز ٿي وئي ۽ جيڪڏهن چوٿائي عضوو ڪلي ويو ۽ هڪدم لکائي ورتو تڏهن بہ ٿي وئي ۽ جيڪڏهن هڪ رُکن جي مقدار يعني ٽي پيرا سُبْحٰنَ اللهِ چوڻ جي برابر ڪليو رهيو يا ارادي سان کوليو باوجود ان جي جو هڪدم لکائي ورتو نماز ويندي رهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

جيڪڏهن ڪجهه عضون مان ٿورو ٿورو ڪليو رهيو جو هر هڪ اُن عضوي جي چوٽائي کان گهٽ آهي پر انهن جو مجموعو انهن ڪليل عضون مان جيڪو سڀ کان ننڍو آهي اُن جي چوٽائي برابر آهي نماز نه ٿي. مثلاً عورت جي ڪن جو نائون حصو ۽ پِني جو نائون حصو ڪليو رهيو ته بنهي جو مجموعو ڪَن جي چوٽين حصي جي برابر آهي (تنهنڪري) نماز ويندي رهي. (بهارِ شريعت ج 1، ص 481، 482)

آئون نماز ڪونہ پڙهندي هيس

اسلامي پينرو! دعوتِ اسلامي جي برڪتن جي ڇا ڳالهه ڪجي! هِن سنّتن پريي مدني ماحول لڪين بي نمازين ڪي نمازي بٽائي ڇڏيو، اهڙي هڪ مدني بهار ملاحظه ڪريو: پنجاب (پاڪستان) ۾ رهندڙ هڪ اسلامي پيٽ جي بيان جو خلاصو آهي ته منهنجي گهر جو ماحول جيتوٽيڪ مذهبي هو جو منهنجا والد صاحب مسجد ۾ مُؤَذِّن ۽ وڏي پيٽ ۽ ياءُ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته هئا، پر منهنجو ذهن دنياوي لذتن ۾ بدمست ۽ نفس گناهن تي دلير هو، نمازون قضا ڪرڻ منهنجي عادت هئي. هڪ ڏينهن ڪجهه اسلامي پينرون اسان جي گهر دعوتِ اسلامي جي سنّتن پري اجتماع جي دعوت ڏيڻ جي لاءِ تشريف وٺي آيون. انهن جي محبت پري انداز سان منهنجي دل نرم ٿي وئي ۽ مون اجتماع ۾ شرڪت جي نيت ڪري ورتي. جڏهن اُتي ويس ته دعوتِ اسلامي جي هڪ مبلغ "بي نمازي جون سزائون" جي موضوع تي دل ڏڪائڻ وارو بيان ڪيو جنهن کي ٻڌي آئون ڏڪي ويس ۽ مون پڪي نيت ڪئي ته

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : ان شخص جو نڪ متيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي. (حاكم)

اِنْشآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ اڄ ڪان پوءِ منهنجي ڪا نماز قضا نه ٿيندي، پوءِ ربيعُ النّور شريف جي مهيني جو موسمِ بهار آيو ته آئون اسلامي ڀينرن جي اجتماعِ ميلاد ۾ شريڪ ٿيس جتي هڪ اسلامي ڀيٽ "ٽي وي جون تباه ڪاريون"[1] بيان ڪيون. ان بيان کي ٻڌي خوف سان منهنجا وار اُڀا ٿي ويا ۽ منهنجي اکين مان لڙڪ وهڻ لڳا. اُهو ڏينهن ۽ اڄ جو ڏينهن آئون دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته ٿي پنهنجي اصلاح جي ڪوششن ۾ مصروف آهيان.

آپ خود تشریف لائے اپنے بے کس کی طرف ''آہ'' جب نکلی تڑپ کر بے کس و مجبور کی
آپ کے قدموں میں گر کر موت کی یا مصطفٰے آرزو کب آئے گی بَر بے کس و مجبور کی

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

دل خوش ڪرڻ جي فضيلت

اسلامي ڀينرو! اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ گهر گهر وجي نيڪي جي دعوت ڏيڻ جون به واقعي وڏيون برڪتون آهن، ٿي سگهي ٿو اوهان جي ٿوري ڪوشش ڪنهن جي تقدير بدلائي ڇڏي ۽ هو آخرت جون پلائيون جمع ڪرڻ ۾ مصروف ٿي وجي ۽ اوهان جو به ٻيڙو پار ٿي وجي. سوچو ته سهي! اوهان جي نيڪي جي دعوت ٻڌي جيڪا اسلامي ڀيٽ مدني ماحول سان وابسته ٿي هوندي اُن کي ڪيترو سڪون ملندو هوندو ۽ ان جي دل ڪيتري قدر خوش ٿيندي هوندي!

(1) امیرِ اہلسنت دَامَت برکاتُهُم العَالیہ جي آواز ۾ آڊيو ڪيسٽ ۽ وي سي ڊي ۽ انهي بيان جو رسالو مكتبة المدينه تان هديةً طلب ڪريو.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

سُبحٰن الله! مسلمان جي دل خوش ڪرڻ ۾ تمام وڏي ثواب جو ڪم آهي جيئن ته شهنشاهِ خوش خِصال، پيڪرِ حُسن و جمال، دافعِ رنج و ملال، صاحبِ جُود و نوال، رسولِ بي مثال صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: "جيڪو شخص ڪنهن مؤمن جي دل ۾ خوشي داخل ڪندو آهي الله عَزَّوَجَلَّ اُن خوشي مان هڪ فرشتو پيدا فرمائيندو آهي جيڪو الله عَزَّوَجَلَّ جي عبادت ۽ توحيد بيان ڪندو آهي. جڏهن اُهو ٻانهو قبر ۾ هليو ويندو آهي ته اُهو فرشتو ان وٽ اچي پڇندو آهي: "چا تون مون کي نٿو سڃاڻين؟" اُهو چوندو آهي تون ڪير آهين؟ ته اهو فرشتو چوندو آهي ته آئون اُها خوشي جي صورت آهيان جنهن کي تو فُلان مسلمان جي دل ۾ داخل ڪيو هو، هاڻي آئون تنهنجي وحشت ۾ تنهنجو ساٿي هوندس ۽ سوالن جي جوابن ۾ ثابت قدم رکندس ۽ قيامت جي ڏينهن آئون تو وٽ ايندس ۽ تنهنجي لاءِ تنهنجي ربّ عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ سفارش ڪندس ۽ توکي جنت ۾ تنهنجو ٺڪاڻو ڏيکاريندس. (الترغيب والترهيب ج 3، ص 266، حديث 23)

تاج و تخت و حکومت مت دے، کثرتِ مال و دولت مت دے
اپنی خوشی کا دیدے مژدہ، یا اللہ عَزَّوَجَلَّ مری جھولی بھر دے
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

ستر جي بي قِسم جا چار حصا

هاڻي ستر جي بي قِسم (يعني نماز کان علاوه ستر) بابت سوال جواب جي صورت ۾ تفصيل پيشِ خدمت آهي. ان جي احڪامن جا چار قسم آهن: (1) مرد جو مرد جي لاءِ ستر (2) عورت

جو عورت جي لاءِ ستر (3) عورت جي لاءِ اجنبي مرد جو ستر (4) مرد جي لاءِ عورت جو ستر.

(1) مرد جو مرد جي لاءِ ستر

سوال: مرد جو ستر ڪِٽان کان ڪيستائين آهي؟

جواب: مرد جو ستر ڏُن جي بلڪل هيٺ کان ونڊي گوڏن سميت آهي، ڏُن ستر ۾ شامل ناهي. صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: مرد، مرد جي بدن جي هر حصي ڏانهن نظر ڪري سگهي ٿو سواءِ انهن عضون جي جن جو ستر (يعني لڪائڻ) ضروري آهي اهو ڏُن جي هيٺان کان گوڏن جي هيٺ تائين آهي جو بدن جي ان حصي جو لڪائڻ فرض آهي. جن عضون جو لڪائڻ ضروري آهي انهن کي عورت چوندا آهن. ڪنهن گوڏو ڪليل رکيو تہ منع ڪري ۽ ران ڪليل رکي تہ سختي سان منع ڪري ۽ شرم گاهہ ڪليل رکي تہ ان کي سزا ڏني ويندي. (بهارِ شريعت حصو 16، ص 85) ياد رهي! سزا ڏيڻ عوام جو نہ حڪمرانن جو ڪم آهي. ضرورتاً پيءُ اولاد تي، استاد شاگرد تي، پير مريد تي سختي بہ ڪري سگهي ٿو ۽ سزا بہ ڏيئي سگهي ٿو. اهڙي طرح بهارِ شريعت جلد اول صفحو 482 تي آهي: جيڪڏهن عورتِ غليظ (يعني اڳيان يا پنيان جا مخصوص حصا) ڪوليل هجي تہ جيڪو سزا ڏيڻ تي قادر هجي مثلاً پيءُ يا حاڪم اُهو سزا ڏي.

بار جو ستر

سوال: چا ڪير پياڪ بار ۽ بارڙي جا بہ گوڏا ۽ رانون وغيره لڪائڻ

ضروري آهن ؟

جواب: جي نہ، ڪير ڀياڪ ٻار سڄو ئي اگهاڙو هجي تڏهن ٻه اُن ڏانهن نظر ڪرڻ ۾ ڪو حرج ڪونهي. دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينه جي شايع ٿيل 312 صفحن تي مشتمل ڪتاب "بهارِ شريعت" حصو 16 صفحو 85 تي صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: تمام ننڍڙي ٻار جي لاءِ عورت (يعني ستر) ناهي يعني ان جي بدن جي ڪنهن حصي کي لڪائڻ فرض ناهي، پوءِ جڏهن ڪجهه وڏو ٿي ويو تہ ان جي اڳيان پڻيان جو مقام لڪائڻ ضروري آهي. پوءِ جڏهن اڃا وڏو ٿي وڃي، ڏهن سالن کان وڏو ٿي وڃي تہ اُن جي لاءِ بالغ جهڙو حڪم آهي. (بهار شريعت حصو 16 ص 85)

تمام ننڍڙي ٻار جي ران کي چُهڻ ڪيئن؟

سوال: صفا ننڍڙي ٻار جي ران کي چهڻ ڪيئن آهي؟

جواب: چُهي سگهي ٿو، ها جيڪڏهن ڏسڻ ۾ چُهڻ سان شهوت ٿيندي هجي تہ هاڻي هڪ ڏينهن جي ٻار کي ٻہ نہ ڏسي سگهي ٿو نہ چُهي سگهي ٿو. اڇڪلهه حالات تمام نازڪ ٿي ويا آهن مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ ٻن يا ٽن سالن جي ٻارڙين سان ٻہ گندي فعل جون خبرون ٻہ ٻڌڻ ۾ اچن ٿيون.

اَمرَد کي ڏسڻ جو حڪم

سوال: اَمرَد کي ڏسڻ جائز آهي يا نہ؟

جواب: اَمرَد کي ڏسڻ جائز ٻہ آهي ۽ ناجائز ٻہ. ان جو تفصيل بيان

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

ڪندي صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظميعَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: چوڪرو جڏهن مُراهِق (يعني ڏهن سالن جي عمر کان پوءِ بالغ ٿيڻ جي قريب) ٿي وڃي ۽ اُهو خوبصورت نہ هجي تہ نظر جي باري ۾ ان جو اهو ئي حڪم آهي جيڪو مرد جو آهي ۽ خوب صورت هجي تہ عورت جو جيڪو حڪم آهي ان جي لاءِ به اُهو حڪم آهي يعني شهوت سان گڏ ان ڏانهن نظر ڪرڻ حرام آهي ۽ شهوت نہ هجي تہ ان جي طرف نظر به ڪري سگهي ٿو ۽ ان سان گڏ اڪيلائي به جائز آهي. شهوت نہ هجڻ جو مطلب هي آهي تہ ان کي يقين هجي تہ نظر ڪرڻ سان شهوت نہ ٿيندي ۽ جيڪڏهن ان جو شبهو به هجي تہ هرگز نظر نہ ڪري، چُمي ڏيڻ جي خواهش جو پيدا ٿيڻ به شهوت جي حد ۾ داخل آهي. (ايضاً) (تفصيلي معلومات جي لاءِ مڪتبة المدينہ جو شايع ٿيل رسالو "قوم لوط جون تباهڪاريون" جو مطالعو ڪريو)

(2) عورت جو عورت جي لاءِ ستر

سوال: ڇا عورت، عورت جي بدن جي هر حصي کي ڏسي سگهي ٿي؟

جواب: جي نہ. عورت کي عورت جو ڏُن جي هيٺ کان وٺي ڪري گوڏن سميت جو حصو ڏسڻ جي اجازت ناهي. جيئن تہ صدرُالشَّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي امجد علي اعظميعَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: عورت جو عورت کي ڏسڻ، ان جو اُهو ئي حڪم آهي جيڪو مرد جو مرد کي ڏسڻ جو آهي يعني ڏُن جي هيٺان کان گوڏن

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي كثرت كريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

تائين نٿي ڏسي سگهي باقي عضون ڏانهن ڏسي سگهي ٿي شرط اهو آهي ته شهوت جو خطرو نه هجي. صالحہ عورت (يعني نيڪ بيبي) كي گهرجي ته پاڻ كي بدكار (زانيہ ۽ فاحشہ) عورت جي ڏسڻ كان بچائي يعني ان جي سامهون رئو وغيره نه لاهي چاكاڻ ته اُها هن كي ڏسي مردن جي سامهون اُن جي شكل و صورت جو ذكر كندي. (ايضاً ص 86)

(3) عورت جواَجنبي مرد كي ڏسڻ

سوال: عورت، اجنبي مرد كي ڏسي سگهي ٿي يا نه؟

جواب: نه ڏسڻ ۾ عافيت ئي عافيت آهي. جيتوڻيڪ ڏسڻ ۾ جواز جي صورت بہ آهي پر ڏسڻ كان پهرين پنهنجي دل تي سڻي نموني غور كري ته كِٿي اِهو ڏسڻ گناهن جي كڏ ۾ نه ڌِكي ڇڏي. فقهاءِ كرام رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلام جائز هئڻ جي صورت بيان كندي فرمائن ٿا: "عورت جو اجنبي مرد ڏانهن ڏسڻ جو اهو ئي حكم آهي جيكو مرد جو مرد ڏانهن نظر كرڻ جو آهي ۽ اِهو اُن وقت آهي جو عورت كي يقيني معلوم هجي ته ان ڏانهن نظر كرڻ سان شهوت پيدا نه ٿيندي ۽ جيكڏهن ان جو شبهو بہ هجي ته هرگز نه ڏسي.

(بهارِ شريعت حصو 16، ص 86، عالمگيري ج 5، ص 327)

كافره دائي كان ويم كرائڻ

سوال: اهڙا ملك جتي كافرن جي اكثريت هوندي آهي اُتي كافره دائي كان ويم كرائي سگهجي ٿو يا نه؟

جواب: نٿو كرائي سگهجي. جيكي مسلمان اهڙن ملكن ۾ رهن

ٿا انهن کي پهرين کان اهڙا اسپتال ذهن ۾ رکڻ گهرجن جتي ليڈي ڊاڪٽرز، نرسون ۽ دائيون مسلمان هجن. جيڪڏهن ايمرجنسي ٿي وڃي ۽ مسلمان دائي جو ملڻ ممڪن نه هجي ۽ بي کا صورت نه هجي ته سخت مجبوري جي حالت ۾ ڪافره کان اها خدمت وٺي سگهجي ٿي. صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: مسلمان عورت کي اهو به حلال ناهي ته ڪافره جي سامهون پنهنجو ستر کولي (مسلمان عورت جو ڪافره کان اهڙي ئي طرح پردو آهي جهڙي طرح غير مرد کان، ڪافره جي لاءِ عورت جي بدن جا اُهي تمام حصا ستر آهن جيڪي هڪ اجنبي مرد جي لاءِ آهن) گهرن ۾ ڪافره عورتون ايندين آهن ۽ بيبيون انهن جي سامهون اهڙي طرح ستر واريون جڳهيون کوليل هوندين آهن جهڙي طرح مسلمان عورتن جي سامهون رهنديون آهن انهن کي اِن کان بچڻ لازم آهي. اڪثر جڳهين دائيون (MID WIFES) ڪافرياٽيون هونديون آهن ۽ اُهي بار ڇٽائڻ جي خدمت انجام ڏينديون آهن، جيڪڏهن مسلمان دائيون ملي سگهن ته ڪافره کان هرگز اِهو ڪم نه ڪرايو وڃي جو ڪافرياٽي جي سامهون انهن عضون کي کولڻ جي اجازت ناهي. (ايضاً)

(4) مرد جي لاءِ عورت جو ستر

اڇڪلهه جي دؤر ۾ ان جون ٽي صورتون آهن: (الف) مرد جو پنهنجي زال کي ڏسڻ (ب) مرد جو پنهنجي محارمن ڏانهن نظر ڪرڻ (ج) مرد جو اجنبي عورت کي ڏسڻ.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا صبح ۽ ڏهه ڀيرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

(الف) مرد جو پنهنجي زال کي ڏسڻ

سوال: ڇا بدن جو ڪو اهڙو حصو به آهي جنهن جي طرف زال مڙس نظر نٿا ڪري سگهن؟

جواب: نه، اهڙو ڪو بدن جو حصو ناهي. صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: (مڙس پنهنجي) عورت جي ڪُڙي کان چوٽي تائين هر عضوي ڏانهن نظر ڪري سگهي ٿو شهوت ۽ بِنا شهوت بنهي صورتن ۾ ڏسي سگهي ٿو. اهڙي ئي طرح اهي بنهي قسمن جون عورتون (يعني زال ۽ بانهي پر هاڻي بانهين جو دؤر ناهي رهيو) ان مرد جي هر عضوي کي ڏسي سگهن ٿيون. ها بهتر اِهو آهي ته (بنهي مان ڪو به هڪبئي جي) مخصوص مقام جي طرف نظر نه ڪري ڇاڪاڻ ته ان سان نسيان پيدا ٿئي ٿو (يعني حافظو ڪمزور ٿيندو) آهي ۽ نظر ۾ به ضعف پيدا ٿيندو (يعني نگاهه به ڪمزور ٿيندي) آهي. (ايضاً ص 87)

(ب) مرد جو پنهنجي مَحرمن کي ڏسڻ

سوال: مرد پنهنجي مَحرمن مثلاً ماءُ پيٽ جي ڪهڙن عضون جي طرف نظر ڪري سگهي ٿو؟

جواب: محرمن جي بدن جي ڪجهه حصن کي ڏسي سگهي ٿو ۽ ڪجهه کي نٿو ڏسي سگهي. ان جو تفصيل بيان ڪندي صدرُ الشَّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: جيڪا عورت ان جي محارم مان هجي اُن جي مٽي، سيني، پِني، بانهن، ڪارائي، ڳچي، پير ڏانهن نظر

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

ڪري سگهي ٿو جڏهن تہ ٻنهي مان ڪنهن کي شهوت جو خطرو نہ هجي، محرمن جي پيٽ، پُٺي ۽ ران ڏانهن نظر ڪرڻ جائز ناهي. اهڙي ئي طرح پاسي ۽ گوڏي ڏانهن ڏسڻ بہ ناجائز آهي. (اهو حڪم اُن وقت آهي جڏهن جسم جي انهن حصن تي ڪو ڪپڙو نہ هجي ۽ جيڪڏهن اهي تمام عضوا ٽلهي ڪپڙي سان لکيل هجن تہ نظر ڪرڻ ۾ حرج ناهي) ڪن، ڪنڌ، ڪُلها ۽ چهري جي طرف نظر ڪرڻ جائز آهي، محرمن مان مراد اُهي عورتون آهن جن سان هميشہ جي لاءِ نڪاح حرام آهي. حُرمت نسب سان هجي يا سبب سان مثلاً رضاعت (ڪير جو رشتو) يا مصاهرت. جيڪڏهن زنا جي وجهہ سان حرمتِ مُصاهَرت هجي جيئن مُزَنِيہ جا اصول ۽ فروع (يعني جنهن عورت سان زِنا ڪيائين اُن جي ماءُ، نانيءَ، پڑ نانيءَ، مٽي .... تائين ۽ ڏيئرون، ڏهٽيون، پڑڏهٽيون .... هيٺ تائين) انهن ڏانهن ڏسڻ جو بہ (زاني جي لاءِ) اُهو ئي حڪم آهي. (ايضاً ص87، 88)

مرد جو ماءُ جي پيرن تي زور ڏيڻ

سوال: اسلامي ياءُ پنهنجي امڙ جيجل جا هٿ پير چُمڻ چاهي، يا زور ڏيڻ چاهي تہ ان جي اجازت آهي يا نہ؟

جواب: ٻنهي مان ڪنهن کي شهوت نہ هجي تہ بلڪل اجازت بلڪ اسلامي ياءُ جي لاءِ ان ۾ ٻنهي جهانن جي سعادت آهي. منقول آهي: جنهن پنهنجي ماءُ جا پير چُميا تہ ائين آهي جيئن جنت جي چائنڻ کي چُمي ڏني. (در مختار ج 9، ص 606) صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا:

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

محارم جي جن عضون ڏانهن نگاھ ڪري سگھي ٿو انهن کي ڇُهي ب سگھي ٿو جڏهن ته ٻنهي مان ڪنهن کي شهوت جو خطرو نه هجي. مرد پنهنجي ماءُ کي پيرن تي زور ڏيئي سگھي ٿو پر ران تي ان وقت زور ڏئي سگھي ٿو جڏهن ڪپڑي سان ڍڪيل هجي يعني (زور ڏيئي سگھي ٿو پر) ڪپڑي جي مٿان کان ۽ پردي کان سواءِ ڇُهڻ جائز ناهي. (بهارِ شريعت حصو 16، ص 88)

(ج) مرد جوآزاد اَجنبي عورت کي ڏسڻ

سوال: مرد اجنبي عورت جي چهري کي ڏسي سگھي ٿو يا نه؟

جواب: نه ڏسي. جيتوڻيڪ ڪجھ شرطن سان گڏ ڏسي سگھي ٿو، ان جون ڪجھ صورتون بيان ڪندي صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: اجنبي عورت ڏانهن ڏسڻ جو حڪم هي آهي ته (ضرورت جي وقت) اُن جي چهري ۽ هٿ جي ٽِري جي طرف نظر ڪرڻ جائز آهي ڇاڪاڻ ته اِن جي ضرورت پوندي آهي جو ڪڏهن ان جي موافق يا مخالف گواهي ڏيڻي پوندي آهي يا فيصلو ڪرڻو پوندو آهي جيڪڏهن اُن کي نه ڏٺو هجي ته ڪيئن گواهي ڏيئي سگھي ٿو ته هن ائين ڪيو آهي. ان جي طرف ڏسڻ ۾ ب اُهو ئي شرط آهي ته شهوت جو خطرو نه هجي ۽ ائين ب ضرورت آهي جو (اڇڪلھ گھٽين بازارن ۾) گھٽيون عورتون گھر کان ٻاهر ايندين ويندين آهن تنهن ڪري ان کان بچڻ ب مشڪل آهي، ڪجھ عالمن پيرن ڏانهن ڏسڻ کي جائز چيو آهي. (ايضاً ص 89) وڌيڪ فرمائن ٿا: اجنبي عورت جي چهري جي طرف

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ہ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ہ سؤ سالن جا گناھ معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

باوجود ان جي جو نظر جائز آهي جڏهن تہ شهوت جو خطرو نہ هجي پر هي زمانو فتني جو آهي هِن زماني ۾ اهڙا ماڻهو ڪِتي جهڙا اڳوٽي زماني ۾ هئا تنهن ڪري هن زماني ۾ ان (يعني چهري) کي ڏسڻ جي منع ڪئي ويندي سواءِ گواھ ۽ قاضي جي لاءِ ڇوتہ ضرورت جي ڪري انهن جي لاءِ نگاھ ڪرڻ جائز آهي.

(ايضاً ص 89، 90)

چهرو ڏسڻ جي اجازت جي صورت ۾ ڪَن ۽ ڳچي ڏسڻ جو مسئلو

سوال: ڇا ڪن ۽ ڳچي ہ چهري ۾ داخل آهن ۽ جتي اجنبي عورت جي چهري ڏانهن ڏسڻ جي اجازت آهي اُتي انهن عضون ڏانهن نظر ڪري سگهجي ٿي؟

جواب: جي نہ. ڪن ڳچي، گلو چهري ۾ داخل ناهي ۽ انهن عضون ڏانهن اجنبي جو ڏسڻ گناھ آهي. (بهار شريعت ج 1، ص 483 ملخصاً)

بي پردگي کان توبھ

اسلامي ڀينرو! عمل جو جذبو وڌائڻ جي لاءِ مدني ماحول ضروري آهي، نہ تہ عارضي طور تي جذبو پيدا ٿيندو ہ آهي تہ سڀني صحبت جي ڪمي جي ڪري استقامت نہ ملندي آهي. پنهنجو مدني ذهن بڻائڻ جي لاءِ تبليغ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابستہ ٿي وجو. سُبْحٰن الله! دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول، سنتن پريي اجتماعن ۽ مدني قافلن جون ہ ڪيڏيون نہ بهارون ۽ برڪتون آهن. دعوتِ اسلامي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

جي سنتن پريي ماحول ۾ رنگجي وڃڻ جي برڪت سان ڪيترين ئي اسلامي پينرن کي شرعي پردو ڪرڻ جي سعادت نصيب ٿي وئي اهڙي ئي هڪ بهار ٻڌو: پنجاب (پاڪستان) جي هڪ اسلامي پيٽ جي تحريري بيان جو خلاصو آهي: آئون دعوتِ اسلامي جي مشڪبار مدني ماحول سان وابسته ٿيڻ کان پهرين T.V تي فلمون، ڊراما ڏسڻ جي عادي هئس، بازار وغيره وڃڻ جي لاءِ بي پرده ئي نڪري ويندي هيس، نماز به ڪونه پڙهندي هيس، ائين منهنجي صبح ۽ شام غفلت ۽ گناهن ۾ گذري رهي هئي، هڪ دفعي ڪنهن مون کي مڪتبة المدينه تان جاري ٿيڻ وارن سنتن پريي بيانن جون ڪيسٽون ڏنيون، مون اهي ٻڌيون ته اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ آئون غفلت جي گهري ننڊ مان سجاڳ ٿي ويس. انهن بيانن جي برڪت سان مون کي خوفِ خدا جي دولت نصيب ٿي، عشقِ رسول جو جذبو مليو ۽ آئون نمازي ٻڌجي ويس، مون پنهنجي سيني گناهن خاص طور تي بي پردگي کان سچي توبهه ڪري ورتي، اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مدني برقعو منهنجي لباس جو حصو ٻڌجي ويو. اها بي لگام زبان جيڪا پهرين گانا ڳائڻ ۾ مصروف رهندي هئي هاڻي اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ نعتِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ٻڌائڻ لڳي، هي سڀون لکڻ تائين دعوتِ اسلامي جي ذيلي مشاورت جي خادمه جي طور تي سنتن جي خدمت جي سعادت حاصل ڪري رهي آهيان.

کٹی ہے غفلتوں میں زندگانی نہ جانے حشر میں کیا فیصلہ ہو
الٰہی عَزَّوَجَلَّ ہوں بہت کمزور بندی نہ دنیا میں نہ عُقبیٰ میں سزا ہو

اسلامي پينرو! ڏنو اوهان! مڪتبة المدينہ جون جاري ڪيل سنتن پريي بيانن جون ڪيسٽون ٻڌڻ، ٻڌائڻ ڪيتري قدر مفيد آهي. اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ ڪيترائي خوش نصيب اسلامي ڀائر ۽ اسلامي پينرون روزانو گهٽ ۾ گهٽ هڪ سنتن پريو بيان ٻڌڻ جي سعادت حاصل ڪندا آهن ۽ جيڪي صاحبِ حيثيت هوندا آهن اُهي ورهائيندا ٻہ آهن اوهان ٻہ هر مهيني يا گهٽ ۾ گهٽ هر سال ربيعُ النّور شريف ۾ لنگرِ رسائل تقسيم ڪرڻ جي نيّت فرمايو ۽ توفيق مطابق ان ۾ سنتن پريي بيانن جون ڪيسٽون ۽ رسالا وغيره ورهايو، جو اهو ٻہ صدقو آهي ۽ راهِ خدا ۾ صدقي ۽ خيرات جي ڪهڙي ڳالهہ ڪجي! حضور پُر نور، شافعِ يومُ النُّشُور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: مسلمان جو صدقو عمر ۾ اضافي جو سبب آهي ۽ بُري موت کي ٽاري ٿو ۽ اللہ تعالیٰ ان جي ڪري غرور ۽ فخر کي ختم فرمائي ڇڏي ٿو. (المعجم الكبير للطبراني ج 17 ص 22 حديث 31)

رہِ حق میں سبھی دولت لٹا دوں
خدا عَزَّوَجَلَّ! ایسا مجھے جذبہ عطا ہو

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

جنهن سان نڪاح ڪرڻو آهي اُن کي ڏسڻ

سوال: ٻُڌو آهي تہ جنهن سان نڪاح ڪرڻو هجي مرد اُن چوڪريءَ کي ڏسي سگهي ٿو!

جواب: اوهان صحيح ٻڌو آهي، ٻئي هڪٻئي کي ڏسي سگهن ٿا. صدرُ الشّريعہ، بدرُ الطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي **فرمائن ٿا:** (مرد ۽ عورت جي هڪبئي کي ڏسڻ جي اجازت جي) هڪ صورت ٻي به آهي ۽ اُها هي ته ان عورت سان نڪاح ڪرڻ جو ارادو هجي ته اِنهي نيت سان ڏسڻ جائز آهي جو حديث ۾ اهو آيو آهي ته جنهن سان نڪاح ڪرڻ چاهيو ٿا اُن کي ڏسي ونو جو اهو بقاءِ محبت (يعني محبت ۾ هميشگي) جو ذريعو ٿيندو. (سنن الترمذي ج 2 ص 346 حديث 1089) اهڙي ئي طرح عورت اُن مرد کي جنهن اُن وٽ (نڪاح جي لاءِ) پيغام موڪليو آهي ڏسي سگهي ٿي، باوجود ان جي جو شهوت جو خطرو هجي پر ڏسڻ ۾ ٻنهي جي اها ئي نيّت هجي ته حديث تي عمل ڪرڻ چاهيون ٿا. (بهارِ شريعت حصو 16 ص 90)

جيڪڏهن ڏسڻ ممڪن نہ هجي تہ چا ڪرڻ گهرجي

سوال: جيڪڏهن چوڪرو ۽ چوڪريءَ جو هڪبئي کي ڏسڻ ممڪن نہ هجي ته ڪا ٻي صورت؟

جواب: اِن جي صورت بيان ڪندي صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: جنهن عورت سان نڪاح ڪرڻ چاهي ٿو جيڪڏهن اُن کي ڏسڻ ناممڪن هجي جيئن ته هِن دؤر جو رواج هي آهي ته جيڪڏهن ڪنهن نڪاح جو پيغام ڏئي ڇڏيو ته ڪنهن طرح به اُن کي چوڪريءَ کي ڏسڻ نہ ڏيندا يعني اُن کان ايترو زبردست پردو ڪيو ويندو آهي جو ٻئي کان ايترو پردو ناهي هوندو ان صورت ۾ ان شخص کي اهو گهرجي ته ڪنهن عورت کي موڪلي جو اها ڏسي ۽ اچي اُن جي سامهون سڄو حليو ۽ نقشو وغيره بيان ڪري ته جيئن اُن کي اُن

جي شڪل و صورت جي باري ۾ اطمينان ٿي وڃي. (ايضاً ص 90)

عورت جو مرد کان علاج ڪرائڻ

سوال: طبيب (ڊاڪٽر) مريض کي ڏسي ۽ ڇُهي سگهي ٿو يا نه؟

جواب: جيڪڏهن طبيب (ليڈي ڊاڪٽر) موجود نه هجي ته مجبوري جي حالت ۾ اجازت آهي. انهي باري ۾ صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: غير عورت ڏانهن نظر ڪرڻ ۾ ضرورت جي هڪ صورت اها به آهي ته عورت بيمار آهي، اُن جي علاج ۾ ڪجهه عضون ڏانهن نظر ڪرڻ جي ضرورت پوندي آهي بلڪ اُن جي جسم کي ڇُهڻو پوندو آهي مثلاً نبض ڏسڻ ۾ هٿ ڇهڻو پوندو آهي يا پيٽ ۾ ورم (سوج) جو خيال هجي ته هٿ لڳائي ڏسڻو پوندو آهي يا ڪنهن جڳهه ڦٽ ڦوڙو هجي ته اُن کي ڏسڻو پوندو آهي بلڪ ڪڏهن ته جانچڻو به پوندو آهي انهيءَ صورت ۾ مرض واري جڳهه ڏانهن نظر ڪرڻ يا ان ضرورت ۾ ضرورت مطابق اُن جڳهه کي ڇهڻ جائز آهي. اِهو ان صورت ۾ آهي (جو) ڪا عورت علاج ڪرڻ واري نه هجي، نه ته گهرجي اِهو ته عورتن کي به علاج ڪرڻ سيکاريو وجي ته جيئن اهڙن موقعن تي اُهي ڪم ڪن ۽ انهن جي ڏسڻ وغيره ۾ ايتري خرابي ناهي جيڪا مرد جي ڏسڻ وغيره ۾ آهي. اڪثر جڳهه دائيون هونديون آهن جيڪي پيٽ جي ورم کي ڏسي سگهن ٿيون. جتي دائيون موجود هجن مرد جي ڏسڻ جي ضرورت باقي ناهي رهندي. علاج جي ضرورت سان نظر ڪرڻ ۾ به اها احتياط ضروري آهي ته

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو پُلجي ويو. (طبراني)

صرف اوترو ئي بدن جو حصو ڪوليو وڃي جنهن جي ڏسڻ جي ضرورت آهي باقي بدن جي حصي کي چگّي طرح لڪائي ڇڏيو جو اُن تي نظر نہ پوي. (ايضاً ص 90، 91) جيڪڏهن ڏسڻ سان ڪم هلي سگهي ٿو تہ ڇُهڻ جي شرعاً اجازت ناهي، ياد رهي! ڇُهڻ ڏسڻ کان وڌيڪ سخت آهي.

چيلهه جو سُورءِ مدني قافلو

اسلامي پينرو! دعوتِ اسلامي جي مدني قافلن ۾ جتي آخرت جي ثواب جو خزانو هٿ اچي ٿو اُتي ڪيترائي دفعا جسماني بيمارين کان نجات ۽ حاصل ٿيندي آهي، مدني قافلي جي هڪ اهڙي ئي مسافره جي مدني بهار ٻڌو: باب المدينہ (ڪراچي) جي هڪ اسلامي پيٽ (عمر تقريباً 45 سال) جو بيان ڪجهه ائين آهي تہ مون کي اڪثر چيلهه جي سُور جي شڪايت رهندي هئي ايستائين جو آئون زمين تي ويهي ۽ نہ سگهندي هيس، جڏهن مون اسلامي پينرن جي مدني قافلي ۾ سفر ڪيو تہ سُور ٽيڻ تہ پري مونکي ان جو احساس ۽ نہ ٿيو، اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون ٽئي ڏينهن مدني قافلي جي جدول جي مطابق گذاريا، فرض نمازن کان علاوه تَهَجُّد، اِشراق ۽ چاشت جا نفل ۽ پڙهڻ نصيب ٿيا، مدني قافلي جون برڪتون ڏسندي مون نيت ڪئي آهي تہ اِنْشآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ پنهنجي وڏي ڏيءَ کي ۽ مدني قافلي ۾ سفر ڪرائيندیس.

آپ کو دردِ سر ہو یا ہو دردِ کمر　　چلئے ہمّت کریں قافلے میں چلو
فائدہ آخرت کے بنانے میں ہے　　ساری بہنیں کہیں قافلے میں چلو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي ڀينرو! مدني قافلي جي برڪتن جي ڪهڙي ڳالهه ڪجي! چيلهه جو سُور ۽ دنيا جون تڪليفون ته تمام معمولي شيون آهن الله ربُّ العِزّت عَزَّوَجَلَّ چاهيو ته مدني قافلن جي برڪت سان قبر ۽ آخرت جون مصيبتون به دور ٿيندیون. مدني قافلن ۾ علمِ دين حاصل ٿيندو، عبادتون ڪيون ويندیون ۽ خوب خوب نيڪيون ڪرڻ جو موقعو ملندو آهي اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ نيڪين جي صِلي ۾ جنت جون ابدي ۽ سرمدي نعمتون حاصل ٿيندیون. الله عَزَّوَجَلَّ اسان سڀني کي جنّت الفِردوس ۾ مدني حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو پاڙو نصيب ڪري. اٰمين. جنّت جي نعمت ۽ عظمت جي باري ۾ هڪ روايت ٻڌو: رحمتِ عالم، نورِ مُجَسَّم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو فرمان معظم آهي: "جنّت ۾ هڪ چهبڪ جيتري جڳهه دنيا ۽ اُن جي شين کان بهتر آهي." (بخاري ج 2 ص 392 حديث 3250) مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: دُري (يعني چهبڪ) مان مراد آهي اُتي جي ٿورڙي جڳهه، واقعي جنت جون نعمتون دائمي آهن. دنيا جي فاني ۽ وري دنيا جون نعمتون تڪليفن سان مخلوط (يعني ڳنڍيل)، (۽) اُتي جون نعمتون خالص، پوءِ دنيا جون نعمتون (جڏهن ته) ادنيٰ، اهي اعليٰ، انهيءَ ڪري دنيا کي اُتي جي ادنيٰ جڳهه سان ڪا نسبت ئي ناهي. (مرأة المناجيح ج 7 ص 447)

مرد جو عورتن جي ڪپڑن ڏانهن ڏسڻ

سوال: جيڪڏهن ڪنهن عورت ٽلهي اڌنگي ڪپڑي جي برقعي ۾

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

پنهنجو سڄو وجود لڪائي رکيو هجي ته اُن ڏانهن نظر ڪري سگهجي ٿي يا نه؟

جواب: اُن ڏانهن ڏسڻ ۾ حرج ناهي، ها جيڪڏهن انهن کي ڏسڻ سان شهوت ٿيندي هجي ته نٿو ڏسي سگهي جو جڏهن شهوت سان ڏسندو ته ضرور گنهگار ٿيندو. ان مسئلي جي وڌيڪ وضاحت بهارِ شريعت ۾ ائين آهي: اجنبي عورت تمام ٽلها کپڑا پاتا هجن جو بدن جي رنگت وغيره نظر نٿي اچي ته ان صورت ۾ اُن ڏانهن نظر ڪرڻ جائز آهي جو اِتي عورت کي ڏسڻ نه ٿيو بلڪ اُن جي کپڑن کي ڏسڻ ٿيو. اهو اُن وقت آهي جو اُن جا کپڑا چُست (سوڙها) نه هجن ۽ جيڪڏهن سوڙها کپڑا پاتل هجن جو جسم جي بيهڪ ظاهر ٿئي مثلاً چست پاجامي ۾ بُڪي ۽ ران جي پوري بناوٽ نظر ايندي هجي ته ان صورت ۾ نظر ڪرڻ ناجائز آهي. اهڙي ئي طرح ڪجهه عورتون تمام سنهڙا کپڑا پائيندیون آهن مثلاً آبِ روان يا جاري يا سنهڙي ململ جو رئو جنهن سان متي جا وار يا وارن جي ڪاراڻ يا ڳچي يا ڪن نظر ايندا آهن ۽ ڪجهه سنهڙا تنزيب (هڪ انتهائي سنهڙو کپڙو) يا جاري جا ڪُڙتا پائيندیون آهن جو پيٽ ۽ پُنڀي بلڪل (صاف) نظر ايندي آهي ان حالت ۾ نظر ڪرڻ حرام آهي ۽ اهڙن موقعن تي انهن کي ان قسم جا کپڑا پائڻ به ناجائز آهن. (ايضاً ص 91) (ستر (اوگهڙ) جي مسئلن جي تفصيلي معلومات جي لاءِ مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل بهارِ شريعت جلد 1 حصو 3 صفحو 478 کان 486 ۽ حصو 16 صفحو 85 کان 91 جو مطالعو فرمائي ونو)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

دامن جو ڏاڪو

سوال: ترغيب جي لاءِ ڪنهن وَليّ جي شرعي پردي جي باري ۾ حڪايت ٻڌائي ڇڏيو.

جواب: شرعي پردو ڪرڻ وارين جي شان ۽ برڪتن جي ڇا ڳالهه ڪجي. "**اخبار الاخيار**" ۾ آهي: سخت ڏُڪار پيو، ماڻهن جي گهٽين دعائن جي باوجود بارش نه ٿي. حضرت سيّدنا نظام الدين ابوالمؤيد رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جن پنهنجي امڙ سائٹ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهَا جي **ڪپڙي جو هڪ ڏاڪو** هٿ ۾ ڪٹي عرض ڪيو: يا **الله** عَزَّوَجَلَّ! هي اُن عورت جي **دامن جو ڏاڪو** آهي جنهن (عورت) تي ڪڏهن ڪنهن نامَحرم جي نظر نه پئي، منهنجا مولا عَزَّوَجَلَّ! انهيءَ جي ئي صدقي رحمت جو مينهن وساءِ! اجا دعا ختم به نه ٿي هئي جو رحمت جا ڪَڪَر ڇائنجي ويا ۽ ڇم ڇم برسات شروع ٿي وئي. (اخبار الاخيار ص 294) **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

اٰمِين بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

یہی مائیں ہیں جن کی گود میں اسلام پلتا تھا
حیا سے ان کی انسان نور کے سانچے میں ڈھلتا تھا

سُبْحٰنَ الله عَزَّوَجَلَّ! بزرگن جي جسم جي نسبت رکڻ واري لباس جي ڏاڪي جو جڏهن اهو شان آهي جو هٿ ۾ رکن ته ان جي برڪت ۽ وسيلي سان دعا قبول ٿي وجي ته خود بزرگن جي وُجودِ مسعود جي برڪتن جو ڇا عالم هوندو!

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

گهر کان ٻاهر نڪرڻ جا احتياط

سوال: گهر کان ٻاهر نڪرڻ وقت اسلامي ڀينرن کي ڪهڙين ڪهڙين ڳالهين جو خيال رکڻ گهرجي؟

جواب: شرعي اجازت جي صورت ۾ گهر کان نڪرندي وقت اسلامي ڀيڻ بنا ڪشش واري ڪپڙي جو ڊلو ڊالو مدني برقعو اوڍي، هٿن ۾ دستانا ۽ پيرن ۾ جوراب پائي پر دستانن ۽ جورابن جو ڪپڙو ايترو سنهڙو نه هجي جو کل جي رنگت ظاهر ٿئي. جتي غير مردن جي نظر پوڻ جو امڪان هجي اُتي چهري تان نقاب نه هٽائجي مثلاً پنهنجي يا ڪنهن جي گهر جي ڏاڪڻ ۽ گلي، پاڙي وغيره ۾. هيٺئين طرف کان به اهڙي طرح برقعو نه کڻي جو بدن جي رنگ برنگي ڪپڙن تي غير مردن جي نظر پوي. واضح رهي ته عورت جي مٿي کان وٺي پيرن جي پُڻي جي سختي جي هيٺ تائين جسم جو ڪو حصو به مثلاً مٿي جا وار يا ٻانهن يا ڪلائي يا گلو يا پيٽ يا پِنڊي وغير اجنبي مرد (يعني جنهن سان شادي هميشه جي لاءِ حرام نه هجي) تي بنا شرعي اجازت جي ظاهر نه ٿئي بلڪ جيڪڏهن لباس اهڙو سنهڙو آهي جنهن سان بدن جو رنگ ظاهر ٿئي يا اهڙو چُست آهي جو ڪنهن عضوي جي شڪل ۽ صورت يا اُپار وغيره ظاهر ٿئي يا رئو ايترو سنهو آهي جو وارن جي ڪاراڻ ظاهر ٿئي اها به **بي پردگي** آهي. **منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، وليء نعمت، عظيم البرڪت، عظيم المرتبت، پروانهء شمع رسالت، مجددِ دين و ملت، حاميء سنّت، ماحيء بدعت، عالمِ شريعت، پيرِ طريقت،**

باعثِ خير وبرڪت حضرت علامہ مولانا الحاج الحافظ القاري الشاهہ امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "جيڪو وضع لباس (يعني لباس جي بناوت) ۽ طريقہءِ پوشش (يعني پائڻ جو انداز) هاڻي عورتن ۾ رائج آهي جو سنها ڪپڙا جن مان بدن نظر ايندو آهي يا مٿي جي وارن يا ڳچي يا ٻانهن يا ڪارائي يا پيٽ يا پِني جو ڪو حصو ڪليل هجي، ائين تہ سواءِ خاص مَحارِم جي جن سان نڪاح هميشہ لاءِ حرام آهي ڪنهن (ٻئي) جي سامهون ٽيڙ **سخت حرامِ قطعي** آهي."
(فتاويٰ رضويہ ج 22 ص 217)

عورت جو ڪنهن ڪنهن کان پردو آهي؟

سوال: عورت جو ڪهڙي ڪهڙي مرد کان پردو آهي؟ ۽ ڪهڙي مرد کان پردو ناهي؟

جواب: عورت جو هر بالغ اجنبي مرد کان پردو آهي. جيڪو محرم نہ هجي اهو اجنبي آهي، محرم مان مراد اُهي مرد آهن جن سان نڪاح هميشہ جي لاءِ حرام هجي، حُرمت نسب سان هجي يا سبب سان مثلاً رضاعت (کير جو رشتو) يا مُصَاهَرَت.

مَحارِم جا قِسم

سوال: مَحرَمن ۾ ڪهڙا ڪهڙا ماڻهو شامل آهن؟

جواب : محرمن ۾ ٽن قسمن جا ماڻهو داخل آهن: (1) نسب جي بنياد تي جنهن سان هميشہ جي لاءِ نڪاح حرام هجي (2) رضاعت يعني کير جي رشتي جي بنياد تي جن سان نڪاح حرام هجي (3) مُصَاهَرَت: يعني ساهوراٽي رشتن جي سبب سان جن سان نڪاح

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا صبح ۾ ڏهه ڀيرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

حرام هجي جيئن سُهري جي لاءِ نُنهن يا سس جي لاءِ نانيءَ، مصاهرت کي ائين ٻه سمجهي سگهجي ٿو ته عورت جنهن مرد سان نڪاح ڪري ٿي ته اُن مرد جي اُصول و فروع (اُصول مان مراد پيءُ ڏاڏو پڙ ڏاڏو متي تائين ۽ فُرُوع مان مراد اولاد پوءِ اُن جو اولاد وري اُن جو اولاد هيٺ تائين آهي) انهي تي همیشہ جي لاءِ حرام ٿي وڃن ٿا، ائين ئي مڙس تي پنهنجي زال جا اُصول و فُرُوع ٻه همیشہ جي لاءِ حرام ٿي وڃن ٿا، زِنا ۽ دواعيِ زِنا (يعني زِنا جي طرف دعوت ڏيڻ وارا ڪم مثلاً شهوت سان ٻِنا پردي جي جسم کي ڇُهڻ يا چُمي ڏيڻ) جي ذريعي مرد ۽ عورت تي اهي ئي حڪم ثابت ٿيندا يعني حرمتِ مُصَاهَرَت ثابت ٿي ويندي. نسبي محرمن کان علاوه ٻنهي طرح جي محرمن کان پردو واجب ٻه ڪونهي ۽ منع ٻه ناهي، خاص طور تي جڏهن عورت جوان هجي يا فتني جو خوف هجي ته پردو ڪري.

ڪير جي رشتي ۾ پردو ڪرڻ مناسب آهي

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: جِن سان نڪاح همیشہ جي لاءِ حرام آهي ڪڏهن حلال نٿو ٿي سگهي پر حرمت جو سبب (يعني نڪاح حرام هڻڻ جو سبب) علاقءِ نسب (خوني رشتو) نه بلڪ علاقءِ رضاعت (يعني کير جو رشتو) آهي جيئن کير جي رشتي مان **پيءُ، ڏاڏو، نانو، ڀاءُ، ڀائٽيو، ڀاڻيجو، چاچو، مامو، پٽ، پوٽو، ڏوهٽو**، يا علاقءِ صهر (ساهرن جو رشتو) هجي جيئن سهرو، سَس، نياڻو، نُنهن، انهن سيني کان پردو ڪرڻ نه واجب نه ناجائز آهي، (يعني انهن کان پردو) ڪرڻ نه

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

ڪرڻ ٻئي جائز آهي ۽ جواني جي حالت ۾ يا فتني جي امڪان ۾ پردو ڪرڻ ئي مناسب آهي، خاص طور تي ڪير جي رشتي ۾ جو عوام جي خيال ۾ ان جي هيبت تمام گهٽ هوندي آهي.

(فتاويٰ رضويہ ج 22 ص 235)

نسبي مَحرمن ۾ ڪير ڪير شامل آهن؟

سوال: نسبي مَحرَمن ۾ ڪهڙا ماڻهو داخل آهن؟

جواب: نسبي مَحرمن ۾ ڇئن قسمن جا ماڻهو شامل آهن: (1) پنهنجو اولاد (يعني پُٽ ڌيءَ) ۽ پنهنجي اولاد جو اولاد (پوٽو پوٽي ڏوهٽو ڏوهٽي) هيٺ تائين (2) پنهنجي ماءُ پيءُ ۽ پنهنجي ماءُ پيءُ جا ماءُ پيءُ (يعني ڏاڏو ڏاڏي، نانو ناني) مٿي تائين (3) پنهنجي ماءُ پيءُ جو اولاد (يعني ياءُ پيٽ چاهي سڳا هجن يا ويڳا (يعني سوتيلا) يعني صرف ماءُ شريڪ يا صرف پيءُ شريڪ ياءُ پيٽ) ۽ ائين ئي پنهنجي ماءُ پيءُ جي اولاد جو اولاد (يعني ياڻٽو، ياڻٽي، ياڻيجو، ياڻيجي، چاهي سڳي ياءُ پيٽ مان هجن يا ويڳي مان هجن) هيٺ تائين (4) پنهنجي ڏاڏا، ڏاڏي، نانا، ناني جو اولاد (يعني چاچو، چچي، مامو، ماسي، اهي رشتا سڳا هجن يا ويڳا) جيتوڻيڪ چاچي چچي، مامي، ماسي، جا اولاد غير محرم آهن. (فتاويٰ رضويہ ج 11، ص 464)

نوٽ: مٿي ذڪر ڪيل نسبي محرمن مان مرد عورتن تي ۽ عورتون مردن تي حرام آهن.

ڪجهہ سهرا خطرناڪ هوندا آهن

سوال: ڇا سهري ۽ نُنهن جو پردو آهي؟

جواب: حُرمتِ مُصاهَرت جي سبب ڪان پردو ناهي. جيڪڏهن پردو

ڪري ته حرج به ناهي بلڪ جواني جي حالت ۾ يا فتني جي امڪان جي صورت ۾ جيئن ته هن دؤر ۾ پردي ڪرڻ ئي ۾ عافيّت آهي چوته حالات انتهائي نازڪ آهن، سهري ۽ نُنهن جا "مسائل" بڌڻ ۾ ايندا رهندا آهن. جيڪي عام طور تي هڪ طرفو يعني سهري جي طرفان هوندا آهن جو ڪڏهن ڪڏهن سهرو اڪيلائي ۾ موقعو ڏسي نُنهن ۾ هٿ وجهڻ جي ڪوشش ڪندو آهي تنهنڪري اڇڪلهه نُنهن کي سهري سان بي تڪلّف نه ٿيڻ گهرجي، خاص ڪري نُنهن جي حق ۾ اهو سهرو وڏيڪ خطري وارو ثابت ٿي سگهي ٿو جيڪو پنهنجي زال کان پري يا محروم هجي. (براءِ مهرباني! بهار شريعت حصو 7 مان "محرمات جو بيان" پڙهي وٺو)

ڏيرءِ ياڃائيءَ جو پردو

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ جو پنهنجي ڏير، وڏي ڏير، ڀيڻوئي ۽ ماسات، ماروٽ، سوٽ ،ڀڦاٽ، ڀڦڙ ۽ ماسڙ کان به پردو آهي؟

جواب: جي ها، بلڪ انهن کان ته پردي جي معاملي ۾ احتياط وڏيڪ هئڻ گهرجي چو ته ڃاڻ سڃاڻ جي سبب هڪ نه هوندي آهي ۽ ائين اڻ ڃاڻ ماڻهوءَ جي مقابلي ۾ ڪيترائي ڀيرا وڏيڪ فتني جو خطرو هوندو آهي پر افسوس! اڇڪلهه انهن کان پردو ڪرڻ جو ذهن ئي ناهي، جيڪڏهن ڪا مديني جي ديواني پردي جي ڪوشش ڪري به ته ويچاريءَ کي طرح طرح سان ستايو ويندو آهي پر همت نه هارڻ گهرجي، ناسازگار حالات جي باوجود جيڪا خوش نصيب اسلامي ڀيڻ شرعي پردو ڪرڻ ۾ ڪامياب ٿي وئي ۽ جڏهن دنيا مان

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درود پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا.** (کنزالعمال)

رخصت ٿئي ته ڇا عجب! مصطفيٰ جي نورِ عين، شهزادي ۽ ڪونين، مادرِ حَسنين، سيّدةُ النِّساء فاطمة الزّهراء رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **اُن جو پُرجوش استقبال فرمائن، ان کي گلي لڳائن ۽ ان کي پنهنجي بابا جان، ٻنهي جهانن جي سلطان، رحمتِ عالميان** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن جي محفل ۾ پهچائين.**

کیوں کریں بزمِ شَبستانِ جِناں کی خواہش
جلوۂ یار جو شمعِ شبِ تنہائی ہو (ذوقِ نعت)

ڏير، ڇيڻ، پيٽوئي ۽ ماسات، ماروٽ، سؤٽ، پڦات، پڦڙ ۽ ماسڙ کان پردي جي تاکيد ڪندي منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاهه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن **فرمائن ٿا: "ڏير، ڇيڻ، پيٽويو، پڦڙ، ماسڙ، سؤٽ، ماروٽ، پڦات، ماسات اهي سڀ ماڻهو عورت جي لاءِ بلڪل اجنبي** (يعني غير مرد) **آهن بلڪ انهن جو نقصان ڏارئي شخص جي نقصان کان وڌيڪ آهي جو بلڪل اڻ ڄاڻ شخص گهر ۾ ايندي ڏڃندو ۽ اهي** (بيان ڪيل رشتيدار) **پاڻ ۾ ميل ميلاپ** (۽ ڄاڻ سڃاڻ) **جي ڪري خوف ناهن رکندا. عورت بلڪل اڻ واقف شخص سان فورًا بي تڪلف ناهي ٿيندي ۽ انهن** (يعني ذڪر ڪيل رشتيدارن) **کان هڪ ختم ٿيل هوندي آهي. تنهنڪري جڏهن رسول الله** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن غير عورتن وٽ وڃڻ کان منع فرمايو** (ته) **هڪ صحابي انصاري** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **جن عرض ڪيو: يارسول الله** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **ڇيڻ ۽ ڏير جي لاءِ ڇا حڪم آهي؟ فرمايائون: "ڇيڻ ۽ ڏير ته موت آهن."**

(فتاويٰ رضويه ج 22 ص 217)

ساهرن ۾ ڪهڙي طرح پردو ڪري؟

سوال: ساهرن ۾ ڏير ۽ ڄيٺ وغيره کان ڪهڙي طرح پردو ڪيو وڃي؟ سڄو ڏينهن پردي ۾ رهڻ تمام ڏکيو آهي، گهر جو ڪم ڪار ڪندي وقت پنهنجي چهري کي ڪيئن لڪائي؟

جواب: گهر ۾ رهندي به بالخصوص ڏيرن ۽ ڄينٽن وغيره جي معاملي ۾ محتاط رهڻو پوندو. صحيح بخاري ۾ حضرت سيّدنا عُقبہ بن عامر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي ته پيڪرِ شرم وحيا، مڪي مدني مصطفٰي، محبوبِ خدا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمايو: عورتن وٽ وڃڻ کان بچو. هڪ شخص عرض ڪيو: يا رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڏير جي باري ۾ ڇا حڪم آهي؟ فرمايائون: "ڏير موت آهي." (بخاري ج 3 ص 472 حديث 5232) ڏير جو پنهنجي ياڄائيءَ جي سامهون ٿيڻ جڻ موت جي سامهون ٿيڻ آهي، جو هِتي فتني جو انديشو وڌيڪ آهي. مفتيءِ اعظم پاڪستان حضرت وقارِ ملت مولانا وقار الدين عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْمُبِين فرمائن ٿا: "انهن رشتيدارن مان جيڪي نامَحرم آهن، چهرو، تِريون، پيڏيون، پير ۽ مُرين کان علاوه پردو ڪرڻ ضروري آهي، زينت، ناهه نوهه به انهن جي سامهون ظاهر نه ڪئي وڃي." (وقار الفتاويٰ ج 3 ص 151)

منقول آهي: "**جيڪو شخص شهوت سان ڪنهن اَجنبيہ** (يعني ڌارئي عورت) **جي حُسن ۽ جمال کي ڏسندو قيامت جي ڏينهن اُن جي اکين ۾ شيهو پگهاري وِڏو ويندو.**" (هدايہ ج 4 ص 368) يقيناً ياڄائي به **اجنبيہ** ئي آهي، جيڪي ڏير پنهنجي ياڄائي کي جاڻي واڻي ڏسندا رهيا هجن، بي تڪلف ٻڌيا هجن، مذاق مسخري ڪندا هجن، اُهي

الله عَزَّوَجَلَّ **جي عذاب کان ڊڄي فورًا سچي توبهه ڪن، پاڃائي جيڪڏهن ننڍي ڏير کي ننڍو پاڻ ۽ وڏي ڏير کي وڏو پاڻ چوي ٿي ته ان سان بي پردگي ۽ بي تڪلفي جائز ناهي ٿي ويندي بلڪ گفتگو جو اهو انداز فاصلا دور ڪري ويجهو آڻيندو آهي ۽ ڏير ۽ پاڃائي بدنگاهي، بي تڪلفي ڪِل پوڳ وغيره گناهن جي ڏٻڙ ۾ وڌيڪ قاسندا هليا ويندا آهن، جڏهن ته ڏير ۽ پاڃائي جو پاڙ ۾ گفتگو ڪرڻ به مسلسل خطري جي گهنٽي وڄائيندو رهندو آهي!**

الله عَزَّوَجَلَّ کرے دل میں اُتر جائے مری بات

ڏير ۽ پاڃائي وغيره خبردار رهن جو حديث شريف ۾ ارشاد آهي: "اَلعَيْنَانِ تَزْنِيَان" يعني اکيون زنا ڪنديون آهن.

(مسند الامام احمد بن حنبل ج 3 ص 305 حديث 8852)

بهرحال جيڪڏهن هڪ گهر ۾ رهندي عورت جي لاءِ ويجهو وارن نامحرم رشتي دارن کان پردو ناممڪن هجي ته چهرو کولڻ جي ته اجازت آهي پر ڪپڙا هرگز اهڙا سنها نه هجن جن مان بدن يا مٿي جا وار وغيره ظاهر ٿين يا اهڙا سوڙها نه هجن جو بدن جا عضوا جسم جي بيهڪ ۽ سيني جو اُپار وغيره ظاهر ٿئي.

پرديدار جي لاءِ آزمائشون

سوال: اڇڪلهه پردو ڪرڻ وارين کي "مُلائڻ" چئي گهر ۾ مذاق اُڏايو ويندو آهي، ڪڏهن عورتن جي ڪنهن تقريب ۾ مدني برقعو پائي وڃي ته ڪا چوندي آهي: اڙي ! هي چا پائي رکيو اٿئي، لاهه هِن کي! ڪا چوندي آهي بس اسان کي معلوم ٿي ويو ته تون وڏي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

پرديدار آهين، هاڻي ڇڏ به ڪٽي اهو پردو وغيره! ڪا چوندي آهي، دنيا تمام ترقي ڪري چڪي آهي ۽ تو ڇا هي دقيانوسي انداز اپنائي رکيو آهي وغيره. اهڙي طرح جي دل ڏکائيندڙ ڳالهين سان شرعي پردو ڪرڻ واريءَ جي دل ڀجي پُري چڪنا چور ٿي ويندي آهي، انهن حالتن ۾ ان کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟

جواب: واقعي انتهائي نازڪ حالات آهن، شرعي پردو ڪرڻ واري اسلامي ڀيڻ سخت آزمائش ۾ مبتلا رهندي آهي پر همت نه هارڻ گهرجي. مذاق اڏائڻ يا اعتراض ڪرڻ وارين سان زوردار بحث شروع ڪرڻ يا ڪاوڙ ۾ اچي وڙهي پوڻ سخت نقصانڪار آهي جو ان طرح مسئلو حل ٿيڻ بدران وڌيڪ اُلجهي سگهي ٿو. اهڙي موقعي تي هي ياد ڪري پنهنجي دل کي تسلي ڏيڻ گهرجي ته جيستائين تاجدارِ رسالت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن عام اعلانِ نبوت نه فرمايو هو، ان وقت تائين ڪفار بدانجام پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي احترام جي نظر سان ڏسندا هئا ۽ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي امين ۽ صادق جي لقب سان ياد ڪندا هئا. پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جيئن ئي علي الاعلان اسلام کي عام ڪرڻ شروع ڪيو ته اهي ئي بدبخت ڪافر طرح طرح سان ستائڻ ، مذاق اڏائڻ ۽ گاريون ڏيڻ لڳا، صرف اهو ئي نه بلڪ جاني دشمن ٿي ويا پر قربان وجون! سرڪارِ نامدار، اُمّت جي غمخوار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم تي جو پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن بلڪل همت نه هاري، هميشه صبر کان ئي ڪم ورتائون. هاڻي اسلامي ڀيڻ صبر ڪندي غور ڪري ته آئون جيستائين فيشن ايبل

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: ان شخص جو نڪ متيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي. (حاڪم)

۽ بي پرده هيس منهنجو ڪوبه مذاق نه اڏائيندو هو، جيئن ئي مون شرعي پردو اپنايو، ستائجڻ لڳيس. **الله** عَزَّوَجَلَّ جو شڪر آهي ته مون کان ظلم تي صبر ڪرڻ جي سنت ادا ٿي رهي آهي. مدني التجا آهي ته ڪهڙو ئي صدمو پهچي صبر جو دامن هٿ مان نه ڇڏيو، ٻيو ٻِنا شرعي اجازت جي هرگز زبان مان ڪجهه نه ڳالهايو. حديثِ قدسي ۾ آهي ته **الله** عَزَّوَجَلَّ فرمائي ٿو: "اي ابنِ آدم! جيڪڏهن تون اوّل صدمي جي وقت صبر ڪرين ۽ ثواب جو طلبگار ٿئين ته آئون تنهنجي لاءِ جنّت کانسواءِ ڪنهن ثواب تي راضي ناهيان."

(سنن ابن ماجه ج 2 ص 266 حديث 1597)

آسيه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جي دردناڪ آزمائش

سوال: جنهن اسلامي ٻيڻ کي شرعي پردي ۽ سنتن تي عمل وغيره جي ڪري معاشري ۾ **مَعَاذَالله** عَزَّوَجَلَّ حقير سمجهندا هجن ۽ خاندان ۾ به ستايو ويندو هجي، ان جي آڻت جي لاءِ ڪا درد پري حڪايت بيان ڪريو.

جواب: جنهن اسلامي ٻيڻ کي شرعي پردو ڪرڻ جي سبب گهر ۽ خاندان ۾ ستايو ويندو هجي، ان جي لاءِ حضرت سيّدتنا آسيه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جي واقعن ۾ ڪافي درسِ عبرت آهي. حضرت سيّدتنا آسيه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا فرعون جي نڪاح ۾ هيون. جادوگرن جي مغلوب ٿي ايمان آڻڻ تي پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا به حضرت سيّدنا موسيٰ **ڪليم الله** عَلٰی نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام تي ايمان آندو. جڏهن فرعون کي ان جو علم ٿيو ته ان طرح طرح جون سزائون ڏيڻ شروع ڪيون ته ڪنهن طرح به پاڻ رَضِیَ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا ايمان کان ڦري وڃن، پر پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا ثابت قدم رهيون. آخرڪار فرعون پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا کي انتهائي تيز اُس ۾ ڪانيءَ جي تختي تي سُمهاري ڪري ٻنهي هٿن ۽ ٻنهي پيرن ۾ ميخون (لوهه جون ڪِليون) ٺوڪي ڇڏيون. وڌيڪ ظلم هي ته مبارڪ سيني تي جَنڊ جا پُڙ رکرائي ڇڏيا ته جيئن چُري به نه سگهن، ان شديد ترين ۽ ناقابلِ برداشت تڪليف ۾ به سندن ثابت قدمي ۾ ذري برابر به لوڏو نه آيو بيقرار ٿي پنهنجي ربّ غفار جَلَّ جَلَالُهٗ جي دربارِ گوهر بار ۾ عرض گذار ٿيون:

رَبِّ ابْنِ لِیْ عِنْدَكَ بَیْتًا فِی الْجَنَّةِ وَ نَجِّنِیْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهٖ وَ نَجِّنِیْ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِیْنَ۝۱۱ (پ 28 التحريم 11)

ترجمو ڪنزالايمان: "اي منهنجا رب! منهنجي واسطي پاڻ وٽ جنت ۾ جاءِ جوڙاءِ ۽ مون کي فرعون ۽ ان جي ڪم کان چوٽڪارو ڏي ۽ مون کي ظالم ماڻهن کان چوٽڪارو بخش."

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: "الله عَزَّوَجَلَّ انهيءَ (يعني سيّدَتُنا آسيه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا) تي فرشتا مقرر فرمائي ڇڏيا جن پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا تي ڇانوَ ڪئي ۽ کين جنت وارو گهر ڏيکاري ڇڏيو، جنهن سان پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا انهن سيني مصيبتن کي وِساري ڇڏيو. ڪجهه روايتن ۾ آهي ته پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا آسمان ڏانهن کنيون ويون. حضرت سيّدتنا آسيه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا جنت ۾ اسان جي حضور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي نڪاح ۾ هوندیون. (نورالعرفان ص 896) الله عَزَّوَجَلَّ جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالىٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

مرحوم امڙ جيجل مدني ڪم ڪرڻ جي اجازت ڏيارائي

اسلامي ڀينرو! آزمائشن تي صبر ڪرڻ وارن تي اڄ ۾ ربّ عَزَّوَجَلَّ جي عنايتن جو ظهور ٿيندو آهي، جيئن تہ هڪ اسلامي ڀيڻ جو تحريري بيان پنهنجي انداز ۾ پيش ڪرڻ جي ڪوشش ڪريان ٿو، ڪوٽ عطاري (ڪوٽڙي باب الاسلام سنڌ) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو بيان آهي تہ اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون کي دعوتِ اسلامي سان پيار آهي، تنهن ڪري آئون خوب اڳتي وڌي دعوتِ اسلامي جو ڪم ڪرڻ چاهيندي هيس پر منهنجي ٻارن جو پيءُ اجازت نہ ڏيندو هو. آئون پوءِ ۾ شريعت جي دائري ۾ رهندي پنهنجي وس آهر مدني ڪم ڪندي هيس. منهنجي خوش نصيبي جو صفرالمظفر 1430ھ جي مبارڪ مهيني ۾ اسان جي علاقي جي هڪ گهر ۾ دعوتِ اسلامي جي اسلامي ڀينرن جو مدني قافلو آيو، جدول جي مطابق ٻئي ڏينهن ٽيڀ واري تربيتي اجتماع ۾ مون کي ۾ شرڪت جي سعادت ملي، مون أتي هي دعا گهري: "يا اللّٰه عَزَّوَجَلَّ! هِن مدني قافلي جي برڪت سان منهنجي ٻارن جو پيءُ مون کي دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڪرڻ جي اجازت ڏيئي ڇڏين." اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ أُنهيءَ رات منهنجي ٻارن جي پيءُ کي منهنجي مرحوم امڙ جيجل (يعني أُنهن جي سس جيڪا انهن کي پُٽن وانگر پائيندي هئي) جي خواب ۾ زيارت ٿي، مرحوم فرمايو: تون منهنجي ڏيءَ کي دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڇو نٿو ڪرڻ ڏين! أُن کي اِن جي اجازت ڏيئي ڇڏ." منهنجي ٻارن جي پيءُ اهو خواب ٻڌائي مون کي راضي خوشي دعوتِ اسلامي جو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

مدني ڪم ڪرڻ جي اجازت ڏيئي ڇڏي، ائين اسلامي پينرن جي مدني قافلي جي برڪت سان منهنجي دل جي مُراد پوري ٿي.

قافلے میں ذرا مانگو آ کر دعا　　پاؤ گے نعمتیں قافلے میں چلو
ہوگا لطفِ خدا آؤ بہنو دُعا　　مل کے سارے کریں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مدني ڪم جي تڙپ مرحبا!

اسلامي پينرو! ڏٺو اوهان! مدني قافلن جون به ڪهڙيون پياريون پياريون بهارون آهن! اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ انهن ۾ خوب دعائون قبول ٿيندیون آهن. مدني ڪم جي ذريعي نيڪي جي دعوت عام ڪرڻ جي تڙپ مرحبا! جو ان ۾ ثواب ئي ثواب آهي. انهيءَ باري ۾ چار مبارڪ حديثون پيش ڪيون وڃن ٿيون:

چارفرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

(1) نيڪي جي راه ڏيکارڻ وارو نيڪي ڪرڻ واري وانگر آهي.
(ترمذي ج 4 ص 305 حديث 2679)

(2) جيڪڏهن الله عَزَّوَجَلَّ اوهان جي ذريعي ڪنهن هڪ شخص کي هدايت عطا فرمائي تہ اهو توهان جي لاءِ اِن کان سنو آهي جو اوهان وٽ ڳاڙهو اُٺ هجن. (مسلم ص 1311 حديث 2406)

(3) بيشڪ اللهعَزَّوَجَلَّ، اُن جا ملائڪ، آسمان ۽ زمين جي مخلوق ايستائين جو ماکوڙيون پنهنجي سوراخن ۾ ۽ مڇيون (پاڻي ۾) ماڻهن کي نيڪي سکائڻ واري تي "صلوٰة" موڪليندا آهن.
(ترمذي ج 4، ص 314، حديث 2694)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: الله عَزَّوَجَلَّ جي "صلٰوة" مان اُن جي خاص رحمت ۽ مخلوق جي "صلٰوة" مان رحمت جي خصوصي دعا مراد آهي.

(مرأة المناجيح ج 1، ص 200)

(4) بهترين صدقو اهو آهي ته مسلمان ماڻهو علم حاصل ڪري پوءِ پنهنجي مسلمان ڀاءُ کي سيکاري. (سنن ابن ماجه ج 1 ص 158 حديث 243)

گهر ۾ پردي جو ذهن ڪيئن ٻڌجي؟

سوال: گهر ۾ پردي جو ذهن ڪهڙيءَ طرح ٻڌايو وڃي؟

جواب: فيضان سنّت ۽ پٽ هِن ڪتاب "**پردي جي باري ۾ سوال جواب**" مان "**گهر درس**" شروع ڪريو، مڪتبة المدينه کان جاري ٿيٽ وارن سنتن ۾ريي بيانن جون ڪيسيٽون ٻُڌرايو، انفرادي ڪوشش جي ذريعي گهر جي مردن کي دعوت اسلاميءَ جي سنتن جي تربيت جي مدني قافلن جو مسافر ٻڌائي گهر ۾ مدني ماحول قائم ڪرڻ جي ڪوشش جاري رکو. انهن جي لاءِ دلسوزي سان دعا به ڪندا رهو، پاڻ ۽ گهر وارن کي هر گناهه کان بچائڻ جو جذبو پيدا ڪري ڇڏيو، ۽ ان جي لاءِ ڪوشش به جاري رکو. پر نرمي نرمي ۽ نرميءَ کي لازم ڪري ڇڏيو. بِنا شرعي مصلحت جي سختي ڪرڻ ته نهيو، ان جو سوچيو به نه جو عام طور تي جيڪو ڪم "نرميءَ" سان ٿيندو آهي اهو "گرميءَ" سان ناهي ٿيندو.

ہے فلاح و کامرانی نرمی و آسانی میں
ہر بنا کام بگڑ جاتا ہے نادانی میں

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

بهرحال پنهنجي اهل و عيال جي اصلاح جي هر ممڪن صورت ۾ ترڪيب بڌائڻ گهرجي. 28 سيپاري سورة التحريم جي ڇهين آيت سڳوري ۾ ارشادِ خداوندي آهي:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قُوْۤا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا وَّ قُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ (پ 28 التحريم 6)

ترجموڪنزالايمان: اي ايمان وارؤ! پنهنجي پاڻ کي ۽ پنهنجي گهر وارن کي ان باهه کان بچايو جنهن جو ٻارڻ ماڻهو ۽ پٿر آهن.

ماتحت جي باري ۾ پُڇيوويندو

ياد رکو! مڙس پنهنجي گهرواريءَ جو، پيءُ پنهنجي ٻارن جو ۽ هر شخص پنهنجي پنهنجي ماتحتن جو هڪ طرح سان "حاڪم" آهي ۽ هر حاڪم کان ان جي ماتحتن جي باري ۾ محشر جي ڏينهن پُڇا ٿيندي. رحمتِ عالم، نَبيِّ اعظم، نورِ مجسَّم، شاهِ بني آدم، رسولِ محتشم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ معظّم آهي: "توهان سيئي پنهنجي متعلقين جا سردار ۽ حاڪم آهيو ۽ حاڪم کان قيامت جي ڏينهن اُن جي رعيت جي باري ۾ پڇيو ويندو."

(صحيح البخاري ج 1، ص 309 حديث 893)

ننڍي ياءُ جي اِنفرادي ڪوشش

اسلامي ڀينرو! هلاڪت کان پاڻ کي بچائڻ ۽ مغفرت حاصل ڪرڻ جو هڪ بهترين ذريعو تبليغ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جو سنتن ڀريو مدني ماحول آهي. اڪثر ڪري هڪ ماڻهو جو دعوت اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته ٿيڻ سڄي گهر جي اصلاح جو سبب بڻجي ويندو آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

اهڙيون ڪيتريون ئي بهارون موجود آهن، هڪ مدني بهار پيش آهي: باب المدينہ (ڪراچي) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو بيان ڪجهہ ائين آهي تہ اسان جو گهراٽو تمام مادرن هو، گهر جا ڀاتي فلمن ڊرامن ۽ گاني باجي جا شوقين هئا، خدا جو ڪرڻ ائين ٿيو جو منهنجي ننڍي ڀاءُ تي هڪ اسلامي ڀاءُ انفرادي ڪوشش ڪئي، ان ڪري انهن دعوتِ اسلامي جي هفتيوار سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جي سعادت حاصل ڪئي. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اجتماع ۾ مسلسل حاضري سان ڀاءُ جي ڪردار ۾ مدني انقلاب برپا ٿي ويو، اُهي نمازن جا پابند ٿي ويا، سنتن تي عمل جي ڪوشش ۽ گهر وارن جي اصلاح جي فڪر ۾ رهڻ لڳا، اُهي دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جون برڪتون ٻڌائيندا ۽ اسان کي اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جو شوق ڏيارينداً رهيا، انهن جي مسلسل انفرادي ڪوشش آخرڪار رنگ آندو ۽ مون اسلامي ڀينرن جي اجتماع ۾ شرڪت جي سعادت حاصل ڪئي، اُتي جي ماحول جي روحانيت ۽ سنتن ڀريي بيان مون تي عجيب ڪيفيت طاري ڪري ڇڏي، دعا جي دؤران مون خوب روئي روئي پنهنجي گناهن کان توبهہ ڪئي ۽ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول کي ڪڏهن نہ ڇڏڻ جو پڪو ارادو ڪيو. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماعن ۾ پابندي سان شرڪت جي بدولت خوفِ خدا عَزَّوَجَلَّ ۽ عشقِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم وڌائڻ جو جذبو نصيب ٿيو، دعوتِ اسلامي جي صدقي اسان جي گهر جو بگڙيل ماحول، مدني ماحول ۾ تبديل ٿي ويو،

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا صبح ۽ ڏهه ييرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

گهر وارن جي پاڻ ۾ رضامندي سان T.V ڪڍي وئي چاکاڻ ته ان جي هوندي فلمن ڊرامن کان بچڻ بيحد مشڪل آهي ۽ هاڻي اسان جي گهر ۾ فلمون ڊراما ۽ گانا نه بلڪ سرڪار مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي نعتن جا ترانا ٻڌا ويندا آهن.

نہ مرنا یاد آتا ہے نہ جینا یاد آتا ہے
محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یاد آتے ہیں مدینہ یاد آتا ہے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي پينرو! ٻنا هِمت هارڻ جي خوب خوب انفرادي ڪوشش ڪندیون رهو اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ ناڪامي نه ٿيندي، انهي سلسلي ۾ جيڪڏهن ڪا تڪليف به پهچي ته صبر ۽ برداشت جو دامن هٿ مان نه ڇڏيو جو اڇڻ واري مصيبت اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ تمام وڏي پلائي جو سامان ثابت ٿيندي، حضرت سيدنا ابو هريرهرَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي ته نور جا پيڪر، تمام نبين جا سروَر، ٻنهي جهانن جا تاجوَر، سلطانِ بحر و برصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو روح پرور فرمان آهي: "اللهعَزَّوَجَلَّ جنهن سان پلائي جو ارادو فرمائيندو آهي ان کي مصيبت ۾ مبتلا فرمائي ڇڏيندو آهي." (صحيح البخاري ج 4 ص 4 حديث 5645)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ڊَيُّوث جي تعريف

سوال: "ڊَيُّوث" ڪنهن کي چوندا آهن؟

جواب: جيڪي ماڻهو طاقت رکڻ جي باوجود پنهنجي عورتن ۽ محارم کي بي پردگيءَ کان منع نه ڪن، اُهي "ديّوث" آهن. رحمتِ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

عالميان صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان عبرت نشان آهي: "ڪي شخص ڪڏهن بہ جنت ۾ داخل نہ ٿيندا، ديوث ۽ مردانہ طريقو اختيار ڪرڻ واري عورت ۽ شراب پيئڻ جو عادي." (مجمع الزوائد ج 4، ص 599، حديث 7722) مردن جيان وار ڪٽرائڻ ۽ مردانہ لباس پائڻ واريون هِن حديث پاڪ مان عبرت حاصل ڪن. ننڍين ٻارڙين جا چوڪرن جهڙا وار نهرائڻ ۽ اُنهن کي چوڪرن جهڙا ڪپڑا ۽ انگريزي ٽوپي وغيره پارائڻ وارا بہ احتياط ڪن، تہ جيئن ٻارڙي اِن ئي عمر کان پنهنجو پاڻ کي مردن کان ممتاز (جدا) سمجهي ۽ هوش سنياليڻ ۽ بالغ ٿيڻ کان پوءِ ان کي پنهنجون عادتون ۽ طور طريقا شريعت جي مطابق بڻائڻ ۾ مشڪلاتون سامهون نہ اچن. حديث پاڪ ۾ هي جيڪو فرمايو ويو تہ "ڪڏهن بہ جنّت ۾ داخل نہ ٿيندا." هِتي اِن مان ڏِگهي عرصي تائين جنّت ۾ داخلي کان محرومي مراد آهي، ڇو تہ جيڪي بہ مسلمان پنهنجي گناهن جي سزا ۾ مَعَاذَاللّٰه دوزخ ۾ ويندا اُهي آخرڪار جنّت ۾ ضرور داخل ٿيندا، پر اهو ياد رهي تہ هڪ گهڙيءَ جو ڪروڙون حصو بہ جهنم جو عذاب ڪو برداشت نہ ٿو ڪري سگهي، تنهنڪري اسان کي هر گناهہ کان بچڻ جي هر دم ڪوشش ۽ جنّتُ الفِردوس ۾ بي حساب داخل ٿيڻ جي دعا ڪرڻ گهرجي. "دَيُّوث" جي باري ۾ حضرت علامہ علاءُ الدين حصڪفي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: "ديوث" اُهو شخص آهي جيڪو پنهنجي گهرواري يا ڪنهن محرم تي غيرت نہ ڪائي. (درالمختار ج 6 ص 113) معلوم ٿيو تہ طاقت رکڻ جي باوجود پنهنجي گهرواري، ماءُ، پينرن ۽ جوان ڏيئرن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (کنزالعمال)

وغيره کي گهٽين بازارن، شاپنگ سينٽرن ۾ گڏيل تفريح گاهن ۾ بي پرده گهمڻ ڦرڻ، ڏارين پاڙيسرين، نامحرم رشتيدارن غير مَحرم ملازمن، چوڪيدارن ۽ ڊرائيورن سان بي تڪلفي ۽ بي پردگي کان منع نه ڪرڻ وارا ڏيُّوث، جنّت کان محروم ۽ جهنم جا حقدار آهن.

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مُجَدّد دين و ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "ديُّوث سخت **اَخْبَث** فاسق (يعني خبيث ترين) (آهي) ۽ فاسقِ مُعلن جي پٺيان نماز مڪروهه تحريمي آهي. ان کي امام بڻائڻ جائز ناهي ۽ ان جي پٺيان نماز پڙهڻ گناهه ۽ پڙهي ته ٻيهر پڙهڻ واجب آهي." (فتاويٰ رضويه ج 6 ص 583)

بے پردہ کل جو آئیں نظر چند بیبیاں، اکبرؔ زمیں میں غیرتِ قومی سے گڑ گیا
پوچھا جواُن سے آپ کا پردہ وہ کیا ہوا؟ کہنے لگیں "وہ عقل پہ مردوں کی پڑ گیا!"

جيڪڏهن عورت نافرماني ڪري ته ---------؟

سوال: جيڪڏهن مرد جي ڪوشش جي باوجود عورتون بي پردگي کان نه مڙن ته ڇا پوءِ به اُهو ديوث آهي؟

جواب: جيڪڏهن مرد پنهنجي حيثيت جي مطابق منع ڪري ٿو ۽ بي پردگيءَ کان روڪڻ جون شرعي تقاضائون اُن پوريون ڪيون آهن ۽ اهي نه ٿيون مجين ته اهڙي صورت ۾ مرد تي نه ڪو الزام آهي، نه اهو **ديوث** آهي. بس جيترو ممڪن ٿي سگهي بي پردگي وغيره جي معاملي ۾ عورتن کي روڪيو وڃي پر حڪمت عملي سان، ڪِٽي ائين نه ٿئي جو توهان پنهنجي گهرواريءَ يا ماءُ ڀينرن تي اهڙي سختي ڪري ويهو جو جنهن سان گهر جو امن ئي برباد ٿي وڃي.

چا زبان سان چيل ياءُ ييٽ جو پردو آهي؟

سوال: چا زبان سان چيل پيءُ، ياءُ ۽ پٽ وغيره کان ٻه اسلامي ييٽ جو پردو آهي؟

جواب: جي ها! انهن کان ٻه پردو آهي جو کنهن کي پيءُ، ياءُ يا زبان سان چيل پٽ بڻائڻ سان اهو حقيقي پيءُ، ياءُ ۽ پٽ ناهي بڻجي ويندو، انهن سان ته نڪاح ٻه درست آهي. اسان جي معاشري ۾ **زبان سان چيل رشتن** جو رواج عام آهي کو مرد کنهن کي "ماءُ" بڻايو وينو آهي، کا چوڪريءَ کنهن کي "ياءُ" بڻائي وينِي آهي ته کنهن عورت کنهن کي "پٽ" بڻائي ورتو آهي، کو کنهن جوان چوڪريءَ جو **زبان سان چيل چاچو** آهي ته کو **زبان سان چيل پيءُ** ۽ پوءِ بي پردگين، بي تڪلفين ۽ گڏيل دعوتن جي گناهن ۽ ڏوهن جو اُهو سيلاب آهي جو اَلاَمَان وَالحَفِيظ. **صنف مخالف** (يعني غير جنس واري) سان زبان سان چيل رشتا قائم ڪرڻ وارن ۽ وارين کي **الله** عَزَّوَجَلَّ کان ڊڄڻ گهرجي. يقيناً شيطان پهريان کان ڇئي حملو ناهي ڪندو. حديث پاڪ ۾ اچي ٿو: "دنيا ۽ عورتن کان بچو ڇو ته بني اسرائيل ۾ سڀ کان پهريون فتنو عورتن جي سبب کان ٿيو."

(صحيح مسلم ص 1465 حديث 2742)

هنج ورتل ٻار جو حڪم

سوال: کنهن جو ٻار هنج وني سگهجي ٿو يا نه؟

جواب: وني ته سگهجي ٿو، پر اُهو نامحرم هجي ته جڏهن کان عورتن جا "معاملات" سمجهڻ لڳي، اُن کان پردو ڪيو وجي. فقهاءِ

ڪرام رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلَام فرمائن ٿا: مُراهِق (قريب البلوغ چوڪري) جي عمر ٻارهن سال آهي. (ردالمحتار ج 4 ص 118)

ٻارڙي هنج وٽڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڪنهن جي ٻارڙي هنج وٽڻ ڪيئن آهي؟ ڇا ان کي "ڏيءَ" ٻٽائڻ سان جوان ٿيڻ تي زبان سان چيل پيءُ ڪان پردي جي مسئلن ۾ رعايت ٿي ويندي آهي؟

جواب: ٻارڙي وٽڻي هجي ته آساني انهي ئي ۾ آهي ته محرم مثلاً سڳي ڀائيٽي يا سڳي ڀاڻيجي وٽي ته جيئن رضاعي (يعني ڪير جو) رشتو قائم نه هجي تڏهن به بالغ ٿيڻ کان پوءِ گڏ رهي سگهي پر بالغ ٿيڻ کان پوءِ گهر جي نامحرمن مثلاً سڳا چاچا يا سڳا ماما جنهن پاليو انهن جي بالغ چوڪرن کان (جڏهن ته ڪير شريڪ پاءُ نه هجن) پردو واجب ٿي ويندو. جيڪڏهن هنج ورتل ٻارڙي نامحرم هئي ته بالغ بلڪ بالغ ٿيڻ جي قريب پهچي ته اُن کي پالڻ وارو نامحرم پيءُ پاڻ سان گڏ نه رکي. جيئن منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاهه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فتاويٰ رضويه جلد 13 صفحو 412 تي فرمائن ٿا: "چوڪريءَ بالغ ٿي يا بالغ ٿيڻ جي قريب پهتي جيستائين شادي نه ٿئي ضرور اُن کي پيءُ وٽ رهڻ گهرجي ايستائين جو نَوَ سالن جي عمر کان پوءِ سڳي ماءُ کان چوڪريءَ وٽي ورتي ويندي ۽ پيءُ وٽ رهندي نه ڪي غير (يعني جنهن سان هميشه جي لاءِ شادي حرام ناهي اُن وٽ) جنهن وٽ رهڻ ڪنهن طرح جائز ئي ناهي، ڏيءَ ڪري پالڻ سان ڏيءَ ناهي ٿي ويندي."

فقهاءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلَام فرمائن ٿا: مُشْتَهَاة (يعني بالغہ ٿيڻ جي ويجهو ڇوڪري) جي گهٽ ۾ گهٽ عمر نوَ سال آهي. (ردالمحتار ج 4 ص 118)

هنج ورتل کان پردو جائز هئڻ جي صورت

سوال: ننڍپڻ کان هِريل ٻارن جي سمجهدار ٿيڻ تي "پردو" نافذ ڪرڻ انتهائي ڏکيو معلوم ٿئي ٿو. ڪا اهڙي صورت هجي تہ ٻڌايو جو ٻار هنج ونجي تہ جوان ٿيڻ تي پردو واجب نہ ٿئي؟

جواب: ان جي صورت هي آهي تہ جيڪو ٻار يا ٻارڙي هنج ورتي آهي، ان سان ڪير جو رشتو قائم ڪري ونيِ. پر ڪير جو رشتو قائم ڪرڻ ۾ اها ڳالهہ سامهون رکڻ ضروري آهي تہ جيڪڏهن ٻارڙي هنج ونڻي هجي تہ مڙس سان رضاعت جو رشتو قائم ڪيو وڃي مثلاً مڙس جي پيٽ يا پاڻيجي يا پائيٽي اِن ٻارڙيءَ کي پنهنجو ڪير پياري ڇڏي ۽ جيڪڏهن ڇوڪرو هنج ونڻو هجي تہ زال ان سان پنهنجو رضاعت جو رشتو قائم ڪري مثلاً زال پاڻ يا زال جي پيٽ يا ڏيءَ يا پاڻيجي يا پائيٽي اِن ٻار کي پنهنجو ڪير پياري ڇڏي. اهڙي طرح ٻنهي صورتن ۾ زال ۽ مڙس ٻنهي جي لاءِ پردي جا مسئلا حل ٿي ويندا، اهو ياد رهي جڏهن بہ ڪير جو رشتو قائم ڪرڻو هجي تہ ٻار کي (هجري سن جي حساب سان) ٻن سالن جي عمر تائين ڪير پياريو وڃي. اُن کان پوءِ ڪير پيارڻ جائز ناهي بلڪ ماءُ جي لاءِ پنهنجي سڳي اولاد کي بہ ٻن سالن جي عمر کان پوءِ ڪير پيارڻ جائز ناهي پر اڍائي سال جي عمر جي اندر بہ جيڪڏهن ٻار ڪنهن عورت جو ڪير پي ونيِ تہ بہ ڪير جو رشتو قائم ٿي ويندو آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

چوڪرو ڪڏهن بالغ ٿيندو آهي؟

سوال: چوڪرو ڪڏهن بالغ ٿيندو آهي؟

جواب: هجري سن جي حساب سان 12 ۽ 15 سالن جي عمر جي دؤران جڏهن به (جِماع يا منٺ هٽڻ وغيره جي ذريعي) اِنزال ٿيو يا سمهڻ وقت اِحتلام ٿيو يا ان جي جِماع سان عورت حامله ٿي وئي تہ انهيءَ وقت بالغ ٿي ويو ۽ ان تي غسل فرض ٿي ويو. جيڪڏهن ائين نہ ٿيو تہ هجري سن جي مطابق 15 سالن جو ٿيندي ئي بالغ ٿي ويو.

(درالمختار ج 9، ص 259 ملخصاً)

چوڪري ڪڏهن بالغ ٿيندي آهي؟

سوال: چوڪريءَ ڪڏهن بالغ ٿيندي آهي؟

جواب: هجري سن جي حساب سان 9 ۽ 15 سالن جي عمر جي دؤران اِحتلام ٿئي يا حيض اچي وجي يا حمل ٿي وجي تہ بالغ ٿي وئي، نہ تہ هجري سن جي مطابق 15 سالن جي ٿيندي ئي بالغ آهي. (ايضًا)

ڪيتري عمر جي چوڪر کان پردو آهي؟

سوال: ڪيتري عمر جي چوڪر کان پردو ڪيو وڃي؟

جواب: 18 سيپاري سورةُ النور جي آيت نمبر 31 ۾ آهي:

اَوِ الطِّفْلِ الَّذِيْنَ لَمْ يَظْهَرُوْا عَلٰى عَوْرٰتِ النِّسَآءِ (پ 18 النور 31)

ترجموڪنزالايمان: يا اهي ٻار جن کي عورتن جي شرم جهڙين شين جي خبر نہ آهي.

هن آيتِ ڪريمہ جي تحت مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا يعني اُهي ننڍا ٻار جيڪي اڃا

بالغ ٿيڻ جي ويجهو به نه هجن (اُنهن کان پردو ناهي) معلوم ٿيو ته مُراهِق يعني بالغ ٿيڻ جي قريب چوڪري کان پردو ڪرڻ گهرجي. (نورالعرفان ص 564) فقهاءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللّٰهُ السَّلَام فرمائن ٿا ته مُشْتَهاة (يعني بالغ ٿيڻ جي قريب چوڪريءَ) جي گهٽ ۾ گهٽ عمر نَوَ سال ۽ مُراهِق (يعني بالغ ٿيڻ جي قريب چوڪري) جي ٻارهن سال آهي. (ردالمحتار ج 4، ص 118) منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "نو سالن کان گهٽ جي چوڪريءَ کي پردي جي ضرورت ناهي ۽ جڏهن 15 سالن جي ٿئي (ته) سيني غير محرمن کان پردو واجب (آهي) ۽ نو سالن کان پندرهن سالن تائين جيڪڏهن بالغ ٿيڻ جون نشانيون ظاهر ٿين ته (به پردو) واجب (آهي) ۽ ظاهر نه ٿين ته مستحب، خصوصًا ٻارهن سالن کان پوءِ تمام سخت تاڪيد آهي جو اهو زمانو قربِ بُلوغ و ڪمالِ اِشْتِها جو آهي (يعني 12 سالن جي عمر جي چوڪريءَ جي بالغ ٿيڻ ۽ شهوت جي ڪمال تائين پهچڻ جو قريبي دؤر آهي) (فتاويٰ رضويه ج 23 ص 639)

ڪافره عورت کان پردو

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ جو ڪافره عورت کان به پردو آهي؟

جواب: جي ها. ڪافره عورت کان به اهڙي ئي طرح پردو آهي جهڙي طرح غير مرد کان. ڪافره عورت کان پردي جو تفصيل هي آهي ته اسلامي ڀيڻ جو ڪافره عورت کان اهڙي ئي طرح جو پردو آهي جهڙي طرح هڪ غير مرد کان پردو هوندو آهي يعني اصل مذهب جي مطابق عورت جي لاءِ سواءِ چهري جي ٽڪلي، هٿ جي ترِي ۽ مُرن کان هيٺ پير، جنهن کي ظاهرِ زينت چيو ويندو آهي تمام

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري وينو اهو جنّت جو رستو وُڃجي ويو. (طبراني)

جسم جو غير مرد کان لکائڻ ضروري آهي ۽ "متاخرين" جي ويجهو غير مرد کان اهي ٿي عضوا به لکايا ويندا. عورت کي غير مرد کان پردي جا احڪام سيپاري 18 سورة النور جي آيت نمبر 31 ۾ بيان ڪيا ويا آهن. انهي ئي آيت مبارڪ ۾ مسلمان عورت جو ڪافره کان پردي جو حڪم به بيان ٿيو ته سواءِ مَاظَهَرَمِنْهَا يعني جيترو خود ئي ظاهر آهي جي هڪ مسلمان عورت جو سڄو جسم جهڙي طرح غير مرد جي لاءِ عورت (يعني لکائڻ جي شيءِ) آهي اهڙي ئي طرح ڪافره جي لاءِ به ستر (يعني لکائڻ جي شيءِ) آهي جيئن ته مقامِ اِسْتِثناء ۾ اَوْنِسَآىِٕهِنَّ (يعني يا پنهنجي دين جون عورتون) مان ظاهر آهي، جيئن ته الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمائي ٿو:

وَ قُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوْبِهِنَّ ۪ وَ لَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا لِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اٰبَآىِٕهِنَّ اَوْ اٰبَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَآىِٕهِنَّ اَوْ اَبْنَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِيْۤ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِيْۤ اَخَوٰتِهِنَّ اَوْ نِسَآىِٕهِنَّ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ اَوِ التّٰبِعِيْنَ غَيْرِ اُولِي الْاِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ اَوِ الطِّفْلِ الَّذِيْنَ لَمْ يَظْهَرُوْا عَلٰى عَوْرٰتِ النِّسَآءِ ۪ وَ لَا يَضْرِبْنَ بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِيْنَ مِنْ زِيْنَتِهِنَّ ؕ وَ تُوْبُوْۤا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعًا اَيُّهَ الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ۝۳۱ (پ ۱۸ النّور ۳۱)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالي ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

منهنجا آقاءِ نعمت، اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، عظيم المرتبت، پروانءِ شمع رسالت، مُجَدّد دين و ملت، پير طريقت، عالم شريعت، حاميءِ سنت، ماحيءِ بدعت، باعث خير و برڪت، مولانا شاهه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن پنهنجي جڳ مشهور ترجمءِ قرآن ڪنزالايمان ۾ انهيءَ جو ترجمو هيئن فرمائن ٿا:

ترجمو ڪنزالايمان: ۽ مسلمان عورتن کي حڪم ڏيو ته پنهنجون نظرون ڪجهه جهڪيون رکن ۽ پنهنجي پاڪدامني جي حفاظت ڪن ۽ پنهنجو سينگار نه ڏيکارين مگر جيترو پاڻ ظاهر هجي ۽ جڳائي ته پنهنجي گريبانن کي رئوا ويڙهي رکن ۽ پنهنجي سينگار کي ظاهر نه ڪن مگر پنهنجي مڙسن تي يا پنهنجي پيءُ يا مڙسن جي پيءُ يا پنهنجي پٽن يا پنهنجي مڙس جي پٽن يا پنهنجي ڀائرن يا پنهنجي ڀائٽن يا پنهنجي ڀاٽيجن يا پنهنجي دين جي عورتن يا پنهنجي ٻانهين جيڪي پنهنجي هٿ جي ملڪيت هجن يا نوڪر بشرطيڪ شهوت وارا مرد نه هجن يا اهي ٻار جن کي عورتن جي شرم جهڙين شين جي خبر نه آهي، ۽ زمين تي پنهنجا پير زور سان نه رکن جو معلوم ٿي وڃي انهن جو لڪل سينگار ۽ الله جي طرف توبهه ڪريو اي مسلمانو سموري جا سمورا هن اميد تي توهان ڇوٽڪارو لهو.

حضرت صَدْرُ الاَفاضِل مولانا سيّد محمد نعيمُ الدّين مراد آبادي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الهادي خزائن العرفان ۾ آيت جي هِن حصي اَوْ نِسَآىِٕهِنَّ (يعني يا پنهنجي دين جون عورتون) جي تحت فرمائن ٿا: امير المؤمنين سيدنا عمر فاروقِ اعظم رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جن حضرت سيدنا ابو عُبيده بن جراح رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کي لکيو هو ته ڪافر اهلِ ڪتاب جي عورتن کي مسلمان عورتن سان گڏ حمام ۾ داخل ٿيڻ کان منع ڪريو، ان مان معلوم ٿيو ته مسلمان عورت کي ڪافره عورت جي سامهون پنهنجو بدن

کولڻ جائز ڪونهي.

اعليٰ حضرت عَلَيْهِ رَحْمَةُ رَبِّ الْعِزَّت جي فتويٰ

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدِّدِ دين ۽ ملت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "شريعت جو ته اهو حڪم آهي ته **ڪافره عورت** کان مسلمان عورت کي اهڙو پردو واجب آهي جهڙو انهن کي مرد کان، يعني مٽي جي وارن جو ڪو حصو يا ٻانهن يا کارائي يا ڪنڌ کان پيرن جي پيڏين جي هيٺان تائين جسم جو ڪو حصو مسلمان عورت جو ڪافره عورت جي سامهون ڪليل هڻڻ جائز ناهي." (فتاويٰ رضويه ج 23 ص 692)

فاجره عورت کان پردو

سوال: ڇا فاسقه عورت کان به پردو ڪرڻ ضروري آهي؟

جواب: نه. ڪبيره گناه ڪرڻ واري يا صغيره گناه تي اصرار ڪرڻ واري مثلاً نماز نه پڙهڻ واري، ماڻُ پيئُ کي ستائڻ واري، غيبت ۽ چغلي هڻڻ واري فاسقه چورائيندي آهي، جڏهن ته زانيه، فاحشه، ۽ بدڪار عورت کي فاسقه سان گڏ فاجره به چوندا آهن. فاسقه کان پردو ناهي ۽ فاجره کان به پردو ڪرڻ جو احتياطاً حڪم آهي. اُن جي صحبت کان بچڻ بيحد ضروري آهي جو بُري صحبت بُرو ڦل آڻي ٿي. فاجره سان ملڻ جي باري ۾ شريعت جو حڪم بيان ڪندي منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ارشاد فرمائن ٿا: ها اهو (يعني اُن کان پردي ڪرڻ جو) حڪم احتياطي آهي، پر اِها احتياط ضروري آهي جڏهن ڏسي ته هاڻي ڪجهه به بُرو اثر پوڻ معلوم ٿئي ٿو هڪدم

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

مڪمل طرح جدا ٿي وڃي ۽ اُن جي صحبت کي باهه سمجهي، ۽ انصاف اهو آهي ته بُرو اثر ٽيڙ جي خبر ناهي پوندي ۽ جڏهن پئجي ويندو آهي ته پوءِ احتياط ڏانهن ذهن وڃڻ ڏورو مشڪل آهي تنهن ڪري امن ۽ سلامتي (فاجره كان) جدا رهڻ ئي ۾ آهي. وباللهِ التَّوفيق (۽ اللهُ عَزَّوَجَلَّ ئي جي مدد سان توفيق ملندي آهي) (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 204 ملخصاً)

مولانا جلال الدين رومي قُدِّسَ سِرُّهُ الْعَزِيز مثنوي شريف ۾ فرمائن ٿا:

تا تُوانی دُور شَوَاز یارِ بد یارِ بد بدتر بُوَد اَز مارِ بد

مارِ بَد تنہا ہمیں بَرجاں زند یارِ بد برجان و بر ایماں زند

(يعني جيستائين ممكن هجي بُري ساڻي كان پري رهو چاڪاڻ ته بُرو ساڻي بُري نانگ كان به وڌيڪ خطرناڪ ۽ نقصانڪار آهي، انهي لاءِ جو خطرناڪ نانگ ته صرف جان يعني جسم كي تكليف يا نقصان پهچائيندو آهي جڏهن ته بُرو ساڻي جان ۽ ايمان بنهي كي برباد كري ڇڏيندو آهي) (گلدسته مثنوي ص 94)

منهنجي زندگي جو مقصد

اسلامي ڀينرو! بُري صحبت ۾ هلاكت ئي هلاكت ۽ سڻي صحبت، سڻن سان محبت ۽ نسبت ۾ هر طرح سان عافيت آهي، دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي بركتن جي چا ڳالهه ڪجي! آخرت برباد كرڻ واري راه تي هلڻ وارين كيترين ئي اسلامي ڀينرن كي جنت جي راه تي سفر نصيب ٿي ويو، اهڙي ئي هك مدني بهار ٻڌو: باب المدينہ (كراچي) جي هك اسلامي ڀيڻ جو بيان ڪجهه ائين آهي ته آئون دنيا جي رنگينين ۾ گم ۽ آخرت جي امتحان كان بي فكر ٿي زندگي جا ڏينهن گذاري رهي هيس، هك

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

ڏينهن دعوتِ اسلامي جي مشڪبار مدني ماحول سان لاڳاپيل ڪنهن اسلامي ڀيٽ انفرادي ڪوشش ڪندي مون کي عالمي مدني مرڪز فيضانِ مدينہ جي تهه خاني ۾ ٽيٽ واري اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جي دعوت ڏني، انهن جي شفقت جي نتيجي ۾ مون کي سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جي سعادت نصيب ٿي، اُتي مدني انعامات جي باري ۾ بيان جاري هو، مون پوري توجهه سان بيان ٻڌڻ شروع ڪري ڏنو. بيان انتهائي پُر سوز هو مون تي يڪدم رقت طاري ٿي ويئي ۽ منهنجي بدن جو وار وار خوفِ خدا وچان ڏڪڻ لڳو. بيان جي ختم ٿيٽ تي مون سچي دل سان نيت ڪئي تہ اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ آئنده زندگي مدني انعامات تي عمل ڪندي گذاريندیس. پوءِ مدني انعامات تي عمل جي برڪت سان مدني برقعو پائڻ جي سعادت بہ نصيب ٿي ويئي، هاڻي مون پنهنجي زندگي کي هِن مدني مقصد جي تحت گذارڻ جو ارادو ڪري ڇڏيو آهي تہ "مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي." اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ پنهنجي اصلاح جي لاءِ مدني انعامات تي عمل ڪرڻو آهي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ گهر جي محرم مردن کي مدني قافلي ۾ سفر ڪرائڻو آهي.

دے جذبہ "مدنی انعامات" کا تو — کرم بہرِ شہِ کرب و بلا ہو
کرم ہو دعوتِ اسلامی پر یہ — شریک اس میں ہر اِک چھوٹا بڑا ہو

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! — صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

883 اجتماع

اسلامي پينرو! هينئر اوهان اُنهن ڏينهن جي مدني بهار ملاحظه فرمائي جڏهن دعوتِ اسلامي جي عالمي مدني مرڪز ئي ۾ اسلامي پينرن جو هفتيوار سنتن ۾ريو اجتماع ٿيندو هو! هاڻي مدني مرڪز هر آچر تي منجهند اڍائي وڳي ٿيڻ واري اِن هڪ اجتماع کي هِن وقت تائين تقريباً 37 جڳهين تي ورهائي ڇڏيو آهي، جيئن جيئن مدني آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقائن جو تعداد وڌندو ويندو اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ تيئن تيئن تقسيم جو سلسلو به وڌيڪ جاري رهندو، ان کان علاوه اَلْحَمْدُلله عَزَّوَجَلَّ هر اربع جي منجهند تي باب المدينه ڪراچي ۾ ذيلي سطح تي به هِن وقت تائين تقريباً 883 جڳهين تي هفتيوار سنتن ۾ريا اجتماع ٿين ٿا.

مدني انعامات کنهن جي لاءِ ڪيترا

هِن پُر فتن دؤر ۾ آساني سان نيڪيون ڪرڻ ۽ گناهن کان بچڻ جي طريقي ڪار تي مشتمل شريعت ۽ طريقت جو جامع مجموعو "مدني انعامات" سوالن جي صورت ۾ ترتيب ڏنو ويو آهي. اسلامي ڀائرن جي لاءِ 72، اسلامي پينرن جي لاءِ 63، علمِ دين جي شاگردن جي لاءِ 92، ديني شاگردياڻين جي لاءِ 83، مدني مُنن ۽ مدني مُنين جي لاءِ 40 جڏهن ته خصوصي اسلامي ڀائر (يعني گونگن بوڑن) جي لاءِ 27 مدني انعامات آهن، بيشمار اسلامي ڀائر، اسلامي پينرون ۽ شاگرد مدني انعامات جي مطابق عمل ڪري روزانو سمهڻ کان پهرين "فڪرِ مدينه" ڪندي يعني پنهنجي عملن جو

جائزو ونې مدني انعامات جي پاڪٽ سائز رسالي ۾ ڏنل خانا پُر ڪندا آهن، انهن مدني انعامات تي اخلاص سان عمل ڪرڻ کان پوءِ نيڪ بڻجڻ ۽ گناهن کان بچڻ جي راهه ۾ ايندڙ رڪاوٽون الله عَزَّوَجَلَّ جي فضل و ڪرم سان اڪثر ختم ٿي ويندیون آهن ۽ انهن جي برڪت سان اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ پابندِ سنت بڻجڻ، گناهن کان نفرت ڪرڻ ۽ ايمان جي حفاظت جي لاءِ فڪر مند ٿيڻ جو ذهن ٻه بڻجي ٿو. سيني کي گهرجي ته باڪردار مسلمان بڻجڻ جي لاءِ مڪتبة المدينه جي ڪنهن ٻه شاخ تان مدني انعامات جو رسالو حاصل ڪريو ۽ روزانو فڪرِ مدينه (يعني پنهنجي عملن جو جائزو) ڪندي ان ۾ ڏنل خانا پُر ڪريو ۽ هجري سن جي مطابق هر مدني يعني قمري (اسلامي) مهيني جي شروعاتي ڏهن ڏينهن جي اندر اندر پنهنجي علائقي جي مدني انعامات جي ذميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو.

تُو ولی اپنا بنا لے اس کو ربِّ لم یَزَل عَزَّوَجَلَّ
مدنی انعامات پر کرتا رہے جو بھی عمل

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مدني انعامات جي عاملين جي لاءِ بشارتِ عظميٰ

مدني انعامات جو رسالو پُر ڪرڻ وارا ڪيتري قدر خوش قسمت هوندا آهن ان جو اندازو هِن مدني بهار مان لڳايو: حيدرآباد (باب الاسلام سنڌ) جي هڪ اسلامي ياءُ جو ڪجهه هن طرح حلفيه (يعني قسميه) بيان آهي ته رَجَبُ الْمُرَجَّب جي مهيني 1426ھ جي هڪ رات مون کي خواب ۾ مصطفيٰ جانِ رحمت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درود پاڪ لکيو ته جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

زيارت جي عظيم سعادت ملي. مبارڪ چپن کي حرڪت ٿي ۽ رحمت جا گل وسڻ لڳا ۽ الفاظ کجهه ائين ترتيب ۾ آيا: جيڪو هن مهيني روزانو پابندي سان مدني انعامات جي باري ۾ فڪر مدينہ کندو، اللہ عَزَّوَجَلَّ اُن جي مغفرت فرمائيندو.

"مَدَنی انعامات" کی بھی مرحبا کیا بات ہے
قُربِ حق کے طالبوں کے واسطے سوغات ہے

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

چا استاد کان ٻہ پردو آهي؟

سوال: چا نامحرم استاد کان ٻہ پردو آهي؟

جواب: جي ها! مثلاً ننڍپڻ ۾ کنهن نامحرم کان قرآن پڙهندي هئي ۽ هاڻي بالغ ٿي وئي ته ان استاد کان ٻہ پردو فرض ٿي ويو. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت مولانا شاهہ امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "باقي پردي جي معاملي ۾ استاد ۽ غير استاد، عالم ۽ غير عالم پير سڀ برابر آهن." (فتاويٰ رضويہ ج 23، ص 639)

پيرءِ مريدياڻي جو پردو

سوال: چا مريدياڻي ۽ پير جو ٻہ پردو آهي؟

جواب: جي ها، نامحرم پير کان ٻہ عورت جو پردو آهي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاهہ امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "پردي بابت پير ۽ غير پير، هر اجنبيءَ جو حڪم هڪ جهڙو آهي." (فتاويٰ رضويہ ج 22 ص 205)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

عورت نامَحرَم پير جو هٿ نه ٿي چمي سگهي

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ پنهنجي مرشد جو هٿ چُمي سگهي ٿي؟

جواب: اسلامي ڀيڻ کي نا محرم پير صاحب جو هٿ چمڻ حرام آهي. نه روڪي ته پير به گنهگار آهي. منهنجي آقا، مڪي مديني واري مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عمل جو طريقو ملاحظه ڪريو: **اُمُّ المُؤمنين** حضرت سيّدتنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا فرمائن ٿيون: تاجدارِ رسالت، شهنشاهِ نبوت، پيڪر جود و سخاوت، سراپا رحمت، محبوبِ ربُّ العزت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن عورتن کي بيعت ڪندا ۽ انهن کي فرمائيندا هئا: "وڃو مون توهان کي بيعت ڪيو." خدا جو قسم! بيعت ڪرڻ ۾ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو مبارڪ هٿ ڪڏهن به ڪنهن عورت جي هٿ سان ناهي ڇُهيو. (ابن ماجه ج 3 ص 398 حديث 2875)

حضرت سيّدتنا **اُمَيْمَه بنت رُقَيْقَه** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا فرمائن ٿيون ته آئون ڪجهه عورتن سان گڏ نورِ مُجَسَّم، شاهِ بني آدم، رسولِ اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪان بيعت ڪرڻ جي لاءِ حاضر ٿيس. پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: "اِنِّي لَا اُصَافِحُ النِّسَاءَ يعني آئون عورتن سان مصافحو نه ڪندو آهيان يعني هٿ نه ملائيندو آهيان. (سنن ابن ماجه ج 3، ص 398، حديث 2874)

غير عورتن سان هٿ ملائڻ جو عذاب

پير جو عورتن کان هٿ چُمرائڻ ته پري رهيو صرف انهن سان هٿ ملائي ته ان جو عذاب به گهڻ خوفناڪ ناهي. حضرت **فقِيه ابواللّيث سمرقندي** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه نقل فرمائن ٿا: "**دنيا ۾ غير عورت سان هٿ ملائڻ وارو قيامت جي ڏينهن اِن حال ۾ ايندو جو اُن جا هٿ**

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

اُن جي ڪنڌ ۾ ٻاهه جي زنجيرن سان بڌل هوندا.“

(قرة العيون مع روض الفائق ص 389)

عورت جو قرآن سکڻ جي لاءِ گهر کان نڪرڻ

سوال: قرآن پاڪ صحيح پڙهڻ ضروري آهي ته ڇا اسلامي ڀيڻ ان کي سکڻ جي لاءِ گهر کان نڪري سگهي ٿي؟

جواب: بهتر اِهو ئي آهي ته گهر جي ڪنهن مَحرم جي ذريعي سِکي نه ته مجبوريءَ ۾ ڪنهن اسلامي ڀيڻ کان سکڻ جي لاءِ اهڙي طرح ٻاهر نڪري جو پردي جون تمام شرعي تقاضائون پوريون ٿين.

استقامت جي برڪت

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوت اسلامي جي مدني ماحول ۽ خاص طور تي مدني قافلن ۾ خوب علمِ دين ۽ سنتون سکڻ جو موقعو ملندو آهي، دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابستگي سان زندگي ۾ اُهي حيرت انگيز تبديليون اچن ٿيون جو ڏسڻ وارا حيرت ۾ پئجي ويندا آهن، دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي برڪتن سان مالا مال هڪ مدني بهار ملاحظه فرمايو: باب المدينه (ڪراچي) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جي بيان جو خلاصو آهي ته دعوتِ اسلامي جي رنگ ۾ رنگجڻ کان پهرين آئون ڏاڍي فضول ڳالهائيندڙ هيس، مذاق مسخري ۽ طنز بازي ڪري ٻين کي تنگ ڪرڻ منهنجو محبوب مشغلو هو، نمازن جي پابندي جو بلڪل ذهن نه هو، اڳاري جي ڏينهن ڪجهه اسلامي ڀينرون اسان جي گهر نيڪي جي دعوت ڏيڻ ايندڙ هيون پر اسان ٽئي ڀينرون کو ڏيان نه ڏيندڙ هيون سين بلڪ ڪڏهن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

ڪڏهن ته بورچي خاني ۾ وڃي لِڪندڙيون هيون سين، امڙ سائڻ کي خبر پوندي ته اُهي اڇي اسان کي سمجهائيندڙيون ته ويچاريون پاڻ هلي اسان جي گهر آيون آهن گهٽ ۾ گهٽ انهن جي ڳالهه ته ٻڌي ونڻ جو اُهي به آخر توهان وانگر ئي انسان آهن، انهن اسلامي ڀينرن جي استقامت تي قربان جو اسان جي بي مروتي جي باوجود بنا همت هارڻ جي اُنهن مدني ڪوششون جاري رکيون، اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ پوءِ اُهو ڏينهن آيو جو منهنجي وڏي ڀيڻ انهن جي شوق ڏيارڻ تي دعوتِ اسلامي جي مدرسة المدينه جي مُعَلّمه ڪورس ۾ داخلو ونڻي ورتو، اُتي انهن جو مدني ذهن بڻجندو رهيو، انهن کي ڏسي اسان ٻنهي ڀينرن کي به شوق پيدا ٿيو، اهڙي طرح اسان به معلمه ڪورس ۾ داخلو ونڻي ورتو. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ وقت سان گڏوگڏ اسان ٽئي ڀينرون مدني رنگ ۾ رنگجي ويون آهيون، مدني برقعو به اپنائي ورتو ۽ دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڪندي ڪندي اڄ آئون علاقائي مشاورت جي خادمه جي طور تي اسلامي ڀينرن ۾ نيڪي جي دعوت جون ڏومون مچائڻ جي لاءِ ڪوشش ڪري رهي آهيان.

تمہیں لُطف آ جائیگا زندگی کا
قریب آ کے دیکھو ذرا مدنی ماحول

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

هر ڳالهه تي هڪ سال جي عبادت جو ثواب

اسلامي ڀينرو! هِن مدني بهار ۾ انهن اسلامي ڀينرن ۽ اسلامي ڀائرن جي لاءِ به درس آهي جيڪي اِهو چوندي ٻڌڻ ۾ ايندا

آهن ته اسان جي ته ڪير ٻُڌي ئي نٿو! عرصو ٿي ويو فُلان تي انفرادي ڪوشش ڪندي پر ڪو نتيجو ناهي نڪتو! اهڙن جي خدمت ۾ ادب سان درخواست آهي ته "اسان جو ڪم نيڪي جي دعوت پهچائڻ آهي، مجرائڻ اسان جو ڪم ناهي." جيڪڏهن بنا همت هارڻ جي استقامت سان گڏ انفرادي ڪوشش جاري رکندا ته اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ هڪ ڏينهن ڪوششون بہ رنگ لائينديون ۽ صورت ۾ نيڪي جي دعوت جو ثواب ته اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ ملي ئي ويندو. جيئن ته بارگاهِ ربّ الانام عَزَّوَجَلَّ ۾ حضرت سيدنا موسيٰ ڪليم الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جن عرض ڪيو: اي الله عَزَّوَجَلَّ جيڪو پنهنجي پاڻ کي نيڪي جو حڪم ڪري ۽ بُرائي کان روڪي اُن جي جزا ڇا آهي؟ الله تعالیٰ ارشاد فرمايو: آئون اُن جي هر هر ڳالهه جي بدلي هڪ هڪ سال جي عبادت جو ثواب لکندو آهيان ۽ اُن کي جهنم جي سزا ڏيڻ ۾ مون کي حياءُ ايندو آهي. (مكاشفة القلوب ص 48)

عورت جو پير کان علم حاصل ڪرڻ

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ پنهنجي پير صاحب کان علمِ دين حاصل ڪري سگهي ٿي؟

جواب: ان جا ڪجهه شرط آهن، جيئن ته منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاهه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "جيڪڏهن جسم ٽلهن ۽ ويڪرن ڪپڑن سان ڍڪيل آهي، نه اهڙا سنها (ڪپڑا) جو جسم يا وارن جو رنگ ظاهر ٿئي نه اهڙا سوڙها (ڪپڑا) جو جسم جي حالت ڏيکارين ۽ اڪيلائيءَ ۾

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

وڃڻ نه ٿئي ۽ پير جوان نه هجي (يعني اهڙو پوڙهو ۽ ڪمزور جنهن کان طرفين يعني پير ۽ مريدياڻي مان ڪنهن هڪ جي طرفان به شهوت جو خطرو نه هجي) مطلب ته ڪو فتنو نه في الحال هجي، نه ان جو انديشو (آئينده جي لاءِ) هجي ته علم دين (۽) راهِ خدا جا ڪم سکڻ جي لاءِ وڃڻ ۾ گهرائڻ ۾ حرج ناهي." (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 240)

عورت پير سان ڳالهه ٻولهه ڪري يا نه؟

سوال: ڇا اسلامي ٻيڻ نامحرم پير يا ٻين ماڻهن سان ڳالهائي سگهي ٿي؟

جواب: رڳو ضرورت جي وقت ڳالهائي سگهي ٿي. ان جون صورتون بيان ڪندي منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "تمام محارم (سان ڳالهائي سگهي ٿي) ۽ (جيڪڏهن) ضرورت هجي ۽ فتني جو انديشو نه هجي، نه خلوت (يعني اڪيلائي) هجي ته پردي جي اندر ڪجهه نامحرمن سان به ڳالهائي سگهي ٿي. (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 243) پير صاحب سان سندس اجازت ڪانسواءِ ڳالهه ٻولهه نه ڪئي وڃي ۽ ڪيس گفتگو لاءِ مجبور به نه ڪيو وڃي، ٿي سگهي ٿو ته انهن جي نزديڪ گفتگو نه ڪرڻ ۾ ئي بهتري هجي.

پير ۽ مريدياڻيءَ جي فون تي ڳالهه ٻولهه

سوال: ڇا اسلامي ٻيڻ پير سان فون جي ذريعي پنهنجي پريشاني جي حل جي لاءِ دعا جي درخواست ڪري سگهي ٿي؟

جواب: ڪري ته سگهي ٿي. پر نا محرم پير صاحب (يا ڪنهن به غير

مرد سان ضرورتاً ڳالهائڻو پئجي وجي ته ان) سان ڳالهائڻ جو انداز ٿورو کهرو هجي، آواز لچڪ وارو ۽ نرم ۽ انداز بي تڪلّفي وارو نه هجي. (ردالمحتار ج 2 ص 97 ملخصًا) جيئن ته ان جي رعايت ڏاڍي مشڪل آهي تنهنڪري بهتر هي آهي ته انهن مسئلن کي پنهنجي محرمن جي ذريعي پير صاحب تائين پهچائي ۽ بِنا ضرورت نامحرم پير صاحب سان به ڳالهه ٻولهه نٿي ڪري سگهي. مثلاً صرف سلام دعا ۽ حال پڇڻ وغيره جي لاءِ فون تي به ڳالهه ٻولهه نه ڪري جو اهو ضرورت ۾ داخل ناهي.

عورت جي لاءِ فون ڪٽڻ جو طريقو؟

سوال: اسلامي پيڻ غير مردن جا فون ڪٽڻ (يعني اٽينڈ) ڪري سگهي ٿي يا نه؟

جواب: انهيءَ احتياط سان ڪري سگهي ٿي. يعني آواز نه نرم هجي، مثلاً نرميءَ سان "هيلو هيلو" چوڻ بدران رُکي انداز ۾ پُڇي، "ڪير؟" هِتي معاملو ٿورو ڏکيو آهي جو ته ممڪن آهي ته سامهون وارو گهر جي ڪنهن مرد سان ڳالهه ڪرائڻ جو مطالبو ڪري، پنهنجو نالو ۽ پيغام بيان ڪري ۽ ڳالهائڻ جو وقت وغيره پُڇي. ٻيو هي به ٿي سگهي ٿو ته خدانخواسته با حيا ۽ باعمل اسلامي پيڻ جي سخت رُکي گفتگو جي انداز کي خراب سمجهي ناراض ٿئي، ۽ شرعي مسئلن کان اڻ ڄاڻ هجڻ جي سبب بد زبان هجي ته "ڪجهه" چئي به ڇڏي، جيئن ته ڪجهه اسلامي ياڻرن پنهنجو تجربو بيان ڪيو آهي ته نامحرم عورتن سان ضرورتًا فون تي ڳالهائڻ جي نوبت اچڻ

تي اسان جي غير نرم ۽ رُکي لهجي تي عورتن **مَعَاذَاللّٰه** عَزَّوَجَلَّ هِن طرح جون ڳالهيون ٻڌايون آهن، مثلاً (مولانا) توهان کي ڪاوڙ چو پئي اچي! بهرحال عافيّت انهيءَ ۾ معلوم ٿئي ٿي ته **"آنسرنگ مشين"** لڳائي وجي ۽ ان ۾ مرد جي آواز ۾ هي جملو پري ڇڏيو: "پيغام ريڪارڊ ڪرائي ڇڏيو." بعد ۾ ريڪارڊ ٿيل پيغام گهر جا مرد پنهنجي سهولت سان ٻڌي ونن. **اُمَّهاتُ الْمُؤمنين** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُن جي غير مردن سان گفتگو جي باري ۾ 22 سيپاري سورة الاحزاب جي آيت نمبر 32 ۾ ارشاد آهي:

يٰنِسَآءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَاَحَدٍ مِّنَ النِّسَآءِ اِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِيْ فِيْ قَلْبِهٖ مَرَضٌ وَّقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوْفًا ۚ﴿۳۲﴾

ترجموڪنزالايمان: اي نبي جون ٻيبيون! توهان ٻين عورتن وانگر نه آهيو جيڪڏهن الله ڪان ڈجو ته ڳالهائڻ ۾ اهڙي نرمي نه ڪريو جو دل جو بيمار ڪا لالچ ڪري هائو چگي ڳالهه چئو. (پ 22 الاحزاب 32)

بد نصيب عابد ۽ نوجوان چوڪري

سوال: عورت کي بزرگ کان خطرو هوندو آهي يا بزرگ کي عورت کان؟

جواب: ٻنهي کي هڪ ٻئي کان خطرو هوندو آهي، ڪنهن کي به پنهنجي نفس تي اعتماد نه ڪرڻ گهرجي. دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مکتبة المدينه جي شايع ٿيل 561 صفحن تي مشتمل ڪتاب "ملفوظات اعليٰ حضرت" صفحو 454 تي منهنجا آقا اعلٰي حضرت عَلَيْهِ رَحْمَةُ رَبِّ الْعِزَّت فرمائن ٿا: "جنهن پنهنجي نفس تي اعتماد ڪيو ان وڏي ڪذّاب (يعني تمام وڏي ڪوڙي) تي اعتماد ڪيو. (الملفوظ)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالىٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

شيطان ڪهڙي طرح انسان کي ڦاسائي برباد ڪندو آهي، ان کي سمجهڻ جي لاءِ هڪ عبرتناڪ حڪايت ملاحظہ فرمايو. منقول آهي: بني اسرائيل ۾ هڪ تمام وڏو **عابد** يعني عبادت گذار شخص هو. اُنهي ئي علائقي جا ٽي پائر هڪ پيري ان **عابد** جي خدمت ۾ حاضر ٿي عرض گذار ٿيا تہ اسان کي سفر درپيش آهي، واپسيءَ تائين اسان جي جوان پيٽ کي اسان توهان وٽ ڇڏي وڃڻ چاهيون ٿا، **عابد** فتني جي خوف سبب معذرت ڪئي پر انهن جي مسلسل اصرار تي هو تيار ٿي ويو ۽ چيائين تہ مان پاڻ سان گڏ تہ نہ رکندس ڪنهن ويجهي گهر ۾ ان کي ڇڏي وڃو، اهڙي طرح ائين ئي ڪيو ويو. **عابد** ڪاڏو پنهنجي عبادت خاني جي دروازي جي ٻاهران رکي ڇڏيندو ۽ هوءَ ڪٽي ويندي هئي. ڪجهہ ڏينهن کان پوءِ شيطان **عابد** جي دل ۾ همدردي جي انداز ۾ وسوسو وِڌو تہ ڪاڏي جي وقت ۾ نوجوان ڇوڪريءَ پنهنجي گهر کان نڪري ايندي آهي ڪِٽي ڪنهن بدڪار مرد جي هٿ نہ چڙهي وڃي، بهتر هي آهي تہ پنهنجي دروازي جي بدران اُن جي دروازي جي ٻاهران ڪاڏو رکيو وڃي، ان سني نيت جو ثواب بہ ڪافي ملندو. اهڙي طرح هاڻي ان ڪاڏو ان جي دروازي تائين پهچائڻ شروع ڪيو. ڪجهہ ڏينهن کان پوءِ شيطان وري وسوسي جي ذريعي **عابد** جي همدرديءَ واري جذبي کي اُڀاريو تہ ويچاري چپ چاپ اڪيلي پئي هوندي آهي، آخر ان جي وحشت دور ڪرڻ جي سني نيت سان ڳالهہ ٻولهہ ڪرڻ ۾ ڪهڙو گناهہ آهي؟ اهو تہ ثواب جو ڪم آهي، هونئن بہ تون وڏو پرهيزگار

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

ماڻهو آهين، نفس تي غالب آهين، نيت ۾ صاف آهي هي تنهنجي پيٽ وانگر آهي، اهڙي طرح ڳالهه ٻولهه جو سلسلو شروع ٿيو. نوجوان ڇوڪريءَ جي سريلي آواز **عابد** جي ڪن ۾ ٻُرڻ لڳو، دل ۾ جوش پيدا ٿيو، شيطان وڏيڪ اُپاريو ايتري تائين جو "نه ٿيڻ وارو ٿي ويو" ايتري تائين جو ڇوڪريءَ ٻار ۾ ڇڪي ڇڏيو، شيطان دل ۾ وسوسن جي ذريعي خوف ڏياريو ته جيڪڏهن ڇوڪريءَ جي پائرن ٻار ڏسي ورتو ته وڏي بدنامي ٿيندي تنهنڪري عزت پياري آهي ته نئين ڄاول ٻار کي ذبح ڪري زمين ۾ پوري ڇڏ. هو ذهني طور تي تيار ٿي ويو وري فورًا وسوسو وِڌائين ته ڪِٽي ائين نه ٿئي جو ڇوڪري ئي پنهنجي پائرن کي ٻڌائي ڇڏي بس عافيت انهيءَ ۾ آهي ته "نه رهي بانس نه وڄي بانسري" ٻنهي کي ئي ذبح ڪري ڇڏ، مطلب ته عابد جوان ڇوڪريءَ ۽ ننڍڙي ٻار کي بيدرديءَ سان ذبح ڪري انهيءَ جڳهه ۾ هڪ ڪڏ کوٽي دفن ڪري زمين برابر ڪري ڇڏي، جڏهن ٿئي پائر سفر کان موٽي **عابد** وٽ آيا ته ان افسوس جو اظهار ڪندي چيو: توهان جي پيٽ فوت ٿي وئي آهي، اچو ان جي قبر تي فاتحه پڙهي ڇڏيو. اهڙي طرح **عابد** انهن کي قبرستان وٺي ويو ۽ هڪ قبر ڏيکاري ڪوڙ هٽندي چيائين: هيءَ توهان جي مرحومه پيٽ جي قبر آهي، پوءِ انهن فاتحه پڙهي ۽ غمگين واپس موٽي آيا. رات جو شيطان هڪ مسافر جي صورت ۾ ٽنهي پائرن جي خوابن ۾ آيو ۽ ان **عابد** جا تمام ڪارا ڪرتوت بيان ڪري ڇڏيا ۽ تدفين واري جڳهه جو نڪاڻو ٻه ٻڌائي ڇڏيو ته هتي کوٽيو، پوءِ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

ٿئي اُٿيا ۽ هڪ ٻئي کي پنهنجو خواب ٻڌايو. ٿنهي ملي خواب ۾ ٻڌايل زمين کوٽي ته واقعي اُتي ييٽ ۽ ٻار جا ذبح ٿيل لاش موجود هئا. اُهي ٿئي **عابد** تي حملي آور ٿيا، اُن ڏوهه جو اعتراف ڪيو، انهن بادشاهه جي دربار ۾ فرياد ڪيو. **عابد** کي سندس عبادتخاني مان گِهلي ڪري ڪڍيو ويو ۽ قاهي ڏيڻ جو فيصلو ٿيو. جڏهن قاهي تي چڙهائڻ جي لاءِ آندو ويو ته شيطان اُن تي ظاهر ٿيو ۽ چوڻ لڳو: مون کي سُجاڻ! مان تنهنجو اُهو ئي ساٿي آهيان، جنهن توکي عورت جي فتني ۾ وجهي ذلت جي آخري منزل تائين پهچايو آهي، خير گهبراءِ نه، مان بچائي سگهان ٿو پر شرط اهو آهي ته توکي منهنجي اطاعت ڪرڻي پوندي. جنهن جي جان تي اچي پوندي آهي اُهو سڀ ڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار هوندو آهي! **عابد** چيو : مان تنهنجي هر ڳالهه مڃڻ لاءِ تيار آهيان. ان چيو: **الله** عَزَّوَجَلَّ جو انڪار ڪري ڇڏ ۽ ڪافر ٿي وڃ. **بدنصيب عابد** چيو: **مان خدا جو انڪار ڪريان ٿو ۽ ڪافر ٿيان ٿو.** شيطان هڪدم غائب ٿي ويو ۽ سپاهين فوراً ان **بدنصيب عابد** کي قاسي ڏيئي ڇڏي. (ملخص از تلبيس ابليس ص 38، 40)

شهوت پرستي ڪفر تائين وٺي وئي

ڏٺو اوهان! شيطان وٽ مردن کي برباد ڪرڻ لاءِ سڀ کان وڏو ۽ ٻُرو هٿيار "عورت" آهي، **بدنصيب عابد** پاڻ وٽ نوجوان ڇوڪريءَ کي رکڻ لاءِ تيار ٿي ويو ۽ پوءِ شيطان جي فريب ۾ اچي اُن جي دروازي تائين ڪاڏو پهچائڻ لڳو ۽ بس اهڙي طرح ان شيطان کي صرف آگر پڪڙائي هئي ته ان چالباز هٽ پاڻ ئي پڪڙي ورتو

۽ آخرڪار پروردگار عَزَّوَجَلَّ جو انڪار ڪرائي، ان کي دار (يعني اها سنهي ڇهنب واري ڪاٻي جنهن کي زمين ۾ ڪلي وانگر ٽوڪي ڪري اُن تي ڏوهي جي جان وڌندا آهن) تي چاڙهائي ذلت جي موت مارائي ڇڏيو، **شهوت پرستي ڪفر تائين وڃي ويندي آهي.** حضرت سيّدنا ابو درداء رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **بلڪل** صحيح فرمايو آهي ته **هڪ گهڙيءَ جي لاءِ شهوت جي تسڪين وڏي غم جو سبب ٿيندي آهي.** يقيناً ڪو عام شخص هجي يا نامحرم رشتيدار بس پردي ئي ۾ بنهي جهانن جي پلائي آهي، نه ته مرد ۽ عورت جو پاڻ ۾ بي تڪلّف ٿيڻ بيحد خطرناڪ نتيجا آڻي سگهي ٿو. **بدنصيب عابد** واري حڪايت مان هي درس به ملي ٿو ته عورت جي فتني جي سبب ڪان قتل غارتگري تائين نوبت پهچي سگهي ٿي، بنهي ڏُرين جي دردناڪ انجام جو سامان ۽ ايمان جي بربادي جو قوي امڪان رهندو آهي.

ڪر لے توبہ رب کی رحمت ہے بڑی
قبر میں ورنہ سزا ہو گی کڑی

عالم زادي جيڪڏهن بي پرده هجي ته؟

سوال: اڄڪلهه ته ڪجهه عالمن جون نياڻيون به پردي جون تقاضائون پوريون نه ٿيون ڪن!

جواب: ڪنهن عالم زادیءَ يا پيرزادیءَ کي به بالفرض بي پردگي ۾ ڏسو ته پنهنجي آخرت برباد ڪرڻ جي لاءِ خدارا! ان کي دليل نه بڻايو ۽ نه ئي ان جي والد محترم يعني عالمِ دين ۽ جامع شرائط پير جي باري ۾ بدگماني فرمايو. دؤر تمام نازڪ آهي، اڄوڪي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مون تي درود شريف پڑھو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.
(ابن عدي)

دؤر ۾ اولاد گهٽ ئي فرمانبردار ۽ اطاعت گذار هوندو آهي. عالم ۽ پير پنهنجي اولاد کي شريعت جي دائري ۾ رهي سمجهائي سگهن ٿا، ڪجهه صورتن ۾ سزا به ڏئي سگهن ٿا پر قتل نه ٿا ڪري سگهن. عين ممڪن آهي ته اهو عالم يا پير صاحب سمجهائڻ جون شرعي تقاضائون پوريون ڪري چڪا هجن.

عالم پيءُ جو دردناڪ انجام

سوال: جيڪڏهن ڪنهن عالم يا پير جا گهر وارا شريعت جي خلاف حرڪتون ڪن ٿا ته اڇڪلهه اڪثر ماڻهو عالمن ۽ مشائخن کي بُرو پلو چوڻ لڳندا آهن ته اِهي ماڻهو دنيا کي ته تبليغ ڪن ٿا پر پنهنجي گهروارن کي نٿا سُڌارين.

جواب: اُنهن ماڻهن جي ڪم نصيبي آهي، جيڪي بنا سبب جي بدگمانيون ڪري عالمن ۽ مشائخن جي خلاف ٽي ويندا آهن. ڏسو! وعظ ۽ نصيحت ڪرڻ باذنهٖ تعاليٰ (يعني الله جي حڪم سان) علماءِ ڪرام جو ڪم آهي جڏهن ته ماڻهن کي هدايت ڏيڻ، دلين کي ڦيرڻ ۽ بگڙيلن کي سڌارڻ هي ربُّ الانام عَزَّوَجَلَّ جو ڪم آهي. جيڪڏهن ڪو عالم يا پير بلڪ هر اُهو مسلمان جيڪو واقعي پنهنجي اولاد جي اصلاح جي پوري طرح ڪوشش نه ٿو ڪري بيشڪ اُهو خطاڪار آهي. پر بِنا شرعي اجازت جي اُن کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ جو اسان کي ڪو اختيار ناهي. عالم هجي يا غير عالم سيني کي الله عَزَّوَجَلَّ جي بي نيازي کان ڈڪڻ ۽ خوف رکڻ گهرجي. ان سلسلي ۾ هڪ عبرتناڪ حڪايت ملاحظه فرمايو: حضرت سيّدنا مالڪ بن

دينار عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الغفار فرمائن ٿا: منقول آهي ته بني اسرائيل ۾ هڪ عالم صاحب پنهنجي گهر ۾ اجتماع ڪري ان ۾ بيان ڪندو هو، هڪ ڏينهن ان عالم صاحب جي نوجوان ڇوڪري هڪ خوبصورت ڇوڪريءَ ڏانهن اشارو ڪيو، اُن عالم صاحب ڏسي ورتو ۽ چيائين: "اي پٽ! صبر ڪر." اهو چوندي ئي عالم صاحب پنهنجي تخت تان منهن پر ڪِري پيو ايتري تائين جو ان جو مٿو ڦاٽي پيو، **الله** عَزَّوَجَلَّ ان وقت جي نبي (عَلَيْهِ السَّلَام) تي وحي فرمائي ته فلاڻي عالم کي آگاهه ڪري ڇڏ ته آئون اُن جي نسل مان ڪڏهن به صديق (سڀ کان اعليٰ درجي جو ولي) پيدا نه ڪندس، ڇا منهنجي لاءِ صرف ايترو ئي ناراض ٿيڻ ڪافي هو جو هو پٽ کي چئي ڇڏي: "اي پٽ صبر ڪر." (مطلب هي ته پنهنجي پٽ تي سختي ڇونہ ڪيائين ۽ ان بري حرڪت کان ان کي ڇڪي طرح ڇونہ روڪيائين) (ملخصًا حلية الاولياء ج 2 ص 422 رقم 2823)

عورت عمرو ڪري يا نہ ڪري؟

سوال: ڇا عورت رمضان المبارڪ ۾ پنهنجي مڙس يا قابلِ اطمينان محرم سان گڏ عمري لاءِ سفر ڪري سگهي ٿي؟

جواب: ڪري سگهي ٿي. عمرو جيئن ته فرض يا واجب ناهي جيڪڏهن نہ ڪيو ته ڪنهن قسم جو گناهه به ناهي. قابل توجهه ڳالهه هيءَ آهي ته هِن دؤر ۾ ۽ اُهو به رمضان المبارڪ ۾ عورت عمري جي لاءِ وڃي ۽ بي پردگي ۽ غير مردن جي ميلاپ ڪان به بچيل رهي، اِهو تمام مشڪل آهي. تنهنڪري مشوري طور عرض آهي ته عمري يا نفلي حج ڪان عورت پاسو ڪري. ها جيڪا شرعي پردي

جي مڪمّل معلومات رکي ٿي ۽ ان جون تمام تقاضائون ۽ پوريون ڪري سگهي ٿي، غير مردن جي ميلاپ کان ۽ بچي سگهي ٿي، فليٽ يا ڪمرو ۽ الڳ ڪرائي تي ونڻي سگهي ٿي، ته بيشڪ اُها جيڪڏهن عمري يا نفلي حج جي لاءِ وڃي ته حرج ناهي. افسوس! اڄڪلهه حرمين طيبين زَادَهُمَااللهُ شَرَفاًوَّتَعظِيماً ۾ ڪِرائي جي جڳهين ۾ اڪثر اجنبي ۽ اجنبيه هڪ ئي ڪمري ۾ گڏ رهندا آهن. اِهو ئي حال **مِنيٰ شريف** ۽ **عرفات شريف** جي خيمن ۾ هوندو آهي. حقيقي معنيٰ ۾ باحياء ۽ شرعي پردي جو **مدني ذهن** رکڻ وارين اسلامي ڀينرن ۽ اسلامي ڀائرن جي لاءِ سخت امتحان هوندو آهي. جيڪڏهن عمري يا نفلي حج جو مقصد صرف رضاءِ الاهي آهي ته ان نيڪ ڪم ۾ خرچ ٿيندڙ رقم ڪنهن غربت جي ماريل جي علاج لاءِ مجبور سخت بيمار يا بيروزگار يا قرضدار يا سخت لاچار کي ثواب جي نيت سان پيش ڪري اجر جو قيمتي خزانو ۽ ڏکويل دل جون دعائون حاصل ڪري سگهجن ٿيون.

ہے ”نیکی کی دعوت“ تُو جہاں رکھے مگر اے کاش!
میں خوابوں میں پہنچتا ہی رہوں اکثر مدینے میں

اُمُّ المُؤمنين سڄي عمر گهران ٻاهر نه نڪتيون

سوال: ڇا بزرگ عورتن ۾ کو اهڙو مثال ملي ٿو جو اُهي نفلي حج لاءِ نه نڪتيون هجن؟

جواب: جي ها. مثال موجود آهن، حالانڪ اڄ جي مقابلي ۾ اُهو دؤر بيحد پُر امن هو جيئن اُمُّ المؤمنين حضرت سيّدتنا سوده رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا

فرض حج ادا ڪري چڪيون هيون جڏهن پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا کي ٻيهر **نفلي حج** ۽ **عمري** جي لاءِ عرض ڪيو ويو تہ فرمايائون: **آئون فرض حج ڪري چڪي آهيان.** منهنجي رب عَزَّوَجَلَّ مون کي گهر ۾ رهڻ جو حڪم فرمايو آهي، خدا عَزَّوَجَلَّ جو قسم! هاڻي منهنجي بدران منهنجو جنازو ئي گهر مان نڪرندو. راوي فرمائن ٿا، **خدا جو قسم!** ان کانپوءِ زندگيءَ جي آخري ساهہ تائين پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا گهر کان ٻاهر نہ نڪتيون. (تفسيرِ درالمنثور ج 6، ص 599) **اللہ عَزَّوَجَلَّ جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

جڏهن اُن پاڪيزه دؤر ۾ بہ اُمُّ المؤمنين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جو پردي جي معاملي ۾ ايتري قدر احتياط هيو تہ اڄ هِن پُرفِتن دؤر ۾ جنهن ۾ پردي جو تصوّر ئي ختم ٿيندو پيو وڃي، مرد ۽ عورت جي پاڻ ۾ بي تڪلّفي ۽ بدنگاهي کي مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ عيب ئي نہ پيو سمجهيو وڃي، اهڙين نازڪ حالتن ۾ هر حيا دار ۽ پرديدار اسلامي ڀيڻ سمجهي سگهي ٿي تہ اُن کي ڪيتري محتاط زندگي گذارڻ گهرجي.

عورت کي مسجد جي حاضري منع هئڻ جي وجهہ

سوال: عورت کي مسجد ۾ باجماعت نماز کان ڇو روڪيو ويو آهي؟

جواب: شريعت کي پردي جي حرمت جو بيحد لحاظ آهي. سرڪار مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ظاهري حياتي ۾ عورتون مسجد ۾ باجماعت نمازون ادا ڪنديون هيون، پوءِ حالات جي تبديلي جي سبب علماءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلَام عورتن کي مسجد جي حاضري کان منع

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درود پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (كنزالعمال)

فرمائي ڇڏيو. حالانڪ عورتن کي مسجد جي صفن ۾ سڀ کان آخر ۾ بيهڻو پوندو هو، جيئن ته فقهاءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلام فرمائن ٿا، مرد ۽ ٻار ۽ خُنثيٰ (يعني اُهو شخص جنهن ۾ مرد ۽ عورت ٻنهي جون نشانيون هجن) ۽ عورتون (نماز جي لاءِ) گڏ ٿين ته صفن جي ترتيب هي آهي ته پهريان مردن جي صف هجي پوءِ ٻارن جي، پوءِ خُنثيٰ جي، پوءِ عورتن جي. (درالمختار ج 2 ص 377، بهار شريعت حصو 3 ص 133) عورتن ۽ مردن جو جتي اِختلاط هجي (يعني ٻئي گڏ هجن) اهڙين عام محفلن وغيره ۾ باپرده وڃڻ کان ٻه اسلامي ڀينرن کي پري رهڻ جي باري ۾ سمجهائيندي منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "مسجدن کان بهتر عام محفل ڪِٿي هوندي! ۽ (مسجد جي نماز ۾) ستر ٻه ڪهڙو (يعني پردي جي ترڪيب ٻه ڪيڏي زبردست) جو (نماز جي دؤران) مرد هوڏانهن اهڙي طرح پُٺ ڏين جو (اُهي عورتن ڏانهن) منهن نه ٿا ڪري سگهن ۽ انهن (يعني مردن کي هي ٻه) حڪم ته سلام کانپوءِ جيستائين عورتون (مسجد کان ٻاهر) نه نڪري وڃن، نه اُٿن. پر علماء شروع ۾ ڪجهه تخصيصون ڪيون (يعني احتياطي شرط مقرر ڪيا) جڏهن فتنن جو زمانو آيو (۽ بي پردگي جي گناهه زور پڪڙيو ته مسجد ۾ نماز جي لاءِ عورتن جي حاضريءَ کي) مڪمّل طور تي ناجائز فرمايو. (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 229) منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن هڪ بي هنڌ تي لکن ٿا: اُمُّ المؤمنين حضرت عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا جو ارشاد پنهنجي زماني ۾ هو: جيڪڏهن نبي اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ملاحظه فرمائن ها جيڪي ڳالهيون

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وت منهنجو ذكر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو كنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

عورتن هاڻي پيدا كيون آهن ته ضرور انهن كي مسجد كان منع فرمائي ڇڏين ها جيئن بني اسرائيل جي عورتن كي منع كيو ويو. پوءِ تابعين ئي جي زماني كان ائمه (يعني امامن) (مسجدن ۾ اچڻ جي آهسته آهسته) ممانعت شروع فرمائي ڇڏي، پهرين جوان عورتن كي پوءِ پوڙهين كي به، پهرين ڏينهن ۾ پوءِ رات ۾ به، ايستائين جو ممانعت جو حكم عام ٿي ويو. ڇا اُن زماني جون عورتون خراب عورتن وانگر ڪائڻ نچڻ واريون يا فاحشه دلاله هيون (۽) هاڻي (يعني موجوده دؤر ۾) صالحات (يعني نيك پرهيزگار) آهن يا پهريان (يعني گذريل دؤر ۾) فاحشات (بي حيا عورتون) وڌيك هيون هاڻي صالحات (نيك عورتون) وڌيك آهن، يا پهريان (يعني گذريل دؤر ۾) فيض ۽ بركتون نه هيون هاڻي آهن يا پهريان (يعني گذريل دؤر ۾) گهٽ هيون هاڻي وڌيك آهن، حاشا (يعني هرگز نه) بلك قطعاً يقيناً هاڻي معاملو گذريل دؤر كان اُبتڙ آهي. هاڻي جيكڏهن هك صالحه (نيك عورت) آهي ته پهريان (يعني گذريل دؤر ۾) هزار هيون، پهريان (يعني گذريل دؤر ۾) جيكڏهن هك فاسقه هئي هاڻي هزار آهن، هاڻي (يعني موجوده دؤر ۾) جيكڏهن هك حصو فيض آهي پهريان (يعني اڳوٽي دؤر ۾) هزار حصا هو، رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمائن ٿا: "لَا يَأْتِيْ عَامٌ اِلَّا وَالَّذِيْ بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ" يعني جيكو سال به ايندو اُن كان پوءِ وارو اُن كان بُرو ئي هوندو. بلك عنايه (امام اكمل الدين بابرتي) ۾ آهي ته اميرالمؤمنين فاروق اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جن عورتن كي مسجد كان منع فرمايو، اُهي اُمُّ المؤمنين حضرت عائشه صديقه رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا وت

شڪايت ڪڍي ويون، (تہ فاروقِ اعظم رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي طرفداري ۾) فرمايائون: جيڪڏهن حضور اقدس صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي زماني ۾ بہ حالت اها (يعني بگاڙ واري) هجي ها (تہ) حضور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم عورتن کي مسجد ۾ اچڻ جي اجازت نہ ڏين ها. (فتاويٰ رضويہ ج 9 ص 549) مسجدن وغيره ۾ باجماعت نماز پڙهڻ جي خواهش رکڻ وارين يا عمري ۽ نفلي حج جي لاءِ وڃڻ وارين کي منهنجي آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي مٿي ذڪر ڪيل فتويٰ تي غور ڪرڻ گهرجي، حالات بدلجڻ جي سبب مسجد جهڙي پُرامن جڳهہ تي فرض نماز جهڙي عظيم ترين عبادت ۾ سخت پردي سان بہ عورتن کي غير مردن سان گڏ شامل ٿيڻ کان روڪيو ويو ۽ اها بہ صدين پراڻي ڳالهہ آهي، هاڻي تہ حالات ڏينهون ڏينهن بگڙجندا پيا وڃن، شرعي پردي جو تصوّر ئي ختم ٿيندو پيو وڃي، سچ پُڇو تہ حالت اهڙي آهي جو مبالغي سان عرض ڪريان تہ هِن نازڪ ترين دؤر ۾ عورت کي هزار پردن ۾ لڪائي ڇڏيو وڃي تڏهن بہ گهٽ آهي!

15 ڏينهن کان پوءِ جڏهن قبر کُلي -------

اسلامي پيئرو! منهنجو مدني مشورو آهي تہ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان هر دم وابستہ رهو. اِنْشَآءَاللهعَزَّوَجَلَّ بنهي جهانن ۾ ٻيڙو پار ٿي ويندو، دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي ڇا ڳالهہ ڪجي! يقيناً سني صحبت رنگ لائيندي آهي، زندگي پنهنجي جڳهہ تي پر ڪجهہ موت بہ قابلِ رشڪ هوندا آهن، اهڙي ئي هڪ قابلِ رشڪ موت جو تذڪرو ٻڌو ۽ رشڪ ڪريو: عطار آباد (جيڪب آباد

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

باب الاسلام سنڌ) جي رهائشي اسلامي ياءُ جي بيان جو خلاصو آهي ته منهنجي امڙ سائٽ غالباً 2004ع ۾ قادريہ رضويہ عطاريہ سلسلي ۾ بيعت ٿي عطاريہ بڻيون، دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي برڪت سان اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ پنج وقت جي نمازن جي پابندي سان گڏوگڏ نفلن جي ادائگي جو بہ معمول بڻجي ويو. 17 صفر المظفر 1430ھ، 13 فيبروري 2009ع جي صبح امڙ سائٽ مون کي فجر جي نماز جي لاءِ سجاڳ ڪيو ۽ پاڻ فجر نماز ۾ مشغول ٿي ويون. آئون نماز پڙهي موٽيس تہ اُهي اڃا مصلي ئي تي هيون، ڪجهہ دير کان پوءِ انهن ٻيهر وضو ڪيو ۽ اشراق جي نماز جي نيت ڪئي، جڏهن پهرين رڪعت ۾ سجدو ڪيو تہ مٿو نہ کنيو. گهر وارا سمجهيا تہ شايد امان کي نماز پڙهندي ننڊ اچي ويئي آهي، جڏهن جاڳائڻ جي لاءِ اُنهن کي لوڏيو ويو تہ اُهي هڪ طرف ڪِري پيون، گهبرائي ڏنو ويو تہ اُنهن جو روح قفسِ عنصري مان پرواز ٿي چڪو هو! اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رٰجِعُوْن ائين لڳي ٿو تہ منهنجي امڙ سائٽ کي شهنشاهِ بغداد حضور غوثِ اعظم عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الاَكْرَم جي نسبت ۽ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابستگي ڪم اچي ويئي. خوش قسمت هئي جو عين سجدي جي حالت ۾ داعي اَجَل کي لَبَّيْک چيو. وڏيڪ ڪرم هي ٿيو جو انتقال کان پوءِ انهن جو چهرو بہ ڏاڍو نوراني ٿي ويو هو. انتقال جي تقريباً 15 ڏينهن کانپوءِ يعني 2 ربيعُ النّور شريف 1430ھ (28 فيبروري 2009ع) ڇنڇر جي ڏينهن سندن قبر جو تختو ڪِري پيو ۽ قبر ۾ مٽي پرجي ويئي. صحيح ڪرائڻ جي لاءِ جيئن

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: ان شخص جو نڪ متيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي. (حاڪم)

ئي قبر کولي ويئي تہ هر طرف گلاب جي گلن جي خوشبو ڦهلجي ويئي! ۽ اهو ايمان افروز منظر ڏسي اسين خوشي مان جهومڻ لڳاسين تہ امڙ سائڻ جو ڪفن ۽ بدن سلامت هو. جڏهن قبر مان مٽي ڪڍي ورتي ويئي تہ منهنجي پاءُ امي جي پيرن کي چُهيو تہ اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ انهن جو جسم زنده انسانن وانگر نرم هو، منهنجي والد صاحب جو بيان آهي تہ جڏهن مون چهري تان ڪپڙو هٽائي ڏٺو تہ چهرو وڌيڪ نوراني ٿي چڪو هو. اسلامي پاءُ جو وڌيڪ ٻڌائڻ آهي: حيرت انگيز ڳالهہ اها هئي تہ جيڪي تختا قبر ۾ ڪريا هيا، امي جان جو جسم انهن جي ڏڪ کان محفوظ رهيو هو اُهو ائين جو اُنهن جو مبارڪ ۽ ترو تازو لاشو قبر جي پت ڏانهن ٽيل هو جهڙو اُهي پاڻ اُن طرف ٽيون هجن يا ڪنهن ڪري ڇڏيو هجي. جڏهن تہ تدفين جي وقت انهن کي قبر جي وچ ۾ سمهاريو ويو هو!

دَہَن میلا نہیں ہوتا بدن میلا نہیں ہوتا
خدا کے پاک بندوں کا کفن میلا نہیں ہوتا

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

صحبت جو اثر ٽيندو آهي

اسلامي پينرو! صحبت جو اثر ٽيندو آهي، تِر کي گلاب جي گل ۾ رکو تہ ان جي صحبت ۾ رهي گلابي ٿي ويندو. اهڙي طرح الله عَزَّوَجَلَّ ۽ اُن جي پياري رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مهرباني سان تبليغ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته ٽيڻ وارو بي حيثيت پٽر بہ انمول

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

هيرو ٻڌجي ويندو، خوب جڳمڳائيندو ۽ اڪثر ڪري اهڙي شان سان داعي اَجل کي لَبّيڪ چوندو آهي جو ڏسڻ ٻڌڻ وارو ان تي رشڪ ڪندو ۽ اهڙي ئي آرزو ڪرڻ لڳندو آهي، هِن عاشقِ رسول جي دنيا مان ايمان سان رخصت ٿيڻ ۽ دفن کان پوءِ جڏهن مجبوراً قبر کولي ويئي تہ قبر مان گلاب جي گلن جي خوشبو جو اچڻ ڪفن ۽ بدن جو سلامت هئڻ مسلڪِ حق اهلسنت جي صداقت جي غيبي تائيد آهي. اللهعَزَّوَجَلَّ! اُن خوش نصيب اسلامي پيٽ کي پُل صراط، حشر ۾ ميزان هر جڳهہ سرخرو فرمائي جنت الفردوس ۾ پنهنجي پياري حبيب، حبيبِ لبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو پاڙو عطا فرمائي ۽ اِهي سڀ دعائون عطار خطاڪار گنهگارن جي سردار جي حق ۾ بہ قبول فرمائي. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

ذات آپ کی تو رحمت و شفقت ہے سر بسر
میں گرچہ ہوں تمہارا خطا وار یارسول

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

دنيا گهٽو اڳتي نڪري چڪي آهي!

سوال: ڪجهہ ماڻهن جو چوڻ آهي تہ دنيا گهٽو اڳتي نڪري چڪي آهي، پردي جي معاملي ۾ ايتري قدر سختي نہ ڪرڻ گهرجي؟

جواب: اللهعَزَّوَجَلَّ ۽ رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو ڪو بہ حڪم اهڙو ناهي جيڪو مسلمان تي اُن جي طاقت کان وڌيڪ هجي، جيئن تہ سيپاري 3 سورۃُ البقرہ جي آيت نمبر 286 ۾ ربُّ العِباد عَزَّوَجَلَّ جو ارشادِ حقيقت بنياد آهي:

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالي ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا ؕ ترجمو كنزالايمان: الله (عَزَّوَجَلَّ) ڪنهن جان تي بار نه رکندو آهي مگر سندس طاقت آهر.

البت **شرعي پردو** بي پردگي ڪرڻ وارين جي نفس تي ضرور سخت گذرندو آهي.

مڙس باهر نه نڪرڻ ڏئي تہ ------؟

سوال: مڙس جيڪڏهن ڏير ۾ ڇيڻ جي سامهون اچڻ وغيره کان منع ڪندو هجي تہ زال کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟ خاندان جا ڪجهه ماڻهو گهرواريءَ کي مڙس جي خلاف پڙڪائيندا آهن تہ هي گهٽي سختي ڪري ٿو هن کان طلاق وٺ وغيره تہ اهڙن جي لاءِ ڇا حڪم آهي؟

جواب: گهرواريءَ کي پنهنجي مڙس جي اطاعت ڪرڻي پوندي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "ڪا عورت اهڙي هجي به جو انهن (يعني پردي جي) معاملن جي پوري احتياط رکي، ڪپڙا ٽلها مٿي کان پيرن تائين پائيندي رهي جو منهن جي ٽڪلي ۾ هٿ جي ترين (۽ پيرن جي) ترين کانسواءِ جسم جو ڪو وار ڪڏهن به ظاهر نه ٿئي تہ ان صورت ۾ ڏير ۾ ڇيڻ جي سامهون اچڻ جائز تہ ٿي ويو پر جيڪڏهن مڙس انهن ماڻهن جي سامهون اچڻ جي لاءِ منع ڪندو ۽ ناراض ٿيندو آهي تہ هاڻي (مڙس جي حڪم جي ڪري) ائين (غير مردن جي) سامهون (باپرده) اچڻ به حرام ٿي ويو، **عورت جيڪڏهن** (مڙس جو حڪم) نہ مڃيندي تہ **الله** قهّارعَزَّوَجَلَّ جي غضب ۾ گرفتار ٿيندي. جيستائين مڙس ناراض رهندو عورت جي ڪا نماز قبول نہ ٿيندي. **الله** عَزَّوَجَلَّ جا فرشتا عورت تي لعنت ڪندا، جيڪڏهن طلاق گهرندي (تہ) منافقہ ٿيندي، جيڪي ماڻهو عورت کي پڙڪائيندا،

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

مڙس سان وڙهڻ لاءِ اُپارينداآهن، اُهي شيطان جا پيارا آهن."
(فتاويٰ رضويه ج 22 ص 217)

ڳالهه ڳالهه تي مڙس سان ضد ڪرڻ واريون ست روايتون ٻُڌن، خوفِ خدا کان ڈڪن، ۽ پنهنجي مڙس کان معافي ونڊي پنهنجي آخرت جي بهتري جي خاطر اُن جي اطاعت ۽ خدمت ۾ مشغول ٿين.

"توبهه ڪريو" جي ست اکرن جي نسبت سان 7 فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

﴿1﴾ ٽن شخصن جي نماز انهن جي ڪَنن کان مٿي ناهي ويندي، آقا کان ڀڳل غلام جيستائين موٽي اچي، ۽ عورت جيڪا سُمهي ۽ اُن جو مڙس ان کان ناراض هجي ۽ جيڪو ڪنهن قوم جي امامت ڪري ۽ اُهي ان جي عيب جي سبب ان جي امامت تي راضي نه هجن. (ترمذي ج 1 ص 375 حديث 360) ﴿2﴾ ٽن ماڻهن جي نماز انهن جي مٿن کان گرانٽ جيتري به مٿي ناهي ٿيندي، هڪ اهو ئي امام، ۽ عورت جيڪا سمهي ۽ مڙس ناراض آهي ۽ به (مسلمان) پائر جن جو پاڻ ۾ محبت جو تعلق ختم ڪيل هجي. (ابن ماجه ج 1 ص 516 حديث 971) (يعني بنا شرعي اجازت جي تعلق توڙي ڇڏيا هجن) ﴿3﴾ ٽن شخصن جي ڪا نماز قبول ناهي ٿيندي، نه ڪا نيڪي آسمان ڏانهن چڙهندي، نشي وارو جيستائين هوش ۾ اچي ۽ عورت جنهن کان اُن جو مڙس ناراض هجي ايتري تائين جو راضي ٿي وجي ۽ ڇڄي ويل غلام جيستائين پنهنجي آقائن ڏانهن موٽي پنهنجو پاڻ کي انهن جي قابو ۾ ڏئي. (المعجم الاوسط للطبراني ج 6 ص 408 حديث 9231، الاحسان بترتيب صحيح ابن

حبان ج 7 ص 370 حديث 5331) **(4) جڏهن** مڙس عورت کي پنهنجي بستر ڏانهن سڏي ۽ هوءَ (بِنا عذر جي) انڪار ڪري ۽ مڙس ناراض ٿي رات گذاري ته فرشتا صبح تائين اُن عورت تي لعنت موڪلیندا آهن. (صحيح بخاري ج 2 ص 388 حديث 3237) **مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان هن حديث پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: هتي رات جو سڏڻ جو خصوصيت سان ذڪر ان لاءِ ٿيو جو عام طور تي زالن وٽ رهڻ سمهڻ رات ئي جو ٿيندو آهي ڏينهن ۾ گهٽ، نه ته جيڪڏهن ڏينهن ۾ مڙس سڏي ۽ عورت نه اچي ته شام تائين فرشتا ان تي لعنت ڪندا آهن. رات جي لعنت صبح جو ان لاءِ ختم ٿي ويندي آهي جو صبح ٿيڻ تي مڙس ڪم ڪار ۾ لڳي ويندو آهي ۽ رات جي ڪاوڙ ختم يا گهٽ ٿي ويندي آهي. (مراٰة ج 5 ص 91) **(5) جيڪا** عورت (بِنا شرعي حاجت جي) پنهنجي گهر کان ٻاهر وڃي ۽ ان جي مڙس کي خراب لڳي جيستائين واپس نه موٽي آسمان ۾ هر فرشتو ان تي لعنت ڪندو، جنّ ۽ ماڻهن کان علاوه جنهن شيء کان گذرندي سي ان تي لعنت ڪندا. (المعجم الاوسط ج 1 ص 158 حديث 513) **(6) جيڪا** عورت بنا شرعي ضرورت (يعني بغير سخت تڪليف جي) مڙس کان طلاق گهري، ان تي جنّت جي خوشبو حرام آهي. (سنن ترمذي ج 2 ص 402 حديث 1191) **(7) جيڪڏهن** مڙس پنهنجي عورت کي اهو حڪم ڏئي ته ڦڪي رنگ جي جبل تان پٿر ڪٽي ڪري ڪاري جبل تي ڪٽي وڃي ۽ ڪاري رنگ جي جبل تان پٿر ڪٽي ڪري اڇي جبل تي ڪٽي وڃي ته عورت کي پنهنجي مڙس جو اهو حڪم به مڃڻ

گهرجي. (مسند للامام احمد ج 9 ص 353 حديث 24525) **مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت،** حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان هن حديث پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: هي فرمان مبارڪ مبالغي جي طور تي آهي، ڪارا ۽ اڇا جبل ويجها ويجها ناهن هوندا بلڪ پري پري هوندا آهن مقصد اِهو آهي ته مڙس (شريعت جي دائري ۾ رهي) مشڪل کان مشڪل ڪم جو به حڪم ڏئي تڏهن به زال اُن کي ڪري، ڪاري جبل جو پٽر اڇي جبل تي پهچائڻ سخت مشڪل آهي جو ڳرو بوجهه کڻي سفر ڪرڻو آهي. (مرأة ج 5 ص 106)

مڙس جو حق وڌيڪ يا ماءُ پيءُ جو

سوال: اسلامي ڀيڻ تي مڙس جي حقن جو ڪهڙو تفصيل آهي؟ ڇا مڙس جو حق ماءُ پيءُ کان به وڌيڪ آهي؟

جواب: مڙس جي حقن جي باري ۾ منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "عورت تي مرد جو حق زوجيت سان لاڳاپيل معاملن ۾ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ ۽ رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کان پوءِ تمام حقن ايستائين جو ماءُ پيءُ جي حق کان وڌيڪ آهي، انهن کمن ۾ اُن جي حڪمن جي اطاعت ۽ اُن جي عزت جي حفاظت عورت تي اهم فرض آهي، اُن جي اجازت کان سواءِ محرمن کان علاوه ڪيڏانهن نڪي وڃي سگهي ۽ محرمن وٽ به (جيڪڏهن اجازت کان سواءِ وڃڻو پوي تہ) ماءُ پيءُ وٽ هر اٽين ڏينهن اهو به صبح کان وڃي شام تائين جي لاءِ ۽ ياءُ ڀيڻ، چاچي، مامي، ماسي، پُڦي وٽ سال کان پوءِ (وڃي سگهي ٿي) ۽ (بِنا اجازت) رات جو

ڪيڏانهن (يعني ماءُ پيءُ وٽ) به نٽي وڃي سگهي. (باقي اجازت سان جتي وڃڻو هجي اُتي روزانو ۽ رات جي وقت به وڃي سگهي ٿي) نبي ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمائن ٿا: جيڪڏهن آئون ڪنهن کي غير خدا جي سجدي جو حڪم ڏيان ها ته عورت کي حڪم ڏيان ها ته پنهنجي مڙس کي سجدو ڪري. هڪ حديث ۾ آهي: "جيڪڏهن مڙس جي نڪ جي سوراخن مان رت ۽ پوءَ وهي ۽ اُن جي ڪُڙين تائين جسم پرجي ويو هجي ۽ عورت پنهنجي زبان سان چٽي اُن کي صاف ڪري تڏهن به اُن جو حق ادا نه ٿيندو." (فتاويٰ رضويه ج 24 ص 380)

مڙس تي زال جا حق

سوال: اسان وٽ عام طور تي مڙس جا حق ته بيان ڪيا ويندا آهن پر زال جا حق بيان ناهن ٿيندا! ڇا مڙس تي به زال جا ڪجهه حق آهن يا نه؟

جواب: بيشڪ جهڙي طرح شريعت سڳوري زال تي مڙس جا حق لازم ڪيا آهن اهڙي ئي طرح مڙس تي به زال جا حق ذمي ڪيا آهن مثال طور اُن جي ڪائڻ پيئڻ رهڻ وغيره جي پرگهور لهڻ، مهر جي ادائگي، سهڻي نموني سان رهڻ سهڻ، حسنِ سلوڪ، چگّين ڳالهين جي تعليم، پردي ۽ شرم و حيا جي تاڪيد ۽ هر جائز ڳالهه ۾ اُن جي دلجوئي وغيره ڪرڻ اِهي سڀ عورت جا مرد تي حق آهن. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن کان سوال ڪيو ويو ته مڙس تي زال جا ڪهڙا حق آهن؟ فرمايائون: نفقه و سَڪني (ڪاڌي، ڪپڙي ۽ جڳهه)، مهر، حُسنِ معاشرت،

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا صبح ۽ ڏهه ييرا شام درود پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

نيڪ ڳالهين، حياءُ ۽ پردي بابت تعليم ۽ تاڪيد، ان جو خلاف ڪرڻ تي منع ۽ ملامت ڪرڻ. هر جائز ڳالهه ۾ ان جي دلجوئي ڪرڻ ۽ جيڪر نيڪ ٻانهن جي سنت تي عمل جي توفيق ملي تہ شريعت جي خلاف ۾ اُن جي ايذاءُ تي برداشت ڪمالِ خير آهي باوجود ان جي اهو عورت جي حق مان ناهي (يعني جن ڳالهين کي شريعت منع ڪيو آهي اُنهن ۾ کا رعايت نہ ڏي اُن کان علاوه جيڪي معاملا آهن اُنهن ۾ جيڪڏهن زال جي طرفان ڪنهن خلافِ مزاج ڳالهه جي سبب تڪليف پهچي تہ صبر ڪرڻ تمام وڏي نيڪي آهي. جيتوڻيڪ اهو عورت جي حقن مان ناهي) (فتاويٰ رضويه ج 24 ص 371)

گهر امن جو گهوارو ڪيئن بڻجي؟

سوال: اسلامي نقطۂ نظر سان زال مڙس کي گهر ۾ ڪهڙي طرح رهڻ گهرجي جو جهيڙو جهٽو وغيره نہ ٿئي؟

جواب: زال مڙس کي گهرجي تہ پاڻ ۾ رواداري ۽ محبت سان رهن، ٻئي هڪٻئي جي حقن تي نظر رکن ۽ اُنهن کي ادا ڪندا رهن ائين نہ ٿئي جو عورت کي مرد صرف "ٻانهي، نوڪرياڻي" بڻائي رکي ڇاڪاڻ تہ جهڙي طرح الله عَزَّوَجَلَّ مردن کي حاڪميت ڏني آهي اهڙي ئي طرح اِهو به فرمايو آهي:

وَعَاشِرُوْهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ (پ 4 النسا 19) ترجمو ڪنزالايمان: ۽ انهن سان چگو سلوڪ ڪريو.

حضور اڪرم، نور مُجَسَّم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: توهان مان سڀ ماڻهو اُهي آهن جيڪي عورتن سان سڀني نموني پيش اچن. (سنن ابن ماجه ج 2 ص 478 حديث 1978) مرد پنهنجي عورت

کي نيڪي جي دعوت ۽ ضروري مسئلا سيکاريندو رهي، ان جي کائڻ پيئڻ جو خيال رکي ۽ جيڪڏهن ڪڏهن مزاج جي خلاف ڳالهہ ٿئي تہ درگذر کان ڪم ونبي ائين نہ ٿئي جو مارڪُٽ تي لهي اچي، اهڙي طرح ضد پيدا ٿيندو آهي ۽ پاڻ ۾ اٽبٽ ٿي ويندي آهي. **پہ فرمانِ مصطفيٰ** صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **ملاحظہ فرمايو:**

(1) عورت پاسراتي مان پيدا ڪئي وئي آهي اُها تنهنجي لاءِ ڪڏهن بہ سِڌي نہ ٿي سگهندي جيڪڏهن تون ان کي استعمال ڪرڻ چاهين تہ انهيءَ حالت ۾ استعمال ڪر ۽ سڌو ڪرڻ چاهيندين تہ ٽوڙي ڇڏيندين ۽ ٽوڙڻ طلاق ڏيڻ آهي. (صحيح مسلم ص 775 حديث 1468)

(2) مسلمان مرد (پنهنجي) مؤمنہ عورت کي مبغوض نہ رکي (يعني ان سان نفرت ۽ بُغض نہ رکي) جيڪڏهن هُن جي هڪ عادت خراب لڳندي آهي تہ بي پسند ايندي. (ايضاً حديث 1469) مطلب اِهو آهي تہ جيڪڏهن زال جي ڪا عادت خراب محسوس ٿيندي آهي تہ ڪجهہ عادتون سنيون بہ لڳنديون هونديون تنهن ڪري اُن جي خوبين تي نظر ڪري ۽ خامين جي مناسب طريقي سان اصلاح جي ڪوشش جاري رکي.

لوڻ وڌيڪ وجهي ڇڏيو

پنهنجي مزاج جي خلاف زال جي حرڪت تي صبر ڪرڻ واري هڪ خوش نصيب شخص جي ايمان افروز حڪايت پڙهو ۽ خوش ٿيو، دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبة المدينہ جي شايع ٿيل 472 صفحن تي مشتمل ڪتاب "بياناتِ عطاريہ" (حصو بہ)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (کنزالعمال)

جي صفحي 164 تي آهي: هڪ ماڻهو جي زال ڪاڏي ۾ لوڻ وڌيڪ وجهي ڇڏيو، ان کي ڪاوڙ ته گهٽي آئي پر اهو سوچيندي غصي کي قابو ڪيائين ته آئون به ته خطائون ڪندو آهيان جيڪڏهن اڄ مون زال جي خطا تي سختي سان پڪڙ ڪئي ته ڪِٿي ائين نه ٿئي جو سياڻي قيامت جي ڏينهن اللهعَزَّوَجَلَّ به منهنجي خطائن تي پڪڙ ڪري. اهڙي طرح اُن دل ئي دل ۾ پنهنجي زال جي خطا معاف ڪري ڇڏي. وفات کان پوءِ ان کي ڪنهن خواب ۾ ڏسي پُڇيو: الله عَزَّوَجَلَّ اوهان سان ڇا معاملو فرمايو؟ هُن جواب ڏنو: گناهن جي ڪثرت جي سبب عذاب ٿيڻ وارو ئي هو جو الله عَزَّوَجَلَّ فرمايو: منهنجي بانهِيءَ ٻوڙ ۾ لوڻ وڌيڪ وجهي ڇڏيو هو ۽ تو اُن جي خطا معاف ڪري ڇڏي هئي، بس! آئون به اُن جي بدلي ۾ توکي اڄ معاف ڪريان ٿو.

الله کی رحمت سے تو جنّت ہی ملے گی
اے کاش! مجھے میں جگہ اُن کے ملی ہو

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

زال جي لاءِ جنّت جي خوشخبري

زال کي به گهرجي ته اها به پنهنجي مڙس جي فرمانبرداري ڪري ان کي راضي رکي. حضرت سيدتنا اُمّ سلمه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا کان روايت آهي ته نبيءِ رحمت، شفيع اُمت، شهنشاهِ نبوت، تاجدارِ رسالت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ جنت نشان آهي: جيڪا عورت ان حال ۾ مري وڃي جو اُن جو مڙس ان کان راضي هجي اها جنت ۾ داخل ٿيندي. (سنن الترمذي ج 2 ص 386 حديث 1164) مڙس کي زال پنهنجو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

"غلام" نه ٻڌائي ته جيڪو آئون چاهيان اُهو ئي ٿئي، يلي ڪجهه ٻه ٿي وڃي پر منهنجي ڀَالهه ۾ فرق نه اچي بلڪ اُن جي لاءِ ٻه اهو ئي حڪم آهي ته پنهنجي مڙس جي حقن جو خيال رکي، ان جي جائز خواهشن کي پورو ڪندي رهي ۽ اُن جي نافرماني کان بچندي رهي. حضرت سيدنا قيس بن سعد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان روايت آهي ته سلطان انبياءِ ڪرام، شاهِ خيرالانام صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو عظيم الشان فرمان آهي: "جيڪڏهن آئون ڪنهن کي حڪم ڪريان ها ته غيرِ خدا جي لاءِ سجدو ڪري ته حڪم ڏيان ها ته عورت پنهنجي مڙس کي سجدو ڪري." (سنن ابن ماجه ج 2 ص 411 حديث 1853) هن حديثِ پاڪ مان مڙسن جي اهميت خوب واضح ٿئي ٿي تنهنڪري اسلامي ڀينرن کي گهرجي ته انهن جي حقن ۾ ڪنهن قسم جي ڪوتاهي نه ڪن. زال مڙس ٻئي هڪٻئي جي والدين کي پنهنجا والدين سمجهي انهن جي مرتبي جو ادب ۽ لحاظ ڪندا رهن ۽ گڏ ئي دعا ٻه ڪندا رهن ته الله عَزَّوَجَلَّ اسان جي وچ ۾ پيار و محبت قائم ۽ دائم فرمائي ۽ اسان جي گهر کي امن جو گهوارو بڻائي.

اسلامي ڀينرن لاءِ مدني سهرو

(مدني ماحول جي اسلامي ڀينرن جي شادي جي موقعي تي پڙهيو ويندڙ مدني گلن جي خوشبوئن سان مهڪندڙ مدني سهرو ملاحظه فرمايو ان سهري ۾ سجيل مدني گل جيڪڏهن ڪا اسلامي ڀيٽ پنهنجي دل جي مدني گلدستي ۾ سجائي رکي ته اِنْشَآءَالله عَزَّوَجَلَّ اُها پنهنجي ازدواجي معاملن ۾ ڪڏهن ٻه غمگين نه ٿيندي)

فرمانِ مصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: جنهن وت منهنجو ذكر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو كنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

مدني سهرو

فضلِ رب سے بنتِ ..... دلہن بنی
پھول سہرے کے کھلے چادر حیا کی ہے تنی

تجھ کو ہو شادی مبارک ہورہی ہے رخصتی
رخصتی میں تیری پنہاں قبر کی ہے رخصتی

گھر ترا ہو مشکبار اور زندگی بھی پر بہار
رب ہو راضی خوش ہوں تجھ سے دو جہاں کے تاجدار

مَدَنی بیٹی کا خدایا گھر سدا آباد رکھ
فاطمہ زہرا کا صدقہ دو جہاں میں شاد رکھ

یہ مِیاں بیوی الٰہی مکرِ شیطاں سے بچیں
یہ نمازیں بھی پڑھیں اور سنتوں پر بھی چلیں

یہ میاں بیوی چلیں حج کو الٰہی! بار بار
بار بار ان کو مدینہ تو دکھا پروردگار

مَیکا وسُسرال تیرے دونوں ہی خوشحال ہوں
دو جہاں کی نعمتوں سے خوب مالا مال ہوں

اپنے شوہر کی اطاعت سے نہ غفلت کرنا تُو
حشر میں پچھتائے گی اے مَدَنی بیٹی ورنہ تو

مَدَنی بیٹی یا الٰہی!نا بنے غُصّے کی تیز
یہ کرے سُسرال میں ہر دم لڑائی سے گریز

یاد رکھ! تو آج سے بس تیرا گھر سسرال ہے
نفرتِ سسرال سن لے آفتوں کا جال ہے

ماں سمجھ کے ساس کی خدمت جو کرتی ہے بہو
راج سارے ہی گھرانے پر تو سن لے وہ کرتی ہے بہو

ساس نندوں کی تو خدمت کر کے ہوجا کامیاب
ان کی غیبت کر کے مت کر بیٹھنا خانہ خراب

ساس اور نندیں اگر سختی کریں تو صبر کر
صبر کر بس صبر کر چلتا رہے گا تیرا گھر

ساس اور نندوں کا شِکوہ اپنے میکے میں نہ کر
اس طرح برباد ہوسکتا ہے بیٹی تیرا گھر

میکے کے مت کر فضائل تو بیاں سسرال میں
اب تو اس گھر کو سمجھ اپنا ہی گھر ہر حال میں

یاد رکھ تو نے زباں کھولی اگر سسرال میں
پھنس کے تُو قضیوں کے سُن رہ جائے گی جنجال میں

ساس چیخی تو بھی بپھری اور لڑائی ٹھن گئی
ہے کہاں بھول ایک کی دو ہاتھ سے تالی بجی

میری مَدَنی بیٹی سن ''فیضانِ سنت'' پڑھ کے تو
التجا ہے روز دینا درس اپنے گھر پہ تو

گر نصیحت پر عمل عطّار کی ہوگا ترا
ان شاءَ اللہ اپنے گھر میں تو سکھی ہوگی سدا

سچي نيت جي برڪت سان گُم ٿيل هار ملي ويو

اسلامي ڀينرو! اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ تبليغ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي سان وابسته اسلامي ڀائرن ۽ اسلامي ڀينرن کي منهنجي مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي غلامي تي ناز آهي. دعوتِ اسلامي جي سنتن ڀريي اجتماعن ۾ دعائون گهرڻ سان بيشمار اسلامي ڀينرن جون مشڪلاتون حل ٿيڻ جا واقعا ملن ٿا، اهڙي ئي هڪ مدني بهار پيش آهي: باب المدينه (ڪراچي) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جي بيان جو خلاصو آهي ته هڪ ڏينهن اوچتو منهنجو قيمتي هار گم ٿي ويو جيڪو تمام گهٽي ڳولها جي باوجود نه ملي سگهيو، جن ڏينهن ۾ آئون گهٽي پريشان هيس اُنهن ڏينهن مون کي تبليغ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جي سعادت نصيب ٿي. اجتماع ۾ تلاوت ۽ نعت کان پوءِ دعوتِ اسلامي جي هڪ مبلغ مڪتبة المدينه جي هڪ شايع ٿيل رسالي مان ڏسي ڪري بيان فرمايو، بيان جي اختتام تي انهن اتي موجود اسلامي ڀينرن کي هفتيوار سنتن ڀريي اجتماع ۾ پابندي سان شرڪت ڪرڻ جي نيت ڪرائي، اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون به سچي دل سان نيت ڪري ورتي. منهنجو حُسنِ ظن آهي ته اها اُن نيت ئي جي برڪت هئي جو جڏهن آئون اجتماع تان واپس گهر پهتيس ۽ بستر صحيح ڪرڻ جي لاءِ پنهنجي وهاٽي کي کنيو ته اوچتو خوشي وچان جهومڻ لڳيس چو ته منهنجو گم ٿيل هار وهاٽي جي هيٺ موجود

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

هو اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ هاڻي آئون دعوتِ اسلامي جي اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماع ۾ شريڪ ٿيندي آهيان ۽ نيڪ ٻڌجڻ جي ڪوششن ۾ مصروف آهيان.

بلندی پہ اپنا نصیب آ گیا ہے　　دیارِ مدینہ قریب آ گیا ہے
کرم یا حبیبی کرم یا حبیبی　　کہ در پر تمہارے غریب آ گیا
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

سنڌي نيّت جون فضيلتون

اسلامي ڀينرو! اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جي اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماعن ۾ رحمتن جي خوب برسات ٿيندي ۽ برڪتن جو نزول ٿيندو آهي سنڌي نيت جي عظمت جي ٻہ ڳالهہ ڪجي! اُن اسلامي ڀيڻ جو حسن ظن هو تہ انهن کي اجتماع ۾ پابندي سان شرڪت جي نيت جي برڪت سان گهر ٿيل هار ملي ويو! دنيا جو هار ڪهڙي شيء آهي، سنڌي نيت تہ اِنْشَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ جنت ۾ پهچائي ڇڏيندي. محبوبِ ربّ العٰلمين، جنابِ صادق و امين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ مبين آهي: "سنڌي نيت انسان کي جنت ۾ داخل ڪندي." (الجامع الصغيرللسيوطي، ص557 حديث 9326) سنڌي نيت جا وڌيڪ فضائل ملاحظہ فرمايو:

شفيعُ المُذنبين، انيسُ الغريبين، سراجُ السالكين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو فرمانِ عاليشان آهي: "سچي نيت افضل عمل آهي" (الجامع الصغير ص 81 حديث 1284) مَخزنِ جود و سخاوت، پيڪرِ عظمت و شرافت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ بابرڪت آهي: "مسلمان جي نيت

أن جي عمل كان بهتر آهي" (المعجم الكبير للطبراني ج 6 ص 185 حديث 5942)

گم ٿيل شيء ملڻ جي لاءِ چار وظيفا

(1) **يَا رَقِيْبُ:** ڪا شيء گم ٿي ويئي هجي تہ ڪثرت سان پڙهو اِنْ شآءَ اللهعَزَّوَجَلَّ ملي ويندي.

(2) **يَا جَامِعُ:** ڪا شيء وڃائجي وڃي تہ ڪثرت سان پڙهندا رهو اِنْ شآءَ اللهعَزَّوَجَلَّ ملي ويندي.

(3) ڪا شيء جيڪڏهن هيڏانهن هوڏانهن رهجي وئي هجي تہ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رٰجِعُوْن پڙهي ڳولها ڪئي وڃي اِنْ شآءَ اللهعَزَّوَجَلَّ ملي ويندي نہ تہ غيب مان ڪا بهترين شيء عطا ٿيندي.

(4) سورۃُ الضُّحيٰ ست دفعا پڙهو اِنْ شآءَ اللهعَزَّوَجَلَّ گم ٿيل ماڻهو يا شيء ملي ويندي.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

خوفِ خدا جي ڪري عورت جو نڪاح نہ ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: "مڙس جي حقن ۾ ڪوتاهي جي ڪري ڪِتي گنهگار نہ ٿي وڃان" اهو چوندي صرف خدا جي خوف جي ڪري ڪا اسلامي پيٽ نڪاح نہ ڪرڻ چاهي تہ ڇا ان جي گنجائش آهي؟

جواب: نڪاح ڪرڻ يا نہ ڪرڻ ڪي ترجيح ڏيڻ جي تعلق سان مختلف موقعن تي مختلف حڪم آهن. نڪاح ڪرڻ ڪڏهن فرض ڪڏهن واجب ڪڏهن مڪروهِ ڪڏهن حرام بہ هوندو آهي. (تفصيل جي لاءِ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري وينو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

فتاويٰ رضويه جلد 12 صفحو 291 ۽ دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينه جي شايع ٿيل 112 صفحن جي كتاب "بهارِ شريعت" حصو 7 صفحو 4 ۽ 5 ملاحظ فرمايو) نڪاح ۾ شرعي رڪاوٽ نه هئڻ جي صورت ۾ صرف مڙس جي حقن ۾ ڪوتاهي ٿيڻ جو خوف رکڻ واري اسلامي پيڻ کي گهرجي ته اهڙي موقعي تي نڪاح نه ڪرڻ جو ذهن رکڻ جي بدران حق پورا ڪرڻ جو ذهن بڻائي ۽ اُن جي لاءِ علمِ دين حاصل ڪندي مڙس جي حقن جي معلومات ڪري ۽ هوئين به هر نڪاح ڪرڻ واري جي لاءِ انهن شين جو علم حاصل ڪرڻ فرض آهي. صرف مڙس جا حق ئي نه بلڪ صبر ۽ شڪر ڇا آهي، ان جون صورتون ڪهڙيون ڪهڙيون آهن، ان باري ۾ ڪهڙيون ڪهڙيون ڳالهيون توجهه لائق آهن انهن کان به آگاهي حاصل ڪري. ان جي لاءِ اِحياءُ العُلوم وغيره جو مطالعو وڌيڪ فائديمند آهي. اڄوڪي معاشري ۾ بي نڪاح عورت جو گذارو تمام مشڪل آهي ان سان گهريلو مسئلا پيدا ٿيڻ سان گڏوگڏ ڪيترن ئي گناهن ۾ ڦاسڻ جو به خطرو آهي. تنهن ڪري جتي گهٽتائي آهي ان کي پورو ڪيو وڃي نه اهو جو ان پلائي کي ئي ڇڏي ڏنو وڃي.

ڇا نڪاح نه ڪري عورت گنهگار ٿيندي

جيتوڻيڪ جنهن کي حق پورا ڪرڻ ۾ ڪوتاهي جو خطرو هجي اها جيڪڏهن شادي نه ڪري ته اِن بنياد تي گناهگار نه ٿيندي جيستائين جو اهي حالتون نه ڏٺيون وڃن جنهن ۾ نڪاح ڪرڻ شرعاً واجب يا فرض ٿي ڇڪو هجي. اسلام جي تاريخ پنهنجي دامن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالیٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

۾ اهڙن واقعن کي محفوظ ڪري رکيو آهي جنهن کي پڙهي اسلام جي تعليمات تي عمل ڪرڻ جو جذبو وڌيڪ سجاڳ ٿي ويندو آهي. الله عَزَّوَجَلَّ جون اهڙيون نيڪ ٻانهيون به ٿيون آهن جن کي پنهنجي مٽان لازم ٿيڻ وارن حقن جي ادائگي جو فڪر رهندو هو ۽ اُهي پنهنجي پسند ۽ نا پسند جو فيصلو الله ربُّ الانام ۽ ان جي محبوب سلطانِ انبياءِ ڪرام صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي حڪمن کي سامهون رکي ڪنديون هيون. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فتاويٰ رضويه جلد 12 صفحو 297 تي فرمائن ٿا: حديثن ۾ آيو ته مڙس جا حق ۽ انهن جي تاڪيد ٻڌي ڪيترين ئي بيبين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُنّ حضور اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي سامهون سڃي زندگي نڪاح نه ڪرڻ جو عهد ڪيو ۽ حضور پُر نور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن انڪار نه فرمايو. انهي سلسلي ۾ جلد 12 صفحو 297 کان 305 تي پيش ڪيل روايتن مان ٿي پيش ڪيون وڃن ٿيون، جيئن ته نقل ڪن ٿا:

(1) مڙس جي اجازت کان سواءِ گهر کان نڪرڻ جو عذاب

هڪ عورت خَثْعَمِيَّه جن حضور سرورِ عالم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي مقدس بارگاه ۾ حاضر ٿي عرض ڪيو: يا رسول الله! مون کي ٻڌايو ته مڙس جو حق عورت تي ڇا آهي جو آئون ٻِنا مڙس جي عورت آهيان اُن جي ادا جي پاڻ ۾ طاقت ڏسان ته نڪاح ڪريان نه ته ائين ئي ويني رهان. فرمايائون: بيشڪ مڙس جو حق زال تي هي آهي جو عورت ڪجاوي (يعني اُٺ تي رکيل ڪاٺ جي ڏولي) تي ويني

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

هجي ۽ مرد انهيءَ سواري تي اُن سان ويجهائي چاهي تہ انڪار نہ ڪري، ۽ مرد جو حق عورت تي اهو آهي تہ ان جي اجازت کان سواءِ نفلي روزو نہ رکي جيڪڏهن رکندي تہ بيڪار بُکي اُجائي رهي روزو قبول نہ ٿيندو ۽ گهر مان مڙس جي بنا اجازت ڪيڏانهن نہ وڃي جيڪڏهن ويندي تہ آسمان جا فرشتا، رحمت جا فرشتا، عذاب جا فرشتا سڀ ان تي لعنت ڪندا جيستائين موٽي اچي. اهي ارشاد ٻڌي اُن بيبي عرض ڪيو: بهتر اهو آهي تہ آئون ڪڏهن نڪاح نہ ڪنديس. (مجمع الزوائد ج 4 ص 563 حديث 7638)

(2) نڪ جي سوراخن جو رت ۽ پون چٽي تہ ب-----

هڪ بيبي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا سيّدُ الابرار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي بارگاهہ ۾ حاضر ٿي عرض ڪيو: آئون فُلاڻي ذيءَ فُلان آهيان. فرمايائون: مون توکي سڃاتو پنهنجو ڪم ٻڌاءِ، عرض ڪيائين: مون کي پنهنجي چاچي جي پٽ فلان عابد سان ڪم آهي، فرمايائون: مون اُن کي بہ سڃاتو يعني مطلب ٻڌاءِ. عرض ڪيائين: اُن مون کي پيغام ڏنو آهي، حضور (صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) جن ارشاد فرمائن تہ مڙس جو حق عورت تي ڪهڙو آهي؟ جيڪڏهن ان (حق) مان ڪا شيء منهنجي وَس ۾ هجي تہ آئون اُن سان نڪاح ڪري وٺان. فرمايائون: مرد جي حق جو هڪ ٽڪرو (حصو) هي آهي تہ جيڪڏهن اُن جي نڪ جا ٻئي سوراخ رت يا پونءَ سان وهندا هجن ۽ عورت اُن کي پنهنجي زبان سان چٽي تڏهن بہ مڙس جي حق کان بري نہ ٿي، جيڪڏهن ماڻهو جو ماڻهو کي سجدو جائز هجي ها تہ آئون عورت کي حڪم ڏيان ها

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

ته مرد جڏهن ٻاهران ڪان اُن جي سامهون اچي، اُن کي سجدو ڪري جو خدا (عَزَّوَجَلَّ) **مرد کي فضيلت ئي اهڙي ڏني آهي، اهي ارشاد ٻڌي انهي بيبي** (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا) **چيو: اُن جو قسم جنهن حضور** (صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) **کي حق سان موڪليو آهي آئون جيستائين دنيا ۾ رهندس نڪاح جو نالو نه ونندس (ان کي بزاز ۽ حاڪم حضرت ابوهريره** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **ڪان روايت فرمايو)** (المستدرک للحاکم ج 2 ص47 حدیث 2822)

آئون ڪڏهن شادي نه ڪندس

هڪ صاحب (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ) **پنهنجي صاحبزادي** (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا) **کي ونی حضور سيدالعٰلمين** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جي بارگاهه ۾ حاضر ٿيو ۽ عرض ڪيائين: منهنجي هي ڏيءَ نڪاح ڪرڻ ڪان انڪار ڪري ٿي، حضور** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن فرمايو: اَطِيْعِي اَبَاکِ** (يعني) **پنهنجي پيءُ جو حڪم مڃ. اُن چوڪريءَ** (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا) **عرض ڪيو: اُن جو قسم جنهن حضور** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **کي حق سان گڏ موڪليو آئون (اُن وقت تائين) نڪاح نه ڪندس جيستائين حضور** (صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) **اهو نه ٻڌائن ته مڙس جو حق عورت تي ڇا آهي؟ فرمايائون: مڙس جو حق عورت تي هي آهي جيڪڏهن اُن کي ڪو ڦٽ هجي عورت اُن کي چٽي صاف ڪري يا اُن جي نڪ جي سوراخن مان پونءَ يا رت نڪري عورت اُن کي ڇُهي ونی ته مرد جي حق ڪان آجي نه ٿي** (يعني حق پورا نه ٿيا). **اُن چوڪريءَ** (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا) **جن عرض ڪيو: اُن جو قسم جنهن حضور** (صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) **کي حق سان گڏ موڪليو آئون ڪڏهن شادي نه ڪندس، حضور پُر نور** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن فرمايو: عورتن**

جو نڪاح نه ڪريو جيستائين اُنهن جي مرضي نه هجي.
(مجمع الزوائد ج 4 ص 564 حديث 7639)

اسلامي ڀينرو! انهن حديثن مان معلوم ٿيو ته صحابيات رِضوَانُ اللهِ تعالٰي عَلَيهِنّ اَجْمَعِين جي سيرتِ طيبه جتي اسان کي اِهو سِکائي ٿي ته انهن کي پيش ايندڙ مسئلن جي باري ۾ علمِ دين حاصل ڪرڻ جي جستجو رهندي هئي اُتي اِهي واقعا مڙس جي حقن بابت صحابيات رِضوَانُ اللهِ تعالٰي عَلَيهِنّ اَجْمَعِين جي مدني سوچ جو پتو ڏين ٿا ته اُهي پنهنجو پاڻ فيصلا ڪرڻ ۾ اللہ عَزَّوَجَلَّ ۽ اُن جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي نافرماني کان بچڻ کي سامهون رکنديون هيون ۽ گناهه جي خوف کان به محتاط رهنديون هيون. انهن مقدس حديثن ۾ شادي وارين جي لاءِ به اهو درس آهي ته اُهي پنهنجي مڙس جي حقن ۾ هرگز گهٽتائي نه ڪن.

پيڪن وارا محتاط رهن

سوال: اڄڪلهه اڪثر پيڪن وارا مڙس جي خلاف **ڪَنَ** پريندا رهندا آهن، ان جي باري ڪجهه مدني گل عطا فرمايو؟

جواب: پهريان ته اسلامي ڀيڻ کي گهرجي ته جيڪڏهن ساهرن ۾ ڪا پريشاني آهي به ته ان تي صبر ڪري اجر ڪمائي، جو ته اها جڏهن پيڪن ۾ اچي اندر جي باهه ڏيندي آهي ته اڪثر غيبتن، تهمتن، بدگمانين ۽ راز فاش ڪرڻ وغيره ڪبيره گناهن جو سلسلو شروع ٿي ويندو آهي ۽ پوءِ پيڪن وارا مڙس يا ساهرن جي خلاف ڪَن پرڻ جو ڪم سنيالي ونندا آهن ۽ ائين وڏيڪ گناهن ۽ فتنن جا رستا

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڙهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

ڪلندا آهن. پيڪن وارن کي گهرجي ته جڏهن ڪَن پرڻ يعني مڙس يا ساهرن جي خلاف ڳالهائڻ جو ذهن بڻجي ته گهٽ ۾ گهٽ هنن بن روايتن کي پيش نظر رکندا ڪن. (1) حضرت سيّدنا بُرَيدَه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **کان روايت آهي ته رحمتِ عالم، نورِ مجسم، شاهِ بني آدم، رسولِ محتشم** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جو فرمانِ معظم آهي: "جيڪو ڪنهن شخص جي گهرواريءَ کي اُن جي خلاف پڙڪائي اُهو اسان مان ناهي."** (مسند امام احمد ج 9 ص 16 حديث 23041) **(2) حضرت سيّدنا جابر** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **کان روايت آهي ته سرڪارِ نامدار، شهنشاهِ ابرار** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن جو فرمان عبرت نشان آهي: "شيطان پنهنجو تخت پاڻيءَ تي وڇائيندو آهي، پوءِ پنهنجو لشڪر موڪليندو آهي، انهن لشڪرن ۾ ابليس جي سڀ کان وڏيڪ ويجهو اُن جو درجو هوندو آهي جيڪو سڀ کان وڏيڪ فتني باز هوندو آهي ۽ ان جي لشڪر مان هڪ اڇي چوندو آهي مون هيئن هيئن ڪيو آهي ته شيطان چوندو آهي: "تو ڪجهه به ناهي ڪيو." پوء هڪ ٻيو لشڪر ايندو آهي ۽ چوندو آهي: "مان هڪ ماڻهوءَ کي ان وقت تائين نه ڇڏيو جيستائين ان جي ۽ ان جي گهرواريءَ جي وچ ۾ جدائي نه وجهي ڇڏي." اهو ٻڌي ابليس ان کي پنهنجي ويجهو ڪري ڇڏيندو آهي ۽ چوندو آهي: "تون ڪيڏو نه سٺو آهين، ۽ گلي سان لڳائيندو آهي."** (صحيح مسلم ص 1511 حديث 67 (2813))

مڙس بي پردگيءَ جو حڪم ڏئي تہ ------؟

سوال: جيڪڏهن مڙس يا ساهرا يا ماءُ پيءُ پردي جي باري ۾ ڪو شريعت جي خلاف حڪم ڏين ته ڇا ڪري؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا صبح ۽ ڏهه ڀيرا شام درود پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

جواب: اِن ڳالهه ۾ انهن جي اطاعت نه ڪئي ويندي جو گناهن جي معاملن ۾ مڙس يا والدين وغيره جو حڪم مڃڻ ثواب جي بدران گناهه آهي. اميرالمؤمنين حضرت مولاءِ ڪائنات، علي المرتضٰي، شيرِ خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم ڪان روايت آهي ته سرڪارِ مدينه، سلطانِ باقرينه، قرارِ قلب وسينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان باقرينه آهي: "لَاطَاعَةَ فِيْ مَعصِيَةِ اللّٰهِ اِنَّمَاالطَّاعَةُ فِي الْمَعرُوْفِ" يعني الله عَزَّوَجَلَّ جي نافرماني ۾ ڪنهن جي اطاعت جائز ناهي، اطاعت ته صرف نيڪي جي ڪمن ۾ آهي. (مسلم ص 1023 حديث 1840) هِن حديث پاڪ جي لفظ "معروف" جي معنيٰ بيان ڪندي مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: "معروف اُهو ڪم آهي جنهن کي شريعت منع نه ڪري، معصيت اُهو ڪم آهي جنهن کي شريعت منع ڪري."
(مراة ج 5 ص 340)

بارن جو پهريون مدرسو ماءُ جي هنج آهي

سوال: هڪ اسلامي پيٽ جي لاءِ علمِ دين حاصل ڪرڻ جو بنيادي ذريعو ڪهڙو آهي؟

جواب: ضرورت جيترو علمِ دين حاصل ڪرڻ يقيناً هر مسلمان مرد ۽ عورت تي فرض آهي جيئن ته حديثِ پاڪ ۾ آهي: "طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيْضَةٌ عَلٰى كُلِّ مُسلِمٍ" يعني علم حاصل ڪرڻ هر مسلمان تي فرض آهي. (سنن ابن ماجه ج 1 ص 146 حديث 224) تنهن ڪري ان جي لاءِ ڪوشش ڪرڻ لازمي آهي. علم حاصل ڪرڻ جي مختلف ذريعن مان هڪ ذريعو والدين به آهن، بار جو پهريون مدرسو "ماءُ جي هنج" آهي. ماءُ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

پيءُ جي لاءِ ضروري آهي تہ پنهنجي اولاد جي صحيح اسلامي تربيت ڪن، انهيءَ سلسلي ۾ بہ فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پيش آهن: (1) "پنهنجي اولاد کي ٽي ڳالهيون سيکاريو: (1) پنهنجي نبي (صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) جي محبت (2) اهلِ بيت (رِضوانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِم اَجْمَعِين) جي محبت ۽ (3) قرآن جي قِراءَت." (الجامع الصغير للسيوطي ص 25 حديث 311) (2) "پنهنجي اولاد سان نيڪ سلوڪ ڪريو ۽ انهن کي زندگي جا آداب (اخلاق، طور طريقا) سيکاريو." (سنن ابن ماجہ ج 4 ص 189 حديث 3671)

عورت مڙس کان عِلم حاصل ڪري

سوال: شادي شده عورت ڪهڙي طرح علم حاصل ڪري؟

جواب: جيترو ممڪن ٿئي پنهنجي گهر واري کان ديني علم حاصل ڪري. مڙس تي انهي سلسلي ۾ وڏي ذميداري لازم ٿئي ٿي قرآن شريف سيپارو 28 سورةُ التحريم جي ڇهين آيت: ﴿قُوْۤا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا﴾ ترجموڪنزالايمان: "پنهنجي پاڻ کي ۽ پنهنجي گهر وارن کي ان باهہ کان بچايو." جي تحت حضرت علامہ جلال الدين سيوطي الشافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي تفسير دُرِمنثور ۾ نقل فرمائن ٿا تہ حضرت علي المرتضيٰ، شير خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم ان آيت مبارڪ جو تفسير بيان ڪندي فرمائن ٿا: هن آيت جي تقاضا آهي تہ پنهنجو پاڻ کي ۽ پنهنجي گهر وارن کي خير (يعني پلائي) جي تعليم ڏيو ۽ انهن کي زندگي جا طور طريقا سيکاريو. (تفسير در منثور ج 8 ص 225)

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فتاويٰ رضويہ شريف ۾ مڙس تي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

زال جا حق بيان ڪندي ارشاد فرمائن ٿا: "نفقہ و سَڪني (ڪاڌي، ڪپڑي ۽ ڇڳھ)، مھر، حُسنِ معاشرت (يعني سھٽي نموني رھڻي ڪھٽي جو ڏنگ)، نيڪ ڀالھين، حياءُ ۽ پردي بابت تعليم ۽ تاڪيد، ان جو خلاف ڪرڻ تي منع ۽ ملامت ڪري، ھر جائز ڳالھ ۾ ان جي دلجوئي (ڪري)" (فتاويٰ رضويہ ج 24 ص 371)

شرعي مسئلو پيش اچي تہ اُن جي معلومات جي ترڪيب بھارِ شريعت ۾ اھا بيان ڪئي ويئي آھي: "عورت کي مسئلو پڇڻ جي ضرورت ھجي تہ جيڪڏھن مڙس عالم ھجي تہ اُن کان پڇي ۽ عالم ناھي تہ اُن کي چوي تہ اُھو پُڇي اچي ۽ انھن صورتن ۾ اُن کي پاڻ عالم وٽ وڃڻ جي اجازت ناھي ۽ اھي صورتون نہ ھجن تہ وڃي سگھي ٿي." (بھار شريعت حصو 7 ص 99، عالمگيري ج 1 ص 341)

عورت جو عالم وٽ وڃي ڪري پڙھڻ

سوال: ڇا عورت ديني علم سکڻ لاءِ عالم وٽ وڃي سگھي ٿي؟

جواب: ماءُ پيءُ ۽ مڙس جي ذريعي فرض عُلوم سکڻ ممڪن نہ ھجي تہ صحيح العقيده سنّي عالمه کان ديني علم حاصل ڪرڻ جي لاءِ وڃي سگھي ٿي. صحابہءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان جي دؤر ۾ اُمّھاتُ المؤمنين رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُنّ وٽ عورتون حاضر ٿينديون ۽ انھن کان ديني تعليم حاصل ڪنديون ھيون. اڄوڪي دؤر ۾ بہ اسلامي پينرون ديني تعليم جي لاءِ نيڪ سيرت عالم اسلامي پينرن کان ديني علم حاصل ڪري سگھن ٿيون ۽ اُھي سُنّي ادارا جتي پردي جا شرعي تقاضا پورا ڪيا ويندا ھجن اُتي وڃي ڪري بہ فرض علوم سِکي

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سال جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

سگهجن ٿا، دعوتِ اسلامي جي زيرِ اهتمام جامعة المدينہ للبنات ۾ اسلامي ڀينرن جي لاءِ فرض علم سکڻ جو بهترين ذريعو آهن جتي مڪمل پردي جي پابندي سان اسلامي ڀينرون ئي تدريس جو فرض سر انجام ڏين ٿيون.

علم سکڻ جو ذريعو سنتن ڀريا اجتماع ۾ آهن

سوال: ڇا دعوتِ اسلامي جي اسلامي ڀينرن جا سنتن ڀريا اجتماع ۾ فرض علوم سکڻ جو ذريعو آهن؟

جواب: ڇو نہ پر اِهو ضروري آهي تہ انهن ۾ حاضري جي لاءِ ايندي ويندي ۽ ان سنتن ڀريي اجتماع جي اندر ۾ اسلامي ڀينرن جي شرعي پردي جا تمام شرط پورا ٿيندا هجن. مبلغہ جي لاءِ لازمي آهي تہ صحيح العقيده سنّي عالمه هجي ۽ جيڪي ڪجهہ بيان ڪري اُهو ۾ درست هجي يا جيڪڏهن عالمہ نہ هجي تہ ڪنهن صحيح العقيده سنّي عالم جي ڪتاب مان ڏسي بيان ڪندي هجي. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول ۾ اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماعن ۾ انهن شرطن جي پابندي جي ڏاڍي سخت تاڪيد آهي. دعوتِ اسلامي جي مبلغن ۽ مبلغائن کي زباني بيان ڪرڻ جي اجازت ناهي، انهن کي اهلسنت جي عالمن جي ڪتابن مان ضرورت جي مطابق فوٽو ڪاپيون ڪرائي پنهنجي ڊائري ۾ لڳائي ڏسي ڪري بيان ڪرڻو آهي.

زيارتِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

اسلامي ڀينرو! ڪاش! هر مسلمان تبليغِ قرآن و سنت جي

عالمگير غير سياسي تحريڪ، دعوتِ اسلامي سان وابسته ٿي سنتون سکڻ سيکارڻ وارن عاشقانِ رسول ۾ شامل ٿي وڃي، هر درس ۽ هر سنتن ڀريي اجتماع ۾ اول کان آخر تائين حاضري جي سعادت حاصل ڪري ۽ ان جي لاءِ سچي دل سان جاکوڙ ڪري، هڪ اسلامي ڀيڻ تي سرڪارِ مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي لطف و ڪرم جو ايمان ڀريو واقعو ٻڌو ۽ جهومو: ڀمبر (ڪشمير) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو تحريري بيان ڪجهه هن طرح آهي ته اسان جي گهر کان ڪجهه فاصلي تي اسلامي ڀينرن جو هفتيوار سنتن ڀريو اجتماع ٿيندو آهي. هڪ ڏينهن ڪجهه اسلامي ڀينرون اسان جي گهر ۾ آيون ۽ اسان کي سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جي دعوت پيش ڪئي، انهن جي خوش اخلاقي ۽ عاجزي ڀريي لهجي جو اثر هو جو منهنجون ۾ ڀينرون پابندي سان سنتن ڀريي اجتماع ۾ شريڪ ٿيڻ لڳيون پر آئون اڪثر غير حاضر ٿي ويندي هيس. هڪ ڏينهن ٿورو آرام ڪرڻ جي لاءِ ليٽيس ته ننڊ اچي ويئي، آئون ستيس ته ڇا منهنجو سُتل پاڳ جاڳي پيو سڄ چوان ٿي مون کي خواب ۾ جنابِ رسالت مآب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي زيارت نصيب ٿي، مون پنهنجا ڪجهه مسئلا پنهنجي غمخوار آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي بارگاهِ بيڪس پناه ۾ عرض ڪيا ته پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مبارڪ چپن ۾ حرڪت ٿي، رحمت ڀريا منا لفظ ڪجهه ائين هئا: "دعوتِ اسلامي جي اجتماع ۾ شرڪت ڪنديون ڪريو." پوءِ منهنجي اک کلي ويئي، انهي ئي وقت مون نيت ڪئي ته آئنده پابندي سان سنتن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو تہ تحقيق اهو بدبخت ٿي ويو. (ابن سني)

پريي اجتماع ۾ شرڪت ڪنديس. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ هاڻي مون کي ہ پابندي سان سنتن پريي اجتماع ۾ شرڪت جي سعادت حاصل ٿي رهي آهي، مون اها ہ نيت ڪئي آهي تہ جيڪڏهن مدني مرڪز اجازت ڏني تہ اِنْشآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ جلد ئي پنهنجي گهر ۾ سنتن پريو اجتماع شروع ڪري ڇڏيندیس.

عالم نہ متقی ہوں نہ زاہد نہ پارسا
ہوں امتی تمہارا گنہگار یارسول

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

آقا اُمت جي حالت کان باخبر رهندا آهن

سُبْحٰنَ الله! اڄ ہ اسان جا غيب دان آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پنهنجي اُمت جي حال کان باخبر آهن ۽ خوابن ۾ اچي خير خواهي ڪندا آهن، جيئن تہ هڪ بزرگ فرمائن ٿا: آئون حمام ۾ ڪِري پيس، منهنجي هٿ کي وڏيڪ ڏڪ رسيو جنهن سان سوچ ٿي پئي ۽ گهٽو سخت سور ٿي رهيو هو، انهيءَ دؤران مون کي ننڊ اچي ويئي، خواب ۾ محبوبِ ربُّ الارباب، نبوت جي ماهتاب، رسالت جي آفتاب، راحتِ قلبِ بيتاب، جنابِ رسالت مآب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو جلوهءِ عالم تاب نظر آيو، مبارڪ چپن ۾ حرڪت ٿي ۽ منا ہ بول ڪجهہ ائين ترتيب ۾ آيا: "پُٹ تنهنجي درود مون کي متوجهہ ڪيو." صبح جو اُٺيس تہ مصطفيٰ جانِ رحمت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي برڪت سان نہ سور هو نہ سوچ. (سعادة الدارين ص 140)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

بنا اجازت جي اجتماع جي لاءِ گهر ان نڪرڻ

سوال: جيڪڏهن عورت کي اُن جا ماڻُ پيءُ يا مڙس علمِ دين جي مجلس (سنتن پريي اجتماع) کان روڪيندا هجن تہ ڇا ڪري؟

جواب: اُنهن جي اطاعت ڪري، ها فرض علم مثلاً پاڪائي، نماز، روزي وغيره جي باري ۾ ضروري معلومات جيڪڏهن گهر کان نڪرڻ بغير حاصل نہ ٿي سگهندي هجي تہ هاڻي انهن فرض علوم کي سکڻ جي لاءِ وڃڻ ۾ اجازت جي ضرورت ناهي.

سوال: اڄڪلهه اسلامي پينرن جي اجتماع ۾ مائڪ جي ذريعي اسلامي پائرن جا بيان ٻڌايا ويندا آهن ڇا ائين ڪرڻ شرعي طور صحيح آهي؟

جواب: شرعي تقاضا پورا ٿيندا هجن تہ صحيح آهي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "عورتن کي مسجد ۾ نماز کان منع آهي ۽ واعظ (يعني واعظ ڪرڻ وارو) يا ميلاد خوان جيڪڏهن سنّي صحيح العقيده عالم هجي ۽ ان جو وعظ ۽ بيان شريعت جي مطابق هجي ۽ (عورت جي اچڻ) وڃڻ ۾ پورو احتياط ۽ ڪامل پردو هجي ۽ فتني جو ڪو خوف نہ هجي ۽ مجلسِ رجال (يعني مردن جي محفل) کان پري (جتي هڪبئي تي نظر نہ پوندي هجي اهڙي جڳهه) انهن جي ويهڻ جو انتظام هجي تہ حرج ناهي." (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 239)

عورت جو مرد وٽ پڙهڻ

سوال: پردي جي اوت ۾ رهي عورت جو مرد کان پڙهڻ ڪيئن آهي؟

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: ان شخص جو نڪ متيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي. (حاڪم)

جواب: جيڪڏهن پردي جي اوٽ ۾ رهي پڙهائڻ وارو جوان مرد آهي ته اسلامي پينرن کي اُن وٽ وڃڻ جي شرعاً اجازت ناهي ۽ نه ئي پڙهائڻ جي انهي انداز کي "مجلسِ وعظ" جي اجازت تي قياس ڪرڻ دُرُست آهي، مجلسِ واعظ يا سنتن پريي اجتماع ۾ پردي جي پابندي سان هڪ بہ اجتماعي بيان ٻيندو آهي جڏهن ته پڙهڻ پڙهائڻ جو معاملو جُدا آهي، ان ۾ پردي جي باوجود پڙهڻ واريون علائقي واريون ۽ ڄاڻو سُجاڻون هوندیون آهن تنهن ڪري خطرا تمام گهٽا هوندا آهن، منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن جن انهي ئي بنياد تي پردي جي سمورين پابندين جي باوجود عورت کي ديني علم سکڻ جي لاءِ جوان پير وٽ وڃڻ جي اجازت ناهي ڏني، جيئن فتاويٰ رضويہ شريف ۾ فرمائن ٿا: "جيڪڏهن بدن موٽي ۽ ويڪرن ڪپڙن سان ڍڪيل آهي، نہ اهڙا سنهڙا (ڪپڙا) جو بدن يا وارن جي رنگت ظاهر ٿئي نہ اهڙا سوڙها (ڪپڙا) جو بدن جي حالت (يعني ڪنهن عضوي جي گولائي يا اُپار وغيره) ظاهر ٿئي ۽ اڪيلائي ۾ وڃڻ نہ ٿئي ۽ پير جوان نہ هجي (يعني اهڙو پيرسن مثلاً چهري تي گُهنج هجن ۽ شهوت جي اعتبار سان بلڪل بي ڪشش هئڻ گهرجي جو جنهن سان طرفين يعني پير ۽ مريدياڻي مان ڪنهن هڪ جي طرفان بہ شهوت جو خطرو نہ هجي) مطلب ڪو فتنو نہ في الحال هجي نہ ان جو خطرو (آئنده جي لاءِ) هجي ته ديني علم (۽) راهِ خدا عَزَّوَجَلَّ جا ڪم سکڻ جي لاءِ وڃڻ ۽ گُهرائڻ ۾ ڪو حرج ناهي."

(فتاوٰي رضويه ج 22 ص 240)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

عورت عالم جوبيان ٻڌڻ جي لاءِ نڪري سگهي ٿي يا نه؟

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ عالم جو بيان ٻڌڻ جي لاءِ پردي جي پابندي سان گهران ٻاهر نڪري سگهي ٿي؟

جواب: ڪجهه شرطن سان ديني علم حاصل ڪرڻ جي نيت سان گهران ٻاهر نڪري سگهي ٿي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مُجَدّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "عورتن کي مسجد ۾ نماز کان منع آهي ۽ واعظ (يعني واعظ ڪرڻ وارو) يا ميلاد خوان جيڪڏهن سنّي عالم صحيح العقيده هجي ۽ ان جو وعظ ۽ بيان شريعت جي مطابق هجي ۽ (عورت جي اچڻ) وڃڻ ۾ خوب احتياط ۽ ڪامل پردو هجي ۽ فتني جو ڪو خوف نه هجي ۽ مجلسِ رجال (يعني مردن جي محفل) کان پري (جتي هڪبئي تي نظر نه پوندي هجي اهڙي جڳهه) انهن جي ويهڻ جو انتظام هجي ته حرج ناهي."
(فتاويٰ رضويه ج 22 ص 239)

جنت ۾ ونڻي وڃڻ وارا عمل

اسلامي ڀينرو! دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته رهڻ سان زندگي ۾ اُهي حيرت انگيز تبديليون اچن ٿيون جو ڪيترن ئي اسلامي ڀائرن ۽ اسلامي ڀينرن پنهنجي جذبن جو اظهار ڪندي چيو: ڪاش! اسان کي گهٽو اڳ دعوتِ اسلامي جو مدني ماحول ملي وڃي ها! دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي برڪتن سان مالا مال هڪ مدني بهار ملاحظه فرمايو: باب الاسلام (سنڌ) جي هڪ اسلامي ڀيڻ دعوتِ اسلامي جي مشڪبار مدني ماحول سان

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالي ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

وابسته ٿيڻ جو سبب ڪجهه ائين بيان ڪن ٿيون: آئون نمازون قضا ڪرڻ، بي پردگي ۽ فلمون ڏسڻ جهڙن گهٽن گناهن ۾ گرفتار ٿي وقت جي انمول هيرن کي آخرت جي بربادي جو سامان خريد ڪرڻ ۽ دوزخ ۾ وڃڻ وارن عملن ۾ خرچ ڪرڻ ۾ مصروف هيس. افسوس! گناهن جي ڏٻڻ ۾ گلي تائين ڳهجي وڃڻ باوجود مون کي اهو احساس به نه هو ته اهي سڀ ڪم خدا عَزَّوَجَلَّ ۽ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي ناراض ڪرڻ وارا آهن، منهنجي اصلاح جو سبب اُهي قيمتي لمحا بڻيا جيڪي مون دعوتِ اسلامي جي اسلامي پينرن جي هفتيوار سنتن ڀريي اجتماع ۾ گذاريا، ان اجتماع ۾ شريڪ ٿيڻ جو وسيلو دعوتِ اسلامي جي هڪ مبلغ جي انفرادي ڪوشش بڻي، اجتماع ۾ شرڪت جي سعادت ته ڇا ملي منهنجي دل چوٽ کائي وئي! (يعني اهڙو اثر ٿيو جو) بيوفا دنيا کان منهنجي دل ٽٽي وئي، اُها دل جيڪا ڪڏهن دنيا جي رنگينين ۾ گم رهندي هئي، هاڻي ان کان بيزار ٿي چڪي هئي، مون کي اهو احساس ٿي چڪو هو ته

ایک جھونکے میں اِدھر سے اُدھر　　چار دن کی بہار ہے دنیا
زندَگی نام ہے اِس کا مگر　　موت کا انتظار ہے دنیا

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ آئون گناهن کان توبهه ڪري جنت ۾ وڃڻ وارن عملن ۾ لڳي ويس، اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڪرڻ شروع ڪري ڏنو، هي سٽون لکڻ تائين هڪ حلقه مشاورت جي ذميدار جي حيثيت سان سنتن جي خدمت جي سعادت حاصل ڪري رهي آهيان.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

گناہوں نے کہیں کا بھی نہ چھوڑا کرم مجھ پر حبیبِ کبریا ہو
مری بد عادتیں ساری چھٹیں گی اگر لطف آپ کا یا مصطفٰے ہو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

دعوتِ اسلامي جو 99 فيصد ڪم انفرادي ڪوشش سان آهي

اسلامي پينرو! ڏنو اوهان! انفرادي ڪوشش جون ڪهڙيون برڪتون نصيب ٿيون! آخرت جي بربادي واري ڏنگي واٽ تي هلندڙ اسلامي پيٽ کي اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ جنت ۾ وڃڻ واري رستي تي هلڻ جي توفيق ملي وئي، يقيناً نيڪي جي دعوت جي مدني ڪم ۾ انفرادي ڪوشش کي وڏو عمل دخل آهي ايستائين جو اسان جي مڻي آقا مدينيءَ واري مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ۽ سڀ جا سڀ انبياء ڪرام عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جن نيڪي جي دعوت جي ڪم ۾ انفرادي ڪوشش فرمائي آهي. بيشڪ دعوتِ اسلامي جو تقريباً 99% (نوانوي فيصد) مدني ڪم انفرادي ڪوشش جي ذريعي ئي ممڪن آهي. اجتماعي ڪوشش جي مقابلي ۾ انفرادي ڪوشش بيحد آسان آهي چاڪاڻ ته اجتماع ۾ تمام گهڻين اسلامي پينرن جي سامهون "بيان" ڪرڻ جي صلاحيت هر هڪ ۾ ناهي هوندي جڏهن ته انفرادي ڪوشش هر اها اسلامي پيٽ ۾ ڪري سگهي ٿي جنهن کي بيان ڪرڻ ته پري ڳالهائڻ ۾ نه ايندو هجي. هر اسلامي پيٽ کي گهرجي ته مدني مرڪز جي ڏنل طريقيڪار جي مطابق اسلامي پينرون (يلي انهن جو تعلق زندگي جي ڪنهن ۾ شعبي سان هجي) کي بي خوف نيڪي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

جي دعوت پيش ڪري. ڪهڙي خبر جو اوهان جا ڪجهه جملا ڪنهن جي دنيا ۽ آخرت سنوارڻ ۽ اوهان جي لاءِ وڏيڪ ثوابِ جاريه حاصل ڪرڻ جو ذريعو بڻجي وڃن.

اِنفرادی کوشش کرتی رہیں
نیکیوں سے جھولیاں بھرتی رہیں
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

خطرناڪ زهريلو نانگ

سوال: گهرواريءَ جي گهران ٻاهر نڪرڻ تي مڙس جي ٻُرو سمجهڻ بابت صحابه ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان جو ڪو واقعو ٻڌائي ڇڏيو؟

جواب: هڪ غيرتمند صحابي جي حڪايت ٻڌو ۽ عبرت حاصل ڪريو. حضرت سيّدنا **ابو سعيد خُدري** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: هڪ نوجوان صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي **نئين نئين شادي** ٿي هئي. هڪ ڀيري جڏهن ٻاڻ پنهنجي گهر تشريف کڻي آيا تہ ڏٺائون سندس ڪنوار گهر جي دروازي تي بيٺي آهي، ڪاوڙ ۾ اچي نيزو تاڻي پنهنجي ڪنوار ڏانهن وڌيا، هوءَ گهبرائجي پوئتي هٽي وئي ۽ رڙ ڪري چيائين: **منهنجا سرتاج!** مون کي نہ ماريو، آئون بي قصور آهيان، ٿورو گهر جي اندر هلي ڏسو تہ ڪهڙي شيء مون کي ٻاهر ڪڍيو آهي، اهڙي طرح اهي صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ اندر تشريف کڻي ويا، **چا ٿا ڏسن تہ هڪ خطرناڪ زهريلو نانگ ويڙهجي سيڙهجي بستري تي وينو آهي.** بي قرار ٿي نانگ تي وار ڪري ان کي نيزي تي کڻي ورتائون، نانگ تڙپي ڪري کين ب ڏنگي وڌو. زخمي نانگ تڙپي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

تڙپي مري ويو ۽ اهي غيرتمند صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **ٻه نانگ جي زهر جي اثر کان شهادت جو مرتبو حاصل ڪيائون.** (صحيح مسلم ص 228 حديث 236) **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.** اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

چا پردو ترقي ۾ رڪاوٽ آهي

سوال: ڪجهه ماڻهو چوندا آهن، غير مسلم تمام اڳتي نڪري چڪا آهن، پردي تي سختي مسلمانن جي ترقي ۾ رڪاوٽ آهي!

جواب: مسلمانن جي ترقي ۾ پردو نه حقيقت ۾ بي پردگي رڪاوٽ بڻيل آهي! جي ها، جيستائين مسلمانن ۾ شرم و حيا ۽ پردي جو رواج رهيو تيستائين اُهي تمام گهٽي ڪاميابي حاصل ڪندا رهيا، ايتري تائين جو دنيا جي بيشمار ملڪن تي اسلام جو جهنڊو جهولڻ لڳو، پرديدار مائرن وڏن وڏن بهادر جرنيلن ۽ سپه سالارن، عظيم حڪمرانن، علماءِ ربانين ۽ اولياءِ ڪاملين کي پيدا ڪيو، تمام اُمّهاتُ المؤمنين ۽ سيّدالمرسلين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جون تمام صحابيات رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُنَّ **باپرده هيون، حسنين ڪريمين** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا **جي والده ماجده خاتونِ جنت سيّده فاطمه زهرا** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **با پرده هيون، سرڪار بغداد حضور غوث اعظم** عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الاكرم **جي والده محترمه سيّدتنا اُمُّ الخير فاطمه** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهَا **باپرده هيون، مطلب ته جيستائين پردو قائم هو ۽ پاڪ بيبيون چادر ۽ چؤديواري جي اندر هيون، مسلمان خوب ترقي جون منزلون طئي ڪندو رهيو ۽ ڪافرن تي غالب رهيو. جڏهن ڪان مڪار ڪافرن ڪان متاثر ٿي مسلمانن بي پردگي جو سلسلو شروع**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.
(ابن عدي)

ڪيو آهي مسلسل تنزلي جي اونهي ڪڏي ۾ ڪِرندا پيا وڃن. ڪلهه تائين جيڪي ڪافر مسلمان جي نالي کان ڏڪندا هئا، اڄ اُهي مسلمانن جي بي پردگين ۽ بد اعمالين جي سبب غالب اچي چڪا آهن. اسلامي ملڪن تي باقاعده ناجائز حملا ٿي رهيا آهن ۽ ظالمانہ قبضا ڪيا پيا وڃن، پر مسلمان آهي جيڪو هوش ۾ ئي نہ ٿو اچي. آهہ! اڄ جو نادان مسلمان T.V، V.C.R ۽ INTERNET تي فلمون ڊراما هلائي، بيهوده فلمي گانا جهونگاري، شادين ۾ ڊانس جون محفلون جمائي، ڪافرن جي پيروي ۾ ڏاڙهي ڪوڙائي، ڪافرن جهڙو بي حيائي وارو لباس بدن تي پائي، اسڪوٽر جي پويان بي پرده گهرواريءَ کي ويهاري، بي حيا گهرواريءَ کي ميڪ اپ ڪرائي مردن ۽ عورتن جي گڏيل تفريح گاهہ ۾ وڃي، پنهنجي اولاد کي دنياوي تعليم جي خاطر ڪافرن جي ملڪن ۾ ڪافرن جي حوالي ڪرائي، خبر ناهي ڪهڙي قِسم جي ترقيءَ جي ڪُولا ۾ آهي!

وہ قوم جو کل تک کھیلتی تھی شمشیروں کے ساتھ
سینما دیکھتی ہے آج وہ ہمشیروں کے ساتھ

حقيقت ۾ ڪامياب ڪير؟

افسوس صد ڪروڙ افسوس! اڄ گهٽا مسلمان ڪوڙ، غيبت، تهمت، خيانت، زِنا، شراب، جُوا، فلمون، ڊراما ڏسڻ ۽ گانا باجا وغيره ٻڌڻ جا گناهہ لاپرواهي سان ڪندا پيا وڃن، اڪثر مسلمان عورتن، مردن سان ڪلهو ڪلهي ۾ ملائي هلڻ جي ناپاڪ ارادي ۾ حياءُ جي چادر لاهي اُڇلائي ڇڏي آهي ۽ هاڻي، پرڪشش ساڙهين، اڌ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا صبح ۽ ڏهه ييرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

اگهاڙن غرارن، مردانہ لباس جيان ۽ مردن وانگر وار رکي شادي هالن، هوٽلن، تفريح گاهن ۽ سينيما گهرن ۾ پنهنجي آخرت برباد ڪرڻ ۾ مشغول آهن. خدا جو قسم! موجوده طور طريقي ۾ نہ ترقي آهي نہ ڪاميابي. ترقي ۽ ڪاميابي صرف ۽ صرف اللہ عَزَّوَجَلَّ ۽ رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي فرمانبرداري ڪندي هِن مختصر زندگيءَ کي سنتن جي مطابق گذاري ايمان سلامت ڪٽي قبر ۾ وڃڻ ۽ جهنم جي خوفناڪ عذاب کان بچي جنّتُ الفِردوس ماڻڻ ۾ آهي، جيئن تہ سيپاري 4 سورة آل عمران جي آيت نمبر 185 ۾ خداءِ رحمٰن عَزَّوَجَلَّ جو ارشاد آهي:

فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ؕ

ترجموڪنزالايمان: جيڪو باهہ کان بچائي بهشت ۾ داخل ڪيو ويو سو مراد کي پهتو.

جهنم ۾ عورتن جي ڪثرت

آهہ! آهہ! آهہ! عورتن ۾ بي پردگي ۽ گناهن جي ڪثرت ٿيڻ انتهائي تشويشناڪ آهي، خدا جو قسم! جهنم جو عذاب برداشت نہ ٿي سگهندو. صحيح مسلم ۾ آهي: حضور نبيءِ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو ارشاد عبرت بنياد آهي: مون جهنم ۾ ملاحظہ فرمايو تہ جهنم ۾ عورتون وڌيڪ آهن. (صحيح مسلم ص 228 حديث،2737)

یہ شَرحِ آیۂ عِصمت ہے جو ہے بَیش نہ کم
دل و نظر کی تباہی ہے قُربِ نا مَحرَم

حیا ہے آنکھ میں باقی نہ دل میں خوفِ خدا
بہت دنوں سے نظامِ حیات ہے بَرہَم

یہ سَیر گاہیں کہ مَقتَل ہیں شرم و غیرت کے
یہ مَعصِیَت کے مَناظِر ہیں زینتِ عالَم

یہ نیم باز سا بُرقع یہ دِیدَہ زَیب نِقاب
جَھلک رہا ہے جَھلا جَھل قمیص کا ریشم

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

نہ دیکھ رَشک سے تہذیب کی نُمائش کو — کہ سارے پھول یہ کاغذ کے ہیں خدا کی قسم
وُہی ہے راہ ترے عزم و شوق کی منزِل — جہاں ہیں عائشہ و فاطِمہ کے نقشِ قدم

تِری حیات ہے کردارِ رابعہ بصری
ترے فَسانے کا موضوع عِصمتِ مریم

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد
تُوبُوا اِلَي الله! اَسْتَغْفِرُالله
صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

بي غيرتي جي انتها

ڪافرن جي اجائي ترقي جي ريس ڪندي بي پردگي ۽ بي حيائي جو بازار گرم ڪرڻ وارا ٿورو غور تہ ڪن، **يورپ، آمريڪا** ۽ انهن کان متاثر ٿيڻ وارن ملڪن ۾ چا ٿي رهيو آهي! رقص گاهن ۾ ماڻهو پنهنجي اکين سان پنهنجي ننهن ڏيئرن کي ٻين جي آغوش ۾ ڏسن ٿا ۽ بلڪل غيرت نہ ٿا کائن، بلڪ اهي ڏيُوٹ فخر سان آکڙ ڪندي داد ڏئي رهيا هوندا آهن! بي پرده ۽ فيشن ايبل عورتن جي "منهن ڪاري" ٿيڻ جون حيا سوز خبرون اکثر ڪري اخبارن ۾ چپجنديون آهن. اُها عورت جيڪا مرد جي شهوت پرستي جو شڪار ٿيندي آهي جيڪڏهن ان کي حمل ٿي ويو تہ اها ڪٿي وڃي لڪندي؟ حمل ڪيرائڻ جي صورت ۾ هوءَ پنهنجي جان بہ وڃائي سگهي ٿي، هلو مجيوسين تہ يورپ جي ترقي يافتہ ملڪن ۾ اهڙيون اسپتالون موجود آهن جيڪي حمل ڪيرائڻ جي "خدمت" انجام ڏينديون آهن ۽ اهڙيون پناهہ گاهون بہ موجود آهن جتي غير

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

شادي شده مائرن کي پناھ ملي ويندي آھي پر ڇا معاشري ۾ انھن کي ڪو قابلِ احترام مقام ۽ نصيب ٿي سگھي ٿو. مجيوسين ۾ ذليل ٿي انھن بنھي (يعني غير شادي شده جوڙي) پنھنجي ڪئي جي دنيا ۾ ھٿو ھٽ سزا پاتي پر اھو ٻار جيڪو ان طرح پيدا ٿيو آھي جيڪڏھن زنده بچي ۽ ويو ته ان جو ڇا ٿيندو؟ ان جي شھوت پرست پيءُ ۽ ان کان منھن موڙي ورتو بدڪار ماءُ ۽ ان کي گند جي ڊير يا ڪنھن محتاج خاني ۾ ڇڏي ھلي وئي!

ستر ھزار حرامي ٻار

پي جنگ عظيم ۾ آمريڪا جا سپاھي پنھنجي دوست ملڪ برطانيہ جي مدد جي لاءِ برطانيہ آيا ھئا. اھي ڪجھ سال برطانيہ ۾ ترسيا ۽ جڏھن ويا ته سرڪاري انگن اکرن جي مطابق ستر ھزار حرامي ٻار ڇڏي ويا! يورپ جي ڪجھ ملڪن ۾ حرامي ٻارن جي پيدائش جي شرح سڀ سيڪڙو کان ۽ وڌي وئي آھي ۽ ڪنواري مائرن جي تعداد ۾ تمام گھٽو اضافو ٿي رھيو آھي. طلاقن جي ڪثرت آھي، گھرن ۾ سڪون جي دولت نٿي ملي. زال مڙس ۾ اعتماد موجود ناھي، گھرواريءَ ۽ مڙس ۾ سچي محبت جي ڪمي آھي، برداشت ۽ ايثار جو جذبو ختم ٿي چڪو آھي. ڪا ڳالھ ڪنھن جي مرضي جي خلاف ٿي وئي ته جھٽ طلاق حاصل ڪئي ويندي آھي. غور فرمايو! زال مڙس جي ذھني ھم آھنگي جيڪا معاشري جي خشتِ اول (يعني بنيادي ايڪو) آھي ۽ محڪم اساس (يعني مضبوط بنياد) ۽ اھا ئي آھي جو جنھن ٿي معاشري جو محل تعمير ڪري

سگهجي ٿو، جيڪڏهن اهو بنياد ئي ڪمزور هوندو ته صحت مند معاشرو ڪيئن تعمير ٿيندو؟

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اسلام جن شين جي ادائيگي جو حڪم ڏنو آهي انهن ۾ اسان جو پلو آهي ۽ جن شين کان روڪيو آهي انهن کي ڪرڻ ۾ اسان جو نقصان آهي هي دين هميشہ جي لاءِ آهي ان لاءِ ڪو اهڙو وقت نٿو اچي سگهي جو ان جون حرام ڪيل شيون حلال ٿي وڃن ۽ انهن تي مرتب ٿيڻ وارا نقصان ختم ٿي وڃن.

اٹھا کر پھینک دے اللہ کے بندے
نئی تہذیب کے انڈے ہیں گندے

چادر ۽ چؤديواري جي تعليم ڪنهن ڏني؟

سوال: ڪجهه آزاد طبيعت جا مرد ۽ عورت چوندا آهن ته علماءِ ڪرام چاهين ٿا ته عورت چؤديواري ۾ ويني رهي!

جواب: ان ۾ علماءِ ڪرام جو پنهنجو ڪو ذاتي مفاد ناهي، اهو دنيا جي ڪنهن عالمِ دين جو نہ ربُّ العٰلمين جَلَّ جَلَالُهٗ جو ارشاد حقيقت بنياد آهي.

وَقَرْنَ فِيْ بُيُوْتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُوْلٰى

(پ 22 الاحزاب 33)

ترجموڪنزالايمان: ۽ پنهنجي گهرن ۾ ٽيڪي رهو ۽ بي پردي نہ رهو اڳوٽي جاهليت جي بي پردگي وانگر.

ڏنو اوهان! عورت جي لاءِ چادر ۽ چؤديواري جو حڪم ڪنهن عام شخص جو نہ اسان سيني جي پالڻهار ربّ عَزَّوَجَلَّ جو فرمانِ عالي آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد
تُوبُوا اِلَي الله! اَسْتَغْفِرُالله
صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

عورت جي ملازمت جي باري ۾ سوال جواب

سوال: ڇا عورت ملازمت ڪري سگهي ٿي؟

جواب: پنج شرطن سان اجازت آهي جيئن ته منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: ”هتي پنج شرط آهن (1) ڪپڙا سنها نه هجن جن مان مٿي جا وار يا ڪارائي وغيره ستر جو ڪو حصو ظاهر ٿئي. (2) ڪپڙا سوڙها نه هجن جيڪي جسم جي بيهڪ (يعني سيني جو ايار يا پٽي وغيره جي گولائي وغيره) ظاهر ڪن. (3) وارن يا گلي يا پيٽ يا ڪارائي يا پٽي جو ڪو حصو ظاهر نه ٿيندو هجي. (4) ڪڏهن نامحرم سان معمولي دير جي لاءِ به اڪيلائي نه ٿيندي هجي. (5) ان جي اتي رهڻ يا ٻاهر اچڻ وڃڻ ۾ ڪو فتني جو گمان نه هجي. اِهي پنج ئي شرط جيڪڏهن جمع آهن ته حرج ناهي ۽ انهن مان هڪ به گهٽ آهي ته (ملازمت وغيره) حرام آهي. (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 248) جهالت ۽ لاپرواهي جو دؤر آهي، مٿي ذڪر ٿيل پنجن شرطن تي عمل اڄڪلهه گهٽو مشڪل آهي، اڄڪلهه آفيسن وغيره ۾ مرد ۽ عورتون مَعَاذَاللّٰه گڏجي ڪم ڪندا آهن ۽ ائين انهن ٻنهي جي لاءِ بي پردگي، بي تڪلفي ۽ بدنگاهي ڪان بچڻ ناممڪن جي قريب آهي، تنهنڪري عورت کي گهرجي ته گهر ۽ آفيس ۾ نوڪري جي بدران ڪو

گهريلو روزگار اختيار ڪري.

گهر ۾ ڪم واري رکي سگهجي ٿي يا نه؟

سوال: گهر ۾ ڪم واري رکي سگهجي ٿي؟

جواب: رکي ته سگهجي ٿي پر هينئر جيڪي پنج شرط بيان ٿيا انهن کي پيش نظر رکڻ گهرجي، جيڪڏهن بي پردگي ڪرڻ واري هوندي ته گهر جي مردن جو بدنگاهين ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارين حرڪتن کان بچڻ ڏاڍو مشڪل ٿيندو، بلڪ مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ گهر جي پرديدار عورتن جو اخلاق به تباهه ڪري ڇڏيندي. غير عورت سان مرد جي معمولي اڪيلائي به حرام آهي ۽ گهر ۾ رهندڙ مرد جو اڇڪلهه ان کان بچڻ تقريباً ناممڪن هوندو آهي، تنهنڪري گهر ۾ ڪم واري نه رکڻ ۾ ئي عافيت آهي.

ايئر هوسٽس جي نوڪري ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڇا ايئر هوسٽس جي نوڪري جائز آهي؟

جواب: هن دؤر ۾ ايئر هوسٽس جي نوڪري حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي، ڇو ته ان ۾ بي پردگي شرط هوندي آهي ۽ ان کي بغير مڙس يا محرم جي غير مردن سان گڏ سفر به ڪرڻو پوندو آهي.

مرد جو ايئر هوسٽس کان خدمت وٺڻ ڪيئن آهي؟

سوال: هوائي جهاز جو مرد مسافر ايئر هوسٽس جون خدمتون وٺي سگهي ٿو يا نه؟

جواب: هر باحيا ۽ غيرتمند مسلمان ان سوال جو جواب پنهنجي

ضمير کان وڃي سگهي ٿو. ظاهر آهي هڪ بي پرده عورت جنهن جي تربيت ۾ غير مردن سان به نرم ۽ نازڪ انداز ۾ گفتگو ڪرڻ شامل هجي، ان کان بِنا شديد حاجت جي پاڻي، کولڊ ڊرنڪ، چانهه ۽ کافي يا کاڌو وغيره گهرڻ خطرن ۾ وجهي سگهي ٿو ها پاڻ اچي کاڌو وغيره رکي وجي ته کائي وڃي، يا پاڻ اچي ڪري ڪجهه پُڇي ته نظرون يڪدم جهڪائي يا اکيون بند ڪري هڪ بن لفظن ۾ جواب ڏئي جان ڇڏائي وڃي. هرگز ان سان سوال جواب نہ ڪري ۽ ان کان ڪجهه گهرائي به نہ، نہ ته اها ڏيڻ جي لاءِ ايندي جنهن سبب وڌيڪ ڳالهه ٻولهه ڪرڻ يا نگاهه پوڻ جا مسئلا پيدا ٿي سگهن ٿا. اهڙي موقعي تي جڏهن نفس طرح طرح جا حيلا سيکاري بي پرده عورت کي ڏسڻ ۽ ان سان ڳالهه ٻولهه ڪرڻ جي ترغيب ڏئي ته هِن روايت کي ياد ڪرڻ تمام فائديمند آهي، جيئن ته منقول آهي: **"جيڪو شخص شهوت سان ڪنهن اَجْنَبيه جي حُسن ۽ جمال کي ڏسندو ته قيامت جي ڏينهن اُن جي اکين ۾ شيهو پِگهاري وِڏو ويندو."** (هداية ج 2 ص 368)

عورت جو اڪيلو سفر ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ جو بغير محرم جي سفر ڪرڻ گناهه آهي؟

جواب: جي ها، بغير مڙس يا محرم جي عورت جو ٽن ڏينهن جي فاصلي (سفر) واري ڪنهن جڳهه وڃڻ حرام آهي. اهو ظاهرُ الرِّوايه آهي ايتري تائين جو جيڪڏهن عورت وٽ حج جي سفر جو خرچ آهي پر مڙس يا ڪو قابل اطمينان محرم گڏ ناهي ته حج ڪرڻ جي

لاءِ به نه ٿي وڃي سگهي، جيڪڏهن وئي ته گناهگار ٿيندي، باوجود ان جي جو فرض حج ادا ٿي ويندو. جيتوڻيڪ فقهاءِ مُتَاخِّرين جن هڪ ڏينهن جي فاصلي تي عورت جي بِنا محرم وڃڻ کي به ممنوع (ناجائز) قرار ڏنو آهي. (ماخوذ از ردالمحتار ج 3 ص 533 وغيره)

مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل "بهارِ شريعت" جلد اول صفحو 752 تي آهي ته عورت کي بنا محرم جي ٽن ڏينهن يا وڌيڪ جي راه وڃڻ (يعني سفر ڪرڻ) ناجائز آهي بلڪ هڪ ڏينهن جي سفر تي وڃڻ به. نابالغ ٻار يا مَعتُوه سان گڏ به سفر نٿي ڪري سگهي، سفر ڪرڻ لاءِ بالغ محرم يا مڙس جو هئڻ ضروري آهي. (عالمگيري ج 1 ص 142، فتاوٰي رضويه ج 10 ص 657) محرم جي لاءِ ضروري آهي ته سخت گنهگار بيباڪ غير محفوظ نه هجي.

سوال: ٽن ڏينهن جي مسافت مان ڇا مراد آهي؟

جواب: خشڪي ۾ سفر تي ٽن ڏينهن جي مسافت مان مراد ساڍا ستونجاه ميل جو فاصلو آهي. (فتاوٰي رضويه ج 8 ص 270) ڪلو ميٽر جي حساب سان اهو مقدار تقريباً 92 ڪلو ميٽر بڻجي ٿو.

سوال: مٿي لکيل جواب ۾ جيڪا "ظاهرُالرِّوايه" جي اصطلاح بيان ڪئي ويئي آهي اُن جي وضاحت ڪري ڇڏيو.

جواب: فقه حنفي ۾ ظاهرُالرِّوايه اُنهن مسئلن کي چيو ويندو آهي جيڪي حضرت سيدنا امام محمد بن حسن شيباني قُدِّسَ سِرُّهُ النُّوراني جي ڇهن ڪتابن: (1) جامع صغير (2) جامع ڪبير (3) سير ڪبير (4) سير صغير (5) زيادات (6) مبسوط ۾ ذڪر ٿيل هجن.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو ڀُلجي ويو. (طبراني)

سوال: بهارِ شريعت جي حصي ۾ اهو جيڪو "مَعْتُوه" بيان ڪيو ويو آهي اهو ڪير هوندو آهي؟

جواب: جيڪو شخص گهٽ سمجهه وارو هجي، تدبير صحيح نه هجيس، ڪڏهن عقلمندن جهڙيون ڳالهيون ڪري، ڪڏهن مدهوشن جهڙيون جيڪڏهن جنون جي حد تائين نه پهتل هجي، ماڻهن کي بي سبب ماريندو گاريون نه ڏيندو هجي، اُهو مَعْتُوه چورائي ٿو. شرعاً اُن جو حڪم سمجهدار ٻار جي مِثل آهي. (فتاوٰي رضويه ج 19 ص 636)

عورت جو هوائي جهاز ۾ اڪيلو سفر ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: جيڪڏهن ڪنهن ٻئي شهر يا ٻئي ملڪ ۾ عورت جو محرم يا مڙس آهي ۽ اهو ان کي گهرائي رهيو آهي ته ڇا عورت، بس، ڪار، ريل گاڏي، ٻيڙي يا هوائي جهاز وغيره جي ذريعي سان به اڪيلي نه ٿي وڃي سگهي؟

جواب: نه ٿي وڃي سگهي.

سوال: ته ڇا اها مڙس جي نافرماني نه ڪبي؟

جواب: جي نه. **امير المؤمنين** حضرت مولاءِ ڪائنات، علي المرتضيٰ، شير خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم ڪان روايت آهي ته سرڪارِ مدينه، سلطانِ باقرينه، قرارِ قلب و سينه، فيضِ گنجينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان عاليشان آهي: "لَاطَاعَةَ فِيْ مَعصِيَةِ اللّٰهِ اِنَّمَاالطَّاعَةُ فِي الْمَعرُوْفِ" يعني **الله** عَزَّوَجَلَّ جي نافرماني ۾ ڪنهن جي اطاعت جائز ناهي، اطاعت ته صرف نيڪي جي ڪمن ۾ آهي. (صحيح مسلم ص 1023 حديث 1840) هِن حديث پاڪ ۾ ارشاد ٿيل لفظ "معروف" جي معنيٰ بيان ڪندي مُفسّر شهير،

حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: "معروف" اُهو ڪم آهي جنهن کان شريعت منع نه ڪري، "مَعصِيت" اُهو ڪم آهي جنهن کان شريعت منع ڪري. (مِراة المناجيح ج 5 ص 340)

عورت جو علاج جي غرض سان گهٽيءَ ۾ هلڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڊاڪٽر روزانو مخصوص وقت جي لاءِ پيادي هلڻ جي تاڪيد ڪئي هجي ۽ گهر ۾ ائين ممڪن نه هجي ته ڇا ڪري؟

جواب: پردي جي سمورن شرطن جي پابندي ڪندي ٻاهر پيادل هلڻ ۾ حرج ناهي جڏهن ته ڪا بي شرعي رڪاوٽ موجود نه هجي.

اسان هاڻي صرف مدني چينل ڏسندا آهيون

اسلامي ڀينرو! سنتن ڀري تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان هر دم وابسته رهو، اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ برڪتون ۽ سعادتون ملنديون. معاشري جا ڪيترائي بگڙيل خاندان دعوتِ اسلامي جي مدني قافلي جي برڪت سان اَلْحَمْدُلِلّٰهعَزَّوَجَلَّ سِڌي راه تي اچي چڪا آهن. شهداد پور (باب الاسلام سنڌ) جي هڪ اسلامي ڀيڻ (عمر تقريباً 45 سال) جي بيان جو خلاصو آهي ته اسان جي گهر ۾ نمازن جي ادائيگي جي ڪا ترڪيب نه هئي، ڪيبل جي ذريعي T.V تي خوب فلمون ۽ ڊراما ڏٺا ويندا هئا، دين جي علم کان محرومي ۽ نيڪ صحبت کان پري هڻڻ جي ڪري سڄو گهر براين ۾ مبتلا هو، اسان جي خوش نصيبي جو اپريل 2009ع ۾ اسان جي علائقي ۾ دعوتِ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڑهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

اسلامي جي اسلامي پينرن جو مدني قافلو آيو، "علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت" جي دؤران مدني قافلي جون اسلامي پينرون اسان جي گهر ۾ آيون، انهن جي دعوت تي آئون مدني قافلي جي قيام واري جڳهه تي ٽيڙ واري بيان ۾ شريڪ ٿيس، ان بيان منهنجي دل جي دنيا بدلائي ڇڏي، آئون شرمسار ٿيس ته افسوس! منهنجي سڄي زندگي گناهن ۾ گذري ويئي. اَلْحَمْدُلله عَزَّوَجَلَّ اسلامي پينرن جي مدني قافلي جي برڪت سان مون کي توبهه جي سعادت ملي، نه صرف مون بلڪ منهنجي ڏيئرن ۾ پنج وقتي نماز پڙهڻ شروع ڪري ڇڏي ۽ هاڻي اسان جي گهر ڪو ٻيو نه صرف دعوتِ اسلامي جو مدني چينل ڏٺو ويندو آهي.

دل کی کالک دُھلے سُکھ سے جینا ملے　　آؤ آؤ چلیں قافِلے میں چلو
چُھوٹیں بد عادتیں سب نَمازی بنیں　　پاؤگے رحمتیں قافِلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

نماز براين کان بچائي ٿي

اسلامي پينرو! اوهان ڏٺي مدني قافلي جي برڪت! ربّ العزت عَزَّوَجَلَّ جي عبادت کان پري رهڻ واري گهراٽي ۾ اَلْحَمْدُلله عَزَّوَجَلَّ نمازن جي بهار اچي وئي! هر مسلمان کي نماز پڙهڻ گهرجي اِنْشَآءَالله عَزَّوَجَلَّ نماز جي برڪت سان بُراين جي عادت ختم ٿي ويندي، الله عَزَّوَجَلَّ سيپاري 21 سورةُ العَنکبوت آيت نمبر 45 ۾ ارشاد فرمايو:

اِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَ الْمُنْكَرِ ؕ　　ترجموڪنزالايمان: بيشڪ نماز بي حيائي ۽ بري ڳالهه کان روڪي ٿي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

نبي جي پيروي ۾ خشڪ ٽاري لوڏي

نماز جي فضيلت جي به چا ڳالهه ڪجي! دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينه جي شايع ٿيل 743 صفحن تي مشتمل ڪتاب "جنت ميں لے جانے والے اعمال" صفحي 76 تي آهي: حضرت سيدنا ابو عثمان رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا ته آئون حضرت سيدنا سلمان فارسي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ سان گڏ هڪ وڻ جي هيٺان بينو هئس ته پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن اُن وڻ جي هڪ خشڪ ٽاري کي جهليو ۽ لوڏيو ايستائين جو اُن جا پتا چٽڻ لڳا پوءِ فرمايائون: اي ابو عثمان! چا تون مون کان نه پڇندين ته مون ائين چو ڪيو؟ مون پڇيو ته اوهان ائين چو ڪيو؟ ته فرمايائون: هڪ دفعي آئون رسول اڪرم، رحمتِ عالم، نور مُجَسَّم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سان گڏ هڪ وڻ جي هيٺ بينو هئس ته رحمت عالميان صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن اهڙي ئي طرح ڪيو ۽ اُن وڻ جي هڪ خشڪ ٽاري کي جهلي ڪري لوڏيو ايستائين جو اُن جا پتا چٽي ويا پوءِ فرمايائون: اي سلمان! چا تون مون کان نه پڇندي ته مون اهو عمل چو ڪيو؟ مون عرض ڪيو: اوهان ائين چو ڪيو؟ ارشاد فرمايائون: بيشڪ جڏهن مسلمان چڱي طرح وضو ڪري ٿو ۽ پنج نمازون ادا ڪري ٿو ته اُن جا گناهه ائين چٽن ٿا جهڙي طرح اهي پن چٽي وڃن ٿا، پوءِ پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن هي آيت سڳوري پڙهي:

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

وَ اَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَ زُلَفًا مِّنَ الَّيْلِ ؕ اِنَّ الْحَسَنٰتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاٰتِ ؕ ذٰلِكَ ذِكْرٰى لِلذّٰكِرِيْنَ ﴿۱۱۴﴾

(پ 12 هود 114)

ترجموڪنزالايمان: ۽ نماز قائم رکو ڏينهن جي ٻنهي طرفن ۽ ڪجهه رات جي حصن ۾ بيشڪ چڱايون براين کي متائي ڇڏيندڙيون آهن، هي نصيحت آهي نصيحت مڃيندڙن جي واسطي.

(مسند احمد ج 9 ص 178 حديث 23768)

چا عورت ڊاڪٽر وٽ وڃي سگهي ٿي؟

سوال: چا عورت مرد ڊاڪٽر کي نبض ڏيکاري سگهي ٿي؟

جواب: جيڪڏهن ليڊي ڊاڪٽر کان علاج ممڪن نه رهي ته هاڻي مرد ڊاڪٽر وٽ وڃڻ جي اجازت آهي. ضرورتًا اهو مرد ڊاڪٽر مريض کي ڏسي ٻه سگهي ٿو ۽ مرض واري جڳهه تي هٿ ٻه لڳائي سگهي ٿو. پر عورت مرد ڊاڪٽر جي سامهون جسم جو صرف ضرورت وارو حصو ڏيکاري، ڊاڪٽر ٻه جيڪڏهن غير ضروري حصي تي جاڻي واڻي ڏسندو يا ڇهندو ته گناهگار ٿيندو. انجيڪشن وغيره عورت جي ذريعي لڳرائي جو هتي عموماً مرد جي حاجت ناهي هوندي.

عورت جو مرد کان انجيڪشن لڳرائڻ

سوال: جيڪڏهن نرس نه هجي ۽ انجيڪشن لڳرائڻ ضروري هجي ته عورت چا ڪري؟

جواب: صحيح مجبوري جي صورت ۾ غير مرد کان لڳرائي وني.

مرد جو نرس کان انجيڪشن لڳرائڻ

سوال: چا مرد نرس کان انجيڪشن لڳرائي سگهي ٿو؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

جواب: نہ انجيڪشن لڳرائي سگهي ٿو، نہ پٽي ٻڌرائي سگهي ٿو، نہ بلڊ پريشر چيڪ ڪرائي سگهي ٿو، نہ ٽيسٽ ڪرائڻ جي لاءِ رت ڪڍرائي سگهي ٿو. **مطلب تہ بنا شرعي اجازت جي مرد ۽ عورت کي هڪ ٻئي جو جسم ڇهڻ حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي.**

مٽي ۾ لوهم جون ڪِليون

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: "توهان مان ڪنهن جي مٽي ۾ لوهم جي ڪِلي نوڪي وڃڻ ان کان بهتر آهي تہ اهو ڪنهن اڻڄاڻ عورت کي ڇُهي جيڪا ان جي لاءِ حلال ناهي."

(المعجم الكبير ج 20 ص 211 حديث 486)

نرس جي نوڪري ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڇا عورت نرس جي نوڪري ۾ نہ ٿي ڪري سگهي؟

جواب: هن ئي ڪتاب جي صفحي 123 تي عورت جي نوڪري جا جيڪي پنج شرط بيان ڪيا ويا جيڪڏهن انهن جي پابندي ڪئي تہ "نرس" جي نوڪري جائز آهي. اڄڪلهہ جي دؤر ۾ نرس جي لاءِ هنن شرطن کي نڀائڻ بيحد مشڪل نظر اچي ٿو، شرعي تقاضن جو لحاظ ڪرڻ کان بغير نرس جي نوڪري ڪرڻ گنهگار ٿيڻ ۽ پاڻ تي بيشمار فتنن جو دروازو کولڻ آهي.

زخمين جي خدمت ۽ صحابيات

سوال: ڇا جهاد ۾ صحابيات رِضوَانُ اللهِ تعالٰي عَلَيهِنّ اَجْمَعِين جون زخمين جي خدمت ڪرڻ ثابت ناهن؟ جيڪڏهن ثابت آهن تہ نرسن کي مريضن جي خدمتن جي آزادي ڇو نہ ٻُڌي وڃي؟

جواب: صحابيات رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِنَّ اَجْمَعِين جو مقصد جنّت جو حُصول ۽ نرس جو مقصد دولت جو حُصول آهي. اُتي پردو نهايت سخت، هِتي عام طور تي بي پردگي شرط. وري جهاد ۽ اسپتال ۾ زمين ۽ آسمان جو فرق به آهي. جيڪڏهن اڄ به جهاد فرضِ عين ٿي وڃي ته بالغ مردن کي والدين ۽ مڙس وارين کي مڙس روڪين تڏهن به جهاد لاءِ وڃڻ ضروري ٿي ويندو، جڏهن ته اسپتال ۾ اها صورت ناهي، پوءِ به سموريون شرعي تقاضائون پوريون ڪري سگهنديون هجن ته نرس بڻجڻ جي لاءِ اجازت جي صورت اڳ ۾ بيان ڪري ڇڏي آهي.

نرس جي نوڪري جي جائز ٿيڻ جي هڪ صورت

سوال: ڇا نرس جي نوڪري جائز ٿيڻ لاءِ ڪا صورت آهي يا نه؟

جواب: فرض ڪريو ڪا اهڙي اسپتال هجي جتي بلڪل بي پردگي نه ٿيندي هجي، غير مرد کي ڇُهڻ، انجيڪشن لڳائڻ، پٽي وغيره ٻڌڻ جي به نوبت نه ايندي هجي اِن کان علاوه به جيڪڏهن ڪا شرعي ممانعت نه هجي ته اُتي نرس جي نوڪري جائز آهي.

پيءُ کي باهرين ملڪ نوڪري ملي ويئي

اسلامي پينرو! اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جي برڪت سان هر طرف سنتن جي ڏوم متل آهي. اچو دعوتِ اسلامي جي هڪ ايمان افروز بهار سان پنهنجي دل ۽ جگر کي گلِ گلزار ڪريو: باب المدينہ (ڪراچي) جي هڪ اسلامي پيٽ جي بيان جو خلاصو آهي ته ڪجهه عرصو پهرين اسان پنهنجي والد محترم جي بيروزگاري جي ڪري گهٽي آزمائش ۾ مبتلا هئاسين. گهر جا ڪثير خرچا پورا

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

ڪرڻ جي خاطر والد صاحب هڪ مدت کان ٻاهرين ملڪ نوڪري جي لاءِ هٿ پير هڻي رهيا هئا پر ڳالهہ نهندي نظر نہ ايندي هئي. هڪ ڏينهن ڪنهن اسلامي ڀيڻ امڙ کي ٻڌايو: اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جي سنتن ڀريي اجتماعن ۾ شريڪ ٿيڻ وارين جي دعائن جي قبوليت جا ڪيترائي واقعا آهن، تنهن ڪري اوهان بہ اجتماع ۾ شريڪ ٿي پنهنجي مسئلي جي لاءِ دعا ڪريو، ان ڪري امڙ سائڻ اجتماع ۾ حاضري ڏني ۽ اُتي اسان جي والد محترم جي نوڪري جي لاءِ بہ دعا ڪئي، اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اجتماع ۾ شرڪت جي برڪت سان ڪجهہ ئي ڏينهن ۾ ٻاهرين ملڪ والد محترم جي نوڪري جي ترڪيب بڻجي ويئي. هاڻي تہ سيني گهر وارن جي دلين ۾ دعوتِ اسلامي جي محبت وڌي وئي. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اهو دعوتِ اسلامي جو صدقو آهي جو اڄ اسان جي گهر ۾ مدني ماحول آهي ۽ آئون بہ دعوتِ اسلامي جي هڪ ادنيٰ مبلغ جي حيثيت سان مدني ڪم ڪرڻ جي لاءِ ڪوشش ڪري رهي آهيان.

غيبی امداد ہو گھر بھی آباد ہو، لطفِ حق دیکھ لیں اجتماعات میں
چل کے خود دیکھ لیں، رزق کے در کھلیں، برکتیں بھی ملیں اجتماعات میں

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي ڀينرو! سنتن ڀريي اجتماعن ۾ ٻنهي جهانن جي برڪتن جي برسات جي بہ چا ڳالهہ ڪجي! مدني آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقائن جي قرب ۾ گهريون ويندڙ دعائون چو نہ رنگ لائين. سني صحبت وري سني صحبت هوندي آهي، ڇڪن جو قُرب مرحبا

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

صد ڪروڙ مرحبا! انهي سلسلي ۾ سنن پاڙيسرين جي باري ۾ هڪ ايمان افروز روايت پڙهو ۽ ايمان تازو ڪريو:

حُسنِ اخلاق جي پيڪر، نبين جي تاجور، محبوبِ ربّ اڪبر صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: "اللّٰه عَزَّوَجَلَّ نيڪ مسلمان جي ڪري اُن جي پاڙي جي 100 گهرن کان مصيبت پري فرمائي ڇڏي ٿو."

(المعجم الاوسط للطبراني ج 3 ص 129 حديث 4080)

گڏيل تعليم جو شرعي حڪم

سوال: مخلوط تعليم (co-education) جي باري ۾ ڇا حڪم آهي؟

جواب: بالغان جي مخلوط تعليم جو رائج ٿيل سلسلو سراسر ناجائز، حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي.

عورت ۽ ڪاليج

سوال: هِن زماني ۾ عورت کي اسڪول ڪاليج جي تعليم ۾ ڪهڙن ڪهڙن خطرن کي مُنهن ڏيڻو پوندو آهي؟

جواب: عورت جڏهن کان اسڪول، ڪاليج ۽ يونيورسٽي ۾ پهتي آهي، فتنن جو اهو دروازو کليو آهي جو اَلاَمانُ والحَفِيظ. اوّل ته تعليمي ادارن جي دِريس بي پردگي واري ۽ جيڪڏهن ڪِٿي برقعو وغيره آهي به ته اهو پرڪشش هئڻ جي سبب نامناسب، وري نوجوان عورت جو آزادي سان گهر کان باهر اچڻ وڃڻ هزار فتنا پيدا ڪندو آهي، ڪاليج جون اُهي شاگرديائيون جيڪي اُتي جي چوڪرن سان بي تڪلف ٿي ويندين آهن، انهن مان شايد ئي ڪنهن جي "آبرو" سلامت رهندي هجي! انهن جي عشق و فِسق جا قصا روزانو ئي

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

اخبارن ۾ چپجندا آهن، مرضي جي شادي ۾ جيڪڏهن ماءُ پيءُ رڪاوٽ بڻجن ٿا تہ جذبات ۾ اچي ڪيترائي ڇوڪرا ۽ ڇوڪريون خودڪشي جي راه اختيار ڪندا آهن. ڇوڪري پڙهي لکي جيڪڏهن آفيس ۾ نوڪري اختيار ڪري تہ پوءِ ان ۾ گناهن جي سلسلي جو وڌيڪ خطرو آهي، آفيسن ۾ بي پردگي ۽ غير مردن سان بي تڪلفي کان بچڻ ناممڪن جي قريب هوندو آهي. هر غيرت مند مسلمان ان جي دنياوي ۽ اُخروي نقصانن کي سمهجي سگهي ٿو، اڪبر اِلٰہ آبادي ٻہ خوب خبر ورتي آهي.

تعليمِ دُختراں سے یہ اُمید ہے ضَرور
ناچے دُلہن خوشی سے خود اپنی برات میں

پرديدار ڇوڪريءَ جي شادي ناهي ٿيندي

سوال: گهر وارا پردو ڪرڻ کان اهو ڇئي روڪيندا آهن تہ ڪاليج جي تعليم کان اڻ ڄاڻ، فيشن پرستي کان پري ۽ شرعي پردو ڪرڻ واري ڇوڪريءَ جو رشتو ناهي ٿيندو! ڇا اها صحيح سوچ آهي؟

جواب: اها سوچ غلط آهي لوح محفوظ تي جتي جوڙو لکيل آهي هر حال ۾ اُن جڳهہ تي شادي ٿيندي ۽ جيڪڏهن لکيل ناهي تہ چاهي ڪيڏي ٻہ پڙهيل لکيل ۽ فيشن جي شوقين هجي دنيا جي ڪا طاقت شادي نٽي ڪرائي سگهي ۽ جيڪڏهن مقدر ۾ دير آهي تہ دير سان ئي شادي ٿيندي. روزانو خبر ناهي ڪيتريون ئي پڙهيل لکيل فيشن جون ديوانيون ۽ ڪنواريون حادثن يا بيمارين جي ذريعي موت جو شڪار ٿي ويندیون آهن ۽ ڪيتريون ئي جوان ڇوڪريون

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

سمنڊ ڪناري تي ترڻ جي شوق ۾ ٻڌي مرنديون آهن، يا بي پردگي ۽ فيشن پرستيءَ جي سبب "مجازي عشق" جي چڪر ۾ پاڻ کي ڦاسائي ۽ پوءِ مرضي جي شادي جون راهون بند ڏسي ڪري خودڪشي جو رستو اختيار ڪنديون آهن! هرگز اها باطل سوچ نه رکڻ گهرجي ته بي پردگي ۽ فيشن پرستي وغيره گناهن جا ذريعا استعمال ڪنداسين تڏهن ئي ڪم ٿيندو. منهنجي ڀَالهه کي هن عبرت انگيز حڪايت مان سمجهڻ جي ڪوشش ڪريو، منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه نقل ڪن ٿا:

حڪومتي نوڪري

حضرت سيدنا امام سفيان ثوري رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جن هڪ شخص کي حڪمرانن جي نوڪري کان منع فرمايو، چو ته حڪمرانن جو درٻاري ٽيڙ ۾ ظلم ۽ گناهه کان بچڻ ڏکيو هوندو آهي. اِهو ٻڌي ان چيو: ٻارن ٻچن جو ڇا ڪريان؟ فرمايائون: ٽورو ٻُڌو! هي شخص چوي ٿو ته آئون خدا عَزَّوَجَلَّ جي نافرماني ڪندس تڏهن (اهو) منهنجي اهل و عيال کي رزق پهچائيندو (۽ جيڪڏهن) اطاعت ڪندس ته بي روزگار ئي ڇڏي ڏيندو. (فتاويٰ رضويه ج 23 ص 528)

آزمائش ۾ نه وجهو

پلي ڪيڏي ئي سخت آزمائش اچي وجي اسلامي پينرن کي گهرجي ته شرعي پردو نه ڇڏين، **الله** عَزَّوَجَلَّ، شهزاديءِ ڪونين بيبي فاطمه ۽ **اُمُّ المؤمنين** بيبي عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا جي صدقي آساني فرمائي ڇڏيندو. 30 **سيپاري** ۾ سورهٔ اَلَمْ نَشْرَح ۾ ارشاد آهي:

فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝ اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

ترجموڪنزالايمان: پوءِ بيشڪ ڏک سان گڏ سک آهي بيشڪ ڏک پڻيان سک آهي.
(پ 30 الم نشرح 5، 6)

ناول پڙهڻ ڪيئن آهي؟

سوال: عورتون اڇڪلھ ڊائجيسٽ ۽ ناول وغيره پڙهنديون آهن انهن جي باري ۾ ڪجھ ٻڌايو.

جواب: اخباري مضمونن، ڊائجيسٽن ۽ ناولن ۾ ڪڏهن ڪڏهن ڪفريات ڏنا وڃن ٿا. انهن ۾ بدمذهبن جا مضمون بہ هوندا آهن جن کي پڙهڻ سان دين ۽ ايمان جي بربادي جو خطرو رهندو آهي. شريعت جي روشني ۾ بدمذهبن جو مذهبي ڪتاب ۽ انهن جو من گھڙت اسلامي مضمون پڙهڻ مرد ۽ عورت ٻنهي لاءِ حرام آهي. ها ڪٿر سنّي عالم ضرورت پوڻ تي ضرورت آهر ڏسي سگھي ٿو، بهرحال عورت جو معاملو تمام نازڪ آهي، منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: صحيح حديث مان ثابت آهي تہ چوڪرين کي سورة يوسف جو ترجمو (۽ تفسير) نہ پڙهايو جو ان ۾ عورتن جي ڏوکي ڏيڻ جو ذڪر فرمايو آهي. (فتاويٰ رضويہ ج 24 ص 455) غور جو مقام آهي، چوڪرين کي قرآنِ پاڪ جي هڪ سورت "سورة يوسف" جي تعليم ڏيڻ کان منع ڪيو ويو آهي تہ ڪِتي اُهي منفي (يعني ابتو) اثر نہ وٺن. هاڻي توهان ئي اندازو لڳايو تہ بي ڊنگي تصويرن ۽ حيا سوز فلمي اشتهارن وغيره هزارين تباهہ ڪارين سان پرپور اخبارن، بازاري ماهنامن، ناولن ۽ ڊائجيسٽن جي اجازت ڪيئن ٿي ڏئي سگھجي! ياد رهي! انهن رسالن جو مطالعو مردن جي آخرت

جي لاءِ به گهٽ نقصان ده ناهي.

سوال: چوڪرين کي ڪهڙي سورت جي تعليم ڏني وڃي؟

جواب: چوڪرين کي سورةُ النّور جي تعليم ڏني وڃي ۽ ان سورت جو ترجمو ۽ تفسير پڙهايو وڃي. حضور، مفيضُ النّور، فيض گنجور، شاهه غيور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو فرمانِ نورٌ علىٰ نور آهي: پنهنجي عورتن کي (ست) ڪتڻ (پراڻي زماني ۾ ڪپڙو گهرن ۾ تيار ڪيو ويندو هو اُن کي ڪتڻ (يعني چرکي تي ڪپهه مان سوت ڪاهڻ) چئبو آهي هن حديث جو مطلب هي آهي ته انهن کي سبڻ، پوئڻ، وغيره گهر جا ڪم) سيکاريو ۽ انهن کي "سورةُ النّور" جي تعليم ڏيو. (المستدرک ج 3 ص 158 حديث 3546) منقول آهي: حج جي ڏينهن ۾ حضرت سيدنا عبدالله بن عباس رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا سورة النّور جي منبر تي تلاوت فرمائي ۽ ان جي اهڙي سهڻي انداز سان تشريح ڪئي جو جيڪڏهن رومي ان کي ٻڌي ونن ها ته مسلمان ٿي وڃن ها. (تفسير مدارک ص 793) سورة النّور ارڙهين سيپاري ۾ آهي، ان ۾ 9 رڪوع ۽ 64 آيتون آهن. چوڪرين کي ان جي ضرور تعليم ڏني وڃي بلڪ تمام اسلامي پائرن ۽ اسلامي پينرن کي ان جو ترجمو ۽ تفسير پڙهڻ گهرجي.

سوال: سورةُ النّور جو تفسير ڪهڙو پڙهون؟

جواب: خزائن العرفان يا نورالعرفان مان پڙهي ونو. وڌيڪ تفصيلي تفسير پڙهڻ چاهيو ته خليلُ العلماء حضرت خليل ملت مفتي محمد خليل خان قادري برڪاتي مارَهروي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي جو "سورة النّور" جو تفسير "چادر اور چار ديواري" جو مطالعو فرمايو، هن تفسير جي خاص خوبي اها آهي ته هن ۾ ترجمو "ڪنزالايمان" تان ورتو ويو آهي.

آئون فيشن واريءَ هيس

اسلامي ڀينرو! سنتن ۾ري تحريڪ، دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان هر دم وابسته رهو، دعوتِ اسلامي جي هڪ مبلغ دعوتِ اسلامي ۾ پنهنجي شامل ٿيڻ جا جيڪي سبب بيان ڪيا اُهي ٻڌڻ سان تعلق رکن ٿا، جيئن ته هڪ اسلامي ڀيڻ جي تحريري بيان جو خلاصو آهي ته آئون نِت نئين فيشن جا ڪپڑا پائيندي هيس ۽ بي پرده ئي گهر مان نڪري ويندي هيس، هڪ دفعي ڪجهه اسلامي ڀينرون اسان جي گهر آيون ۽ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جون برڪتون ٻڌائيندي اسان جي گهر ۾ سنتن ۾ريو اجتماع ڪرڻ جي اجازت گهري. اسان خوشي سان اجازت ڏني، آخر اجتماع جو ڏينهن به اچي ويو آئون پاڻ به انهي اجتماع ۾ شريڪ ٿيس، مون کي اسلامي ڀينرن جي سادگي، حُسنِ اخلاق ۽ مدني ڪم ڪرڻ جو انداز گهڻو پسند آيو خاص ڪري رِقت ۾ري دعا کان آئون وڌيڪ متاثر ٿيس، اهڙي دعا مون پهريون ڀيرو ٻڌي هئي، ائين ان اجتماع جي برڪت سان مون کي گناهن کان توبهه نصيب ٿي ۽ آئون مدني ماحول سان وابسته ٿي ويس، فيشن ڇڏي مون به سادگي اپنائي ورتي ۽ هاڻي ذيلي سطح جي ذميدار جي حيثيت سان دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڪري پنهنجي آخرت بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪري رهي آهيان. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مڪتبة المدينه جو جاري ڪيل هڪ ڪيسٽ بيان روزانو ٻڌڻ جو به معمول آهي، آئون الله تعالىٰ جو شڪر ادا ڪريان ٿي جو ان مون کي ايترو پيارو ماحول عطا ڪيو،

اي ڪاش! هر اسلامي پيٽ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته ٿي وڃي.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مُرکي ڳالهائڻ سنت آهي

اسلامي پينرو! چوٽي مشهور آهي ته "اُجايل کي کوه تي وجڻو پوندو آهي" پر هِن مدني بهار ۾ اهو ڪمال موجود آهي جو کوه خود هلي اُجايل جي گهر پهتو! يعني اسلامي پينرون پاڻ اچي ان مادرن اسلامي پيٽ جي گهر سنتن پريو اجتماع ڪيو جيڪو ان جي تقدير سنورجڻ ۽ ان تي مدني رنگ چڙهڻ جو سبب بڻجي ويو! واقعي گهر وجي، خوش اخلاقي سان مرکي مدني گل پيش ڪرڻ ڪيترن جون ئي قسمتون کولي ڇڏيندو آهي. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مُرکي گفتگو ڪرڻ سنت آهي، جيڪڏهن ڪير ائين ئي عادت جي طور مُرکي ڳالهائي ته ان کي سنت ادا ڪرڻ جو ثواب نه ملندو، ڳالهائڻ وقت دل ۾ اها نيت ڪرڻي پوندي ته آئون سنت ادا ڪرڻ جي لاءِ مُرکي ڳالهائيندس (يا ڳالهائينديس). ڪاش! اسان کي سنت ادا ڪرڻ جي نيت سان مُرکي ڳالهائڻ جي عادت نصيب ٿي وجي. انهي سلسلي ۾ هڪ مدني گل قبول فرمايو. جيئن ته حضرت سيدتنا اُمِّ درداء رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا، حضرتِ سيدنا ابو درداء رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي باري ۾ فرمائن ٿيون ته اهي هر ڳالهه مُرکندي ڪندا هئا، جڏهن مون انهن کان ان باري ۾ پڇيو ته انهن جواب ڏنو: "مون رسول اڪرم، رحمت عالم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن کي ڏٺو ته پاڻ گفتگو جي دؤران

مُرڪندا رهندا هئا.“ (مكارم الاخلاق للطبراني رقم 21)

ڇا اڇڪلهه پردو ضروري ناهي؟

سوال: اڇڪلهه پردو ضروري ناهي، ائين چوڻ ڪيئن آهي؟

جواب: اهڙيون ڳالهيون ڪرڻ انتهائي بيوقوفي، جهالت ۽ نهايت ئي سخت آهي. ان طرح جي جملن مان بلڪل پردي جي فرضيت جي انڪار جو ظاهر ٿئي ٿو ۽ بلڪل پردي جي فرضيت جو ئي انڪار ڪفر آهي. البت جيڪڏهن ڪير پردي جي فرضيت جو قائل آهي پر پردي جي ڪنهن خاص طريقي جو انڪار ڪري ٿو جنهن جو تعلق ديني ضرورتن سان ناهي تہ پوءِ ڪفر جو حڪم ناهي.

اوهان تہ گهر جا ماڻهو آهيو؟

سوال: ائين چوڻ ڪيئن آهي تہ پير کان ڪهڙو پردو! پير صاحب کان به پلا ڪو پردو ٿيندو آهي! يا نامحرم رشتيدارن، پاڙيسرين يا گهر ۾ اچڻ وڃڻ وارن مخصوص ماڻهن جي متعلق ان طرح چوڻ تہ، ”اوهان تہ گهر جا ماڻهو آهيو توهان کان ڪهڙو پردو ڪرڻ!“

جواب: اها به سراسر بيوقوفي ۽ جهالت آهي ان طرح جون ڳالهيون ڪرڻ وارا توبهه ڪن. نامحرم پير صاحب ۽ هر اجنبي رشتيدار، دوستن ۽ پاڙيسرين کان پردو آهي.

مرد جي هٿان چوڙيون پائڻ

سوال: اجنبي چوڙيون وڪڻڻ واري جي هٿ ۾ عورت پنهنجو هٿ ڏيئي ان کان چوڙيون پائي سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: ائين ڪرڻ واري عورت گناهگار ۽ جهنم جي سزاوار آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

جيڪڏهن مڙس ۽ محارم غيرت نه ڪائن ۽ طاقت جي باوجود نه روڪين ته اهي به "ديُّوث" ۽ جهنّم جا حقدار آهن. جيڪڏهن مڙس پنهنجي زال کي ان حال ۾ ڏسي جو ڪنهن غير مرد ان جو هٿ پڪڙيو آهي ته مرڻ مارڻ جي لاءِ تيار ٿي ويندو آهي، پر صد ڪروڙ افسوس! اها ئي گهرواريءَ جڏهن چوڑيون پائڻ جي لاءِ غير مرد جي هٿن ۾ هٿ ڏيندي آهي ته مڙس جو رت بلڪل به جوش نٿو کائي! منهنجي آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه کان جڏهن چوڑيون پارائڻ واري جي هٿان چوڑيون پائڻ جي باري ۾ شرعي حڪم پڇيو ويو ته فرمايائون: حرام حرام حرام آهي، هٿ ڏيکارڻ غير مرد کي حرام آهي، ان جي هٿ ۾ هٿ ڏيڻ حرام آهي. جيڪو مرد پنهنجي عورتن سان ان کي جائز سمجهندا آهن، اهي ديُّوث آهن.

(فتاوٰي رضويه ج 22 ص 247)

پردو ڪرڻ ۾ معاشري کان خوف ٿيندو آهي

سوال: ماڻهو چون ٿا: نوجوان ڏيءَ کي پردو ڪرائيندي هن معاشري کان خوف ٿئي ٿو، رشتيدار طرح طرح جون ڳالهيون ڪندا آهن!

جواب: مسلمان کي معاشري کان نه الله تبارڪ و تعاليٰ کان ڊڄڻ گهرجي. قرآن پاڪ جي پهرئين سيپاري سورةُ البَقره جي 40 آيت سڳوري ۾ ارشاد آهي:

وَ اِیَّایَ فَارْهَبُوْنِ ﴿۴۰﴾ **ترجموڪنزالايمان:** ۽ خاص مون کان ئي ڊڄو.

جيڪو حقيقي معنيٰ ۾ الله تعاليٰ کان ڊڄندو آهي، الله عَزَّوَجَلَّ ان جي غيبي مدد فرمائيندو ۽ ماڻهن جي دلين ۾ ان جي هيبت

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

وجهي ڇڏيندو آهي.

حڪايت

هڪ بزرگ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه کي ڪافرن گهيري ورتو ۽ تلوارون سڏيون ڪري شهيد ڪرڻ لاءِ وڌيا، پر سيني جو تلوار وارو هٿ شل (يعني بي حس) ٿي ويو ۽ وار نه ڪري سگهيا. اهو ڏسي اهي بزرگ روئي پيا، ڪافرن تعجب وچان چيو هي روئڻ ڇا جو! توهان کي ته خوش ٿيڻ گهرجي جو جان بچي وئي. فرمايائون: مون کي ان ڳالهه روئاري ڇڏيو ته آئون شهادت جي سعادت کان محروم ٿي ويس! جيڪڏهن توهان مون کي قتل ڪيو ها ته منهنجي عيد ٿي وجي ها جو رحمتِ خداوندي عَزَّوَجَلَّ سان جنّت جو حقدار بڻجي وجان ها، اِهو ايمان افروز جواب ٻڌي اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ سمورا ڪافر مسلمان ٿي ويا. اللّٰه عَزَّوَجَلَّ کان سواءِ ڪنهن کان نه ڊڄڻ واري اُن بزرگ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه انهن جي مفلوج ٻانهن تي پنهنجو مبارڪ هٿ ڦيريو ته اللّٰه عَزَّوَجَلَّ سيني جا هٿ صحيح ڪري ڇڏيا. اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

نکل جائے دل سے مرے خوفِ دنیا تجھی سے ڈروں میں سدا یا الٰہی
ترے خوف سے تیرے ڈر سے ہمیشہ میں تھر تھر رہوں کانپتا یا الٰہی

ڇا گهر ۾ ميت ٿي وجي تڏهن به پردو ضروري آهي؟

سوال: جيڪڏهن گهر ۾ ميت ٿي وجي ۽ تعزيت لاءِ ماڻهن جي اچ وچ ٿئي ڇا اهڙي ايمرجنسي ۾ به پردي جو خيال رکڻ ضروري آهي؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

جواب: اهڙي موقعي تي ته پنهنجو موت وڌيڪ ياد اچڻ گهرجي جڏهن موت گهٽو ياد ايندو ته گناهن کان بچڻ جو ذهن به گهٽو نهندو آهي، جيئن ته بي پردگي به گناهه ۽ حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي، ان لاءِ اهڙي موقعي تي غيرتمند ۽ خوفِ خدا عَزَّوَجَلَّ رکڻ وارين جو پردو وڌيڪ سخت ٿي ويندو آهي.

پٽ وڃايو آهي حياءُ ناهي وڃايو

حضرت سيّدتُنا اُمِّ خلّاد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جو پٽ جنگ ۾ شهيد ٿي ويو. پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا اُن جي باري ۾ معلومات حاصل ڪرڻ جي لاءِ چهري تي نقاب وجهي باپرده بارگاهِ رسالت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ۾ حاضر ٿيون، ان تي ڪنهن حيرت مان چيو: هِن وقت به اوهان چهري تي نقاب وجهي رکيو آهي! چوڻ لڳيون: مون پٽ ضرور وڃايو آهي، حياءُ ناهي وڃايو. (سنن ابي داؤد ج 3 ص 9 حديث 2488) **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

اٰمِين بِجَاہِ النَّبِیِّ الْاَمِین صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

ڏٺو اوهان! پٽ شهيد ٿي وڃڻ جي باوجود سيدتنا اُمِّ خلاد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا "پردو" برقرار رکيو. حق ڳالهه اها آهي ته دل ۾ خوفِ خدا ۽ احڪامِ شريعت تي عمل ڪرڻ جو جذبو هجي ته مشڪل کان مشڪل ڪم به آسان ٿي ويندو آهي ۽ جيڪو نفس جي حيلن بهانن ۾ اچي وجي ان جي لاءِ آسان کان آسان ڪم به مشڪل ٿي ويندو آهي. يقيناً **الله تَوَّاب** عَزَّوَجَلَّ جي عذاب کان ڊڄي ٿوري گهڻي تڪليف برداشت ڪري پردي جي پابندي ڪئي وجي ته اهو ڪو تمام گهٽو

مشڪل ڪم ناهي، نه ته جهنم جي عذاب جي تڪليف هرگز برداشت نه ٿيندي. جيڪڏهن ڪو حڪمِ الاهي عَزَّوَجَلَّ تي عمل ڪرڻ جو پڪو ارادو ڪندو ته بيشڪ الله عَزَّوَجَلَّ ان جي لاءِ آساني پيدا ڪري ڇڏيندو آهي.

ذيءَ جي گلي جو سور ختم ٿي ويو

اسلامي پينرو! شريعت جي احڪامن تي عمل ڪرڻ جو جذبو حاصل ڪرڻ جو هڪ بهترين ذريعو تبليغِ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني قافلن ۾ مدني آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقن سان گڏ سنتن پريو سفر ۾ آهي. جيڪڏهن سفر جي سچي نيت ڪئي ۽ ڪنهن سبب جي ڪري سفر نصيب نه ٿئي تڏهن ۾ اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ ٻيڙو پار آهي. مدني قافلي ۾ سفر جي نيت ڪرڻ واري هڪ خوش نصيب جي ايمان افروز حڪايت ٻڌو ۽ جهومو: باب الاسلام (سنڌ) جي هڪ اسلامي پيٽ جو ڪجهه هن طرح بيان آهي ته منهنجي ذيءَ گلي جي سور ۾ ورتل هئي، گهڻو علاج ڪرايو پر آرام نه آيو، مون اسلامي پينرن جي مدني قافلي ۾ سفر جي نيت ڪئي، منهنجو حسنِ ظن آهي ته انهي نيت جي برڪت سان منهنجي ذيءَ کي صحت ملي ويئي، پوءِ مون پنهنجي نيت جي مطابق اسلامي پينرن جي مدني قافلي ۾ سفر ۾ ڪيو.

فضل کی بارشیں رحمتیں نعمتیں گر تمہیں چاہئیں قافلے میں چلو
دور بیماریاں اور پریشانیاں ہوں گی بس چل پڑیں قافلے میں چلو

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

غير مَحرَم سان تعزيت ڪري سگھجي ٿي يا نہ؟

سوال: جيڪڏهن ڪنهن غير محرم جو عزيز فوت ٿي وڃي تہ غير محرم تعزيت (عُذرخواهي) ڪري يا نہ؟

جواب: نہ، صدرُالشَّريعہ، بدرُالطَّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: عورت سان ان جا مَحارِم ئي تعزيت ڪن. (بهار شريعت حصو 4 ص 201)

غير مَحرَم جي عيادت ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڇا غير محرم ۽ غير محرم بيماري ۾ هڪ ٻئي جي عيادت ۽ نہ ڪن؟

جواب: جي نہ. ان طرح هڪ ٻئي جو پاڻ ۾ رغبت وڌڻ جو سخت خطرو آهي جيڪو تباهي جو سبب آهي.

ويم جي باري ۾ سوال ۽ جواب

سوال: ڇا مرد کان ويم ڪرائي سگھجي ٿو؟

جواب: مڙس کان علاوه ٻيو ڪو ۽ مرد ويم نٿو ڪرائي سگھي ڇو تہ اِن ڪم ۾ سخت بي پردگي ٿيندي آهي، جيڪڏهن ممڪن هجي تہ گھر ۾ ئي مسلمان دائي (Mid wife) جون خدمتون حاصل ڪيون وڃن. نہ تہ اهڙي اسپتال ۾ ترڪيب ٻڌائي وڃي جتي صرف مسلمان عورتون ئي اهي خدمتون انجام ڏيندیون هجن. اسپتال ۾ نالو داخل ڪرائڻ کان اڳ ۾ معلومات ڪرڻ ضروري آهي، نہ تہ اڪثر مرد ڊاڪٽر ۽ خاص ڪري سرڪاري اسپتالن ۾ ميڊيڪل اسٽوڊنٽس ۽ ٻار ڄڻائڻ (Delivery) جي ڪم ۾ حصو وٺندا آهن. ياد رهي! ڪافره

عورت کان مسلمان عورت جو اهڙو ئي پردو آهي جهڙو غير مرد کان.

ڪافره دائي کان ويم ڪرائڻ جو مسئلو

سوال: ڪافرن جي اڪثريت وارن ملڪن ۾ اڪثر دائيون ڪافره هونديون آهن، اهڙي صورت ۾ ويم جي معاملن ۾ سخت ڏکيائي ٿيندي آهي. رهنمائي فرمائي ڪري عنداللّٰه ماجور ۽ عندالنّاس شڪر گذار ٿيو.

جواب: مسلمان عورت جو ڪافره عورت جي سامهون ستر کولڻ حلال ناهي، ان کان بچڻ لازمي آهي. جيڪر مسلمان دائي ملي سگهي ۽ اُها صحيح ڪم ڪري سگهندي هجي تہ ڪافرياڻي کان قطعي اهو ڪم نہ ڪرايو وجي، ها جيڪڏهن مجبوري آهي ۽ مسلمان دائي نہ ملي سگهي جيئن تہ سوال ۾ ذڪر آهي تہ اهڙي سخت مجبوري ۾ ڪافره دائي کان ويم ڪرائڻ ۾ ڪو حرج ناهي.

سوال: پاڃائي وٽ ٻار پيدا ٿيڻ جي موقعي تي ڏير يا ڇيڻ ڏسڻ، ۽ ٻار جي مبارڪ ڏيڻ وجي يا نہ؟

جواب: پاڃائي ۽ ڪنهن بہ غير محرم کي ڏسڻ ۽ مبارڪ ڏيڻ لاءِ وڃڻ سخت فتنن جو دروازو کولڻ آهي.

چادل جو پردو ڪافي آهي؟

سوال: ڪجهہ بي پرده عورتون چونديون آهن: "صرف دل جو پردو هئڻ گهرجي" ان جي چا حقيقت آهي؟

جواب: اهو شيطان جو تمام وڏو ۽ بُرو وار آهي ۽ هِن قولِ بدتر از بَول ۾ انهن مبارڪن قرآني آيتن جي انڪار جو پهلو آهي جن ۾

ظاهري جسم کي پردي ۾ ڍڪڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي، مثلاً 22 سيپاري سورة الاحزاب جي آيت نمبر 33 ۾ فرمايو ويو:
ترجموڪنزالايمان: ۽ پنهنجي گهرن ۾ ٽيون رهو ۽ بي پردي نه رهو اڳوٽي جاهليت جي بي پردگي وانگر. انهي ئي سورة جي آيت نمبر 59 ۾ آهي: **ترجموڪنزالايمان:** اي نبي! پنهنجي بيبين ۽ صاحبزادين ۽ مسلمانن جي عورتن کي فرماءِ ته پنهنجي چادرن جو هڪ حصو پنهنجي منهن تي رکن. الخ. سورة النور جي آيت نمبر 31 ۾ آهي ته **ترجموڪنزالايمان:** ۽ پنهنجي سينگار کي ظاهر نه ڪن. الخ. **جيڪا جسم جي پردي جو مطلقاً انڪار ڪري ۽ چوي ته "صرف دل جو پردو هئڻ گهرجي" ان جو ايمان ختم ٿي ويو.** پر ائين چوڻ باوجود اها عورت (مرتده ٿيڻ جي باوجود) نڪاح مان نه نڪتي، نه ان کي روا (جائز) جو اسلام قبول ڪرڻ کان پوءِ ڪنهن ٻئي سان نڪاح ڪري، ها (جيئن ته اِرتداد جي ڪري پنهنجي مڙس تي حرام ٿي چڪي آهي تنهنڪري) وري اسلام قبول ڪرڻ کان پوءِ اڳوٽي مڙس کان ئي تجديد نڪاح ڪرڻ تي مجبور ڪئي ويندي ۽ مريدياڻي ٿيڻ چاهي ته ڪنهن به جامع شرائط پير کان بيعت ٿي وڃي. البت جيڪڏهن ڪير پردي جي فرضيت جو قائل آهي پر پردي جي ڪنهن خاص حالت (طريقي) جو انڪار ڪري ٿو جنهن جو تعلق ضروريات دين سان ناهي ته پوءِ ڪفر جو حڪم ناهي. ڪفر کان توبهه، تجديدِ ايمان ۽ تجديدِ نڪاح جو طريقو مڪتبة المدينه جي طرفان شايع ٿيل 16 صفحن جي مختصر رسالي "28 ڪفريه ڪلمات" مان ڏسي ونو. **اللهعَزَّوَجَلَّ** اسان جو ايمان سلامت رکي.

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (كنزالعمال)

حقيقت ۾ اها آهي ته "ظاهر" دل جو نمائندو آهي دل سڀني هوندي ته اُن جو اثر ٻاهر ۾ ٻه ظاهر ٿيندو تنهن ڪري پردو اُها ئي ڪندي جنهن جي دل سڀني ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جي اطاعت ڏانهن مائل هوندي جيئن منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "اهو خيال ته باطن (يعني دل) صاف هئڻ گهرجي، ظاهر ڪهڙو ٻه هجي بلڪل باطل آهي. حديث ۾ فرمايو ته ان جي دل صحيح هجي ها ته ظاهر پاڻ (يعني خود ئي) صحيح ٿي وجي ها." (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 605)

ذهني مريض تندرست ٿي ويو

اسلامي ڀينرو! دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي برڪتن جي ڇا ڳالهه ڪجي! انهن برڪتن حاصل ڪرڻ جي عادت بڻائڻ جي لاءِ اوهان ٻه دعوتِ اسلامي جي سنتن ڀريي اجتماعن ۾ شرڪت جي سعادت حاصل ڪريو، اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ اوهان جا مسئلا حيرت انگيز طور تي حل ٿي ويندا ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جي فضل و ڪرم سان غيبي مدد ٿيندي، جيئن ته ڪهروڙ پڪا (پنجاب، پاڪستان) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جي تحريري بيان جو خلاصو آهي ته منهنجو ننڍو ڀاءُ گهريلو ناچاقين، تنگدستين وغيره پريشانين جي سبب لڳاتار ٽينشن (ذهني دباءُ) ۾ ڇڪتڻ رهڻ جي ڪري آهستہ آهستہ ذهني مريض ٿي ويو هو ۽ خراب بيهوده ڳالهيون بڪندو رهندو هو، ايستائين جو مَعَاذَالله عَزَّوَجَلَّ پنهنجي هٿن سان آپگهات ڪرڻ يعني خودڪشي جي باري ۾ سوچڻ لڳو هو، مون کي انهن جي حالت تي ڏاڍو رحم ايندو هو پر مان هڪ بيوس عورت ڇا ڪري ڀئي سگهيس، اَلْحَمْدُلله عَزَّوَجَلَّ آئون

پهريان ئي دعوتِ اسلامي جي سنتن پريي اجتماع ۾ شرڪت ڪندي هيس، اُتي مون ياڻُ جي صحتيابي جي لاءِ ٻاڏائيندي دعا گهرڻ شروع ڪري ڏني، ڪجهه ئي عرصو گذريو هو جو منهنجي ياڻُ کي الله شافي عَزَّوَجَلَّ شفا عطا فرمائي ڇڏي. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ هاڻي هو والدين جي عزت ۽ احترام ڪرڻ جي ڪري انهن جي اکين جا تارا بڻجي چڪا آهن.

اے رضا ہر کام کا اِک وقت ہے
دل کو بھی آرام ہو ہی جائے گا

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي پينرو! ڏنو اوهان! سنتن پريي اجتماع ۾ شرڪت جي ڪهڙي برڪت آهي، اها ڳالهه هميشه ياد رکو ته اجتماع جي حاضري ۾ صرف دنياوي مسئلن جي حل ئي جي نيت نه ڪئي وجي. علم جي طلب ۽ آخرت جي ثواب ڪمائڻ جون به نيتون ضرور ڪرڻ گهرجن. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اسلامي پينرن جا شرعي پردي جي پابندي سان پاڪستان جي بيشمار شهرن ۽ دنيا جي مختلف ملڪن ۾ ڪيترين ئي جڳهين تي هفتيوار سنتن پريا اجتماع ٿيندا آهن، هر اسلامي پيٽ کي گهرجي ته دعوتِ اسلامي جي سنتن پريي اجتماع ۾ نه صرف پاڻ شرڪت ڪري بلڪ ٻين اسلامي پينرن سان پرجوش ۽ محبت واري انداز سان ملاقات ڪري خوب انفرادي ڪوشش ڪري ۽ انهن کي اجتماع ۾ شرڪت جي دعوت ڏيندي رهي.

مدني ٽل: حضرتِ سيدنا جابر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي، شهنشاهِ

مدينہ، قرارِ قلب و سينہ، صاحبِ معطر پسينہ، باعثِ نزولِ سڪينہ، فيضِ گنجينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: "هر نيڪي صدقو آهي ۽ توهان جو پنهنجي پاءُ سان خوش مزاجي سان ملڻ بہ نيڪي آهي ۽ پنهنجي ڏول سان پنهنجي پاءُ جي ٿانوَ ۾ پاڻي وجهڻ بہ نيڪي آهي." (مسند احمد بن حنبل ج 5 ص 111 حديث 14715)

پردو ڪرڻ ۾ هيڪ ٿيندي هجي تہ .....

سوال: ماحول تمام ايڈوانس ۽ فيشن پرستي عام آهي، شرعي پردو ڪندي هيڪ محسوس ٿئي ٿي تہ ڇا ڪيو وڃي؟

جواب: شرعي پردو نہ ڇڏيو وڃي جو اها عظيم نيڪي آهي ۽ بي پردگي سخت گناهہ آهي. پردي ڪرڻ ۾ جيتري تڪليف گهٽي هوندي اوترو ئي ثواب بہ اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ گهٽو ملندو، منقول آهي: اَفضَلُ الْعِبادَاتِ اَحْمَزُهَا يعني "افضل ترين عبادت اُها آهي جنهن ۾ تڪليف وڌيڪ هجي." (كشف الخفاء ج 1 ص 141) امام شرف الدين نَوَوي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: عبادت ۾ مشقت ۽ خرچ گهٽو هئڻ سان ثواب ۽ فضيلت بہ وڌي ويندي آهي. (شرح صحيح مسلم للنووي ج 1 ص 390) حضرت سيدنا عمر بن عبدالعزيز رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ فرمائن ٿا: افضل ترين عمل اهو آهي جنهن جي لاءِ نفسن کي مجبور ٿيڻو پوي. (اتحاف السادة للزبيدي ج 11 ص 10) حضرت سيدنا ابراهيم بن ادهم عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الاكرم فرمائن ٿا: "جيڪو عمل دنيا ۾ جيتريقدر ڏکيو هوندو، قيامت جي ڏينهن ميزانِ عمل ۾ اوتري قدر وزندار هوندو." (ملخصاً تذكرة الاولياء ص 95) ها جيڪڏهن ڪنهن جي پنهنجي دل ۾ ئي ڪوٺ هجي تہ ڇا ٿو چئي سگهجي!

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الأُمت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان "نور العرفان" صفحي 318 تي فرمائن ٿا: "جنهن کي گناهه آسان معلوم ٿين ۽ نيڪ ڪم ڏڪيا، سمجهو اُن جي دل ۾ نفاق آهي. اللّٰه عَزَّوَجَلَّ محفوظ رکي." اٰمِين بِجَاهِ النّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

بيبي فاطم رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا جي ڪفن جو بہ پردو!

سوال: چون ٿا تہ بيبي فاطم رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا کي سندن **ڪفن** تي ڪنهن غير مرد جي نظر پوڻ بہ پسند نہ هو!

جواب: بيشڪ سرڪارِ مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ظاهري وصال کان پوءِ خاتونِ جنت، شهزاديءِ ڪونين، حضرت سيدتنا فاطمةُ الزَّهراء رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا تي **غمِ مصطفيٰ** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جو ايتريقدر غلبو ٿيو جو سندن چپن جي مُرڪ ئي ختم ٿي وئي!** پنهنجي وصال کان اڳ صرف هڪ ئي ڀيرو مُرڪندي ڏٺيون ويون. ان جو واقعو ڪجهہ هيئن آهي: حضرت سيدتنا **خاتونِ جنت** رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا **جن** کي اها ڳڻتي هئي تہ سڄي عمر تہ غير مردن جي نظرن کان پاڻ کي بچائي رکيو آهي، هاڻي ڪٽي وفات کان پوءِ منهنجي **ڪفن پوش لاش** تي ئي ماڻهن جي نظر نہ پئجي وجي! هڪ موقعي تي حضرت سيدتُنا **اَسْماء بِنتِ عُمَيس** رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا چيو: مون حبشہ ۾ ڏٺو آهي تہ جنازي تي وڻ جون ٽاريون ٻڌي هڪ ڍولي جيان بڻائي اُن تي پردو وجهي ڇڏيندا آهن. پوءِ پاڻ ڪجيءَ جون ٽاريون گهرائي انهن کي جوڙي ان تي ڪپڙو وجهي **سيده خاتونِ جنت** رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا کي ڏيکاريو. پاڻ تمام گهڻو خوش ٿيون ۽ چپن تي مُرڪ اچي وئي. بس اها ئي هڪ مُرڪ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **ان شخص جو نڪ متيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي.** (حاكم)

هئي جيڪا سركارِ مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جي ظاهري وصال كان پوءِ ڏٺي وئي.“** (جذب القلوب مترجم ص 231)

سُبْحٰنَ اللهِ عَزَّوَجَلَّ! **سيّده خاتونِ جنت** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **جي پردي جي به چا ڳالهه آهي! ڪنهن ڪيڏو نه پيارو شعر چيو آهي:**

چو زہرا باش از، مخلوق رو پوش
كہ در آغوش شبیرے بہ بنی

(يعني حضرت سيدتنا فاطمة زهرا رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **وانگر پرهيزگار ۽ پرديدار بڻجو ته جيئن پنهنجي هنج ۾ حضرت سيدنا امام حسين** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **جهڙو اولاد ڏسو)**

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

بيبي فاطم رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جو پلصراط تي به پردو

سوال: چا محشر وارا به **سيده خاتون جنت** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا **كي پلصراط تان گذرندي نه ڏسي سگهندا؟**

جواب: حضرت علامه جلال الدين سُيوطي شافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي **امير المؤمنين** حضرت مولاءِ كائنات علي المرتضيٰ، شير خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم **كان روايت ڪئي آهي ته رحمت عالم، نور مُجَسَّم، شاهه بني آدم، رسول محتشم، نبي محترم، محبوب رب اكرم** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **فرمايو:** ”**جڏهن قيامت جو ڏينهن ٿيندو ته هڪ اعلان ڪرڻ وارو اعلان ڪندو: اي محشر وارؤ! پنهنجا مٿا جهڪايو اكيون بند ڪيو ته جيئن حضرتِ فاطمه بنتِ محمّد مصطفيٰ** (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا) **پل صراط تان گذرن.** (الجامع الصغير ص 57 حديث 822)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

ملنساري جون برڪتون

اسان جي اسلامي ڀينرن کي به خاتونِ جنّت، شهزاديءِ ڪونين، حضرت سيّدتُنا فاطمةُ الزَّهراء رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جي سيرتِ مبارڪ مان درس حاصل ڪرڻ گهرجي. اسلامي ڀينرون دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته ٿي ويندیون ۽ پنهنجي علائقي ۾ دعوتِ اسلامي جي ٿيندڙ هفتيوار اجتماع ۾ شرڪت فرمائيندیون رهندیون ۽ مدني انعامات تي عمل ڪري فڪرِمدينه ڪندي روزانو رسالو پري پنهنجي ذميدار اسلامي ڀيڻ کي جمع ڪرائيندیون رهندیون ته اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ ٻيڙو پار ٿيندو. اوهان جو شوق وڌائڻ لاءِ مدني قافلي جي هڪ مدني بهار پيش آهي: هڪ اسلامي ڀيڻ جي بيان جو خلاصو آهي ته آئون نمازن جي معاملي ۾ غفلت جو شڪار ۽ غيرن جي فيشن تي نثار هُيس، فلمون ڊراما وڏي شوق سان ڏسندي هُيس، هڪ دفعي آئون ڪنهن جي دعوت تي ٽن ڏينهن جي دعوتِ اسلامي جي بين الاقوامي سنّتن ڀريي اجتماع جي آخري نشست ۾ پنهنجي هڪ سهيلي سان گڏ شريڪ ٿيس، اتي ٻن اسلامي ڀينرن بنا ڄاڻ سجاڻ جي اسان جو تمام خيال رکيو، اسان کي وڏي پنهنجائپ سان پنهنجي حلقي ۾ ويهاريو حسنِ اتفاق سان هُو اسان جي ئي علائقي جون هيون انهن اسان کي اربع جي ڏينهن ٿيندڙ اسلامي ڀينرن جي علاقائي اجتماع ۾ شرڪت جي دعوت ٻه ڏني پر اسان کو خاص توجهه نه ڏنو. انهي باوجود اهي اسان جي گهر اجتماع جي دعوت جي لاءِ تشريف وني آيون، هاڻي منهنجي دل ڪجهه نرم ٿي ۽ مرّوت ۾

انهن جو مان رکندي حامي پري ورتي ۽ سوچيو هلو هڪ علاقائي اجتماع ۾ شرڪت ڪري ئي ونان بعد ۾ ڪونہ ويندیس، پر دعوتِ اسلامي واريون ديوانيون مرحبا! انهن دل ننديي نہ ڪئي، منهنجي آخرت جي پلائي جي خاطر منهنجو پيچو نہ ڇڏيو، شفقت و محبت جو سلسلو مسلسل جاري رکيو ۽ خوب ملنساري سان انفرادي ڪوشش ڪندیون رهیون. آخرڪار انهن جي حسنِ اخلاق منهنجي پٿر کان بہ سخت دل کي ميڙ بٽائي ڇڏيو ۽ آئون آهستہ آهستہ مدني ماحول ۾ رنگجي ويس.

علی کے واسطے سورج کو پھیرنے والے
اشارہ کر دو کہ میرا بھی کام ہو جائے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مزارن تي عورتن جي حاضري

سوال: اسلامي پينرون قبرستان يا اوليائن جي مزارن تي وڃي سگهن ٿيون يا نہ؟

جواب: عورتن جي لاءِ ڪجهہ عالمن قبرن جي زيارت کي جائز ٻڌايو آهي، دُرِمختار ۾ اهو ئي قول اختيار ڪيو ويو، پر مٿن مائٽن جي قبرن تي ويندیون تہ روئيندیون پٽيندیون، تنهنڪري منع آهي ۽ برڪت لاءِ نيڪ ٻانهن جي قبرن تي وڃڻ تہ پوڙهين لاءِ ڪو حرج ناهي ۽ نوجوان عورتن لاءِ منع آهي. (ردالمحتار ج 3 ص 178) صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: ۽ اسلم (يعني سلامتيءَ جو رستو) هي آهي تہ عورتن کي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

بلڪل منع ڪيو وڃي جو پنهنجن جي قبرن جي زيارت لاءِ ويندين تہ روئڻ پٽڻ ڪندين ۽ نيڪ ٻانهن جي قبرن تي يا تعظيم ۾ حد کان وڌي ويندين يا بي ادبي ڪندين ۽ عورتن ۾ اهي ٻئي ڳالهيون ڪثرت سان موجود آهن. (بهار شريعت جلد اوّل ص 849)

منهنجي **آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه عورتن جو مزارن تي وڃڻ کان ڪئي هنڌن منع فرمايو آهي. جيئن تہ هڪ جڳهہ تي فرمائن ٿا: "امام قاضي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه کان سوال ٿيو تہ عورتن جو مزارن تي وڃڻ جائز آهي يا نہ؟ فرمايائون: اهڙي جڳهہ تي جائز و ناجائز جو ناهي پڇبو، هي پڇو تہ ان ۾ عورت تي ڪيتري لعنت ٿيندي آهي، جڏهن گهر کان قبرن ڏانهن هلڻ جو ارادو ڪندي آهي تہ **الله** عَزَّوَجَلَّ ۽ فرشتن جي لعنت پوندي آهي جڏهن گهر کان ٻاهر نڪرندي آهي تہ چوڌاري شيطان ان کي گهيري ونندا آهن، جڏهن قبر تائين پهچندي آهي تہ ميت جو روح ان تي لعنت ڪندو آهي جيستائين واپس ايندي آهي، **الله** عَزَّوَجَلَّ جي لعنت ۾ هوندي آهي."

(فتاويٰ رضويہ ج 9 ص 557)

عورت جنّتُ البَقيع ۾ حاضري ڏي يا نہ؟

سوال: مديني جي حاضري جي موقعي تي اسلامي ڀيڻ جنّتُ البَقِيع ۾ شُهداءِ اُحُد رِضوانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِم اَجْمَعِين جي مزارن تي حاضري ڏئي سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: نہ ٿي ڏئي سگهي.

سوال: ڇا انهن مزارن تي ٻاهران کان بہ سلام عرض نہ ٿي ڪري

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

سگهي؟

جواب: اسلامي ڀيٽ پيدل يا سواري تي ڪنهن ڪم سان نڪتي هجي حاضري جي نيت ئي نه هجي ۽ هاڻي اتفاقًا جنّتُ البَقيع، جنّتُ المعليٰ يا مسلمانن جي ڪنهن به قبرستان يا ڪنهن بزرگ جي مزار شريف جي ويجهو کان گذر ٿيو ۽ بنا رڪجڻ جي پري کان ئي سلام عرض ڪري ڇڏيو ته حرج ناهي.

عورت جي روضهء رسول تي حاضري

سوال: اسلامي ڀيٽ محبوب ربِ اڪبر، مديني جي تاجور، شهنشاهِ بحر و بر، حضور انور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي روضي مبارڪ تي به حاضري جي لاءِ وڃي سگهي ٿي يا نه؟

جواب: سواءِ روضي مبارڪ جي ڪنهن بي مزار تي وڃڻ جي اجازت ناهي، البت اتان جي حاضري سنتِ جليلهِ عظيمه واجب جي قريب آهي ۽ قرآنِ عظيم ان کي گناهن جي معافيءَ جو عظيم ذريعو ٻڌايو. سيپاري 5 سورةُ النساء جي آيت نمبر 64 ۾ ارشاد آهي:

وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْۤا اَنْفُسَهُمْ جَآءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا ﴿۶۴﴾

ترجمو ڪنزالايمان: ۽ جيڪڏهن اهي پنهنجي پاڻ تي ظلم ڪن ته اي محبوب تنهنجي بارگاهه ۾ حاضر ٿين پوءِ الله ڪان معافي گهرن ۽ رسول انهن جي شفاعت فرمائي ته ضرور الله کي گهڻو توبهه قبول ڪندڙ مهربان لهندا.

حديث پاڪ ۾ ارشاد ٿيو: "جيڪو منهنجي قبر جي زيارت ڪري ان جي لاءِ منهنجي شفاعت واجب آهي." (دار قُطني ج 2 ص 351 حديث

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

2669) **حضرت سيدنا ابوهريره** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **ڪان روايت آهي ته رسول الله** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **فرمايو: "جنهن حج ڪيو ۽ منهنجي زيارت نه ڪئي ان مون تي جفا ڪئي."** (الكامل في ضُعفاء الرجال ج 8 ص 248) **بيشڪ بارگاهِ اقدس جي حاضري واجب جي ويجهو آهي، انهي ۾ توبهه جي قبوليت، ۽ شفاعت جي دولت حاصل ڪرڻ ۾ آهي ۽ پڻ انهي ۾ سرڪار مدينه** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **سان مَعَاذَاللّٰه جفا** (يعني ظلم) **ڪان بچڻ ۾ آهي. اهي عظيم اهم ڪم اهڙا آهن جن سرڪار مدينه** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جي سمورن غلامن ۽ سمورين بانهين تي خاڪ بوسيء آستانِ عرش نشان** (يعني مديني منور جي حاضري) **لازم ڪري ڇڏي آهي. بخلاف بين قبرن ۽ مزارن جي جو اتي اهڙيون تاكيدون ناهن ۽ فساد جا امكان موجود آهن ته جيڪڏهن عزيزن جون قبرون آهن ته عورتون بي صبري ڪنديون ۽ اولياء جي مزارن تي يا ته بي تميزي يا بي ادبي ڪنديون يا جهالت سبب تعظيم ۾ زيادتي جيئن ته عام مشاهدو آهي، تنهنڪري انهن جي لاءِ سلامتي وارو طريقو اهو ئي آهي ته اهي مزارات اولياء ۽ قبرن جي زيارت ڪان بچن. منهنجا آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه **فرمائن ٿا: "يعني خصوصًا هن صورت ۾ جو جڏهن ان عزيز جي انتقال کي گهٽو عرصو نه گذريو هجي عورتن جو نئين سر سان غم تازو ٿيڻ لازم آهي ۽ مزاراتِ اولياء ڪرام** رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلام **تي حاضري ۾ اِحدَي الشَّناعَتَين** (بن مان هڪ برائي) **جو انديشو يا ادب جو ترڪ يا ادب ۾ ناجائز حد تائين وڌي وڃڻ ته سبيلِ اطلاق منع آهي تنهنڪري "غُنيّه" ۾ ڪراهت جو قول اختيار**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مون تي درود شريف پڙهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.
(ابن عدي)

ڪيو ويو آهي البت حاضري ۽ خاڪ بوسي آستانِ عرش نشان سرڪارِ اعظم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم اَعظَمُ المَندُوبَات (عظيم ترين مستحب) بلڪ قريبِ واجبات آهي انهي کان نہ روڪينداسين ۽ آداب جي درستگي سيکارينداسين.“ (فتاويٰ رضويه ج 9 ص 538)

عورت مدينيِ ۾ زيارتون ڪري سگهي ٿي يا نہ؟

سوال: حرمين طيّبين جي حاضري جي دؤران اسلامي ڀيڻ ولادت گاهه شريف، غار حِرا، غارِ ثور، جبلِ اُحُد شريف وغيره جي زيارتن لاءِ وڃي سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: مردن جي اختلاط (يعني ميڙ) کان بچندي پردي جي سمورن شرطن سان زيارتون ڪري سگهي ٿي. بهتر اهو آهي تہ گهر ۾ رهي عبادت ڪري ڇو تہ خاص ڪري حج جي موسمِ بهار ۾ مردن جي اختلاط کان بچڻ ڪافي ڏکيو هوندو آهي. جيڪڏهن وڃي ٻہ ڳاڏي ۾ ويني ويني پري کان زيارت ڪرڻ مناسب ترين آهي.

عورت مسجدِ نبوي ۾ اعتڪاف ڪري يا نہ ڪري؟

سوال: حرمين طيبين جي مسجدَينِ ڪريمين ۾ عورتن جي لاءِ مخصوص ڪيل حصي ۾ اسلامي ڀيڻ رمضان المبارڪ جي آخري عشري جو اعتڪاف ڪري سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: نہ ٿي ڪري سگهي.

سوال: تہ ڇا ڪرائي تي ورتل رهائشگاهه ۾ اسلامي ڀيڻ اعتڪاف ڪري ونِي؟

جواب: ڪِرائي جي گهر ۾ نماز جي لاءِ ڪنهن حصي کي مخصوص

ڪرڻ جي نيت ڪري، اها جڳهه هاڻي ان جي لاءِ "مسجدِ بيت" ٿي وئي، اتي اعتڪاف ڪري سگهي ٿي.

صحابيات رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُنَّ جي پردي جون ڪيفيتون

سوال: صحابيات رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُنَّ جو پردو ڪيئن هوندو هو ڪجهه حديثون به بيان فرمايو.

جواب: صحابيات رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُنَّ جي حوالي سان پردي جي باري ۾ 9 روايتون پيش آهن:

﴿1﴾ احرام جي حالت ۾ به چهري جو پردو

اُمُّ المؤمنين حضرت سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا روايت فرمائن ٿيون: اسان رسولِ اڪرم صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سان گڏ حج جي سفر ۾ احرام جي حالت ۾ هيون سين، جڏهن اسان وٽان ڪو سوار گذرندو هو ته اسان پنهنجي چادرن کي پنهنجي مٿن تان لٽڪائي چهري جي سامهون ڪري وٺنديون هيون سين ۽ جڏهن ماڻهو لنگهي ويندا هئا ته اسان پنهنجي چهرن کي کولي وٺنديون هيون سين.

(ابو داؤد ج 2 ص 241 حديث 1833)

ڏٺو اوهان! احرام جي حالت، جو جنهن ۾ چهري سان ڪپڙو لڳائڻ (touch) ڪرڻ منع آهي، انهي حالت ۾ به صحابيات رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُنَّ پنهنجي چهري کي غير مردن کان لڪائڻ جو اهتمام ڪنديون هيون. ياد رکو! احرام ۾ چهري سان ڪپڙو لڳائڻ حرام آهي تنهنڪري اهي ان احتياط سان چهرو لڪائينديون هيون جو ڪپڙو چهري سان نه لڳي. انهي موقعي تي اها ڳالهه به ياد رکڻ جي آهي ته صحابيات

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن ڪتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان ڪتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُنّ عام حالتن ۾ بہ پنهنجي چهري کي لڪائيندیون ۽ سخت پردو ڪندیون هیون جڏهن تہ حديثِ پاڪ ۾ اِحرام جي حالت ۾ چهرو نہ لڪائڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي جيئن بخاري شريف ۾ آهي تہ تاجدارِ رسالت، شهنشاهِ نبوّت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمايو: "وَلَا تَنْتَقِبِ الْمَرْأَةُ الْمُحْرِمَةُ وَلَا تَلْبَسِ الْقُفَّازَيْنِ" احرام جي حالت ۾ ڪا عورت نہ چهري تي نقاب ڏي ۽ نہ ئي دستانہ پائي. (بخاري ج 1 ص 607 حديث 1838)

﴿2﴾ انصار عورتن جون ڪاريون چادرون

اُمُّ المُؤمنين حضرت سيدتُنا اُمّ سلمہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا روايت ڪن ٿيون: جڏهن قرآن شريف جي هي آيت سڳوري نازل ٿي:

يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ ترجمو ڪنزالايمان: پنهنجي چادرن جو هڪ حصو پنهنجي منهن تي رکن. تہ انصار جون عورتون پنهنجي گهرن مان نڪرندي وقت ڪاري چادرن سان پاڻ کي لڪائي نڪرنديون هيون، انهن کي ڏسندي پري کان لڳندو هو تہ جڻ انهن جي مٿن تي ڪانگ وينل آهن. (سنن ابي داؤد ج 4 ص 84 حديث 4101)

﴿3﴾ تهبند ڦاڙي رَوا ناهي ورتا

اُمُّ المُؤمنين حضرت سيدتُنا عائشہ صديقہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا روايت فرمائن ٿيون: جڏهن هي آيت سڳوري وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوْبِهِنَّ ترجمو ڪنزالايمان: ۽ جڳائي تہ پنهنجي گريبانن کي رئوا ويڙهي رکن. نازل ٿي تہ عورتن پنهنجي تهبند (يعني گوڏ) جي چادرن کي ڪنارن کان ليرون ليرون ڪيون ۽ انهن سان پنهنجن چهرن کي ڍڪيو.

(بخاري ج 3 ص 290 حديث 4759)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

﴿4﴾ پردي جا احتياط! سُبحٰن اللّٰه!!

اَبُوالقُعَيس جي گهروارِيءَ اُمُّ المؤمنين حضرت سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا کي ننڍپڻ ۾ ڪير پياريو هو تنهنڪري ابُو القُعَيس حضرت سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جا رضاعي والد ۽ ابُو القُعَيس جو پاءُ اَفلح حضرت سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جا رضاعي چاچا ٿيا، جڏهن پردي جي باري ۾ آيتون نازل ٿيون تہ اَفلح حضرت عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا وٽ اچڻ چاهيو تہ پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا پردي جي احتياط جي پيشِ نظر منع فرمائي ڇڏيو، جيئن بخاري شريف ۾ آهي تہ حضرت سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا فرمائن ٿيون تہ پهرين آئون سرڪارِ مدينہ منوّره، سردارِ مڪّهٔ مڪرّم صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کان معلوم ڪري ونان تہ ڪير جي رشتي جي ڪري اَفلح جو مون کان پردو آهي يا نہ؟ چو تہ آئون اهو ٿي سمجهان تہ مون ڪير تہ ابُو القُعَيس جي گهروارِيءَ جو پيتو آهي، اَفلح سان ڪهڙي رشتيداري؟ انهيءَ تي رسول اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: اي عائشہ! اَفلح کي اجازت ڏيو اهي توهان جا رضاعي چاچا آهن. (ايضًا ص 306 حديث 4796)

﴿5﴾ رَوا سنها نم هجن

حضرت سيدنا دِحيَہ بن خَليفه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: رسولِ اڪرم، نورِ مجسّم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي خدمتِ سراپا رحمت ۾ هڪ دفعي سفيد رنگ جا مصر جا سنها ڪپڑا آندا ويا سرڪارِ عالي وقار صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن انهن مان هڪ ڪپڑو مون

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (كنزالعمال)

كي عطا فرمايو ۽ ارشاد فرمايو: انهي جا ٻه ٽڪرا كري هڪ مان پنهنجو كُرتو ۽ ٻيو پنهنجي گهروارِيءَ كي ڏئي ڇڏجان جنهن مان هُو پنهنجو رئو ناهي، راوي چون ٿا جڏهن آئون وڃڻ لڳس ته حضورِ اكرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن مون كي انهي ڳالهه جي تاكيد كئي ته پنهنجي گهروارِيءَ كي چئجان ته هن جي هيٺان ٻيو كپڑو لڳائي وڃي جيئن رئي جي هيٺان كجهه نظر نه اچي.

(سنن ابي داؤد ج 4 ص 88 حديث 4116)

﴿6﴾ سنهو رئو قاڑي ڇڏيو

هڪ دفعي اُمُّ المؤمنين حضرتِ سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جن جي بارگاهه ۾ سندن پاءُ حضرت سيدنا عبدالرَّحمٰن رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي نياڻي سيدتُنا حفصه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا حاضر ٿيون انهن سنهو رئو اوڍي ركيو هو، حضرتِ سيدتُنا عائشه صديقه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جن انهي رئي كي قاڑي ڇڏيو ۽ انهن كي ٿلهو رئو اوڍائي ڇڏيو. (مؤطا امام مالك ج 2 ص 410 حديث 1739) مُفسّر شهير، حكيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنَّان حديثِ پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: يعني انهي رئي كي قاڑي ٻه رومال ناهي ڇڏيا ته جيئن اوڍڻ جي قابل نه رهي، رومال جي كم اچي تنهنكري انهي تي اهو اعتراض كونهي ته پاڻ اهو مال ضايع ڇو كري ڇڏيو، وڌيڪ فرمائن ٿا: اها عملي تبليغ ۽ ڇوكرين جي صحيح تربيت ۽ تعليم آهي، انهيءَ رئي مان مٿي جا وار نظر اچي رهيا هئا، ستر پورو نه هيو ان كري اهو عمل فرمايو.

(مراة ج 6 ص 124)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

﴿7﴾ عهدِ رسالت ۾ آزاد مسلمان عورت جي نشاني حِجاب هو

حضرتِ سيدنا اَنَس بن مالک رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه جو بيان آهي ته نبيءِ رحمت، شفيعِ اُمّت، شهنشاهِ نبوّت، تاجدارِ رسالت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن خيبر ۽ مدينہ منوّره (زَادَهَا اللهُ شَرَفًا وَّ تَعظِيمًا) جي وچ ۾ ٽي ڏينهن قيام فرمايو، انهيءَ دؤران حضرت صَفِيہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا کي پنهنجي حرم ۾ داخل فرمايو پوءِ سفر جي دؤران پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن صحابءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان جي دعوتِ وليمہ ڪئي انهي ۾ ماني ۽ گوشت جو اهتمام نہ هو بلڪ پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن دسترخوان وچائڻ جو حڪم ڏنو ۽ ان تي ڪجورون، پنير ۽ گيهہ رکيو ويو، وليمو اهو ئي هو پر آخر تائين صحابءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان تي اهو واضح نہ ٿيو هو ته حضرت صَفِيہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا کي حضورِ اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن پنهنجي زوجيّت ۾ داخل ڪيو آهي يا پانهي بڻايو آهي (جو ته اهي خيبر جي جنگي قيدين ۾ شامل هيون) انهن پنهنجي انهي مونجهاري کي حل ڪرڻ جي لاءِ طئي ڪيو ته جيڪڏهن سرڪارِ مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم انهن کي پردو ڪرائن ٿا ته سمجهي ونجو ته زوجيت ۾ داخل ڪيو آهي ۽ جيڪڏهن حجاب (يعني پردو) نہ ڪرائين ته سمجهي ونجو پانهي بڻايو آهي. جڏهن قافلو هليو ته حضور پرنور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن پنهنجي پٽيان حضرت صَفِيہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جي جڳهہ ناهي ۽ انهن جي ۽ ماڻهن جي وچ ۾ پردو ٽنگي ڇڏيو.

(بخاري ج 3 ص 450 حديث 5159)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو تہ تحقيق اهو بدبخت ٿي ويو. (ابن سني)

﴿8﴾ هر حال ۾ پردو

حضرت سيدتُنا اُمِّ خلّاد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا جو پٽ جنگ ۾ شهيد ٿي ويو. پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهَا انهن جي باري ۾ معلومات حاصل ڪرڻ جي لاءِ نقاب وجهي باپرده بارگاهِ رسالت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ۾ حاضر ٿيون، انهيءَ تي ڪنهن حيرت سان چيو: هن وقت بہ اوهان نقاب وجهي رکيو آهي! چوڻ لڳيون: مون پٽ ضرور وڃايو آهي، حياءُ ناهي وڃايو. (سنن ابي داؤد ج 3 ص 9 حديث 2488)

﴿9﴾ زال گهر کان باهر نڪتي ئي ڇو؟

حضرت ابو سعيد خُدري رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: هڪ نوجوان صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي نئين نئين شادي ٿي هئي، هڪ دفعي جڏهن هُو پنهنجي گهر تشريف فرما ٿيا تہ ڏٺائون انهن جي ڪنوار گهر جي دروازي تي بينل آهي، جلال وچان نيزو ڪيي پنهنجي ڪنوار ڏانهن وڌيا، هُو گهبرائي پوئتي هٽي ويئي ۽ روئيندي چيائين: منهنجا سرتاج! مون کي نہ ماريو، آئون بي قصور آهيان، ٿورو گهر جي اندر هلي ڏسو تہ ڪهڙي شيء مون کي باهر ڪيو آهي! پوءِ اهي صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ اندر تشريف وني ويا، ڇا ڏسن ٿا تہ هڪ خطرناڪ زهريلو نانگ ڦڻ ڪيي بستري تي وينو آهي، بيقرار ٿي نانگ تي حملو ڪري انهي کي نيزي تي ويڑهي ورتو، نانگ تڙپندي انهن کي ڏنگي وڌو، زخمي نانگ تڙپي تڙپي مري ويو ۽ هُو غيرتمند صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ نانگ جي زهر جي اثر کان شهادت جو رتبو حاصل ڪيو. (صحيح مسلم ص 228 حديث 236)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

عورت کي تنگ ڪيو تہ جنگ ڇڙي ويئي

انهي پاڪيزه دؤر جي مسلمانن جي غيرتِ ايماني جو اندازو هن واقعي سان بہ لڳائي سگهجي ٿو جنهن کي علامہ ابن هشام رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جن "اَلسِّيرةُالنَّبوِيَّة" ۾ لکيو آهي پاڻ لکن ٿا تہ عهدِ رسالت ۾ مسلمانن جي هڪ عورت چهري تي نقاب وجهي پنهنجون ڪجهه شيون وِڪرو ڪرڻ جي لاءِ بني قَيْنُقاع جي بازار ۾ آئي هن پنهنجو سامان وِڪيو ۽ هڪ يهودي سوناري جي دوڪان تي اچي ويهي رهي يهودي ڀالهين ڀالهين ۾ گهٽي ڪوشش ڪئي تہ هُو پنهنجي چهري تان نقاب کولي چڏي پر هن انڪار ڪيو پوءِ ان هن خاتون سان شرارت ڪئي، اهو ڏسي يهودي ٽهڪ ڏيڻ لڳا، ان خاتون وڏي آواز سان مدد لاءِ پڪاريو، هڪڙي مسلمان ان يهودي سوناري تي حملو ڪيو ۽ انهي کي ماري وڌو، انهي بازار جا يهودي جمع ٿي ويا ۽ انهيءَ مسلمان کي شهيد ڪري وڌائون ۽ ان جي نتيجي ۾ مسلمان ۽ يهودين جي وچ ۾ هڪ زبردست جنگ ٿي جنهن کي تاريخ ۾ غزوهءِ بنوقَيْنُقاع جي نالي سان ياد رکيو وڃي ٿو.

(السيرة النبويّة لابن هشام ج 3 ص 44)

یہودو نصاریٰ کو مغلوب کر دے
ہو ختم ان کا جور و ستم یا الٰہی

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

عورت ۽ شاپنگ سينٽر

سوال: اسلامي پيٽ خريداريءَ جي لاءِ شاپنگ سينٽر ۾ وڃي سگهي

ٿي يا نه؟

جواب: اڇڪلهه اڪثر شاپنگ سينٽرن ۾ بي حيائي ۽ گناهن ڀريو ماحول هوندو آهي ۽ عورت صِنفِ نازڪ آهي، ان کي اتان کان پري رهڻ ۾ ئي عافيّت آهي. منهنجا **آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "عورت نهايت نرم نازڪ بلڪ ائين آهي، جيئن ديال جي وڻ جو ڪوئر بلڪ بارود جي ڊبي آهي جو باهه جي ٿوري چٽنگ سان ڀري پوندي آهي. عقل ۽ ناقص ۽ بنياد ۾ ٽيڏائپ ۽ شهوت ۾ مرد کان سؤ حصا وڌيڪ آهي." (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 212)

عورت کي گهر ۾ قيد رکو!

امام محمد بن احمد ذهبي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي (متوفّي 748ھ) **لکن** ٿا منقول آهي: عورت **پردي** جي شيء آهي، بس انهي کي گهر ۾ قيد رکو، جو ته عورت جڏهن گهر کان ٻاهر نڪرندي آهي ته ان جا گهر وارا پڇندا آهن، ڪِٿان جو ارادو آهي؟ هوءَ چوندي آهي ته آئون مريض جي عيادت جي لاءِ وڃي رهي آهيان، پوءِ شيطان مسلسل هن سان گڏ هوندو آهي ايستائين جو هو گهر کان ٻاهر نڪري ويندي آهي ۽ عورت کي (عيادت وغيره ڪنهن نيڪ ڪم ۾) **الله** عَزَّوَجَلَّ جي اهڙي رضا حاصل ٿي نٿي سگهي جهڙي هوءَ گهر ۾ ويهي ڪري **الله** عَزَّوَجَلَّ جي عبادت (۽ جائز ڪم ۾) مڙس جي اطاعت ڪري حاصل ڪري سگهي ٿي. (كتاب الكبائر ص 203)

سيڈو سامان مرد ئي آڻين

سوال: اڇڪلهه عمومًا مڙس يا مَحارم سيڈو سامان آڻڻ ۾ سستي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

ڪندا آهن تنهنڪري اڪثر عورتون ئي گوشت، مڇي، سبزي، ڪپڙا وغيره ضروريات زندگي جون شيون خريد ڪرڻ ويندڙيون آهن ڇا اهو جائز آهي؟ مڙس يا محارم ۾ ان طرح گنهگار ٿي رهيا آهن يا نه؟

جواب: جيڪڏهن مرد صرف پنهنجي سستيءَ جي سبب گهر جو سيڊو سامان نٿا آڻن تہ اها تمام سخت بي احتياطي آهي جو هاڻي ان جي گهر واريءَ يا محرم يعني ماءُ يا پيءُ يا ڏيءُ غير مردن کان ضرورت جون شيون خريد ڪرڻ جي لاءِ گهران ٻاهر نڪرندي جيتوڻيڪ عورت جي لاءِ في نفسهٖ خريد و فروخت منع ناهي تنهن هوندي ۾ بي حيائيءَ جو دؤر آهي ۽ اڇڪلھ جي بازار جو ماحول ڪير نٿو ڄاڻي! باپرده عورت ۾ اڇڪلھ بازار وڃي ۽ گناهن کان بغير موٽي اچي اهو ڏاڍو ڏکيو ڪم آهي. جيڪڏهن عورت بي پردگي سان يعني مٽي جا وار، ڪن، گلو وغيره سِتر جو ڪو حصو کولي بازار وڃي ٿي يا عورت جوان ۽ محلِ فتنہ آهي ۽ انهي جي ٻاهر ڦرڻ سان فتنو ٿئي ٿو ۽ طاقت جي باوجود مرد منع نہ ٿو ڪري تہ اهڙو مرد **ديوث** ۽ اها عورت **فاسقہ** آهي. جيڪڏهن هر طرح جي ڪوشش جي باوجود مرد نٿا وجن ۽ ضروريات زندگي جي شين جي حصول جي ڪا بي صورت ناهي مثلاً ڪنهن ڪوجهي پوڙهي يا فون جي ذريعي ۾ هي ڪم نہ ٿو ٿي سگهي تہ هاڻي عورت انهن ڪمن جي لاءِ **شرعي پردي** جو لحاظ رکندي نڪري. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، **امام اهلسنت**، مُجَدّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فتاوٰي رضويه جلد 6 صفحو 487 کان 488 تي فرمائن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

ٿا: جنهن جي عورت بي پرده ٻاهر ڦري ٿي ۽ ٻانهون، گلو يا پيٽ يا مٿي جا وار يا پني جو حصو مطلب جنهن جسم جو لڪائڻ فرض آهي اهو ڪليل آهي يا انهي تي هڪ سنهو ڪپڙو هجي جو بدن ڏسڻ ۾ ايندو هجي ۽ هو انهي حالت ڪان باخبر ٿي عورت کي پنهنجي وس آهر نه روڪيندو هجي بندوبست نه ڪندو هجي اهو به فاسق ۽ ديّوث آهي. رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمائن ٿا: ٿي شخص جنت ۾ نه ويندا ماءُ پيءُ کي تڪليف ڏيڻ وارو ۽ ديّوث ۽ مردن جي شڪل ناهڻ واري عورت. (المستدرک ج 1 ص 253 حديث 252) دُرّمختار ۾ آهي: "جيڪو پنهنجي عورت يا پنهنجي ڪنهن محرم تي غيرت نه ڪري اهو ديّوث آهي." (در مختار ج 6 ص 113) اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه وڌيڪ فرمائن ٿا: اهڙي طرح جيڪڏهن عورت جوان ۽ فتني جو محل آهي ۽ انهي جي ٻاهر ڦرڻ سان فتنو ٿئي ٿو ۽ هي باخبر هجڻ باوجود نٿو روڪي تڏهن به ڪليو ديّوث آهي جيتوڻيڪ پوري پردي سان ٻاهر نڪرندي هجي، انهن ماڻهن کي امام بڻائڻ گناه آهي ۽ انهن جي پٺيان نماز مڪروهِ تحريمي حرام جي ويجهو آهي نه پڙهي وجي ۽ پڙهي ورتي تہ اعادو (يعني ٻيهر پڙهڻ) ضروري آهي.

(فتاوٰي رضويه ج 6 ص 488، 487)

عورت جو ٽيڪسي ۾ ويهڻ بابت سوال جواب

سوال: اسلامي ڀيڻ جو غير محرم ڊرائيور سان گڏ رڪشي، ڪار يا ٽيڪسي ۾ مڙس يا قابل اطمينان مرد محرم جي بغير اچڻ وڃڻ ڪيئن آهي؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعالي ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

جواب: هتي بن ڳالهين جو ڄاڻڻ تمام ضروري آهي، پهرين ڳالهه اها ته عورت جو اجنبي مرد سان اڪيلائي ۾ گڏ ٿيڻ حرام آهي. خاتمُ المرسلين، رحمةٌ لِّلعٰلمين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عبرت نشان آهي: "خبردار ڪو شخص ڪنهن اجنبي عورت سان گڏ اڪيلائپ ۾ ناهي هوندو پر انهن سان گڏ ٽيون شيطان هُوندو آهي." (سنن الترمذي ج 4 ص 67 حديث 2172) مُفسّر شهير، حڪيمُ الأُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان انهي حديث پاڪ جي تحت مراٰة جلد 5 صفحي 21 تي فرمائن ٿا: يعني جڏهن ڪو شخص اجنبي عورت سان گڏ اڪيلائپ ۾ هوندو آهي پلي اهي ڪيڏا به نيڪ هجن ۽ ڪنهن (نيڪ) مقصد لاءِ (ئي) جمع ٿيا هجن (پر) شيطان بنهي کي برائي تي ضرور اُپارينڊو آهي ۽ بنهي جي دلين ۾ ضرور هيجان پيدا ڪندو آهي، خطرو آهي ته زنا ڪرائي ڇڏي! انهي لاءِ اهڙي اڪيلائي ۾ جمع ٿيڻ کان وڌيڪ احتياط ڪرڻ کپي گناه جي سببن کان بچڻ به لازمي آهي، بخار روڪڻ جي لاءِ نزلي زڪام کي روڪيو. (مراٰة)

حضرت علامه عبدالرؤف مناوي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي انهي حديث پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: "جڏهن ڪا عورت ڪنهن اجنبي مرد سان گڏ اڪيلائپ ۾ گڏ ٿيندي آهي ته شيطان جي لاءِ هي هڪ سنو موقعو هوندو آهي، هو انهن بنهي جي دلين ۾ خراب وسوسا وجهندو آهي، انهن جي شهوت کي پڙڪائيندو آهي، حيا ڇڏي گناهن ۾ ملوّث ٿيڻ جي ترغيب ڏيندو آهي." (فيض القدير شرح الجامع الصغير ج 3 ص 102 تحت الحديث 2795) معلوم ٿيو ته اجنبي مرد ۽ عورت کي هرگز هرگز اڪيلائپ ۾

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

گڏ ٽيڻ جائز نه آهي. انهي صورت ۾ گناهن جا وسوسا ۽ تهمت لڳڻ بلڪ نه ٽيڻ وارو به ٽي وڃڻ جو انديشو رهندو آهي. بي گالهه هي ته پنهنجو پاڻ کي خطرن ۽ فتنن کان بچائڻ هر اسلامي پيڻ تي لازم آهي، البت خطرن ۽ فتنن جي انديشن جي کا حدبندي نه آهي نامحرم ته پري جي گالهه محرمن کان به خطرا ممکن آهن، صرف اڪيلائپ ۾ ئي نه، هجوم ۾ به خطرا درپيش ٽيندا رهندا آهن. اسلامي پيڻ جو اجنبي ڊرائيور سان گڏ ٽيڪسي ۾ اڪيلو ويهڻ تي جيتوڻيڪ خلوت (مرد سان گڏ گهر ۾ اڪيلائپ) جو حڪم ته ناهي پر اها صورت خلوت (يعني مرد سان گڏ گهر ۾ اڪيلو هڻڻ) سان ملندڙ جلندڙ ضرور آهي ۽ ٽيڪسي وغيره بند گاڏين ۾ خطرن جو ڪجهه وڌيڪ ئي امڪان آهي، ڊرائيور جي ذريعي ٽيڪسي جي مسافرن جي اغوا ٽيڻ جا واقعا به ٽيندا رهندا آهن. خاص ڪري ان وقت خطرو ڪجهه وڌيڪ هوندو آهي جڏهن ڊرائيور جي باري ۾ کا معلومات ئي نه هجي ته ڪير آهي؟ ڪٽي رهندو آهي؟ ڪهڙو ماڻهو آهي؟ عام طور تي وڏن شهرن ۾ ڊرائيورن سان جاڻ سڃاڻ گهٽ ئي هوندي آهي دراصل عورت صنفِ نازڪ آهي ۽ عمومًا مردن جي توجهه جو مرڪز هوندي آهي ۽ اڇڪلهه حالات به ايترا خراب ٿي چڪا آهن جو ڪيترائي ماڻهو صرف انهي لاءِ گناهه نٿا ڪن جو انهن جي وس ۾ ڪونهي نه ته جڏهن به انهن کي موقعو هٿ اچي ٿو گناهه جي طرف فورًا ڊوڙي پون ٿا. اهڙن خطرناڪ حالات ۾ اسلامي پينرن جي ذميداري آهي ته اهي پاڻ ئي محتاط طرز عمل

اپنائين. تنهنڪري احتياط اهو آهي جو جوان عورت هرگز هرگز شهر ۾ بہ رڪشي يا ٽيڪسي ۾ محرم يا قابلِ اعتماد خاتون جي بغير سفر نہ ڪري ۽ فتني جو انديشو جيترو وڌندو ويندو احتياط جي حاجت بہ اوتري وڌندي هلي ويندي.

سوال: جيڪڏهن گاڏي هلائڻ وارو ڪو پروسي لائق نامحرم ويجهو رشتيدار هجي تہ ڇا ڪا اسلامي پيڻ شهر جي اندر ٽيڪسي يا ڪار ۾ ان سان گڏ ضرورتًا ڪيڏانهن وڃي سگهي ٿي؟

جواب: اسلامي پيڻ جو ضرورتًا ڪنهن پروسي لائق نامحرم ويجهي رشتيدار سان گڏ شهر جي اندر ٽيڪسي يا ڪار ۾ اڪيلو سفر ڪرڻ جائز آهي پر اهڙي صورت ۾ عورت جوان هجي تہ سخت احتياط جي حاجت آهي. ڪوشش ڪري تہ ويجهو عزيز جيڪو نامحرم هجي انهي سان گڏ بہ محرم يا ثقّہ ۽ قابل اعتماد عورت جي بغير نہ وڃي پر ويجهو عزيز قابلِ پروسو هجي ۽ شهر جي اندر ضرورت مهل وڃڻو بہ پئجي وڃي تہ مڪمل پردي سان وڃي ۽ هرگز هرگز بي تڪلّفي اختيار نہ ڪري ۽ جيڪڏهن ڪو رشتيدار اهڙو آهي جيڪو بيباڪ قسم جو آهي بي تڪلّفي جي عادت رکي ٿو تہ انهي سان هرگز نہ وڃي.

سوال: هڪ ڪان وڌيڪ باپرده اسلامي پينرون گڏجي نامحرم ڊرائيور سان گڏ ٽيڪسي وغيره ۾ اڇ وڇ ڪري سگهن ٿيون يا نہ؟

جواب: هڪ ڪان وڌيڪ اسلامي پينرن جو گڏجي ۽ اهو بہ شهر جي اندر سفر ڪرڻ ۾ بيشڪ خطري جو انديشو گهٽ آهي پر هجوم ۽

ويراني ۽ علائقي جي نوعيت جي اعتبار سان خطرن جي گهٽتائي يا واڌ جو فرق ظاهر آهي. ڪجهه علائقا اهڙا هوندا آهن جن ۾ اسلامي ڀيڻ ته پري جي ڳالهه خود اسلامي ڀاءُ گذرندي ڊڄندا آهن. تنهنڪري اسلامي ڀينرن کي گڏجي سفر ڪرڻ ۾ به خوب سوچ ويچار ڪرڻ گهرجي.

سوال: ٽيڪسي ۾ هڪ اسلامي ڀيڻ سان گڏ ان جو مڙس هجي يا هڪ يا ڪجهه محارم هجن هاڻي وڌيڪ هڪ يا به اسلامي ڀينرون گڏ هليون وڃن ته؟

جواب: گڏ وڃڻ واريون اسلامي ڀينرون جيڪڏهن پردي جي سيني تقاضن سان گڏ نڪتيون آهن ۽ جنهن اسلامي ڀيڻ سان گڏ وڃڻو آهي اهو ۽ انهي جو مڙس يا محرم قابلِ اعتماد آهن انهن کي اها اسلامي ڀيڻ ۽ ان جا گهروارا سڀ نموني سجاڻن ٿا ۽ پروسي لائق سمجهن ٿا ته شهر جي اندر انهن سان گڏ ٽيڪسي يا ڪار ۾ سفر ڪري سگهجي ٿو پر ويهندي وقت اهو خيال رکڻ ضروري آهي ته اسلامي ڀينرون ڪنهن نامحرم سان گڏ هرگز نه ويهن اهڙي ۾ يا ته اجنبي اسلامي ڀاءُ جي جڳهه الڳ هجي يا وري وچ ۾ اجنبي اسلامي ڀاءُ جي زال يا محرم ويهي.

گهر جي نوڪر سان عورت جي بي تڪلفي جو حڪم

سوال: ڇا گهر جي نوڪر يا چوڪيدار سان اسلامي ڀيڻ ڪِلي ڪِلي بي تڪلفي سان ڳالهائي سگهي ٿي؟ ڇا گهر جي نوڪر يا ڊرائيور کان عورت جو پردو ناهي؟

جواب: گهر جو چوڪيدار، نوڪر، ڊرائيور يا باغ جو مالهي جيڪڏهن غير محرم آهي تہ ان کان بہ پردو آهي، بي تڪلفي سان ڪِلي ڪِلي انهن سان ڳالهائڻ، انهن کان **شرعي پردو** نہ ڪرڻ حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. مڙس کي معلوم آهي پوءِ بہ نہ ٿو روڪي تہ اهو بہ **ڏيُّوث** ۽ دوزخ جي باهہ جو حقدار آهي. جيڪڏهن گهر جو نوڪر 12 سالن جو ڇوڪرو هجي تڏهن بہ اسلامي ڀيڻ کي ان کان پردو ڪرڻ گهرجي، ڇو تہ هاڻي اهو مُراهِق (يعني بالغ ٿيڻ جي قريب) جي حڪم ۾ آهي.

اسلامي ڀيڻ ۽ راهِ خدا ۾ سفر

سوال: ڇا اسلامي ڀيڻ سنّتن جي تربيت جي لاءِ راهِ خدا ۾ سفر ڪري سگهي ٿي؟

جواب: اسلامي ڀيڻ پنهنجي محرم يا مڙس سان گڏ سفر تي وڃي سگهي ٿي پر راهِ خدا ۾ سفر ڪرڻ وقت وڌيڪ احتياط جي ضرورت آهي، عورت کي ساڻ ڪري گهمندي وٽڻ جي متعلق سوال جو جواب ڏيندي منهنجا **آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "هڪ عورت کي ساڻ ڪري گهمندو وٽڻ بلڪل مُبهم لفظ آهي. ڪهڙي عورت ڇو وڃي ٿرڻ؟ خادمہ بڻائي ڪري يا گهرواريءَ بڻائي يا مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ فاسد طريقي سان ۽ خادمہ آهي تہ جوان آهي يا شهوت جي حد کان چڙهيل پوڙهيءَ ۽ ان کان فقط پچائڻ وغيره جي معمولي خدمت وڃي ٿو يا اڪيلائيءَ ۾ گڏجاڻيءَ جو بہ اتفاق ٿيندو آهي ۽ گهرواريءَ آهي تہ پردي ۾ رکي ٿو يا بي پرده ڪري ساڻ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

ڦري ٿو جيڪڏهن شهوت جي حد کان چڙهيل پوڙهيءَ آهي يا جوان آهي ۽ ان کان معمولي خدمت وني ٿو ۽ گڏ ٻيا ماڻهو بہ آهن جو اڪيلائي جو اتفاق نہ ٿو ٿئي يا گهر واريءَ آهي ۽ ان کي پردي ۾ رکي ٿو تہ حرج ناهي." (فتاوي رضويہ ج 23 ص 95) تنهنکري جيڪڏهن کا اسلامي ڀيڻ پنهنجي محرم يا مڙس سان گڏ راهِ خداعَزَّوَجَلَّ ۾ سفر ڪري تہ ڪجهہ ڳالهين جو خيال رکڻ ضروري آهي هڪ تہ پردي جو، ٻيو نامحرمن سان اڪيلائي نہ ٿيڻ گهرجي، ٽيون سفر جي دؤران اسلامي ڀيڻ اهڙي جڳهہ رهي جو ڪنهن نامحرم جو گهر نہ هجي يعني انهن ۾ نامحرم ماڻهو موجود نہ هجن يا اهو گهر خالي هجي يا اتي صرف اعتماد لائق مسلمان عورتون هجن تہ پوءِ اتي رهي سگهي ٿي.

"يا اللّٰه" جي 6 اکرن جي نسبت سان مدني قافلن جون 6 بهارون

اسلامي ڀينرو! شرعي پردي جي پابندي تي استقامت حاصل ڪرڻ جي لاءِ سرڪارِ مدينہصَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقائن ۽ مديني جي ديوانين جي سنتن جي تربيت جي مدني قافلن ۾ سفر جي سعادت حاصل ڪريو. اَلْحَمْدُلِلّٰهعَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جي مدني قافلن جون خوب خوب بهارون آهن، مثلاً فيشن پرستي، بي حيائي ۽ بي پردگي واري معاشري ۾ پلجندڙ بيشمار اسلامي ڀينرون گناهن جي ڏٻڻ مان نڪري اُمّهاتُ المؤمنين ۽ شهزاديءِ ڪونين بي بي فاطمہ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُنَّ جون ديوانيون بڻجي ويون، جيڪي بي نمازي هيون نمازي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

بٽجي ويون، گلي ۾ رئو لٽڪائي شاپنگ سينٽرن ۽ مخلوط تفريح گاهن ۾ پٽڪڻ وارين، ۽ نائيٽ ڪلبن، سينيما گهرن جي زينت بٽجڻ وارين کي ڪربلا وارين عفت مآب شهزادين رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُنّ جي شرم و حيا جون اهي برڪتون نصيب ٿيون جو مدني برقعو انهن جي لباس جو لازمي جز بٽجي ويو، ۽ انهن انهيءَ مدني مقصد کي اپنائي ورتو ته "مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي" اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ. ڪڏهن ڪڏهن ربِّ ڪائنات عَزَّوَجَلَّ جي عنايتن سان ايمان افروز ڪرشمن جو به ظهور ٿيندو آهي مثلاً مريضن کي شفا ملي، بي اولادن کي اولاد نصيب ٿيو، آسيب زده کي چوٽڪارو مليو وغيرها. اوهان جي ترغيب ۽ تحريص لاءِ 6 مدني بهارون پيشِ خدمت آهن:

(1) گُڙدي جو سور ختم ٿي ويو

حيدرآباد (باب الاسلام سنڌ) جي هڪ اسلامي پيٽ جي بيان جو خلاصو آهي ته مون کي گڙدي ۾ ايترو شديد سور ٿيندو هو جو جيستائين به انجيڪشن نه لڳندا هئا آرام نه ايندو هو. خوش قسمتي سان اسان جي علائقي ۾ اسلامي پينرن جو مدني قافلو تشريف فرما ٿيو اللهعَزَّوَجَلَّ توفيق بخشي آئون به انهن سان گڏ سنتون سکڻ سيکارڻ جي حلقي ۾ شريڪ ٿيس. اتي منهنجي گڙدي ۾ سور شروع ٿي ويو ايستائين جو رات ٿي ويئي. جڏهن ماني سامهون آئي ته چانور هئا، آئون گهبرائيس ته جيڪڏهن چانور کاڌا ته سور وڌيڪ وڌي ويندو پوءِ مون سوچيو ته برڪت جي لاءِ کائي ونان ٿي اِنشآءَاللهِ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ۾ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ۾ سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

عَزَّوَجَلَّ **کجهه نه ٿيندو. اَلْحَمْدُلِلّٰه** عَزَّوَجَلَّ **کاڌي کائڻ کان پوءِ منهنجو سور وڌيو کونه بلڪ بلڪل ختم ٿي ويو.**

درد گردے میں ہے یا مَثانے میں ہے　　اس کا غم مت کریں قافلے میں چلو
مَنفَعت آخِرت کے بنانے میں ہے　　یاد اس کو رکھیں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مَفلوج جي هٿوهٽ شفايابي

انهي سلسلي ۾ دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مکتبة المدينه جي شايع ٿيل 1432 صفحن تي مشتمل کتاب "فيضانِ سنّت" صفحو 518 تي آهي: **اَلْحَمْدُلِلّٰه** عَزَّوَجَلَّ صلٰوة و سنّت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول ۾ رمضان المبارڪ جي آخري عشري ۾ مسجدن جي اندر اجتماعي اعتڪاف جو سلسلو ٿيندو آهي جنهن ۾ معتڪفين جي سنتن ڀري تربيت ڪئي ويندي آهي. معاشري جا ڪيترائي بگڙيل ماڻهو اعتڪاف جي دؤران گناهن کان تائب ٿي زندگي جي نئين دؤر جو آغاز ڪندا آهن. ڪڏهن ڪڏهن ربّ ڪائنات عَزَّوَجَلَّ جي عنايتن سان ايمان افروز ڪرشمن جو به ظهور ٿيندو آهي. جيئن رمضان المبارڪ 1425ھ جي اجتماعي اعتڪاف ۾ دعوتِ اسلامي جي عالمي مدني مرڪز فيضانِ مدينه بابُ المدينه ڪراچي ۾ جتي لڳ ڀڳ 2000 معتڪفين هئا، انهي ۾ ضلع چڪوال (پنجاب، پاڪستان) جي 77 سالن جي وڏي عمر وارو پيرسن حافظ محمد اشرف صاحب به معتڪف ٿيو. قبل حافظ صاحب جو هٿ ۽ زبان تي فالج ٿيو هو ۽ ٻڌڻ جي سگهه به

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

ختم ٿي وئي هئي اهي تمام خوش عقيده هئا. انهن هڪ پيري افطار جي ماني ۾ بصد حسنِ ظن هڪ مبلغ کان اوبر کاڌو ونڻي کاڌو، انهيءَ کان دم بہ ڪرايو، بس انهن جي حسنِ ظن ڪم ڪري ڏيکاريو، رحمتِ الٰهي عَزَّوَجَلَّ ڪي جوش آيو الله عَزَّوَجَلَّ ان کي شفا عطا فرمائي، اَلْحَمْدُلله عَزَّوَجَلَّ انهن جو فالج جو مرض ختم ٿي ويو. انهن هزارين اسلامي ڀائرن جي موجودگي ۾ فيضان مدينه جي منچ تي بيهي ڪري بصد عقيدت پنهنجي صحتياب ٿيڻ جي بشارت ٻڌائي. اها خوشي جي خبر ٻڌي ڪري فضا "الله الله،الله الله" جي پُر ڪيف صدائن سان گونجڻ لڳي. انهن ڏينهن ڪيترن مقامي اخبارن انهيءَ خبر فرحتِ اثر کي شايع ڪيو.

دعوتِ اسلامی کی قِسْمت — دونوں جہاں میں سج جائے دھوم
اس پہ فدا ہو بچّہ بچّہ — یا اللہ مری جھولی بھر دے
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! — صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(2) بلڊ پريشر جي مريض تندرست ٿي وئي

باب المدينه ڪراچي جي هڪ اسلامي ڀيٽ جي بيان جو خلاصو آهي ته منهنجو بلڊ پريشر لو (low) رهندو هو. پر جڏهن کان مون اسلامي ڀينرن جي مدني قافلي ۾ سفر ڪيو آهي، مون کي ان مرض کان شفا ملي وئي آهي.

ہائی B.P ہو گر یا کہ LOW ہو مگر — فکر ہی مت کریں قافلے میں چلو
رب کے در پر جھکیں التجائیں کریں — بابِ رحمت کُھلیں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! — صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

100 گھرن کان بلائون پري

اسلامي پينرو! مدني قافلو وري مدني قافلو آهي، انهي ۾ پاڪيزه صحبتون ۽ پوءِ انهي جون برڪتون ئي برڪتون آهن، اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي نيڪ بانهين ۽ مڪي مدني مصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقائن ۽ مديني جي ديوانين جي قربتن جي ڇا ڳالھ ڪجي! سنن جو قرب ۽ پاڙو ملڻ يقينًا تمام وڏي سعادت آهي انهي جي برڪت سان دنياوي بلائن ۽ آفتن کان ۽ نجات ملي ٿي ۽ آخرت جي پلائي ۽ ھٿ ايندي آهي جيئن حسن اخلاق جي پيڪر، نبين جي تاجور، محبوب ربّ اڪبر صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو ارشاد روح پرور آهي: اللّٰه عَزَّوَجَلَّ نيڪ مسلمانن جي ڪري انهي جي پاڙي جي 100 گھرن مان بلائون پري ڪري ڇڏيندو آهي.“ (المعجم الاوسط ج 3 ص 129 حديث 4080)

(3) سڪون جي ننڊ

هڪ اسلامي پيٽ (عمر تقريبًا 55 سال) جو بيان ڪجھ ائين آهي تہ منهنجي پير ۾ سور رهندو هو جنهن جي ڪري سڄي رات آئون سڪون سان سمهي ڪونہ سگهندي هيس، ٿوري اک لڳندي هئي تہ پوائتا خواب ڏسندي هيس جنهن جي ڪري گهبرائجي اٿي ويهي رهندي هيس. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون مارچ 2009ع ۾ اسلامي پينرن جي مدني قافلي ۾ سفر ڪيو. جڏهن رات جو آرام جو وقفو ٿيو تہ مون کي اهڙي سڪون جي ننڊ آئي جو شايد سالن ۾ ڪڏهن نہ آئي هئي، اهي سڀ مدني قافلي جون بهارون آهن.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذكر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا كئي. (عبدالرزاق)

اُس کی قسمت پے فدا تختِ شاہی کی راحت
خاکِ طیبہ پہ جسے چین کی نیند آئی ہو

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي پينرو! ربُّ العِباد عَزَّوَجَلَّ جي ياد ۾ دلين جي راحت آهي جيئن ته سيپارو 13 سورةُ الرعد آيت نمبر 28 ۾ ارشاد آهي:

اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَ تَطْمَىٕنُّ قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِؕ اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَىٕنُّ الْقُلُوْبُ ﴿۲۸﴾ (پ 13، الرعد 28)

ترجمو ڪنزالايمان: اهي جن ايمان آندو ۽ انهن جون دليون الله جي ياد سان سڪون لهن ٿيون، ٻڌو الله جي ئي ياد ۾ دلين جو آرام آهي.

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مدني قافلي ۾ نيڪ ٻانهن جو بڪثرت ذڪرِ خير ٿيندو آهي ۽ جتي بزرگن ۽ پرهيزگار بيبين جو ذڪرِ خير ٿيندو آهي اتي رحمتِ الٰهي عَزَّوَجَلَّ ڇم ڇم وسندي آهي حضرتِ سيدنا امام سفيان بن عُيَينه رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: عِندَ ذِكْرِ الصَّالِحِيْنَ تَنَزَّلُ الرَّحْمَةُ يعني نيڪ ماڻهن جي ذِڪر جي وقت رحمت نازل ٿيندي آهي. (حلية الاولياء حديث 10750 ج 7 ص 335) ته جتي رحمت نازل ٿيندي آهي اتي راحت ڇو نه ملندي! جيڪڏهن رحمتن جي برسات ۾ چين ۽ سڪون نه ملندو ته پوءِ ڪٽي ملندو؟ ذڪر ڪيل مدني بهار ۾ ڊپ واري خواب جو به ذڪر آهي، ته انهي جو هڪ مدني علاج پيشِ خدمت آهي جيئن ته دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينہ جي شايع ٿيل 429 صفحن تي مشتمل "مدني پنج سوره" جي صفحي 240 تي آهي: يَا مُتَكَبِّرُ 21 دفعا روزانو پڙهي ونو، ڊپ وارا خواب ايندا هوندا ته اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ خواب ۾ نه ڏِجندا. (علاج جي مدت شفايابي ٿيڻ تائين آهي)

پاؤں میں درد ہو زن ہو یا مرد ہو　　قافلے میں چلیں قافلے میں چلو
لوٹ لیں رحمتیں خوب لیں برکتیں　　خواب اچھّے دِکھیں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(4) ڪنڌ جو سور ختم ٿي ويو

گهوٽڪي (باب الاسلام سنڌ) جي اسلامي پيٽ جو بيان آهي ته مون کي ڏيڍ مهيني کان ڪنڌ ۾ تمام گهٽو سور هو، گهٽو علاج ڪرايو پر مستقل آرام نه آيو. جڏهن مون تبليغِ قرآن ۽ سنّت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته مدني آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقائن ۽ مديني جي ديوانين جي مدني قافلي ۾ سفر ڪيو ته ٻيون برڪتون ملڻ سان گڏوگڏ منهنجي ڪنڌ جو سور به ڪافور (يعني ختم) ٿي ويو.

درد گردن میں ہو یا کہیں تن میں ہو　　درد سارے مٹیں قافلے میں چلو
کر سفر آئینگی تو سُدھر جائیں گی　　اب نہ سُستی کریں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

نابين پار جي حيرت انگيز حڪايت

اسلامي پينرو! مدني قافلي جون برڪتون مرحبا! اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ جتي مدني قافلي جي مسافره جي ڪنڌ جو سور ختم ٿي ويو! اتي هي "مدني گل" به سنياڻي رڪڻ وارو آهي ۽ اهو هي ته عين ممڪن آهي ته مدني قافلي ۾ ڪنهن جو سور ختم ٿيڻ بدران وڌي وڃي بالفرض ڪنهن سان ائين ٿئي به ته اهو شيطان جي وسوسن ۾

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو پُلجي ويو. (طبراني)

اچي هرگز "مدني قافلي" سان ناراض نہ ٿئي! مؤمن کي هر حال ۾ الله ربّ ذُوالجلال عَزَّوَجَلَّ جو شڪر ئي ادا ڪرڻ گهرجي. يقيناً انهيءَ جي مشيّت ۾ حڪمت کي اسان مان ڪوبہ نٿو سمجهي سگهي. صحت ڏيڻ ۾ بہ ان جي حڪمت، مرض جي وڌڻ ۾ بہ هن جي مصلحت. ڪنهن کي اکين جو نور عنايت ڪرڻ ۾ حڪمت تہ ڪنهن کي انڌو رکڻ ئي ۾ مصلحت! انهي سلسلي ۾ هڪ انڌي ٻار جي حيرت انگيز حڪايت پيشِ خدمت آهي. دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل 300 صفحن تي مشتمل ڪتاب "آنسوؤن کا دريا" صفحو 252 تي منقول آهي: حضرت سيدنا عيسٰي روحُ الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ڪنهن ندي جي ڪناري وٽان گذريا تہ ڪجهہ ٻارن کي انهي ۾ کيڏندي ڏٺائون، انهن سان گڏ هڪ انڌو ٻار بہ هو جنهن کي اهي پاڻي ۾ غوطو ڏيئي ڪري ساڃي ڪابي پڄي ويندا هئا ۽ هو انهن کي تلاش ڪندو رهندو هو پر ڪامياب نہ ٿيندو هو. حضرت سيدنا عيسٰي روح الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ان جي باري ۾ غور ۽ فڪر ڪرڻ لڳا پوءِ الله عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهہ ۾ انهي ٻار جي بصارت لاءِ (يعني نظر) واپس اچڻ جي دعا ڪيائون، الله عَزَّوَجَلَّ ان ٻار کي بينائي عطا فرمائي. جڏهن هن اکيون کوليون ۽ ٻارن کي ڏٺو تہ هڪ ٻار کي پڪڑيائين ۽ هڪ دم ان سان چنبڙي پيو پوءِ ان کي پاڻي ۾ ايتري قدر غوطا ڏنا جو هو مري ويو پوءِ هڪدم وري ٻئي کي پڪڑيائين ان کي بہ غوطا ڏيندي ڏيندي موت جي حوالي ڪري ڇڏيائين! اها صورتحال ڏسي ٻيا ٻار ڊپ وچان پڄڻ لڳا. حضرت

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

سيدنا عيسٰي روحُ الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جن اهو معاملو ڏٺو تہ تمام حيران ٿيا ۽ عرض ڪيو: "يااٰلٰهي عَزَّوَجَلَّ! اي منهنجا مالڪ و مولیٰ! تون ان جي تخليق (يعني پيدائش) کي وڏيڪ ڄاڻين واروآهين! انهي ٻار کي پوئين حالت تي موٽائي ڇڏ." الله عَزَّوَجَلَّ حضرت سيدنا عيسٰي روح الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ڏانهن وحي فرمائي: "آئون توکان وڏيڪ ڄاڻان ٿو...." پوءِ حضرت سيدنا عيسٰي روح الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام سجدي ۾ ڪِري پيا. (آنسوؤن کا دریا ص 252)

(5) مون کي الٽي اچي ويندي هئي

گهوٽڪي (باب الاسلام سنڌ) جي اسلامي ڀيڻ جو ڪجهه هن طرح بيان آهي تہ مون کي ٽائيفائيڊ ٿيو هو جنهن سبب منهنجو هاضمو خراب ٿي ويو هو. آئون جڏهن بہ ماني کائيندي هيس فورًا الٽي اچي ويندي هئي. جڏهن مون اسلامي ڀينرن سان گڏ دعوتِ اسلامي جي مدني قافلي ۾ سفر ڪيو ۽ سنّت جي مطابق ماني کاڌي تہ پوءِ مون کي نہ الٽي ٿي نہ پيٽ ۾ سور ٿيو. مون اهي برڪتون ڏسندي نيت ڪئي آهي تہ آئنده پاڻ بہ مدني قافلن ۾ سفر ڪندیس ۽ ٻين اسلامي ڀينرن تي انفرادي ڪوشش ڪري انهن کي مدني قافلي ۾ سفر جي ترغيب ڏياريندیس.

گر ہے دردِ شکم مت کریں اس کا غم ساتھ محرم کو لیں قافلے میں چلو
تنگ دستی مٹے دور آفت ہٹے لینے کو برکتیں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي ڀينرو! سنّت وري سنّت آهي انهي ۾ برڪت چو نہ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

هوندي ۽ جڏهن سنّتن جي تربيت جي مدني قافلي ۾، آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عاشقائن، مديني جي ديوانين جي صحبت ۾ رهي سنّت بہ ادا ڪئي وجي انهي جي تہ چا ئي ڳالهہ آهي! ڪاش! اسان کي هر ڪم ۾ سنّت تي عمل جو جذبو ملي وجي.

محمد کی سنّت کی الفت عطا کر میں ہو جاؤں ان پر فدا یا الٰہی
میں سنّت کی دھومیں مچاتی رہوں کاش! تو دیوانی ایسی بنا یا الٰہی
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(6) سون جوگم ٿيل ڪوڪو ملي ويو

باب المدينہ (ڪراچي) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جي بيان جو خلاصو آهي تہ منهنجو سون جو ڪوڪو گم ٿي ويو هو. ٿي ڏينهن تائين تلاش ڪيو پر نہ ملي سگهيو، پوءِ جڏهن اسان جي علائقي ۾ اسلامي ڀينرن جي مدني قافلي جي آمد ٿي تہ مون دعا ڪئي: "يااللّٰه عَزَّوَجَلَّ! انهي مدني قافلي جي برڪت سان مون کي منهنجو گم ٿيل ڪوڪو ملي وجي." اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ انهي دعا جي صدقي مون کي منهنجو سون جو گم ٿيل ڪوڪو آساني سان ملي ويو ۽ وڏيڪ حيرت جي هي ڳالهہ آهي جو ان جڳهہ تان مليو جتي آئون پهرين ڪيئي ڀيرا ڏسي چڪي هيس! اها برڪت ڏسي مون بہ مدني قافلي ۾ سفر جي نيت ڪئي آهي.

کھو گئے زیورات آئیں پھیلا کے ہاتھ عرض حق سے کریں قافلے میں چلو
غم کے بادل چھٹیں دل کی کلیاں کھلیں در کرم کے کھلیں قافلے میں چلو
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

جنت جو به چا شان آهي!

اسلامي پينرو! ڏنو اوهان! مدني قافلي جي برڪت سان سون جو گم ٿيل ڪوڪو ملي ويو! خير اها ته دنيا جي هڪڙي حقير شيء آهي اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ مدني قافلي ۾ سفر ڪرڻ وارن ۽ وارين کي جنّت به ملندي ۽ سُبْحٰنَ اللهِ! جنت جو به چا شان آهي! دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مکتبة المدينه جي شايع ٿيل 176 صفحن تي مشتمل ڪتاب "بهشت کی کنجیاں" صفحي 15 کان 16 تي آهي: جنّت ۾ منهي پاڻي، ماکي، کير ۽ شراب جون ندیون وهن ٿيون. (ترمذي ج 4 ص 257 حديث 2580) جڏهن جنتي پاڻي جي ندي مان پئيندا ته انهن کي اهڙي حياتي ملندي جو ڪڏهن موت نه ايندو ۽ جڏهن کير جي ندي مان پئيندا ته انهن جي جسم ۾ اهڙي تندرستي پيدا ٿيندي جو پوءِ ڪڏهن ڪمزور نه ٿيندا ۽ جڏهن ماکي جي ندي مان پي ونندا ته انهن کي اهڙي صحت ۽ تندرستي ملندي جو پوءِ اهي ڪڏهن به بيمار نه ٿيندا ۽ جڏهن شراب جي ندي مان پئيندا ته انهن کي اهڙو مزو ۽ خوشي جو سُرور حاصل ٿيندو جو پوءِ ڪڏهن به اهي غمگين نه ٿيندا. اهي چارئي ندیون هڪ حوض ۾ پون ٿيون جنهن جو نالو **حوضِ ڪوثر** آهي، اهو رسول اڪرم، رحمت عالم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو اهو حوض ڪوثر آهي جيڪو هيئنر جنت ۾ آهي پر قيامت جي ڏينهن محشر جي ميدان ۾ آندو ويندو. جتي حضور اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم انهي حوض سان پنهنجي اُمّت کي سيراب فرمائيندا. (روح البيان ج 1، ص 82، 83)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابويعليٰ)

اسلامي پيٽ ۽ نيڪي جي دعوت

سوال: ڇا اسلامي پيٽ نيڪيءَ جي دعوت جي لاءِ پنهنجي پاڙي جي اسلامي پينرن جي گهر جي دروازي تي وڃي سگهي ٿي؟

جواب: سخت پردي سان وڃي سگهي ٿي، پر هن معاملي ۾ اسلامي پيٽ کي تمام گهٽو محتاط رهڻو پوندو.

آواز ڪيئن ڪليو!

اسلامي پينرو! دنيا ۽ آخرت جون گهڻيون پلايون جمع ڪرڻ لاءِ هفتي ۾ گهٽ ۾ گهٽ هڪ ڏينهن تنظيمي ترڪيب جي مطابق علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت ۾ شرڪت جي سعادت حاصل ڪريو. علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت جي برڪتن جي ڇا ڳالهه ڪجي! اوهان جو ايمان تازو ڪرڻ جي لاءِ مدني قافلي جي هڪ خوشگوار مشڪبار مدني بهار پيش آهي: پنجاب (پاڪستان) جي هڪ اسلامي پيٽ جي تحريري بيان جو خلاصو آهي ته اسان جي علائقي ۾ هڪ اسلامي پيٽ گلي جي مرض ۾ ورتل هئي، آواز صاف نه نڪرندو هو ايستائين جو ويجهي وينل کي به انهن جو آواز صحيح ٻڌڻ ۾ نه ايندو هو. ڊاڪٽرن آپريشن جو چيو هو ۽ هي به ٻڌائي ڇڏيو هو ته يا ته آواز نيڪ ٿي ويندو يا بلڪل بند ٿي ويندو. انهي دؤران دعوتِ اسلامي جي هڪ اسلامي پيٽ انهن کي علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت ۾ شرڪت جي ترغيب ڏياري ته هو مختلف گهرن ۾ پردي جي پابندي سان ڏني ويندڙ "نيڪي جي دعوت" ۾ شرڪت لاءِ انهن سان گڏجي ويئي. جڏهن اها اسلامي پيٽ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.
(ابن عدي)

علائقائي دوري تان واپس موٽي تہ حيرت انگيز طور ان جو آواز پهرين کان بهتر ٿي چڪو هو، پوءِ اڳئين ئي ڏينهن جڏهن انهن دعوتِ اسلامي جي اسلامي ڀينرن جي هفتيوار سنتّن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت ڪئي تہ انهن جو آواز اهڙو صاف ٿي چڪو هو جڙ ڪڏهن بند ئي نہ ٿيو هو! ائين علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت ۽ سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت جي برڪت سان انهن کي انهي مرض کان چوٽڪارو نصيب ٿيو.

آمِنہ کے لال! صَدقہ فاطِمہ کے لال کا دُور اب تو شامتیں کر بے کس و مجبو ر کی
بہرِ شاہِ کربلا ہوں دور آفات و بلا اے حبیبِ ربِّ داور بیکس و مجبور کی

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

اسلامي ڀينرو! اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت جون خوب برڪتون آهن نيڪي جي دعوت ڏيڻ ۽ پلائي جي ڳالهہ ٻڌائڻ جي ثواب جو ڪير اندازو ڪري سگهي ٿو. امام ابو نُعَيم احمد بن عبدالله اصفهاني قُدِّسَ سِرُّهُ النُّوراني "حِليةُ الاولياء" ۾ نقل ڪن ٿا: الله عَزَّوَجَلَّ حضرتِ سيدنا موسٰي ڪليم الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ڏانهن وحي فرمائي: "پلائي جون ڳالهيون پاڻ بہ سکو ۽ ٻين کي بہ سيکاريو، آئون پلائي سکڻ ۽ سيکارڻ وارن جي قبرن کي روشن فرمائيندس تہ جيئن انهن کي ڪنهن قسم جي وحشت نہ ٿئي." (حِليةُ الاولياء ج 6 ص 5 رقم 7622) هن روايت مان نيڪي جي ڳالهہ سکڻ سيکارڻ جو اجر ۽ ثواب معلوم ٿيو. نيڪي جي دعوت ڏيڻ، سنتن ڀريو بيان ڪرڻ يا درس ڏيڻ يا ٻڌڻ وارن ۽ وارين جا تہ ياڳ پلا ٿي ويندا،

اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ انهن جون قبرون اندران جڳمڳائي رهيون هونديون ۽ انهن کي کنهن قسم جو خوف محسوس نه ٿيندو. انفرادي کوشش کندي نيڪي جي دعوت جي ذريعي ڀلائي جون ڳالهيون سکڻ ۽ سيکارڻ وارن ۽ وارين، مدني قافلن ۾ سفر ۽ فڪر مدينہ ڪري مدني انعامات جو رسالو روزانو پرڻ جي ترغيب ڏيارڻ وارن ۽ وارين ۽ سنتن پريي اجتماع جي دعوت پيش ڪرڻ وارن ۽ وارين ۽ مبلغن جي نيڪي جي دعوت ڪي ٻڌڻ وارن ۽ مبلغائن جي نيڪي جي دعوت ٻڌڻ وارين جون قبرون به اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ حضور مُفِيضُ النُّور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي نور جي صدقي نورٌ علىٰ نور ٿيندیون.

قبر میں لہرائیں گے تا حَشر چشمے نور کے
جلوہ فرما ہوگی جب طلعَت رسولُ اللہ کی (حدائق بخشش)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اسلامي پينرن جو مدني مشورو

سوال: ڇا اسلامي پينرون نيڪيءَ جي دعوت جي مدني ڪمن ۾ ترقي جي لاءِ پاڻ ۾ ملي **مدني مشورو** ڪرڻ جي لاءِ ڪٽي جمع به ٿي سگهن ٿيون؟

جواب: جي ها شرعي پردي ۽ بين شرطن جي پابندي ڪندي **مدني مشوري** جي لاءِ جمع ٿي سگهن ٿيون.

عِدّت جي دؤران سنتون سکڻ جي لاءِ نڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: موت يا طلاق جي عِدت جي دؤران اسلامي پيڻ سنتون سکڻ

يا سيڪارڻ جي لاءِ گهران ٻاهر نڪري سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: نہ

اسلامي پينرن جو اجتماع ڪرڻ ڪيئن؟

سوال: اسلامي پينرن جو پردي جي پابندي ڪندي ذِڪرالله، نعت خواني سنّتن پريي بيان ۽ دعا وغيره تي مشتمل سنّتن پريو اجتماع ڪرڻ ڪيئن آهي؟

جواب: اسلامي پينرن کي قرآن ۽ سنّت جون ڳالهيون ٻڌائڻ ضروري آهن تہ جيئن انهن کي اسلامي زندگي جو طريقو اچي وڃي. ان جون مختلف صورتون آهن مثلاً انهن کي سنتن پريي بيانات جون ڪيسٽون ٻڌڻ ۽ علماءِ اهلسنت جا ڪتاب پڙهڻ لاءِ ڏنا وڃن، ڪڏوڪڏ **پردي** جو لحاظ رکندي ڪنهن جڳهہ تي جمع ٿي فرض ۽ سنتون سکن. مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: "اڪثر عورتن کي باپرده مسجدن ۾ اڇڻ ۽ الڳ ويهڻ کان نہ روڪيو وڃي ڇو تہ هاڻي سينيمائن ۽ بازارن ۾ وڃڻ کان نہ ٽيون رڪجن. مسجدن ۾ اڇي ڪجهہ نہ ڪجهہ دين جا احڪام ٻڌنديون." (مراة المناجيح ج 2 ص 170) هڪ ٻي جڳهہ تي فرمائن ٿا: "انهن (عورتن) ۾ تبليغ يا تہ ڪتابن ۽ رسالن جي ذريعي ڪئي وڃي يا اهلِ علم عورتون بي علم عورتن کي احڪام سيکارين يا سخت پردي سان بيان ڪرڻ واري عالم کان بلڪل الڳ هڪ عمارت يا وڏي پردي جي اوٽ ۾ وعظ ۽ احڪام ٻڌن پر هن ٽين صورت ۾ سخت احتياط جي ضرورت آهي." (فتاوٰي نعيميہ ص 48)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

غير عالم کي بيان ڪرڻ حرام آهي

سوال: جيڪا اسلامي پيڻ عالم نہ هجي ڇا اها اسلامي پينرن جي سنتن پريي اجتماع ۾ بيان ڪري سگهي ٿي؟

جواب: جيڪا ڪافي علم نہ رکندي هجي اها مذهبي بيان نہ ڪري. منهنجا **آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه **فتاوٰي رضويہ جلد 23 صفحي 378 تي** فرمائن ٿا: "وعظ ۾ ۽ هر ڳالهہ ۾ سپ کان مقدم **الله** عَزَّوَجَلَّ ۽ رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي اجازت آهي، جيڪو ڪافي علم نہ رکندو هجي ان کي وعظ ڪرڻ حرام آهي ۽ ان جو وعظ ٻڌڻ جائز ناهي ۽ جيڪڏهن ڪو مَعَاذَالله بدمذهب آهي تہ اهو تہ **شيطان جو نائب** آهي، ان جي ڳالهہ ٻڌڻ سخت حرام آهي (ان کي مسجد ۾ بيان کان روڪيو وڃي) ۽ جيڪڏهن ڪنهن جي بيان سان فتنو پيدا ٿيندو هجي تہ ان کي بہ روڪڻ جو امام ۽ مسجد وارن کي حق آهي ۽ جيڪڏهن سنّي صحيحُ العقيده ڪامل عالم وعظ ڪري تہ ان کي روڪڻ جو ڪنهن کي حق ناهي. جيئن تہ **الله** تبارڪ و تعاليٰ سيپاري 1 سورةُ **البقره** جي آيت نمبر 114 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسٰجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ (پ ۱ البقره ۱۱۴)

ترجموڪنزالايمان: ۽ ڪير ان کان وڌيڪ ظالم آهي جيڪو الله جي مسجدن کي منجهن خدا جي نالي وٺڻ کان روڪي.

(فتاويٰ رضويہ ج 23 ص 378)

عالم جي وصف

سوال: ڇا مبلغ بڻجڻ جي لاءِ درسِ نظامي (يعني عالم ڪورس) ڪرڻ شرط آهي؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (كنزالعمال)

جواب: عالم ٿيڻ جي لاءِ نه درسِ نظامي شرط آهي نه اُن جي صرف سَنَد کافي بلڪ علم هجي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: عالم جي وصف هي آهي ته عقيدن کان مڪمل طور تي آگاهه هجي ۽ مستقل هجي ۽ بنا ڪنهن جي مدد جي پنهنجي ضرورت جي مسئلن کي ڪتاب مان ڪڍي سگهي. ڪتابن جي مطالعي سان ۽ عالمن کان پُڌي پُڌي ڪري علم ٻه حاصل ٿيندو آهي. (تلخيص از احكامِ شريعت حصو 2 ص 231) معلوم ٿيو عالم ٿيڻ جي لاءِ درسِ نظامي ڪرڻ جي سند ضروري نه آهي نه ئي کافي، نه ئي عَرَبي فارسي وغيره جو ڄاڻڻ شرط آهي، بلڪ علم ضروري آهي. جيئن ته منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: سَنَد کا شيء ناهي ڪيترائي سند حاصل ڪرڻ وارا بلڪل علمِ دين کان خالي هوندا آهن ۽ جِن سَنَد نه ورتي اُنهن جي شاگردي جي لياقت ٻه اُنهن سند حاصل ڪرڻ وارن ۾ ناهي هوندي، علم هئڻ گهرجي. (فتاويٰ رضويه ج 23 ص 683) اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ فتاويٰ رضويه شريف، بهارِ شريعت، قانونِ شريعت، نصابِ شريعت، مراٰة المناجيح، عِلمُ القرآن، تفسيرِ نعيمي، اِحياءُ العُلوم (مترجم) ۽ ان طرح جا ڪيترائي اردو ڪتاب آهن جِن کي پڙهي ڪري، سمجهي ڪري ۽ عالِمن سڳورن کان پُڇي پُڇي ڪري ٻه ضرورت جي مطابق عقيدن ۽ مسئلن کان آگاهي حاصل ڪري "عالم" ٻڌجڻ جو شرف حاصل ڪري سگهجي ٿو ۽ جيڪڏهن گڏوگڏ "درسِ نظامي" ڪرڻ جي سعادت ٻه حاصل ٿي وڃي ته هي تمام بهتر آهي.

غير عالم جي بيان ڪرڻ جو طريقو

سوال: جيڪو عالم نه هجي چا ان جي بيان ڪرڻ جي به ڪا صورت آهي؟

جواب: غير عالم جي بيان جي آسان صورت اها آهي ته علماءِ اهلسنّت جي ڪتابن مان ضرورت مطابق فوٽو ڪاپيون ڪرائي انهن جي ڪٽنگ پنهنجي ڊائري ۾ چنبڙائي ڇڏي ۽ ان مان پڙهي ٻڌائي. زباني ڪجهه نه چوي ۽ پنهنجي پاران هرگز ڪنهن آيت ڪريمه جو تفسير يا حديث پاڪ جي شرح وغيره بيان نه ڪري چو ته تفسير بالرّاءِ[1] **حرام آهي ۽ پنهنجي اٽڪل اندازي جي مطابق آيت مان دليل پڪڙڻ ۽ حديث پاڪ جي شرح ڪرڻ جيتوڻيڪ صحيح هجي تڏهن به شرعاً ان جي اجازت ناهي. فرمانِ مصطفيٰ** صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن بنا علم جي قرآن جو تفسير ڪيو اُهو پنهنجو ٺڪاڻو دوزخ ٻڌائي.

(ترمذي ج 4، ص 439، حديث 2959)

غير عالم جي بيان جي باري ۾ رهنمائي ڪندي منهنجا آقا اعليٰ حضرت مولانا شاه احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "جاهل اُردو پڙهندڙ جيڪڏهن پنهنجي طرف کان ڪجهه نه چوي بلڪ عالم جي تصنيف پڙهي ٻڌائي ته ان ۾ حرج ناهي." (فتاويٰ رضويه ج 23 ص 409)

مبلغن جي لاءِ اهم هدايت

سوال: دعوتِ اسلامي جا ڪجهه مبلغ ۽ مبلغات زباني به بيان ڪندا

---

[1] تفسير بالرّاءِ ڪرڻ وارو اُهو آهي جنهن قرآن جو تفسير عقل ۽ قياس (اندازي) سان ڪيو، جنهن جي نقلي (يعني شرعي) دليل ۽ سَند نه هجي.

آهن انهن جي لاءِ توهان جي طرفان كهڙيون هدايتون آهن؟

جواب: جيكڏهن اُهي عالم يا عالمائون آهن پوءِ ته حرج ناهي. نه ته غير عالم مبلغن و مبلغات جي لاءِ هدايتون پيش كري ڇڏيون آهن ته اهي صرف عالمن جي تحريرن مان پڙهي ئي بيان كن. جيكڏهن كنهن جاهل كي سنتن پريي اجتماع ۾ زباني بيان كندي ڏسو ته دعوتِ اسلامي جا ذميدار ان كي روكي ڇڏين. غير عالم مبلغ و مبلغائن ۽ تمام غير عالم بيان كندڙن كي گهرجي ته اهي زباني مذهبي بيان يا خطاب نه كن. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "جاهل اردو پڙهڻ وارو جيكڏهن پنهنجي طرفان كجهه نه چوي بلك عالم جي تصنيف پڙهي ٻڌائي ته ان ۾ حرج ناهي." وڌيك فرمائن ٿا: "جاهل خود بيان كرڻ ويهي ته ان كي وعظ كرڻ حرام آهي ۽ اُن جو وعظ ٻُڌڻ حرام آهي ۽ مسلمانن كي حق آهي، بلك مسلمانن تي لازم آهي ته اُن كي منبر تان لاهي ڇڏين جو ان ۾ نَهْيٌ مُنكَر (يعني برائي كان منع كرڻ) آهي ۽ برائي كان منع كرڻ واجب آهي."

والله تعالٰي اعلم.

اسلامي پينرون نعتون پڙهن يا نه؟

سوال: اسلامي پينرن ۾ اسلامي پينرون نعتون پڙهي سگهن ٿيون يا نه؟

جواب: اسلامي پينرون، اسلامي پينرن ۾ بغير مائيك جي اهڙي طرح نعت شريف پڙهن جو انهن جو آواز كنهن غير مرد تائين نه

پهچي. مائيڪ جو ان لاءِ منع ڪيو جو ان تي پڙهڻ يا بيان ڪرڻ سان غير مرد کان آواز کي بچائڻ ناممڪن جي قريب آهي. ڪير ڪيترو به ڪٽي چو نه سمجهي ته آواز شامياني يا گهر کان ٻاهر نڪو وڃي پر تجربو اهو ئي آهي ته لائوڈ اسپيڪر جي ذريعي عورت جو آواز عموماً غير مردن تائين پهچي ويندو آهي. بلڪ وڌين محفلن ۾ مائيڪ جو نظام به ته اڪثر مرد ئي هلائيندا آهن! سگِ مدينه عُفِيَ عَنه کي هڪ پيري ڪنهن ٻڌايو ته فلاڻي جڳهه محفل ۾ هڪ صاحب لائوڈ اسپيڪر تي بيان فرمائي رهي هئي، ڪجهه مردن جي ڪَنن ۾ جڏهن ان جو زنانو آواز پهتو ته انهن مان هڪ بي حيا چيو: واهه! ڪيڏو نه پيارو آواز آهي!! جڏهن آواز ايڏو پُرڪشش آهي ته پاڻ ڪهڙي هوندي !!! وَلَاحَوْلَ وَلَاقُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه۔

اسلامي پينرون اسپيڪر استعمال نه ڪن

ياد رهي! دعوتِ اسلامي جي طرفان ٿيڻ واري سنتن ڀريي اجتماعن ۽ اجتماعِ ذڪر و نعت ۾ **اسلامي پينرن جي لاءِ لائوڈ اسپيڪر جي استعمال تي پابندي آهي.** تنهنڪري اسلامي پينرون ذهن بڻائين ته ڪجهه به ٿئي نه لائوڈ اسپيڪر تي بيان ڪرڻو آهي ۽ نه ئي ان تي نعت شريف پڙهڻي آهي. **ياد رکو! غير مردن تائين آواز پهچندو هجي، ان جي باوجود بيباڪي سان بيان ڪرڻ ۽ نعتون ٻڌائڻ واري گنهگار ۽ ثواب جي بدران عذابِ نار جي حقدار آهي.** منهنجي **آقا اعلٰي حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي بارگاهه ۾ عرض ڪيو ويو: ڪجهه عورتون گڏجي گهر ۾ ميلاد شريف پڙهن ٿيون ۽ آواز ٻاهر تائين

ٻڌڻ ۾ ايندو آهي، ائين ئي محرم جي مهيني ۾ ڪتابِ شهادت وغيره به هڪ ئي آواز ۾ گڏجي (يعني ڪورس ۾) پڙهن ٿيون اهو جائز آهي يا نه؟ منهنجي **آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه جواب ۾ ارشاد فرمايو: ناجائز آهي جو عورت جو آواز به عورت (يعني لڪائڻ جي شيء) آهي ۽ عورت جو سُريلي آواز ۾ ڪجهه پڙهڻ جو اِجنبي ٻُڌي فتني جو سبب آهي. (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 240)

عورت جي راڳ جوآواز

منهنجا **آقا اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه هڪ ٻئي سوال جي جواب ۾ ارشاد فرمائن ٿا: **عورت جو** (نعتون وغيره) **سُريلي آواز سان وڏي سَر ائين پڙهڻ جو نامحرمن تائين ان جي نغمي (يعني راڳ ۽ ترنم) جو آواز وجي حرام آهي.** "**نوازلِ فقيه ابو الليث سمر قندي** رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه" ۾ آهي: عورت جو سريلي آواز سان ڪجهه پڙهڻ "عورت" يعني لڪائڻ جي شيء آهي. "ڪافي امام ابو البرڪات نسفي" ۾ آهي: عورت بلند آواز سان تلبيه (يعني لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ) نه پڙهي، چوته ان جو آواز قابلِ ستر (لڪائڻ جي قابل) آهي. علامه شامي قُدِّسَ سِرُّهُ السَّامي فرمائن ٿا: عورتن کي پنهنجو آواز بلند ڪرڻ انهن کي چڪڻ ۽ ڏڳهو (يعني هيٺ مٿي) ڪرڻ، انهن ۾ نرم لهجو اختيار ڪرڻ ۽ انهن ۾ تقطيع ڪرڻ (يعني وقفو وقفو ڪري تحليلي عُروض يعني نظم جي قاعدن جي مطابق) شعرن وانگر آواز ڪيڻ، اسان انهن سيني ڪمن جي عورتن کي اجازت نٿا ڏيون چوته انهن سيني ڳالهين ۾ مردن جو انهن ڏانهن مائل ٿيڻ ڏنو ويندو ۽ انهن مردن ۾ شهوت

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري وينو اهو جنّت جو رستو ڀُلجي ويو. (طبراني)

جي جذبن جي حرڪت پيدا ٿيندي انهيءَ ڪري عورت کي اها اجازت ناهي تہ اها اذان ڏئي. والله تعالىٰ اعلم.

(ردالمحتار ج 2 ص 97، فتاويٰ رضويہ ج 22 ص 242)

منهنجو آواز ڏکندوهو

اسلامي ڀينرو! منهنجي مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي غلامي تبليغ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ، دعوتِ اسلامي جو عجيب امتياز آهي، ان سان جيڪي وابستہ آهن اُنهن تي بہ ربِّ ڪائنات عَزَّوَجَلَّ جا اهڙا اهڙا انعام ٿيندا آهن جو عقل حيران رهجي ويندو آهي. بابُ المدينہ (ڪراچي) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو بيان ڪجهہ هن طرح آهي تہ دعوتِ اسلامي جي مهڪي مهڪي مدني ماحول سان وابستہ ٿيڻ کان پهرين آئون مختلف گناهن ۾ مبتلا ٿي پنهنجي انمول زندگي جا قيمتي لمحا ضايع ڪري رهي هيس. تقريباً 12 سال پهرين هارت اٽيڪ ٿيو (يعني دل جو دورو پيو) ۽ آئون بيهوش ٿي ويس. جڏهن هوش آيو تہ آواز بند ٿي چڪو هو، هاڻي آئون صرف اشارن سان ڳالهہ ڪري سگهندي هيس. ڈاڪٽري علاج سان ڪجهہ فرق تہ ٿي ويو پر اجا بہ ڳالهائيندي وقت آواز ڏکندو هو، دونهي واري جڳهہ تي ڪنگهہ شروع ٿي ويندي، ساهہ مُنجهڻ لڳندو ۽ آواز بند ٿي ويندو هو، انهي ئي حالت ۾ تقريباً هڪ مهينو گذري ويو. هڪ ڏينهن آئون پنهنجي بيماري کان غمگين ٿي تمام گهڻو رُنيَس، انهيءَ دؤران مون کي ننڊ اچي وئي. اَلْحَمْدُلله عَزَّوَجَلَّ خواب ۾ هڪ بزرگ جي زيارت ٿي، انهن ڪجهہ هن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

طرح فرمايو: "فڪر نه ڪر، اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ تمام جلدي نيڪ ٿي ويندئين ۽ جڏهن نيڪ ٿي وڃين ته فيضانِ مدينہ ضرور اچجان." ان مبارڪ خواب کي ڏسڻ کان پوءِ ڏينهون ڏينهن صحت بهتر ٿيڻ لڳي. جيئن ئي ٻاهر نڪرڻ جي قابل ٿيس، هڪ اسلامي ڀيڻ سان گڏ دعوتِ اسلامي جي عالمي مدني مرڪز فيضانِ مدينہ ۾ اسلامي ڀينرن جي سنتن ڀريي اجتماع ۾ حاضر ٿي ويس. اُن اجتماع منهنجي زندگي سنواري ڇڏي، مون دل ئي دل ۾ پڪي نيت ڪئي ته هاڻي منهنجي زندگي دعوتِ اسلامي جي لاءِ وقف آهي. مون پنهنجو پاڻ کي دعوتِ اسلامي جي مدني ڪمن جي حوالي ڪري ڇڏيو. اَلْحَمْدُلِلّٰهعَزَّوَجَلَّ اِهي مدني ماحول جون برڪتون آهن جو هڪ وقت اُهو هو جڏهن ڳالهائيندي منهنجو آواز ڏڪندو هو ۽ هڪ وقت هِي آهي جو آئون علاقائي سطح تي ٿيڻ واري اسلامي ڀينرن جي اجتماعِ ذڪر و نعت ۾ پنهنجي آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جون نعتون پڙهندي آهيان، هاڻي نہ آواز ڏڪي ٿو نہ گلو ويهي ٿو ۽ نہ ئي ڪنگهه ٿئي ٿي.

رحمت نہ کس طرح ہو گنہگار کی طرف — رحمٰن خود ہے میرے طرفدار کی طرف
دیکھی جو بے کسی تو انہیں رحم آگیا — گھبرا کے ہو گئے وہ گنہگار کی طرف
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! — صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

اسلامي ڀينرو! اللهعَزَّوَجَلَّ جي رحمت بهانا ڳولهيندي آهي. ڪڏهن ڪڏهن ائين ب ترڪيب بڻجي ويندي آهي يعني "جيڪو روئيندو آهي اُن جو ڪم ٿيندو آهي" اسلامي ڀيڻ جڏهن دل ننديي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

ڪري رُني، رحمت کي جوش آيو ۽ ڪم ٿي ويو!

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ويراندي مان هڪ ٻئي کي سڏ ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ويراندي مان اسلامي ڀيڻ جو پاڙيسري عورتن سان بلند آواز ۾ ڳالهائڻ ڪيئن آهي؟ اهڙي طرح عمارت ۾ هيٺ مٿي رهڻ واريون هڪ ٻئي کي سڏ ڪن، پاڻ ۾ زور زور سان گفتگو ڪن ڇا اهو مناسب آهي؟

جواب: اهو انتهائي غير مناسب آهي ڇو ته ان طرح گفتگو ڪرڻ سان غير مرد تائين آواز پهچڻ جو وڏو امڪان آهي، جيڪڏهن پرپاسي جي اسلامي ڀينرن سان ڪو ضروري ڪم آهي ته ان جي لاءِ هڪ ٻئي جي گهر ٽيليفون يا انٽر ڪام جي ذريعي ڳالهه ٻولهه ڪري وٺي.

ٻارن کي دڙڪا ڏيڻ جوآواز

سوال: ڇگو اِهو ٻڌايو ته ٻارن کي دڙڪا ڏيڻ وقت اسلامي ڀيڻ جو آواز بلند ڪرڻ ڪيئن آهي؟

جواب: اسلامي ڀيڻ جو اهڙي طرح دڙڪا ڏيڻ جو آواز گهر کان ٻاهر نڪري انتهائي نا مناسب ۽ ڪِل جوڳو آهي. ٻارن جي ٿوري ڳالهه تي رڙيون ڪرڻ بيوقوفي ۾ آهي جو اهڙي طرح ٻار وڌيڪ "آزاد" ٿي ويندا آهن. تنهنڪري بار بار دڙڪا ڏيڻ بدران اڪثر ڪري پيار کان ڪم ورتو وڃي. سيني جي سامهون ٻارن کي ذليل ڪندي رهڻ سان آهستي آهستي انهن جي ننڍڙي دل "باغي" ٿي ويندي آهي. ٻار جي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

موجودگي ۾ ڪنهن معزز شخص سان اُنهيءَ ٻار جي باري ۾ هِن طرح جون شڪايتون ڪرڻ مثلاً "هِن کي سمجهايو، هي تنگ ڏاڍو ڪندو آهي ڏاڍو شرارتي آهي، ماءُ پيءُ جو چوڻ نٿو مڃي وغيره" عقلمندي ناهي ڇو ته ان سان ٻار جي اصلاح ٿيڻ ته رهيو پري بلڪ ذهن هي ٺهندو هوندو ته مون کي ماءُ پيءُ فلاڻي جي سامهون ذليل ڪري ڇڏيو! اڇڪلهه اولاد جي نافرمانين جون شڪايتون عام آهن ٿي سگهي ٿو ته ان جي سببن مان هڪ سبب ننڍپڻ ۾ ماءُ پيءُ جو ڳالهه ڳالهه تي خوامخواه رڙيون ڪرڻ ۽ ٻار کي ٻين جي سامهون هر هر ذليل ۽ خوار ڪرڻ به هجي.

ہے فَلاح و کامرانی نَرمی و آسانی میں
ہر بنا کام بِگڑ جاتا ہے نادانی میں
صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

عورت نعتن جي وڊيو ڪيسٽ ڏسي يا نہ؟

سوال: ڇا اسلامي ٻيٽ نعت خوانن جي وڊيو ڪيسٽ ڏسي سگهي ٿي؟

جواب: منهنجو مشورو آهي ته هرگز نه ڏسي. هڪ ته سڻي آواز سان پڙهڻ جو جادو، ٻيو نوجوان نعت خوان جي (استوڊيو ۾ ناهيل خوش لباسي، پفنگ ۽ لائٽنگ جي ذريعي "نقلي نور" وسائيندڙ زبردستي جي پُرڪشش) تصوير ۽ ٽيون اهو ته ان جي هٿ وغيره لهرائڻ جي ادائن سبب قوي امڪان آهي ته عورت جي دل ۾ جوش پيدا ٿئي ۽ ثواب جي بدران عذاب جو سامان ٿئي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

عورت نعتن جي ڪيسٽ ٻڌي يا نہ؟

سوال: ڇا اسلامي پيٽ نامحرم نعت خوان جي آواز ۾ نعتون ٻہ نہ ٿي ٻڌي سگهي؟

جواب: نعت شريف ٻڌڻ، ٻڌائڻ واقعي ثواب جو ڪم آهي، البت نامحرم نعت خوان جي آواز ۾ عورت نعت شريف نہ ٻُڌي جو اُن جي سُريلي آواز جي سبب هوءَ فتني ۾ مبتلا ٿي سگهي ٿي. صحيح بخاري شريف ۾ آهي تہ سرڪارِ مدينہ، سلطانِ باقرينہ، قرارِ قلب و سينہ، فيضِ گنجينہ، **صاحبِ معطر پسينہ** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جا هڪ حُدي خوان (يعني اُنن کي تيز هلائڻ جي لاءِ مست ڪرڻ وارا شعر پڙهڻ وارا) هئا، جن جو نالو **اَنْجَشَہ** (رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ) هو جيڪي انتهائي سريلي آواز وارا هئا. (هڪ سفر جي دؤران جنهن ۾ عورتون ٻہ ڳڏ هيون ۽ سيّدنا اَنجَشَہ شعر پڙهي رهيا هئا تہ) سرڪارِ مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن** کين ارشاد فرمايو: **"اي اَنْجَشہ! آهستي، نازڪ شيشيون نہ ٽوڙي ڇڏجان."** (صحيح بخاري ج 4 ص 158 حديث 6211) **مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت،** حضرت مفتي **احمد يار خان** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان هن حديثِ پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: "يعني مون سان گڏ سفر ۾ عورتون ٻہ آهن جن جا دل ڪچي شيشي وانگر ڪمزور آهن، سريلو آواز انهن تي تمام جلدي اثر ڪندو آهي ۽ اهي ماڻهن جي ڪَائڻ سان گناهہ ڏانهن مائل ٿي سگهن ٿيون، ان لاءِ پنهنجو ڪَائڻ بند ڪري ڇڏيو." (مراۃ ج 6 ص 443)

اسلامي پينرون نعت خوانن جون ڪيسٽون نہ ٻُڌن

معلوم ٿيو، عورتن جون دليون نازڪ شيشين جيان آهن،

انهن کي سريلي آواز واري غير مرد کان سُر سان گڏ شعر نہ ٻڌڻ گهرجن، ترنم ۾ هڪ طرح جو جادو هوندو آهي، مرد ۽ عورت هڪ ٻئي جو ترنم ٻڌي جلدي فتني ۾ پئجي سگهن ٿا. ان لاءِ سگِ مدينہ عُفِيَ عَنه مردن جي آواز ۾ نعتون ٻڌڻ جو اسلامي پينرن کي مشوري طور منع ڪيو آهي، تنهن ڪري اسلامي پينرن کي گهرجي تہ اُهي مرد نعت خوانن کان نعتون بلڪ انهن جون آڊيو ڪيسٽون بہ نہ ٻڌن ۽ مرد نعت خوان جي نعت پڙهڻ جي طِرز کي بہ نہ اپنائن ڇو تہ اهڙيءَ طرح دل ۾ ان نعت خوان جي طرف لاڙو پيدا ٿي سگهي ٿو، شيطان کي فتني ۾ مبتلا ڪندي دير ناهي لڳندي. مرد ۽ عورت (يعني غير محارم) کي هر اُن ڪم کان بچڻ گهرجي جنهن سان هڪ ٻئي جو تصور قائم ٿئي ۽ شيطان ورغلائي.

ڇا اسلامي پينرون مرحوم نعت خوان جون نعتون ٻڌي سگهن ٿيون؟

سوال: اسلامي پينرون فوت ٿي ويل نعت خوانن جون ڪيسٽون ٻڌي سگهن ٿيون يا نہ؟

جواب: فوت ٿي ويل نعت خوانن جون ڪيسٽون ٻڌڻ يا انهن جون طرزون اپنائڻ ۾ ڪو حرج ناهي جو بظاهر هاڻي "فتني" جو انديشو ناهي، مثلاً دعوت اسلامي جي مرڪزي مجلسِ شوريٰ جي مرحوم نگران خوش الحان نعت خوان بلبل روضہ رسول حاجي محمّد مشتاق عطاري عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الباري جي نعتن جون ڪيسٽون ٻڌڻ ۽ انهن جون طرزون اپنائڻ ۾ حرج ناهي. ها مرحوم نعت خوان جي آواز ٻڌڻ تي

به جيڪڏهن ڪنهن اسلامي ڀيڻ جي دل ۾ شيطان گندا وسوسا وجهندو هجي ته اها نه ٻڌي.

مون کي مدني چينل مدني برقعو پارائي ڇڏيو!

اسلامي ڀينرو! دعوتِ اسلامي جي مدني چينل جي به ڇا ڳالهه آهي! ان جي ذريعي مسلمانن جي اصلاح ٿي رهي آهي، باب المدينه (ڪراچي) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو ڪجهه هِن طرح بيان آهي ته شروع شروع ۾ آئون پردو نه ڪندي هيس. پوءِ دعوتِ اسلامي اسان کي "مدني چينل" جو عظيم تحفو عطا ڪيو جنهن کي ڏسڻ جي برڪت سان آئون ۽ منهنجي ٻارن جا والد نماز جا پابند ٿي ويا سين. هڪ ڏينهن مدني چينل تي "پردي جي اهميت" جي موضوع تي سنتن پريو بيان جاري هو. منهنجي ٻارن جي والد جڏهن اهو بيان ٻڌو ته ايترا متاثر ٿيا جو مون کي مدني برقعو پائڻ جي ترغيب ڏياري ۽ ٻنا ضرورت بازار وغيره وڃڻ کان به منع ڪري ڇڏيو. اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جي مدني چينل جي برڪت سان مون کي بي پردگي کان توبهه نصيب ٿي ۽ هاڻي آئون ڪو نظرن کي وٽندڙ غير مردن کي متوجهه ڪرڻ وارو يا مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ مٿو اگهاڙو رکڻ وارو رسمي برقعو نه بلڪ شرعي پردي جي مطابق صرف ۽ صرف مدني برقعو پائيندي آهيان.

مدنی چینل سنّتوں کی لائے گا گھر گھر بہار
مدنی چینل دیکھنے والے بنیں پرہیز گار

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

اسلامي پينرن جي مدني چينل ڏسڻ جو شرعي مسئلو

اسلامي پينرو! مدني چينل جي بهارن جي چا ڳالهه ڪجي! اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مدني چينل ڏسي ڪيئي ڪافرن کي تہ ايمان جي دولت نصيب ٿي ويئي! ۽ خبر ناهي ڪيترائي بي نمازي نمازي بڻجي ويا، ڪيترن ئي ماڻهن گناهن کان توبهه ڪري سنتن پري زندگي جو آغاز ڪري ڇڏيو. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مدني چينل سؤ سيڪڙو اسلامي چينل آهي، نہ ان ۾ موسيقي آهي نہ ئي عورت جي نمائش. مدني چينل ۾ چا آهي؟ ان ۾ فيضانِ قرآن، فيضانِ حديث، فيضانِ انبياء، فيضانِ صحابہ ۽ فيضانِ اولياء آهي. ان ۾ تلاوتون، نعتون، منقبتون آهن، دعا ۽ مناجات ۾ ٻاڌائڻ ۽ عاجزي سان روئڻ جا دل ڏکائڻ وارا ۽ عشقِ رسول ۾ روئڻ، روئاڙڻ، ۽ تڙپائڻ وارا رِقّت پريا منظر آهن. دارالافتاء اهلسنت، روحاني طبي علاج، سنتن پريا مدني گل آخرت بهتر بڻائڻ واريون خوب مدني بهارون آهن. مطلب تہ مدني چينل هڪ اهڙو چينل آهي جنهن جي ذريعي انسان گهر وينِي تمام گهڻو ديني علم سِکي سگهي ٿو! ها اسلامي پينرن کي مدني چينل ڏسڻ کان پهرين 112 دفعا غور ڪرڻ گهرجي چاڪاڻ تہ مدني چينل ۾ اڪثر نوجوانن ئي جا نظارا هوندا آهن ۽ عورت نازڪ شيشي آهي ۽ اُن کي معمولي چوٽ ئي ڪافي آهي. ڪِٽي مَعَاذَاللّٰه اها بدنگاهي جي گناه ۾ نہ وجي پوي. صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ القوي

مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل بهارِ شريعت حصو 16 صفحو 86 تي فرمائن ٿا: عورت جو غير مرد ڏانهن نظر ڪرڻ جو اُهو ئي حڪم آهي جيڪو مرد جو مرد ڏانهن نظر ڪرڻ جو آهي ۽ اِهو اُن وقت آهي جو عورت کي يقيني طور معلوم هجي ته ان ڏانهن نظر ڪرڻ سان شهوت پيدا نه ٿيندي ۽ جيڪڏهن ان جو شبهو به هجي ته هرگز نظر نه ڪري. (عالمگيري ج 5 ص 327)

آقا کی حیا سے جھکی رہتی تھیں نگاہیں
آنکھوں پہ مری بہن لگا قفلِ مدینہ

عورت عامل وٽ وڃي يا نه؟

سوال: اسلامي پيٽ عاملن وٽ تعويذ ڏاڪي جي لاءِ وڃي يا نه؟

جواب: جيڪڏهن گهر ويني علاج ممڪن ناهي ته ڪنهن محرم جي ذريعي ترڪيب بٽائي وٺي. جيڪڏهن ڪو اهڙو مرد به ناهي ته هاڻي شرعي پردي جي پابندي سان گڏ ڪنهن عامله (عورت) وٽ تعويذ وٺڻ وڃي، جيڪڏهن عامله به ميسر ناهي يا ان کان شفا نه ٿئي ته ڪنهن پوڙهي ۽ نيڪ عامل وٽ وڃي. اهو به نه ٿي سگهي ته ڪنهن به مسلمان عامل وٽ وڃي، پر جڏهن به شرعي اجازت سان باهر نڪري ته بيان ڪيل شرعي پردو ۽ ان جي شرطن جو لحاظ رکڻ ضروري آهي. عامل سان لچڪدار نرم گفتگو، بي تڪلّفي يا اڪيلائي هرگز نه ٿئي. جيڪو عامل عورتن سان بي تڪلّف ٿيندو، ڳالهه ڳالهه تي ٽهڪ ڏيندو، خوب ڍاڙون هڻندو ۽ پنهنجا ڪارناما ٻڌائيندو هجي، اهڙن وٽ وڃڻ سخت ڳٽتي جوڳو آهي ۽ عامل کي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درود پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

جيڪڏهن عورت تي خصوصي توجهه ڏيندي، فون وغيره تي پاڻ ئي رابطو ڪندي ۽ اهڙي طرح جو پيغام ڏيندي ڏسو ته اڪيلي اڇ ته جيئن چگي طرح علاج ڪري سگهجي، ته اهڙن عاملن جي پاڇي کان ٻه پري ڀجو نه ته شايد سڄي عمر پڇتائڻو پوي.

عورت جو ميڪ اپ ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: عورت جو هار سينگار ڪرڻ، سوڙهو يا سنهو لباس پائڻ ڪيئن آهي؟

جواب: گهر جي چوڏيواري ۾ صرف پنهنجي مڙس جي خاطر جائز طريقي سان ميڪ اپ ڪري سگهي ٿي، شرعي اجازت سان مثلاً محارم رشتيدارن وٽ وڃڻ جي موقعي تي، گهر کان ٻاهر نڪرڻ لاءِ لالي پاؤڈر ۽ خوشبو وغيره لڳائڻ ۽ فيشن وارا ڪپڑا پائي مَعَاذَاللّٰه غير مردن جي لاءِ پرڪشش بڻجڻ جيئن اڄڪلهه عام رواج آهي، اهو سخت ناجائز ۽ گناهه آهي، سنهو رئو جنهن سان وارن جو رنگ ظاهر ٿئي يا سنهي ڪپڑي جا جوراب جن سان پيرن جون ڪڑيون نظر اچن يا اهڙو سوڙهو لباس پائي جنهن ۾ جسم جي ڪنهن عضوي مثلاً سيني وغيره جو اُڀار ظاهر ٿئي، غير محرمن جي سامهون اڇڻ وڃڻ حرام ۽ جهنّم ۾ وڌي وڃڻ وارو ڪم آهي.

لباس جي باوجود اگهاڙي

حضرت سيّدنا ابوهريره رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ **کان** روايت آهي ته **الله** جي محبوب، داناءِ غيوب، مُنَزَّهٌ عَنِ **الْعُيُوب** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جن هڪ** حديث پاڪ ۾ هي ٻه فرمايو: "دوزخين ۾ ٻه جماعتون اهڙيون

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

هوندیون جن کي مون (پنهنجي هن عهد مبارڪ ۾) نه ڏٺو (يعني آئنده پيدا ٿيڻ واريون آهن) انهن مان هڪ جماعت انهن عورتن جي آهي جيڪي پائي ڪري اگهاڙيون هوندیون، ٻين کي (پنهنجي حرڪتن جي ذريعي) ورغلائڻ واريون ۽ پاڻ ۾ گمراهه ٿيل آهن، أنهن جا مٿا بختي اُٺن جي هڪ طرف جهڪيل ٿوهن (پُٺي جي بلندي) وانگر هوندا، اهي جنت ۾ داخل نه ٿيندیون ۽ نه ان جي خوشبو ماڻيندیون ۽ ان جي خوشبو ايتري ايتري فاصلي کان ايندي آهي.

(صحيح مسلم ص 1177 حديث 2128 ملخصًا)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْحَنَّان متي ذڪر ڪيل حديثِ پاڪ جي انهن لفظن "جيڪي پائي ڪري اگهاڙيون هوندیون" جي تحت فرمائن ٿا: يعني جسم جو ڪجهه حصو ڪپڙن سان ڍڪيندیون ۽ ڪجهه حصو اگهاڙو رکندیون يا ايترو سنهڙو ڪپڙو پائيندیون جنهن سان جسم صاف نظر ايندو، اهي ٻئي عيب اڄ ڏٺا پيا وجن ۽ اللہ عَزَّوَجَلَّ جي نعمتن سان ڍڪيل هوندیون شڪر کان اگهاڙيون يعني خالي هوندیون يا زيورن سان سجيل تقويٰ کان اگهاڙيون هوندیون ۽ "ٿوهن وانگر هوندا" جي تحت فرمائن ٿا: هِن جملي مبارڪ جا ڪيئي تفسير آهن، بهتر تفسير هي آهي ته اُهي عورتون رستي تي هلندي شرم سان مٿو هيٺ نه ڪنديون بلڪ بي حيائي سان ڳچي بلند ڪري مٿو ڪٽي هر طرف ڏسنديون، ماڻهن کي غور سان ڏسنديون هلنديون جيئن اُٺ جي سڃي جسم ۾ پُٺي بلند هوندي آهي ائين ئي انهن جا مٿا بلند رهندا. (مراة ج 5 ص255، 256)

ڏيکاءُ جي لاءِ زيور پائڻ

سوال: عورت جو ڏيکاءُ جي لاءِ زيور پائڻ ڪيئن آهي؟

جواب: عورت جو فخر ۽ غرور طور ڏيکاءُ ڪرڻ جي لاءِ زيور پائڻ عذاب جو باعث آهي. حضورِ اڪرم، نورِ مُجَسَّم، شاهِ بني آدم، رسولِ محتشم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عبرت نشان آهي: توهان مان جيڪا عورت سون جا زيور پائي ۽ انهن کي ظاهر ڪري ان کي ان جي سبب عذاب ڏنو ويندو. (سنن ابي دائود ج 4 ص 126 حديث 4237)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان هِن حديث پاڪ جي لفظن "ظاهر ڪري" جي تحت فرمائن ٿا: غير مردن تي ظاهر ڪري جو پنهنجو حسن ۽ زيور ٻين کي ڏيکاري، يا فخر ۽ غرور جي لاءِ ڏيکاءُ ڪري يا غريب عورتن کي فخريہ ڏيکاري انهن کي ڏک پهچائي آخري ٻہ معنائون وڌيڪ مناسب آهن. چاکاڻ تہ غير مردن کي چاندي جو زيور ڏيکارڻ ٻہ حرام آهي. عورتون سون جو زيور پنهنجي سهيلين کي فخر سان ڏيکارينديون آهن، انهن کي حقير ۽ ذليل ڪرڻ جي لاءِ هِتي اهو مراد آهي ۽ "عذاب ڏنو ويندو" جي تحت فرمائن ٿا: ان فخر ۽ ظاهر ڪرڻ سبب عذاب ماڻيندي نہ کي صرف زيور پائڻ تي. (مراٰة ج 6 ص 138)

عورت خوشبو هڻي يا نہ؟

سوال: ڇا اسلامي پيڻ خوشبو هڻي سگهي ٿي؟

جواب: هڻي سگهي ٿي پر غير محرمن تائين خوشبو نہ پهچڻ گهرجي. حضرت سيّدنا ابوهريره رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ جن فرمايو تہ مديني جي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

تاجور، رسولِ انور، محبوبِ ربِّ اڪبر صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو ارشاد روح پرور آهي: "مردانہ خوشبو اها آهي جو ان جي خوشبو ته ظاهر ٿئي پر رنگ ظاهر نہ ٿئي ۽ زنانہ خوشبو اها آهي جو ان جو رنگ ته ظاهر ٿئي پر خوشبو ظاهر نہ ٿئي." (شمائل محمديہ ص 131 حديث 210)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان هِن حديثِ پاڪ جي لفظن "زنانہ خوشبو اها آهي جو ان جو رنگ ته ظاهر ٿئي پر خوشبو ظاهر نہ ٿئي" جي تحت فرمائن ٿا: خيال رهي ته عورت خوشبو واري شيء استعمال ڪري باهر نہ وڃي، باقي پنهنجي مڙس وٽ خوشبو هڻي سگهي ٿي اتي ڪا پابندي ناهي.
(مراۃ ج 6 ص 160)

عورت خوشبو هڻي باهر نہ نڪري

سوال: جيڪڏهن ڪا اسلامي ڀيڻ خوشبو هڻي گهران نڪري ته ان جي لاءِ ڇا حڪم آهي؟

جواب: اسلامي ڀيڻ پنهنجي گهر جي چؤديواري ۾ جتي صرف مڙس يا محرم هجن اتي هر طرح جي خوشبو استعمال ڪري سگهي ٿي ها اهو احتياط لازمي آهي ته ڏيرن ۾ ٻين غير محرمن تائين خوشبو نہ پهچي. باهر نڪرڻ مهل جيڪا عورت اهڙي خوشبو لڳائيندي آهي جو غير مردن جي توجهہ جو سبب بڻجي، ان کي ته ڊڄڻ گهرجي جو حضرت سيّدنا ابوموسيٰ اشعري رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي: "جڏهن ڪا عورت خوشبو لڳائي ماڻهن ۾ نڪرندي آهي ته جيئن ان جي خوشبو محسوس ڪئي وجي ته اها عورت زانيہ آهي."
(سنن نسائي ج 8 ص 153)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: ان شخص جو نڪ متيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نه پڙهي. (حاڪم)

خوشبو هٽڻ واري عورت جي حڪايت

اميرالمؤمنين حضرت سيّدنا عمر فاروق **اعظم** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي مبارڪ دؤر ۾ هڪ عورت گذري رهي هئي، جنهن جي خوشبو پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ڪي محسوس ٿي ته پاڻ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جن ان کي سزا ڏيڻ جي لاءِ ڪوڙو ڪنيو ۽ فرمايائون: "تون اهڙي خوشبو لڳائي نڪرين ٿي جنهن جي مهڪ مردن ڪي محسوس ٿئي ٿي (جيڪڏهن ضرورت لاءِ نڪرڻو ٻه پوي ته) خوشبو هٽي نه نڪرندي ڪر."

(مصنف عبدالرزاق ج 4 ص 284 حديث 8137)

پُرڪَشش برقعو

سوال: اسلامي ٻيٽ جديد ڊيزائن وارو موتي پوئيل پُرڪشش برقعو پائي ڪري ٻاهر نڪري يا نه نڪري؟

جواب: ان ۾ سراسر فتنو آهي جو دل جو روڳي خوبصورت برقعي ڪي تاڙيندو، ياد رکو! عورت جو برقعو جيترو پُرڪشش ۽ ڊيزائن وارو هوندو، اوترو فتني جو امڪان ٻه وڌيڪ هوندو. مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنَّان فرمائن ٿا: عورت ڪي لازم آهي ته اعليٰ درجي جا ڪپڙا پائي ۽ بهترين برقعو پائي ٻاهر نه وڃي جو پرڪشش برقعو پردو نه بلڪ سينگار آهي.

(مراٰة ج 5 ص 15)

سوال: عورت، سفيد يا خوبصورت فلاور چادر جي ذريعي جيڪڏهن مڪمّل جسم ڍڪي ڪري نڪري ته؟

جواب: چادر ۾ ڪنهن طرح جي ڪشش نه هئڻ گهرجي. جيئن ته

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُلجي ويو. (طبراني)

حُجَّةُ الاسلام حضرت سيّدنا امام محمد بن **محمد غزالي** عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الوالي جي فرمانِ عالي جو خلاصو آهي ته عام عورتون جيڪا پرڪشش چادر ۽ نقاب پائيندیون آهن اهو ناڪافي آهي بلڪ جڏهن اهي سفيد چادر اوڍيندیون يا خوبصورت نقاب پائيندیون آهن ته ان سان شهوت کي وڌيڪ حرڪت ٿيندي آهي ته شايد چهرو کولڻ تي هوءَ ايجا وڌيڪ حسين نظر اچي! سفيد چادر ۽ خوبصورت نقاب ۽ برقعو پائي ٻاهر وڃڻ عورت جي لاءِ حرام آهي. جيڪا عورت ائين ڪندي گنهگار ٿيندي ۽ ان جو پيءُ، ياءُ، مڙس جيڪو ان کي ان جي اجازت ڏيندو اهو به ان سان گڏ گناهه ۾ شريڪ ٿيندو.

(ڪيمياءِ سعادت ج 2 ص 560)

مدني بُرقعو

سوال: ته پوءِ برقعو ڪهڙو هجي؟

جواب: ٽلهي ڪپڑي جو ويڪرو ۽ گهاٽي رنگ جو خيمي جهڙو سادو برقعو هجي. "جنهن کي پائڻ واري جي باري ۾ اندازو لڳائڻ ڏکيو ٿي وڃي ته هيءَ جوان آهي يا پوڙهي."

اسلامي ڀينرن کي تنبيهه

مون (سگِ مدينه عُفِيَ عَنْه) کي مادرن گهراٽن جي معاملن، مغربي تهذيب جي عاشق رشتيدارن جي خيالن ۽ اڇڪلهه جي ناسازگار حالتن جو مڪمّل احساس آهي پر مون اسلامي احڪام عرض ڪيا آهن ته جيئن شرعي پردي جو صحيح اسلامي نظريو سامهون اچي وڃي بيشڪ هر مسلمان اهو ڄاڻي ٿو ته اسان کي شريعت جي پٺيان

هلڻو آهي، شريعت اسان جي پنيان نه هلندي، اسلامي پينرن کي مدني التجا آهي ته کنهن کي به ويڪرو اڌنگي رنگ جو بلڪل بي ڪشش خيمي جهڙو حقيقي مدني برقعو پائڻ تي مجبور نه ڪن جو ڪيترن ئي گهرن ۾ سختيون تمام گهڻيون آهن، شريعت ۽ سنّت جي احڪامن تي عمل ڪرڻ وارن ۽ وارين سان اڇڪلهه معاشري ۾ اڪثر بيحد اڻ وڻندڙ سلوڪ ڪيو ويندو آهي، جنهن جي ڪري اڪثر اسلامي پينرون همت هاري ويهنديون آهن. اوهان جي تنقيد سان ٿي سگهي ٿو ڪا اسلامي پيٽ موجوده معاشري جي هٿان مجبور ٿي مدني ماحول ئي کان محروم ٿي وڃي. بيشڪ ڪيتري ئي پراڻي اسلامي پيٽ هجي ۽ اها کهڙو ئي خوبصورت برقعو پائي يا ميڪ اپ ڪري ان تي طنز ڪري ان جي دل آزاري نه ڪريو جو بنا شرعي مصلحت جي مسلمان جي دل ڏکائڻ حرام ۽ جهنم ۾ ونڊ وجڻ وارو ڪم آهي.

پاڙي ۾ برقعو کولي ڇڏڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڪجهه اسلامي پينرون پنهنجي بلڊنگ يا گهٽيءَ وغيره ۾ پهچندي ئي گهر ۾ داخل ٿيڻ کان پهريان برقعو لاهي ڇڏيندڙيون آهن، ڇا اهو مناسب آهي؟

جواب: جيستائين گهر جي اندر داخل نه ٿي وجو، ان وقت تائين برقعو ته برقعو چهري تان نقاب به نه هٽايو جو گهٽي ۽ بلڊنگ جي ڏاڪڻ وغيره تي به نامحرم ماڻهو ٿي سگهن ٿا ۽ انهن کان پردو ڪرڻ ضروري آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعالىٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

مدني برقعي ۾ گرمي لڳندي هجي تہ ---------؟

سوال: گرمين جي موسم ۾ مدني برقعو پائي يا ٽلهي چادر سان جسم ڍڪي ڪري ٻاهر نڪرڻ سان گرمي لڳندي هجي ۽ شيطان وسوسا وجهندو هجي تہ ڇا ڪري؟

جواب: شيطاني وسوسن جي طرف توجهه نہ ڏيڻ ۽ وسوسي جو ٽوڙ آهي. اهڙن موقعن تي موت، قبر و حشر ۽ جهنّم جي سخت گرمي کي ياد ڪريو، اِنشآءَالله عَزَّوَجَلَّ شرعي پردي جي سبب لڳندڙ گرمي آسان معلوم ٿيندي. ٿي سگهي تہ هن واقعي کي ياد ڪريو، تبوڪ جي جنگ ۾ موسم سخت گرم هو، انهي موقعي تي منافقن چيو: لَا تَنْفِرُوْا فِي الْحَرِّ ؕ **ترجموڪنزالايمان:** هن گرميءَ ۾ نہ نڪرو. ان تي **الله** عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمايو: قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا ؕ **"ترجموڪنزالايمان:** (اي محبوب!) تون فرماءِ جهنّم جي باهه سڀ کان سخت گرم آهي." (پ 10 التوبہ 81) خدا جو قسم! مدني برقعي جي گرمي بلڪ دنيا جي وڏي ۾ وڏي باهه ۽ جهنم جي باهه جي مقابلي ۾ ڪجهه ناهي.

آقا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَسَلَّم تپندڙ صحرا ۾

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان فرمائن ٿا: حضرت سيّدنا ابوخَيثَمہ رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جو جذبو تہ ڏسو! غزوہ تَبوڪ جي موقعي تي (پاڻ ڪنهن بي جڳهه کان جڏهن) سفر کان ٻيڦهريءَ جي وقت پنهنجي باغ ۾ تشريف فرما ٿيا، اتي ڏٺائون تہ تڏو پاڻي، گرم مانيون ۽ خوبصورت گهرواريون حاضر آهن. فرمايائون: انصاف جي خلاف آهي تہ سرڪارِ مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

تبوڪ جي تپندڙ صحرا ۾ هجن ۽ آئون باغ جي اندر گرم مانيون ۽ ٺڏو پاڻي استعمال ڪريان! (گهٽو پري جو سفر، ٽڪاوٽ ۽ سخت گرمي جي باوجود) پنهنجي گهر ۾ داخل ٿيڻ جي بغير ئي تلوار ڪٽي هلي پيا ۽ سرڪارِ نامدار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي قدمن ۾ حاضر ٿي ويا. اِهي ئي اُهي هستيون آهن، جن جي صدقي ۾ اسان جهڙا لکين گناهگار بخشيا ويندا. اِنْشَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ (نورالعرفان ص 318، روح البيان ج 3 ص 475)

الله عَزَّوَجَلَّ جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

وارن جي باري ۾ سوال جواب

سوال: اسلامي پيڻ جا جيڪي وار ڦٽي وغيره جي ذريعي جدا ٿين انهن جو ڇا ڪري؟

جواب: انهن وارن کي لڪائي ڇڏي يا دفن ڪري ڇڏي، جن جي گهرن ۾ نرم زمين يا باغيچو هوندو آهي، انهن جي لاءِ اهو ڪم تمام آسان آهي. صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: جنهن عضوي ڏانهن نظر ڪرڻ ناجائز آهي، جيڪڏهن اهو جسم کان جدا ٿي وڃي ته پوءِ به ان ڏانهن نظر ڪرڻ ناجائز ئي رهندو. (درمختار ج 9 ص 612) غسل خاني يا پاخاني ۾ ڏُن جي هيٺان جا وار لاهي ڪري ڪجهہ ماٺهو ڇڏي ڏيندا آهن، ائين ڪرڻ صحيح ناهي بلڪ انهن کي اهڙي جڳهہ تي پوري ڇڏيو جو ڪنهن جي نظر نہ پوي يا زمين ۾ دفن ڪري ڇڏيو، عورتن کي به لازم آهي ته ڦٽي ڏيڻ يا مٿو ڏوئڻ مهل جيڪي وار

نكرن انهن كي كٽي لكائي ڇڏي جو انهن تي اجنبي (يعني غير مرد) جي نظر نه پوي. (بهار شريعت حصو 16 ص 92، 91 ملخصًا)

وارن جي باري ۾ احتياط

اڇكلهه شايد ناقص غذائن ۽ طرح طرح جي كيميائي صابڻن ۽ شيمپوئن وغيره جي سبب وار چٽڻ جي شكايت عام آهي، جنهن جي گهر ۾ نامحرم گڏ رهندا هجن يا مهمانن جي اچ وچ هجي، انهن اسلامي ڀينرن كي حمام وغيره مان پنهنجا وار چوندي ونڻ ۾ وڌيڪ احتياط كرڻ گهرجي ۽ جڏهن به غسل كان فارغ ٿيو صابڻ تي چنبڙيل وار به كڍي چڏيندا كريو. غسل كان پوءِ اسلامي ڀائرن كي به پنهنجا وار كڍي چڏڻ گهرجن چو ته ٿي سگهي ٿو ته پردي جي حصي يعني رانن وغيره جا وار به صابڻ تي چنبڙيل هجن.

عورت جو مٿو كوڙائڻ

سوال: عورت جو مٿو كوڙائڻ كيئن آهي؟

جواب: حرام آهي. (فتاويٰ رضويه ج 22 ص 664 ملخصًا)

عورت جو مردانه وار كٽرائڻ

سوال: عورت جو مردن وانگر وار كٽرائڻ كيئن آهي؟

جواب: ناجائز ۽ گناهه آهي.

هُوءَ كفن ڦاڙي كري اُٿي وينئي

غالبًا شعبان المُعَظَّم 1414ھ جو آخري جمعو هو، رات جو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.
(ابن عدي)

ڪورنگي (باب المدينہ ڪراچي) ۾ ٽيڻ واري هڪ عظيم الشان سنتن پريي اجتماع ۾ هڪ نوجوان سان سگِ مدينہ عُفِيَ عَنه جي ملاقات ٿي، ان ڪجهہ هن طرح حلفيہ (يعني قسم ڪائي) بيان ڏنو تہ منهنجي هڪ مائٽ جي جوان ڏيءُ اوچتو فوت ٿي وئي. جڏهن اسان تدفين کان فارغ ٿي واپس موٽياسين تہ مرحومہ جي والد کي ياد آيو تہ ان جو هڪڙو هينڊ بيگ جنهن ۾ اهم ڪاغذ هئا، اهو غلطي سان ميت سان گڏ قبر ۾ دفن ٿي ويو آهي. اهڙي طرح مجبور ٿي ٻيهر قبر کوٽڻي پئي، جيئن ئي قبر جي سِر هٽائي تہ خوف سبب اسان جون رڙيون نڪري ويون چوتہ جنهن جوان چوڪريءَ جي ڪفن پوش لاش کي هينئر هينئر اسان زمين تي ليٽايو هيوسين. اها ڪفن ڦاڙي ڪري اُٿي ويني هئي ۽ اُها بہ ڪمان وانگر ٽيڏي! آهہ! ان جي مٿي جي وارن سان ان جون ٽنگون ٻڌل هيون ۽ ڪيترائي ننڍا ننڍا نامعلوم خوفناڪ جانور ان سان چنبڙيل هئا، اهو دهشتناڪ منظر ڏسي خوف مان اسان جو ڳالها بند ٿي ويو ۽ هينڊ بيگ ڪيڻ ٻِنا جيئن تيئن ڪري مٽي اُڇلائي اسان وٽي پڳاسين، گهر اچي مون مائٽن کان ان چوڪريءَ جو ڏوهہ معلوم ڪيو تہ ٻڌايو ويو تہ ان ۾ هن زماني ۾ بُرو سمجهيو ويندڙ ڪو ڏوهہ تہ نہ هو، جيتوڻيڪ اڇڪلهہ جي عام چوڪرين جيان هي بہ فيشن ايبل هئي ۽ پردو نہ ڪندي هئي، هينئر انتقال کان ڪجهہ ڏينهن اڳ رشتيدارن ۾ شادي هئي تہ ان فينسي وار نهرائي، نهي نڪي عام عورتن جيان شاديءَ جي تقريب ۾ بي پرده شرڪت ڪئي هئي.

اے مری بہنو! سدا پردہ کرو　　تم گلی کُوچوں میں مت پھرتی رہو
ورنہ سن لو قبر میں جب جاؤ گی　　سانپ بچّھو دیکھ کر چِلاؤ گی

ڪمزور ڀهانا

ڇا ان بدنصيب فيشن پرست ڇوڪريءَ جو داستان وحشت نشان پڙهي اسان جون اهي اسلامي پينرون درس عبرت حاصل نه ڪنديون جيڪي شيطان جي ورغلائڻ تي هِن طرح جا حيلا ڀهانا ڪنديون رهنديون آهن ته منهنجي ته مجبوري آهي، اسان جي گهر ۾ ڪو پردو نه ٿو ڪري، خاندان جي رواج کي به ڏسڻو پوندو آهي، اسان جو سڄو خاندان پڙهيل لکيل آهي، سادي ۽ باپرده ڇوڪريءَ جي لاءِ اسان وٽ ڪو رشتو به نه ٿو موڪلي وغيره وغيره. ڇا خانداني رسم و رواج ۽ نفس جون مجبوريون توهان کي قبر ۽ جهنم جي عذاب کان ڇوٽڪارو ڏيارينديون؟ ڇا توهان بارگاهِ خداوندي ۾ اِن طرح جون فضول مجبوريون بيان ڪري ڇوٽڪارو حاصل ڪرڻ ۾ ڪاميابي ٿي ويندیون؟ جيڪڏهن نه ۽ واقعي نه ته پوءِ اوهان کي هر حال ۾ بي پردگيءَ کان توبهه ڪرڻي پوندي. ياد رکو! لوح محفوظ تي جنهن جو جوڙو جتي لکيل هوندو آهي اتي ئي شادي ٿيندي آهي ۽ ناهي لکيل هوندو ته شادي ناهي ٿيندي جيئن ته روزانو ئي ڪيئي پڙهيل لکيل مادرن ڪنواريون ڇوڪريون اک چنپ ۾ موت جو شڪار ٿي ويندیون آهن، بلڪ ڪڏهن ڪڏهن ائين به ٿيندو آهي جو ڪنوار پنهنجي "رخصتي" کان اڳ ئي موت جو شڪار ٿي ويندي آهي ۽ ان کي روشنين سان جڳمڳائيندڙ، خوشبو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

مهڪائيندڙ حُجرهءِ عُرُوسي ۾ پهچائڻ جي بدران ڪيڏن ماڪوڙن سان پريل سوڙهي ۽ اونداهي قبر ۾ لاٿو ويندو آهي.

تو خوشی کے پھول لے گی کب تلک؟
تُو یہاں زندہ رہے گی کب تلک؟

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

عورت جو درزيءَ کي ماپ ڏيڻ ڪيئن آهي؟

سوال: اسلامي پيٽ جو پنهنجي ڪپڙي جي سلائي جي لاءِ نامحرم درزيءَ کي پنهنجي بدن جي ماپ ڏيڻ ڪيئن آهي؟

جواب: حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي، درزي بہ سخت گنهگار ۽ عذاب نار جو حقدار آهي. جو تہ بنا نگاهہ جمائڻ ۽ بنا بدن تي هٿ لڳائڻ جي ماپ نہ ٿي وٺي سگهجي. ممڪن هجي تہ اسلامي پيٽ کان ئي ڪپڙا سبرائي، اهو نہ ٿي سگهي تہ پوءِ گهر جي عورت ماپ وٺي ۽ ڪو محرم وڃي درزيءَ کي سبڻ جي لاءِ ڏئي اچي. اسلامي پيٽ ڳالهہ ڳالهہ تي گهران ٻاهر نہ پڃندي وتي. صرف شرعي مصلحت جي صورت ۾ پردي جي سمورين پابندين سان ٻاهر نڪري.

ياءُ ۽ ياجائي جي انفرادي ڪوشش

اسلامي پينرو! شرعي پردي تي استقامت حاصل ڪرڻ ۽ گهر ۾ سنتن پريو مدني ماحول بڻائڻ جي لاءِ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابستہ ٿي وڃو. هڪ سمجهدار ياءُ پنهنجي پيٽ تي انفرادي ڪوشش ڪئي جنهن جي نتيجي ۾ اُن جي اصلاح ٿي،

فرمانِ مصطفیٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءُ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

اهو ايمان افروز واقعو پڙهو ۽ جهومو: باب الاسلام (سنڌ) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جو بيان ڪجهه هن طرح آهي ته آئون مختلف براين ۽ بي پردگين ۾ مبتلا هيس، منهنجي زبان قينچي وانگر هلڻ جي ڪري گهر وارا وغيره مون کان بيزار رهندا هئا. خوش قسمتي سان منهنجا پاڻُ ۽ پاڙائي ٻئي دعوتِ اسلامي جي مشڪبار مهڪي مهڪي مدني ماحول سان وابسته هئا. اُهي مون تي انفرادي ڪوشش ڪندا هئا پر آئون ڪن نه ڏيندي هيس. آخر هڪ ڏينهن انهن جي انفرادي ڪوششن رنگ لاتو ۽ مون کي ربيع النور شريف جي پُر بهار موسم ۾ ٽيڻ واري اسلامي ڀينرن جي اجتماعِ ميلاد ۾ شرڪت جي سعادت ملي. اُتي ٽيڻ واري سنتن ڀريي بيان مون کي ڏاڍائي ڇڏيو، خوفِ خدا جي سبب منهنجي اکين مان لاڳيتو ڳوڙها وهڻ لڳا، مون خوب ٻاڏائي ربِّ ڪافي و شافي عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ پنهنجي گناهن جي معافي گهري. اُن ميلاد اجتماع ۾ مون کي جيڪو روحاني سڪون مليو اهو پهرين ڪڏهن نصيب نه ٽيو هو. ان کان پوءِ مون اسلامي ڀينرن جي هفتيوار سنتن ڀريي اجتماع ۾ پابندي سان شرڪت شروع ڪري ڏني، جنهن تي شروع شروع ۾ منهنجي ٻارن جي والد مخالفت ڪئي پر خوش قسمتي سان جڏهن انهن پاڻ به اسلامي ڀائرن جي هفتيوار سنتن ڀريي اجتماع ۾ شرڪت ڪئي، انهن کي به مدني سوچ نصيب ٿي ويئي ۽ هاڻي اُهي راضي خوشي مون کي دعوتِ اسلامي جي مدني ڪم جي اجازت ڏيئي ڇڏيندا آهن. ائين اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ منهنجي پاڻُ ۽ پاڙائي جي انفرادي ڪوشش

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درود پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

جي برڪت سان اسان جي گهر ۾ ٻه مدني ماحول قائم ٿي ويو.

تمہیں لُطف آ جائیگا زندگی کا
قریب آ کے دیکھو ذرا مدنی ماحول

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

گهروارن جي اصلاح ڪيو

اسلامي ڀينرو! اسان سڀني کي گهرجي ته پنهنجي گهر وارن تي انفرادي ڪوشش ڪندا رهون بلڪ عوام جي مقابلي ۾ گهر وارن تي وڌيڪ توجهه ڏيون. خصوصاً ڀيڻُ کي گهرجي ته پاڻ ٻه نيڪ عمل ڪري ۽ پنهنجي ٻارن ۽ انهن جي امڙ کي ٻه اصلاح جا مدني گل فراهم ڪندو رهي. الله تبارڪ و تعالیٰ سيپاري 28 سورة التحريم جي آيت 6 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قُوْۤا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا وَّقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

ترجموڪنزالايمان: اي ايمان وارؤ! پنهنجي پاڻ کي ۽ پنهنجي گهر وارن کي ان باهه کان بچايو جنهن جو ٻارڻ ماڻهو ۽ پٿر آهن.

گهروارن کي دوزخ کان ڪيئن بچايون

هن جي تحت "خزائنُ العرفان" ۾ آهي: الله عَزَّوَجَلَّ ۽ اُن جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي فرمانبرداري اختيار ڪري، عبادتون ڪري، گناهن کي ڇڏي گهر وارن کي نيڪي جي هدايت ۽ بدي کان منع ڪري ۽ اُنهن کي علم ۽ ادب سيکاري ڪري (پنهنجي جانن ۽ پنهنجي گهر وارن کي جهنم جي باهه کان بچايو)

ڪڙي ڪان ٻه پردو

سوال: ڇا اسلامي ڀيٽ جو ڪڙي (يعني هجڙي) ڪان ٻه پردو آهي؟

جواب: جي ها، ڪڙو يعني مُخَنّث ٻه مرد جي ئي حڪم ۾ آهي، صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: ڪڙو مرد آهي، جماعت ۾ هي مردن جي ئي صف ۾ بيهندو. (فتاويٰ امجديه ج 1 ص 170 ملخصًا)

مُخَنّث ڪنهن کي چوندا آهن؟

سوال: مُخَنّث (يعني ڪڙو) ڪنهن کي چوندا آهن؟

جواب: مُخَنّث عربي زبان جو لفظ آهي جنهن جي معنيٰ آهي اُهو مرد جنهن جي هلڻ چلڻ ۽ انداز ۾ عورتن جهڙي نرمي ۽ لچڪ هجي (مستفاد از البحرالرائق ج 9 ص 334) شارح مسلم علامه نووي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: "مخنث اُهو هوندو آهي جيڪو عادتن ۽ طور طريقن، ڳالهائڻ ۽ حرڪتن ۾ عورتن جي مِثل هجي اڪثر ڪري ته ڪنهن جو اِهو انداز فطري طور تي هوندو آهي ۽ ڪجهه ماڻهو پاڻ مرادو اِهو انداز اختيار ڪندا آهن. (شرح مسلم للنووي ج 2 ص 218)

ڪڙائپ ڪان بچڻ جي تاڪيد

سوال: ڇا ڪڙي کي "ڪڙائپ" (يعني ڪڙي جهڙي انداز اختيار ڪرڻ) ڪان بچڻو پوندو؟

جواب: جي ها. جيڪڏهن فطري طور تي ڪنهن جي چال يا آواز وغيره عورتن وانگر هجي ته اُن کي گهرجي ته اهو مردانو انداز

اختيار ڪرڻ جي لاءِ ان جي مشق ڪري جنهن جو آواز ۽ حرڪتون وغيره قدرتي طور تي ئي عورتن جهڙيون هجن ان جو پنهنجو ڪو قصور ناهي ۽ بدلائڻ جي ڪوشش جي باوجود انداز برقرار رهي تہ شرعاً اُن جي پڪڙ ناهي. (فيض القدير ج 5 ص 346، نزهة القاري ج 5 ص 537)

نقلي ڪڍڻو

سوال: ڇا نقلي ڪڍڻو بڌجڻ گناه آهي؟

جواب: ڇو نہ! جيڪڏهن ڪير پاڻ ئي زنانو انداز اپنائيندو يعني ڪڍڻو بڌجندو آهي تہ گنهگار ۽ باه جي عذاب جو حقدار آهي. حضرت سيدنا عبدالله بن عباس رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان روايت آهي تہ تاجدارِ رسالت، شهنشاهِ نبوت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن لعنت فرمائي مردن مان مُخَنَّثن (يعني عورتن جي شڪل ۽ صورت اختيار ڪرڻ وارن) تي ۽ انهن عورتن تي جيڪي مردن جي شڪل ۽ صورت اختيار ڪندين آهن، ۽ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو تہ انهن کي پنهنجي گهرن مان ڪڍي ڇڏيو. الخ (بخاري ج 4 ص 347 حديث 6834) ڏٺو اوهان! حضور اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن مُخَنَّثن تي لعنت فرمائي ۽ انهن کي گهرن مان ڪڍي ڇڏڻ جو حڪم فرمايو.

جيڪو مُخَنَّث نہ هجي ان کي ڪڍڻو ڇئي سڏڻ ڪيئن آهي؟

سوال: جيڪو ڪڍڻو نہ هجي اُن کي ڪڍڻو ڇئي سڏڻ ڪيئن آهي؟

جواب: اِن ۾ مسلمان جي دل آزاري، گنهگاري ۽ باه جي عذاب جي حقداري آهي. بلڪ اسلامي عدالت ۾ ڪيس ڪرڻ جي صورت ۾ 20

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وت منهنجو ذكر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڑهيو ان جفا كئي. (عبدالرزاق)

كوڙن جي سزا ڏئي سگهجي ٿي. هك حديثِ پاك ۾ سركارِ نامدار، بنهي جهانن جي مالك و مختار، شهنشاهِ ابرار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو اهو به ارشاد آهي: جيكڏهن كير كنهن كي چوي "او كدڑا!" تہ اُن كي 20 كوڙا هڻو. (سنن الترمذي ج 3 ص 141 حديث 1467)

مُفسّر شهير، حكيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنّان هن حديث پاك جي تحت فرمائن ٿا: "مُخَنَّث اُهو آهي جنهن جي عضون ۾ نرمي، آواز عورتن جهڙو هجي ۽ عورتن وانگر رهندو هجي، كنهن كي مُخَنَّث (كدڑو) چوڻ اُن جي توهين آهي جنهن تي، كنهن جي عزت تي داغ هڻڻ جي دعويٰ تي سگهي ٿي ۽ اها سزا (جيكا حديث پاك ۾ بيان ٿي) جاري ٿي سگهي ٿي ائين ئي جيكڏهن كنهن كي چيو او شرابي! او كافر! او لوطي! او سود خور! او ديوث! او خائن! او چورن جي ناني! انهن سيني ۾ اها ئي سزا ٿي سگهي ٿي." (ملخص از مراٰة ج 5 ص 326)

مُخَنَّث كي كدڑو چئي كري سڏڻ

سوال: جيكو فطري طور تي كدڑو هجي تہ اُن كي "كدڑو" چئي كري سڏيو وجي يا نہ؟

جواب: بِنا شرعي اجازت ائين نہ كيو وجي ڇاكاڻ تہ هو شرمندو ٿيندو، دل به ڏُكي سگهي ٿي، جهڙي طرح بِنا ضرورت نابين كي انڌو، ننڍي قد واري كي ڇوٽو ۽ ڊگهي قد واري كي لمبو چوڻ جي شرعاً منع آهي اِتي به اهڙي ئي طرح بلك هِتي دل آزاري جو انديشو تمام گهڻو آهي.

ڪڙن جو ڪردار

سوال: ڪڙي جي ڪردار جي باري ۾ اوهان ڇا ٿا چئو؟

جواب: اسان وٽ هتي ڪڙن مان ڪجهه مُخَنَّث هوندا آهن ۽ ڪجهه ٽي جنس سان تعلق رکن ٿا جن کي **خُنثيٰ** يا **خُنثي مشڪل** چيو ويندو آهي. انهن ۾ ڪجهه شريف ۽ خدا ترس هوندا آهن جڏهن ته ڪجهه ٻِنڊ جو ڏنڏو اپنائيندا، ناچ ڏيکارينداء بدڪاري ڪرائيندا ۽ انهن ناپاڪ ذريعن سان حرام روزي ڪمائيندا، کائيندا ۽ پاڻ کي جهنم جو حقدار بڻائيندا آهن. تنهن ڪري خبردار! اهڙن ماڻهن کي قطعي پنهنجي گهرن ۾ داخل ٿيڻ نه ڏنو وجي ۽ نه ئي انهن کي خيرات ڏيئي گناهن پريي طور طريقي تي انهن جي مدد ڪئي وجي جو پيشه ور پينو کي خيرات ڏيڻ به گناهه آهي.

سوال: اڪثر ڪري ته ڪڙا پُنيان پئجي ويندا آهن ۽ ڪجهه ونڊ ٻِنا وڃڻ جو نالو ناهن ونندا خاص ڪري شادي پرڻي يا ٻار جي پيدائش جي موقعن تي گهڻو ضد ڪندا آهن ۽ انهن کي ڪجهه نه ڏيون ته اهي بُرو رويو اپنائيندا آهن اهڙي موقعي تي ڇا ڪيو وجي؟

جواب: جيترو ممڪن ٿي سگهي انهن کان جان ڇڏائي وجي ۽ جيڪڏهن واقعي انهن جي طرزِ عمل مان رُسوائي جو انديشو هجي ته انهن کي چُپ ڪرائڻ جي نيت سان ڪجهه ڏئي ڇڏڻ واري جي لاءِ جائز ٿيندو جو حديثن مان ثابت آهي ته جيڪڏهن ڪو شاعر ڪنهن جي بُرائي ۾ شعر لکي اُن جي عزت خراب ڪندو هجي ته اُن کي خاموش ڪرائڻ جي لاءِ ڪجهه ڏيڻ جائز آهي باوجود ان جي جو اِهو

ڏيڻ رشوت آهي پر اهڙي موقعي تي رشوت ڏيڻ جائز آهي، پر ونڻ واري جي لاءِ بهرحال حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي.

ٽين جنس يعني خُنثيٰ جي باري ۾ اهم معلومات

سوال: مُخَنَّث جو ته سمجهه ۾ اچي ويو ته اهو جسماني اعتبار کان مرد ئي هوندو آهي. پر هينئر اوهان "ٽين جنس" يعني **خُنثي** ۽ **خُنثي مشڪل** جو ذڪر ڪيو ته اهو به ٻڌائي ڇڏيو ته انهن جي وصف ۽ نشانيون ڪهڙيون آهن.

جواب: مرد ۽ عورت سان گڏوگڏ هڪ ٽين جنس به آهي فِقه جي ڪتابن ۾ ان جنس جي وصف ڪجهه ائين بيان ڪئي ويئي آهي: جنهن ۾ مرد ۽ عورت ٻنهي جون شرمگاهون هجن اهو خُنثي چورائيندو آهي. (محيط برهاني ج 23 ص 454) **فقهاءِ ڪرام** رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلام جن خُنثي جي وصف ۾ هي به شامل ڪيو يعني اهو به خنثي چورائي ٿو جيڪو ٻنهي شرمگاهن مان ڪا به نشاني نه رکندو هجي بلڪ صرف اڳيان جي طرف هڪ سوراخ هجي جنهن سان قضاءِ حاجت ڪندو هجي. (تبيين الحقائق ج 7 ص 440، البحرالرائق ج 9 ص 334) "**بدائِعُ الصنائِع**" ۾ خُنثي جي باري ۾ عبارت جو خلاصو آهي: جيڪڏهن ٻار ۾ مرد ۽ عورت ٻنهي جون شرمگاهون هجن ته جيڪڏهن هو مرد واري شرمگاهه مان پيشاب ڪندو هجي ته ان کي مرد ۽ جيڪڏهن عورت واري مان ڪري ته عورت قرار ڏنو ويندو ۽ بقايا عضوي کي اضافي عضوو قرار ڏنو ويندو. جيڪڏهن ٻنهي جڳهين مان پيشاب ايندو هجي ته جنهن مان پهرين پيشاب ڪري اهو ئي ان جو اصل

مقام آهي مثلاً پهرين عورت واري مقام مان پيشاب ڪري ته ان کي عورت ئي قرار ڏيندا سين. جيڪڏهن ٻنهي جڳهين مان ساڳئي وقت پيشاب ڪري ته ان جي جنس جي دعويٰ (يعني اهو طئي ڪرڻ ته مرد آهي يا عورت) ڪافي مشڪل آهي ۽ اهڙي ماڻهو کي خُنثيٰ مشڪل چوندا آهن. جيتوڻيڪ بالغ ٿيڻ کان پوءِ جيڪڏهن مرد جي نشاني مان کا نشاني ظاهر ٿئي مثلاً ڏاڙهي نڪري اچي ته شريعت جي احڪامن تي عمل ڪرڻ جي تعلق سان ان کي مرد قرار ڏنو ويندو ۽ جيڪڏهن عورتن واري کا نشاني ظاهر ٿئي مثلاً چاتيون نڪري اچن ته ان کي عورت قرار ڏيئي ان تي عورتن وارا مسئلا لاڳو ڪيا ويندا. (ملخص از بدائع الصنائع ج 6 ص 418) ۽ جيڪڏهن بالغ ٿيڻ کان پوءِ صرف مرد واريون يا صرف عورت واريون نشانيون ظاهر ٿيڻ جي بدران ٻنهي طرح جون نشانيون ظاهر ٿين مثلاً ڏاڙهي به نڪري اچي ۽ چاتيون به ته اهڙي صورت ۾ به ان کي خُنثيٰ مشڪل قرار ڏيندا سين. (فتاويٰ شامي ج 10 ص 478)

هڪ ڪدڙي جي مغفرت جو قِصّو

مُخَنَّث (يعني ڪدڙي) سان عام طور تي ماڻهو نفرت ڪندا ۽ ان کي حقير سمجهندا آهن، ائين نه ڪرڻ گهرجي جو اهو به الله عَزَّوَجَلَّ جو ٻانهو آهي ۽ اُن ئي اِن کي پيدا فرمايو آهي ۽ ڪدڙي کي به گهرجي ته گناهن ۽ ناچ گانن جهڙن حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ واري ڪم کان پاسو ڪري، الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا تي راضي رهندي سنتن ۾ري زندگي گذاري. اچو هڪ خوش نصيب ڪدڙي جي حڪايت ملاحظ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

فرمايو، شايد هر ڪڏڻ ڪي ان تي رشڪ ايندو ته ڪاش! مون سان به ائين ئي ٿئي. حضرت سيدنا شيخ عبدالوهاب بن عبدالمجيد ثقفي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: مون هڪ جنازو ڏٺو جنهن ڪي ٽن مردن ۽ هڪ عورت کٽي رکيو هو عورت جي جڳهه مون کٽي ورتو، جنازي جي نماز جي ادائيگي ۽ تدفين کان پوءِ مون اُن عورت کان پڇيو: مرحوم سان اوهان جو ڪهڙو رشتو هو؟ چيائين: منهنجو پٽ هو. پُڇيم: پاڙي وارا وغيره جنازي ۾ ڇو نه آيا؟ چيائين: اصل ۾ منهنجو پٽ مُخَنَّث (کدڙو) هو، اِن لاءِ ماڻهن ان جي جنازي ۾ شرڪت کي اهميت نه ڏني. سيدنا شيخ عبدالوهاب بن عبدالمجيد عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الحميد فرمائن ٿا: مون کي اُن ڏکايل ماءُ تي ڏاڍو رحم آيو، مون ان کي ڪجهه رقم ۽ اناج وغيره پيش ڪيو. اُنهي ئي رات سفيد ڪپڙا پاتل هڪ ماڻهو چوڏهين جي چنڊ وانگر چهرو چمڪائيندو منهنجي خواب ۾ آيو ۽ شڪريو ادا ڪرڻ لڳو، مون پڇيو: مَنْ اَنْتَ؟ يعني اوهان ڪير آهيو؟ چيائين: آئون اُهو ئي مُخَنَّث آهيان جنهن کي اوهان اڄ دفن ڪيو آهي، ماڻهن جي مون کي حقير سمجهڻ جي ڪري الله عَزَّوَجَلَّ مون تي رحم فرمايو.

(الرسالة القشيريه ص 173 ملخصاً)

ڪنوار جي پيرن جو ڏوپ چٽڪارڻ ڪيئن آهي؟

سوال: ڪنوار جا پير ڏوئي اُن جو پاڻي گهر جي ڇنڻي ۾ چٽڪارڻ ڪيئن آهي؟

جواب: مستحب آهي، منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا:

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

ڪنوار کي پرٽائي آڻيو ته مستحب آهي ته ان جا پير ڏوئي گهر جي چئني ڪنڊن ۾ ڇٽڪاريو، ان سان برڪت ٿيندي آهي.

(فتاويٰ رضويه ج 2 ص 595، مفاتيح الجنان شرح شرعة الاسلام ص 447)

نظر جي باري ۾ سوال جواب

سوال: ٻُڌو آهي ته عورت تي جيڪا پهرين نظر پئي اها معاف آهي اهو ڪيتري تائين صحيح آهي؟

جواب: اُها پهرين نظر معاف آهي جيڪا عورت تي بي اختيار پئجي وئي ۽ فورًا هٽائي ڇڏي، ڄاڻي واڻي وڌل پهرين نظر به حرام ۽ جهنم ۾ وڃي وڃڻ وارو ڪم آهي. **الله** عَزَّوَجَلَّ مردن کي نگاهن جي حفاظت جي تاڪيد ڪندي 18 سيپاري سورةُ النّور جي آيت نمبر 30 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ

ترجموڪنزالايمان: مسلمان مردن کي حڪم ڏيو ته پنهنجي نظر ڪجهه جهڪي رکن.

عورتن لاءِ ارشاد قرآني آهي:

وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ (پ ۱۸ النور ۳۱)

ترجموڪنزالايمان: ۽ مسلمان عورتن کي حڪم ڏيو ته پنهنجون نظرون ڪجهه جهڪيون رکن.

"زينب" جي چئن اکرن جي نسبت سان نظر جي باري ۾ 4 حديثون

نظر ڦيري وڃو

(1) حضرت سيّدنا جَرير بن عبدالله رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ روايت فرمائن ٿا، مون رسولِ محتشم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کان اوچتو نظر

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)**

پئجي وڃڻ جي باري ۾ معلوم ڪيو ته ارشاد فرمايائون: پنهنجي نگاهه ڦيري ونو. (صحيح مسلم ص 1190 حديث 2159)

چاٽي واٽي نظر نه وجهو

(2) سرڪارِ مدينه منوره، سردارِ مڪه مڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **امير المومنين، حضرت مولاءِ ڪائنات، عليُّ المرتضيٰ** كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم **ڪي فرمايو: هڪڙي نظر ڪان پوءِ بي نظر نه ڪريو (يعني جيڪڏهن اوچتو بنا ارادي جي ڪنهن عورت تي نظر پوي ته فورًا نظر هٽائي ۽ بيهر نظر نه ڪري) جو پهرين نظر جائز آهي ۽ بي نظر جائز ناهي.**
(سنن ابي داؤد ج 2 ص 358 حديث 2149)

نظر جي حفاظت جي فضيلت

(3) تاجدارِ مدينه ، قرارِ قلب وسينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جو فرمان فرحت نشان آهي: جيڪو مسلمان ڪنهن عورت جي خوبين جي طرف پهريون پيرو نظر ڪري (يعني بنا ارادي جي) پوءِ پنهنجي اک هيٺ ڪري، الله** عَزَّوَجَلَّ **ان کي اهڙي عبادت عطا فرمائيندو جنهن جي هُو لذت ماڻيندو.** (مسند امام احمد بن حنبل ج 8 ص 299 حديث 22341)

ابليس جوزهريلو تير

(4) الله جي محبوب، داناءِ غُيُوب، مُنَزَّهٌ عَنِ الْعُيُوب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جو فرمان آهي ته حديثِ قُدسي آهي: نظر ابليس جي تيرن مان هڪ زهر ۾ ٻريل تير آهي بس جيڪو شخص منهنجي خوف کان ان کي ڇڏي ڏي ته آئون اُن کي اهڙو ايمان عطا ڪندس جنهن**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

جي مِناس هو پنهنجي دل ۾ محسوس ڪندو.
(المعجم الكبير للطبراني ج 10 ص 173 حديث 10362)

اکين ۾ باهم پري ويندي

حُجَّةُ الاسلام حضرت سيّدنا امام **محمّد بن محمد غزالي** عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الوالي **نقل ڪن ٿا:** جيڪو پنهنجي اکين کي حرام نظر سان پريندو، قيامت جي ڏينهن اُن جي اکين ۾ باهم پري ويندي.
(مكاشفة القلوب ص 10)

باهم جي سرائي

حضرت علاّمه اَبُو الْفَرَج عبدُالرّحمٰن بن جَوزي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي **نقل ڪن ٿا:** عورت جي مَحاسِن (يعني حسن و جمال) کي ڏسڻ ابليس جي زهر ۾ ٻڏل تيرن مان هڪ تير آهي، جنهن نامحرم کان اک جي حفاظت نه ڪئي ان جي اک ۾ قيامت جي ڏينهن باهم جي سرائي ڦيري ويندي. (بحر الدموع ص 171)

نظر دل ۾ شهوت جو بج پوکيندي آهي

حُجَّةُ الاسلام حضرت سيدنا امام محمد بن محمد غزالي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الوالي **فرمائن ٿا:** "جيڪو ماڻهو پنهنجي اک کي بند ڪرڻ تي قادر ناهي هوندو اُهو پنهنجي شرمگاهه جي حفاظت به ناهي ڪري سگهندو ۞ حضرت سيّدنا عيسٰي روحُ **الله** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **جن ارشاد فرمايو:** "پنهنجي نظر جي حفاظت ڪريو اها دل ۾ شهوت جو بج پوکيندي آهي، فتني جي لاءِ اِهو ئي ڪافي آهي" ۞ حضرت سيّدنا يحيٰ عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **ڪان پچيو ويو ته زنا جي شروعات ڪيئن**

ٿيندي آهي؟ پاڻ عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام فرمايو: "ڏسڻ ۽ خواهش ڪرڻ سان ۞ حضرت سيّدنا فُضيل رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "شيطان چوندو آهي نظر منهنجو پُراڻو تير ۽ ڪمان آهي جيڪو خطا ناهي ٿيندو." (احياء العلوم ج 3 ص 125) ۞ منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: "پهريان نظر پٽڪندي آهي پوءِ دل پٽڪندو آهي، پوءِ سِتر پٽڪندو آهي." (انوار رضا ص391 ملخصًا) ۞ يقينًا اکين جو قفل مدينہ لڳائڻ ئي ۾ ٻنهي جهانن جي پلائي آهي.

آنکھ اٹھتی تو میں جُھنجھلا کے پلک سی لیتا
دل بگڑتا تو میں گھبرا کے سنبھالا کرتا

عورت جي چادر ۾ نہ ڏسو

حضرت سيدنا عَلاء بن زياد رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: پنهنجي نظر کي عورت جي چادر تي ۾ نہ وجهو چو تہ نظر دل ۾ شهوت جو ٻج پوکيندي آهي. (حلية الاولياء ج 2 ص 277)

بدنگاهي ڪري ورتي تہ پوءِ چا ڪري؟

سوال: جيڪڏهن ڪنهن جي اک پٽڪي وڃي ۽ (مرد) عورت سان (يا عورت مرد سان) بدنگاهي ڪري ويهي تہ چا ڪري؟

جواب: فورًا اکين کي بند ڪري يا نظر اُتان هٽائي ڇڏي ۽ ممڪن هجي تہ اُتان کان هٽي وڃي ۽ **الله** عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهہ ۾ شرمساري سان ٻاڌائي توبهہ ڪري ۽ جيڪڏهن مرد سان ائين ٿيو هجي تہ اهو اول آخر درود شريف سان گڏ هيءَ دعا ۾ پڙهي: اَللّٰهُمَّ اِنِّيۡ اَعُوۡذُ بِكَ مِنۡ فِتۡنَةِ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو تہ جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

النِّسَاءِ و عَذَابِ الْقَبْرِ. يعني اي الله عَزَّوَجَلَّ آئون عورت جي فتني ۽ قبر جي عذاب کان تنهنجي پناهہ گهران ٿو.

گناهہ مٽائڻ جو نسخو

جڏهن ڪو گناهہ ٿي وڃي تہ کا نيڪي ڪرڻ گهرجي، مثلاً درود شريف، ڪلمو طيّب وغيره پڙهي ڇڏي. حضرت سيّدنا ابوذر غفاري رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: مون کي نصيحت ڪندي ٻنهي جهانن جي سلطان، مديني جي سلطان، رحمتِ عالميان صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: جڏهن ڪو ڪو بُرو عمل سرزد ٿي وڃي، پوءِ تون اُن کان بعد ڪو نيڪ ڪم ڪري ونين، تہ اُها نيڪي اُن برائي کي مٽائي ڇڏيندي. مون عرض ڪيو: يا رسول الله (صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم!) ڇا لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ڇوڙ نيڪين مان آهي؟ فرمايائون: "اها تہ افضل ترين نيڪي آهي." (مسند للامام احمد ج 8 ص 113 حديث 21543)

توبهہ جي ارادي سان گناهہ ڪرڻ ڪفر آهي

اها حديث پاڪ پڙهي مَعَاذَاللّٰه ڪير اِهو نہ سمجهي تہ ڏاڍو زبردست نسخو هٿ اچي ويو! هاڻي تہ خوب گناهہ ڪندا رهنداسين ۽ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ پڙهي ڇڏنداسين تہ مٽجي ويندا. خدا جو قسم! اِهو شيطان جو تمام وڏو ۽ برو وار آهي، اِن ارادي سان گناهہ ڪرڻ تہ بعد ۾ توبهہ ڪري ونندس اهو اشد ڪبيره يعني سخت ترين ڪبيره گناهہ آهي بلڪ مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنَّان نورُ العرفان ص 376 تي سورة يوسف جي آيت نمبر 9 جي تحت فرمائن ٿا: "توبهہ جي ارادي سان گناهہ ڪرڻ ڪفر آهي." هتي اُهي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

ماڻهو به عبرت حاصل ڪن جيڪي بعد ۾ معافي گهرڻ جي ارادي سان بنا اجازت جي ٻين جون شيون استعمال ڪندا آهن، توبهه جي لاءِ ندامت تمام ضروري آهي. ندامت جا به ڪهڙا خوب انداز هوندا آهن:

هڪ اک وارو ماڻهو

حضرت سيّدنا ڪعبُ الاحبار رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا ته حضرت سيدنا موسٰي ڪليمُ **الله** عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام جي زماني ۾ هڪ پيري ڏڪار پيو. پاڻ عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام جي بارگاهه ۾ ماڻهن درخواست ڪئي، يا ڪليمَ **الله**! دعا فرمايو ته جيئن بارش ٿئي. پاڻ عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام جن ارشاد فرمايو: مون سان گڏ جبل تي هلو. سي ماڻهو گڏ هلڻ لڳا ته پاڻ عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام اعلان فرمايو: "مون سان گڏ ڪو اهڙو شخص نه اچي جنهن ڪو گناهه ڪيو هجي، اِهو ٻڌي ڪري سي ماڻهو واپس هليا ويا. صرف هڪ اک وارو هڪ شخص گڏ هلندو رهيو." حضرت سيّدنا موسيٰ ڪليم **الله** عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام جن ارشاد فرمايو: چا تو منهنجي ڳالهه نه ٻڌي؟ عرض ڪيائين: ٻڌي آهي. فرمايائون: چا تون بلڪل بي گناهه آهين؟ عرض ڪيائين: يا ڪليمَ **الله**! مونکي پنهنجو ٻيو ڪو ڏوهه ته ياد ناهي. البت هڪ ڳالهه جو تذڪرو ڪريان ٿو، فرمايائون: اُها ڪهڙي؟ عرض ڪيائين: هڪ ڏينهن مون رستي تي ڪنهن جي گهر ۾ هڪ اک سان جهاتي پائي ڏٺو ته ڪو بينو هو. ڪنهن جي گهر ۾ اهڙي طرح جهاتي پائڻ جو مون کي گهڻو صدمو ٿيو، آئون خوفِ خدا سان ڏڪي ويس، مون

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ۾ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ۾ سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (كنزالعمال)

ڪي گهٽي پشيماني تي ۽ جنهن اک سان جهاتي پائي ڏٺو هو، اُن ڪي ڪڍي اُڇلائي ڇڏيو! ارشاد فرمايو: جيڪڏهن منهنجو اُهو عمل گناهه آهي ته آئون ۾ هليو ٿو وڃان. حضرت سيّدنا موسيٰ ڪليم الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **ان ڪي ساڻ ورتو، ۽ جبل تي پهچي پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **جن اُن شخص ڪي ارشاد فرمايو: الله** عَزَّوَجَلَّ **ڪان بارش جي دعا ڪر! اُن هيئن دعا گهري: "يا قُدُّوس** عَزَّوَجَلَّ**! تنهنجو خزانو ڪڏهن ختم ناهي ٿيندو ۽ بُخل تنهنجي صفت ناهي، پنهنجي فضل ۽ ڪرم سان اسان تي بارش وساءِ." فورًا بارش ٿيڻ لڳي ۽ ٻئي حضرات پُسندا جبل تان واپس تشريف ونيِ آيا."** (روض الرياحين ص295) . **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

معلوم ٿيو ته گناهه تي شرمساري وڏي اهميت رکي ٿي، حديث پاڪ ۾ آهي: اَلنَّدَمُ تَوبَةٌ **يعني شرمندگي توبهه آهي.** (ابن ماجه ج 4 ص 492 حديث 252) **آهه! اسان ڏينهن ۾ سوين، هزارين گناهه ڪندا آهيون پر شرمساري ته رهي پري، اسان ڪي ان جو احساس به ناهي ٿيندو.**

ڪوئي هفتہ، ڪوئي دن يا ڪوئي گھنٹہ مرا بلکہ ڪوئي لمحہ گناهوں سے نہيں خالي گيا هوگا
ندامت سے گناهوں کا اِزالہ کچھ تو هوجاتا
همیں رونا بھي تو آتا نہيں هائے! ندامت سے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

منا منا اسلامي ڀائرو! پاڻ ڪان گهٽ مرتبي واري ماڻهو ڪان دعا ڪرائڻ انبياء ۽ مُرسلين عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **۽ بزرگانِ دين** رَحِمَهُمُ اللهُ الْمُبِين **جو**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

طريقو رهيو آهي، يقيناً نبي جو درجو اُمتي کان وڏو هوندو آهي، پوءِ به حضرت سيدنا موسيٰ ڪليم الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جن پنهنجي اُمتي کان دعا ڪرائي. افضل الانبياء هئڻ جي باوجود اسان جي مڪي مدني آقا، مني مني مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن عمري جي اجازت ڏيندي حضرت سيدنا عمر فاروق رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کي فرمايائون: اي منهنجا پاءُ! اسان کي پنهنجي دعا ۾ شريڪ ڪجان. (ابن ماجه ج 3 ص 411 حديث 2894) حضرت سيدنا عمر فاروق رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ مديني جي گهٽين ۾ مدني مُنن کي فرمائيندا هئا: پارو! "دعا گهرو عمر بخشيو وڃي." خليفهءِ اعليٰ حضرت، حضرت سيدي مرشدي قطبِ مدينه رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه وٽ مدينه منوره زادَهَاالله شَرَفًاوَّ تَعظِيماً وَّ تَكْرِيماً ۾ روزانو ميلاد شريف جي محفل ٿيندي هئي مون ڪيترائي دفعا ڏٺو ته اختتام تي ڪنهن نه ڪنهن کي دعا ڪرائڻ جو حڪم فرمائي ڇڏيندا هئا، پاڻ دعا نه ڪرائيندا هئا. اِتي مذهبي حُليي وارن ماڻهن ۽ ذميدار مبلغائن جي لاءِ ڪيترو پيارو درس آهي ته ڪڏهن ڪنهن محفل ۾ انهن کي دعاء ڪرائڻ جي سعادت نه ملي ته رنجيده نه ٿين نه ئي محفل ۾ دعا ڪرائڻ کي پنهنجو حق تصور ڪن. ڪير به دعا ڪرائي، آمين چئي خوش دلي سان دعا ۾ شريڪ ٿيو ۽ دعا جون برڪتون حاصل ڪريو. ائين ناهي ته بارگاهِ الٰهي ۾ مشڪل لفظن، شان ۽ شوڪت سان گهريل دعا ئي قبول ٿئي ٿي بلڪ اُتي ته ڏڪويل دليون ڏٺيون ويندیون آهن.

يوں تو سب انھيں کا ہے پر دل کی اگر پوچھو
يہ ٹوٹ ہوئے دل ہی خاص اُن کی کمائی ہے (حدائقِ بخشش شريف)

آئون گناهن جي ڏٻڙ مان نڪري آيس

اسلامي ڀينرو! سچي دل سان گهريون ويندڙ دعائون **الله** عَزَّوَجَلَّ ۽ رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مهرباني سان قبول ٿيندیون، التجائون ٻڌيون ويندیون ۽ مُرادون پوريون ٿيندیون آهن، پنجاب (پاڪستان) جي هڪ اسلامي ڀيڻ جي تحريري بيان جو خلاصو آهي تہ دعوتِ اسلامي جي مهڪي مهڪي مدني ماحول ۾ اچڻ کان پهرين آئون گناهن جي ڏٻڙ ۾ بُري طرح قائل هيس، دل باوجود ان جي جو گناهن کان بيزار ٿي چڪي هئي پر چوٽڪاري جي ڪا راه ڏسڻ ۾ نہ ايندي هئي، آئون ديني علم کان صفا اڻ ڄاڻ هيس، اڪثر هِن طرح دعا گهرندي هيس: "اي منهنجا پروردگار عَزَّوَجَلَّ آئون سُڌرڻ چاهيان ٿي منهنجي سڌرڻ جا سبب پيدا فرماءِ" آخر دعائن رنگ لاٿو ۽ هڪ ڏينهن اها خوشخبري ٻڌڻ لاءِ ملي تہ "دعوتِ اسلامي جي اهتمام هيٺ اسلامي ڀينرن جو سنتن پريو اجتماع 12 آگسٽ 2001ع آچر جي ڏينهن فُلان جڳهہ تي ٿيندو." آئون تہ پهرين ئي اُجايل هيس اهڙي طرح شدت سان اجتماع جي ڏينهن جو انتظار ڪرڻ لڳيس، آخرڪار اهو ڏينهن ب اچي ويو ۽ آئون وڏي شوق سان اسلامي ڀينرن جي سنتن پريي اجتماع ۾ شريڪ ٿيس. تلاوت ۽ ان کانپوءِ نعت شريف ٻڌي مون پنهنجي دل ۾ رقت ۽ نرمي محسوس ڪئي. جڏهن دعوتِ اسلامي جي مبلغہ سنتن پريو بيان شروع ڪيو تہ آئون پوري توجهہ سان ٻڌڻ لڳيس، جڏهن بيان ختم ٿيو تہ منهنجو چهرو لڙڪن سان آلو هو. پوءِ اسلامي ڀينرن جي هفتيوار سنتن پريي اجتماع جو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

اعلان ٿيو ته ان ۾ شرڪت جي پڪي نيت ڪري ورتي. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اجتماع ۾ پابندي سان شرڪت جي بدولت مون کي گناهن جي ڏُبڻ مان نڪرڻ نصيب ٿيو. اڄ آئون علاقائي ذميدار جي حيثيت سان اسلامي ڀينرن ۾ نيڪي جي دعوت جون ذومون مڃائڻ جي لاءِ ڪوشش ڪري رهي آهيان.

میرے اعمال کا بدلہ تو جہنَّم ہی تھا
میں تو جاتا مجھے سرکار نے جانے نہ دیا

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

دعا جون فضيلتون

اسلامي ڀينرو! واقعي اهو صحيح آهي ته "نيت صاف منزل آسان" اُن اسلامي ڀيڻ کي سڏڻ جي تڙپ هئي ۽ ان جي لاءِ دعائون ڪندي هئي ته اللّٰه عَزَّوَجَلَّ ان جي اصلاح جا سبب پيدا فرمائي ڇڏيا. اسان کي ٻه گهرجي ته نفس ۽ شيطان جي شر کان ڇوٽڪاري جي لاءِ دعائون گهرڻ ۾ ڪوتاهي نه ڪيون جو دعا مؤمن جو هٿيار آهي، دعا سان تقدير بدلجي ويندي آهي. ٻه فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پيش آهن: (1) ڇا آئون اوهان کي اُها شيءَ نه ٻڌايان جيڪا توهان کي توهان جي دشمن کان نجات ڏي ۽ توهان جو رزق ڪشادو ڪري ڇڏي، رات ڏينهن اللّٰه تعاليٰ کان دعا گهرندا رهو جو دعا مؤمن جو هٿيار آهي. (مسند ابي يعليٰ ج 2 ص 201 حديث 1806) (2) دعا تقدير کي ٽاري ڇڏيندي آهي ۽ احسان ڪرڻ سان عمر ۾ واڌ ٿيندي آهي ۽ ٻانهو گناهه ڪرڻ جي وجهه کان رزق کان محروم ٿي ويندو آهي. (ابن ماجه ج

4 ص 379 حديث 4022) دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مكتبة المدينہ جي شايع ٿيل 312 صفحن تي مشتمل ڪتاب "بهارِ شريعت" حصو 16 صفحي 199 تي صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: هن حديث جو مطلب اهو آهي تہ دعا سان بلائون ٿري وجن ٿيون هتي تقدير مان مراد تقديرِ معلق آهي ۽ عمر جي واڌاري جو بہ اهو ئي مطلب آهي تہ احسان ڪرڻ وڏي عمر جو سبب آهي ۽ رزق مان مراد آخرت جو ثواب آهي ۽ گناهہ ان کان محرومي جو سبب آهي ۽ ٿي سگهي ٿو تہ ڪجهہ صورتن ۾ دنياوي رزق کان بہ محروم ٿي وڃي.

ڪنهن جي گهر ۾ جهاتي پائي نہ ڏسو

سوال: ڇا ڄاڻي واڻي ڪنهن جي گهر ۾ جهاتي پائي ڏسڻ جي شريعت ۾ منع آهي؟

جواب: جي ها، جيتوڻيڪ دروازو پهريان کان ئي کليل هجي ۽ بي اختيار ڪنهن جي نظر پئجي وئي تہ حرج ناهي، افسوس! صد ڪروڙ افسوس! هاڻي اِن ڳالهہ ڏانهن اڪثر مسلمانن جو توجهہ ئي ناهي، ماڻهو گهرن جي دروازن ۾ بنا هِبڪ جي جهاتي پائي ڏسندا آهن، ايتري تائين جو دروازو کليل نہ هجي تہ مٿي ٽپ ڏيئي جهاتي پائيندا آهن، ڏار وغيره مان جهاتي پائيندا آهن، دريءَ مان جهاتي پائيندا آهن، پردو هٽائي جهاتي پائيندا آهن ۽ ان ڳالهہ جي بلڪل پرواهہ ناهن ڪندا تہ ڪنهن جي گهر ۾ جهاتي پائڻ جي شريعت ۾ منع آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري وينو اهو جنّت جو رستو ڀُلجي ويو. (طبراني)

اڪ ڪدي ڇڏڻ جو اختيار

سوال: جيڪڏهن در کڙڪائڻ جي باوجود جواب نه ملي ته ڇا پوءِ به گهر ۾ جهاتي پائي نٿو ڏسي سگهجي؟

جواب: جهاتي پائي نٿو ڏسي سگهجي، حضرت سيّدنا ابوذر غفاري رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان روايت آهي ته تاجدارِ مدينه منوره، سلطانِ مڪهٔ مڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان عبرت نشان آهي: "جنهن اجازت ملڻ کان پهريان ئي پردو هٽائي ڪري گهر جي اندر نظر ڪئي ۽ گهروارن جي ستر کي ڏٺو، ان اهڙو ڪم ڪيو جيڪو ان جي لاءِ حلال نه هو جڏهن ان ڏٺو جيڪڏهن ڪير وڌي ڪري ان جي اڪ ڪدي ڇڏي ته انهي تي آئون اُن (يعني اڪ ڪدڻ واري) کي شرم نه ڏيارينديس. جيڪڏهن ڪنهن اهڙي دروازي وٽان گذريو جنهن تي نه ڪو پردو آهي ۽ نه دروازو بند آهي، تنهن ڪري اُن بنا ارادي جي ڏٺو ته ان تي گناهه ناهي بلڪ خطا گهر وارن جي آهي.

(سنن الترمذي ج 4 ص 324 حديث 2716)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الحَنَّان ان حديثِ پاڪ جا لفظ "اُن کي شرم نه ڏيارينديس" جي تحت فرمائن ٿا: يعني اڪ ڪدڻ واري کي نه ته ڪا سزا ڏينديس، نه بُرو پلو چوندس، ڇاڪاڻ ته اِتي قصور اُن جهاتي پائڻ واري جو آهي (ياد رهي!) حنفين جي ويجهو اهو فرمانِ عالي ديڇارڻ ڏمڪائڻ جي لاءِ آهي نه ته اُن اڪ ڪدڻ واري کان اڪ جو قصاص ضرور ورتو ويندو ربّ تعاليٰ فرمايو: "اَلْعَيْنَ بِالْعَيْنِ" اڪ ته اڪ جي بدلي ۾ ڪدي سگهجي ٿي نه کي جهاتي پائي ڏسڻ جي عوض. (مراٰة ج 5 ص 257)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالي ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

گفتگوءَ ۾ نظر ڪٽي هجي؟

سوال: ڇا گفتگو ڪندي نظر جهڪائي رکڻ ضروري آهي؟

جواب: ان جون صورتون آهن مثلاً مرد جو مُخاطَب (يعني جنهن سان ڳالهائي رهيا آهيو اُهو) اَمْرَد هجي ۽ ان کي ڏسڻ سان شهوت ايندي هجي (يا شرعي اجازت سان مرد اَجْنَبِيَّه سان يا عورت اجنبي مرد سان ڳالهائي رهي هجي) تہ اهڙي طرح نظر جهڪائي گفتگو ڪري جو ان جي چهري بلڪ بدن جي ڪنهن عضوي ايتري تائين جو لباس تي بہ نظر نہ پوي. جيڪڏهن ڪا شرعي رڪاوٽ نہ هجي تہ مخاطب جي چهري ڏانهن ڏسي گفتگو ڪرڻ ۾ شرعًا ڪو حرج ناهي. جيڪڏهن نگاهن جي حفاظت جي عادت بڻائڻ جي نيت سان هر هڪ سان نظر جهڪائي ڳالهائڻ جو معمول بڻائي تہ تمام سڻي ڳالهہ آهي ڇو تہ مشاهدو اهو ئي آهي تہ اڇڪلهہ جنهن جي نگاهون جهڪائي گفتگو ڪرڻ جي عادت ناهي هوندي، ان کي جڏهن امرد يا اَجْنَبِيَّه سان ڳالهائڻ جو موقعو ملي ٿو اُن وقت نگاهون جهڪائي رکڻ ان جي لاءِ سخت مشڪل هوندو آهي.

نگاهِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَسَلَّم جون ادائون

سوال: سرڪار مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي نظر فرمائڻ جا مختلف انداز بڌائي ڇڏيو؟

جواب: حضرت سيدنا محمد بن عيسيٰ ترمذي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي نقل فرمائن ٿا: جڏهن رسول اڪرم، نورِ مجسَّم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪنهن طرف توجُّهہ فرمائيندا هئا تہ پورا متوجهہ ٿيندا هئا، مبارڪ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي.** (مسلم)

نظرون جهڪيل رهنديون هيون، نظر شريف آسمان جي بدران اڪثر ڪري زمين ڏانهن هوندي هئي، اڪثر اڪ مبارڪ جي ڪناري سان ڏسندا هئا. (الشمائل للترمذي ص 23 رقم 7) **مٿي ذڪر ٿيل حديثِ پاڪ ۾ اهي لفظ "پورا متوجهه ٿيندا" ان جو مطلب هي آهي ته نظر نه موڙيندا** (يعني بي توجهه نه ٿيندا) **هئا، ۽ اها ڳالهه ته "مبارڪ نظرون جهڪيل رهنديون هيون" يعني جڏهن ڪنهن شيء جي طرف ڏسندا ته پنهنجي نگاهه جهڪائي ونندا هئا، ٻنا ضرورت هيڏانهن هوڏانهن نه ڏسندا هئا، بس هميشه عالِمُ الغيب** جَلَّ جَلَالُهٗ **ڏانهن متوجهه رهندا هئا، انهيءَ جي ياد ۾ مشغول ۽ آخرت جي معاملن ۾ غور و فڪر فرمائيندا رهندا هئا.** (المواهب اللدنية و شرح الزرقاني علي المواهب اللدنية ج 5 ص 272) **۽ اهي لفظ "پاڻ جون نظرون آسمان جي مقابلي ۾ زمين ڏانهن وڌيڪ رهنديون هيون" يعني اهو انتها درجي جي شرم و حيا جو دليل آهي، حديث ۾ جيڪو اهو آيو آهي: خاتِمَ المُرسلِين، رَحْمَةٌ للعٰلمِين** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جڏهن ڳالهائڻ لاءِ ويهندا ته پنهنجي نظر شريف آسمان ڏانهن وڌيڪ کڻندا هئا.** (ابوداؤد ج 4 ص 342 حديث 4837) **يعني اهو نظر جو کڻڻ وحي جي انتظار ۾ هوندو هو نه ته نظر مبارڪ جو زمين جي طرف رکڻ هميشه جي معمول ۾ هو.**

(اشعة اللمعات ج 4 ص 526 مدارج النبوة ج 1 ص 6)

جس طرف اُٹھ گئی دم میں دم آگیا
اُس نگاہِ عنایت پہ لاکھوں سلام

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

جشنِ ولادت جي برڪت سان منهنجي زندگي بدلجي ويئي

اسلامي پينرو! اسان مسلمانن جي لاءِ سلطانِ مدينہ منوره، شهنشاهِ مڪ مڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي ولادت جي ڏينهن کان وڌيڪ کهڙو ڏينهن "انعام جو ڏينهن" هوندو؟ سي نعمتون انهن جي ئي طفيل آهن ۽ اهو ڏينهن عيد کان به بهتر جو انهن جي ئي صدقي ۾ عيد به عيد ٿي. انهيءَ ڪري سومر شريف جي ڏينهن روزو رکڻ جو سبب ارشاد فرمايائون: فِيْهِ وُلِدْتُّ يعني ان ڏينهن منهنجي ولادت ٿي. (صحيح مسلم ص 591 حديث 1162) اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ تبليغ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي طرفان دنيا جي بيشمار ملڪن جي لاتعداد جڳهين تي هر سال عيدِ ميلاد النبي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم شاندار طريقي سان ملهائي ويندي آهي. ربيع النّور شريف جي ٻارهين رات جو عظيم الشان "اجتماعِ ميلاد" ٿيندو آهي ۽ عيد جي ڏينهن مرحبا يا مصطفيٰ! جون ڏومون مچائيندي بيشمار ميلاد جا جلوس ڪڍيا ويندا آهن جن ۾ لکين عاشقانِ رسول شريڪ ٿيندا آهن.

عيدِ ميلادُ النّبی تو عيد کی بھی عيد ہے
با يقيں ہے عيدِ عيداں عيدِ ميلاد النّبی

جشنِ ولادت جون به خوب بهارون آهن، اهڙي ئي هڪ بهار ٻڌو، هڪ اسلامي پيٽ جو بيان ڪجهه اهڙي طرح آهي ته عام چوڪرين وانگر آئون به فلمون ڊراما ڏسڻ جي عادي، گانن ٻڌڻ جي

شوقين ۽ شادي مرادي ۾ تيار ٿي بي پرده شريڪ ٿيڻ جي شيدائي هيس. "مرڻ کان پوءِ منهنجو ڇا ٿيندو" ان جو مون کي بلڪل به احساس نه هو! ۾ سال پهرين مون کي باب المدينه ڪراچي پنهنجي رشتيدارن ۾ ويڻ جو موقعو مليو. انهن جي گهر جي بلڪل ويجهو اسلامي پينرن جو سنتن پريو اجتماع ٿيندو هو، هڪ اسلامي پيڻ جي دعوت تي آئون به اجتماع ۾ ويس. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اُن اجتماع منهنجي سوچن جو رخ تبديل ڪري ڇڏيو! پوءِ مون باب المدينه ڪراچي ۾ ئي ربيعُ النّور شريف جون بهارون ڏٺيون ته دل نيڪين ڏانهن وڌيڪ مائل ٿي، اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ مون نماز پڙهڻ شروع ڪري ڇڏي. مدني انعامات تي عمل ۽ شرعي پردو ڪرڻ نصيب ٿي ويو. دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڪندي ڪندي هن وقت علاقائي سطح تي مدني انعامات جي ذميدار جي حيثيت سان سنتن جي خدمت ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪري رهي آهيان.

آئی نئی حکومت سکّہ نیا چلے گا
عالم نے رنگ بدلا صبحِ شبِ ولادت

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

جشنِ ولادت ڏسي قبولِ اسلام

اسلامي پينرو! اللّٰه عَزَّوَجَلَّ هدايت ڏيڻ وارو آهي، جڏهن هو ڪنهن کي نوازڻ چاهيندو آهي ته پاڻ ئي سبب ٻ پيدا ڪري ڇڏيندو آهي، جيئن ته هڪ مادرن عورت جي لاءِ اسباب ٿيا ته اُن کي مدني ماحول ۾ شامل ٿيڻ جي سعادت ملي. سُبْحٰن اللّٰه عَزَّوَجَلَّ! جشنِ ولادت

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

جون به چا خوب برڪتون آهن. ان جي ذريعي ته خبر ناهي ڪيترن جا بگڙيل مقدر سنورجي ويندا آهن. هڪ اسلامي ياءُ ٻڌايو ته جشنِ ولادت ۾ مسجد جي سجاوت ڪان متاثر ٿي هڪ ڪافر اسلام قبول ڪري ورتو ته واه واه! مسلمان پنهنجي آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جي ولادت تي ڪيتري قدر اهتمام سان خوشيون ملهائن ٿا ۽ مسلمانن ڪي پنهنجي نبي سان ڪيتري قدر پيار آهي.**

جشنِ ولادت ملهائڻ وارن سان آقا خوش ٿيندا آهن

سُبحٰن الله! **خود شهنشاهِ رسالت** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **به پنهنجو جشنِ ولادت ملهائڻ وارن سان پيار ڪندا آهن جيئن ته منهنجي آقا اعليٰ حضرت، امامِ اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن **جي فرمان جو خلاصو آهي: ڪجهه عاشقانِ رسول جن خواب ۾ جشنِ ولادت جي عمل سان محبوب ڪريم** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **ڪي خوش ڏنو ۽ فرمائيندي ٻڌو: مَنْ فَرِحَ بِنَا فَرِحُنَا بِهٖ يعني جيڪو اسان جي خوشي ڪندو آهي اسان اُن سان خوش ٿيندا آهيون.**

(خلاصو از فتاويٰ رضويه ج 15 ص 523،522)

خوشياں مناؤ بھائیو! سرکار آ گئے — سرکار آ گئے شہِ ابرار آ گئے
عید میلادُ النَّبی سے ہم کو بے حد پیار ہے — اِن شاءَاللہ دو جہاں میں اپنا بیڑا پار ہے

عشق مجازي جي باري ۾ سوال جواب

سوال: جيڪو نه چاهيندي به بنا ڪنهن غير شرعي حرڪت جي اتفاقيه مجازي عشق ۾ مبتلا ٿي وڃي چا اهو گنهگار آهي؟

جواب: نه. چو ته ان ۾ هن جو اختيار ناهي.

سوال: ته پوءِ عشق جي مريض کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟

جواب: صبر ڪري اجر ڪمائڻ گهرجي.

سوال: واهه! مجازي عشق جي ذريعي ثواب ڪيئن ڪمائي سگهجي ٿو؟

جواب: چو نہ! اها ڳالهه ياد رکو ته بي اختيار عشق ٿي وڃڻ جي صورت ۾ ڪو ثواب ڪمائڻ لاءِ شريعت جي حڪم جي پاسداري ضروري آهي، مثلاً جيڪڏهن ڪنهن غير عورت تي مرد جي اوچتو نظر پئجي وڃي وئي ۽ فوراً نظر هٽائڻ جي باوجود جيڪڏهن اها دل ۾ ويهي رهي ۽ ان کان پوءِ نه ڇاڏي واڌي ان جو تصوّر ڪيو نه ئي ارادي سان ان کي ڏٺو، نه ڪڏهن ان سان ملاقات ڪئي، نه ئي فون تي ڳالهايو نه ان کي عشقيه خط لکيو ۽ نه ئي ڪڏهن کو تحفو موڪليو مطلب ته ان ٿي وڃڻ واري غير اختياري مجازي عشق کي اهڙو لکايو جو ڪنهن ٻئي تي ته ڇا خود ان ڇوڪريءَ کي ڪو خبر نه پوڻ ڏني ته اهڙو "عاشقِ صادق" جيڪڏهن عشق ۾ ڳري ڳري مري وڃي ته شهيد آهي. راحت العاشقين، مراد المُشتاقين، شمسُ العَارفين سراجُ السَّالکين، خاتمُ النَّبِيّين، جناب رحمةٌ لِّلعٰلمين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان دلنشين آهي: جيڪو ڪنهن تي عاشق ٿيو ۽ ان پاڪدامني اختيار ڪئي ۽ عشق کي لکايو پوءِ انهيءَ حال ۾ مري ويو ته اهو شهادت جي موت مئو. (تاريخ بغداد ج 13 ص 185 رقم 7160) ڏنو اوهان! عاشق صادق جي لاءِ اهي شرط آهن ته پاڪدامني اختيار ڪري ۽ پنهنجي عشق کي لکائي رکي، جيڪڏهن اهو عشق ۾ مئو ته شهيد آهي، دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مکتبة المدينه جي شايع ٿيل 1250

صفحن تي مشتمل کتاب "بهارِ شريعت" جلد اول صفحو 859 تي صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي جن شهادت جا 36 قسم بيان کيا آهن، انهن ۾ 16 نمبر هي آهي: (اُهو به شهيد آهي جيڪو) عشق ۾ مئو شرط هي ته پاڪدامن هجي ۽ عشق لکايو هجي.

عاشق ۽ معشوق شادي ڪري سگهن ٿا يا نه؟

سوال: ڇا عاشق ۽ معشوق کي پاڻ ۾ شادي جي شرعًا منع آهي؟

جواب: جيڪڏهن کا شرعي رڪاوٽ نه هجي ته شادي ڪري سگهن ٿا، ياد رکو! شادي کان اڳ ملاقات، خط لکڻ، فون تي گالهائڻ ۽ تحفن جي ڏي وٺ وغيره حرام ۽ جهنّم ۾ وڃڻ وارا ڪم آهن. ڪجهه عاشق ۽ معشوق مائٽن کان لکي "ڪورٽ ميرج" ڪندا آهن ائين ڪرڻ سان لازمي طور تي والدين جي دل آزاري ۽ خاص طور تي ڇوڪريءَ جي والدين جي ذلت ۽ رسوائي ٿيندي آهي ۽ ڇوڪرو جيڪڏهن ڇوڪريءَ جو ڪفو نه هجي ته ڇوڪريءَ جي پيءُ يا ولي (وارث) جي اجازت کان سواءِ ڪيل نڪاح اصلاً ٿيندو ئي ناهي. (ڪفو جي باري ۾ وڌيڪ سوال جواب ڪجهه صفحن کانپوءِ اچي رهيا آهن) پنهنجي مجازي عشق جي لاءِ مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ۽ زليخا جي قصّي کي دليل بڻائڻ سخت جهالت ۽ حرام آهي، ياد رهي! عشق صرف زليخا جي طرف کان هو، حضرت سيدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جو دامن ان کان پاڪ هو، هر نبي معصوم آهي.

غير شرعي مجازي عشق جون تباهه ڪاريون

سوال: اڄڪلهه مجازي عشق ۾ شريعت جي ڪافي خلاف ورزي ڪئي ويندي آهي. ان جو سبب؟

جواب: ان جو سڀ کان وڏو سبب اڄ ڪلهه اڪثر مسلمانن ۾ اسلامي معلومات جي ڪمي ۽ سنتن ۽ پيري مدني ماحول کان دوري آهي، انهيءَ ڪري هر طرف گناهن جو سيلاب اچي ويو آهي! V.C.R، T.V، انٽرنيٽ وغيره تي عشقيه فلمون ۽ فِسقيه ڊرامن کي ڏسي يا عشق بازين جي مبالغن ۽ري اخباري خبرن، ناولن ۽ بازاري ماهنامن، ڊائجيسٽن ۾ فرضي عشقيه افسانن کي پڙهي يا ڪاليجن، يونيورسٽين جي مخلوط ڪلاسن ۾ ويهي يا نامحرم رشتيدارن سان ميل جول پاڻ ۾ بي تڪلفي جي ڊٻڻ جي اندر لهي ڪري اڪثر ڪنهن نه ڪنهن کي ڪنهن سان عشق ٿي ويندو آهي. پهريان هڪ طرفو ٿيندو آهي پوءِ جڏهن پهريون شخص بي شخص کي آگاهه ڪندو آهي ته ڪڏهن ڪڏهن ٻه طرفو ٿي ويندو آهي ۽ پوءِ عمومًا گناهه ۽ نافرمانيءَ جو طوفان اچي ويندو آهي. فون تي دل ۽ري بي حيائي واريون ڳالهيون بلڪ بي حجابانه ملاقات جا سلسلا ٿيندا آهن، خطن ۽ سوکڙين جي ڏي وٺ ٿيندي آهي، شادي جا خفيه قول ۽ قرار ٿيندا آهن جيڪڏهن گهر وارا رڪاوٽ بڻجن ته اڪثر ڪري ٻئي ڀڄي ويندا آهن، بعد ۾ اخبارن ۾ انهن جا اشتهار ڇپجندا آهن خاندان جي آبروءَ جو سرِ بازار نيلام ٿيندو آهي. ڪڏهن "**ڪورٽ ميرج**" جي ترڪيب بڻجندي آهي ته **مَعَاذَاللّٰه** عَزَّوَجَلَّ ڪڏهن ائين ئي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

بغير نڪاح جي ..... ۽ ائين ٻه ٿيندو رهندو آهي ته ڀڄي نه ٿا سگهن ته خودڪشي جي راهه ورتي ويندي آهي جنهن جون خبرون اکثر ڪري اخبارن ۾ ڇپجنديون رهنديون آهن، توهان جي عبرت لاءِ سومر 9 جُمادي الاوليٰ 1427ھ (5.6.2006) جو جنگ اخبار جي انٽرنيٽ تي لڳڻ واري هڪ خبر مرڻ وارين جا نالا ڪڍي معمولي تبديلي سان پيش ڪريان ٿو:

ٽن نوجوان ڇوڪرن جي اجتماعي خودڪشي

پاڪستان جي صوبي پنجاب جي هڪ شهر ۾ ٽن نوجوان ڇوڪرن زهريلي گوريون کائي اجتماعي خودڪشي ڪري ڇڏي. 17 سالہ ڇوڪر فرسٽ ايئر، 19 سالہ ڇوڪر ٿرڊ ايئر ۽ 26 سالہ ڇوڪر ايم اي ۾ پڙهندڙ هيون، اڳ رات جو انهن جو پنهنجي والده سان پسند جي شادي ۽ معاشي مسئلن تي جهيڙو ٿيو هو ۽ وارثن جي بيان جي مطابق ٽنهي ڇوڪرن جي وچ ۾ سخت ڪلامي ٿيندي رهندي هئي. والده انهن جا رشتا پنهنجي پسند جي مطابق ڪرڻ چاهيندي هئي. گذريل رات ٻه معاشي مسئلن ۽ انهن جي رشتن جي ڪري انهن جي پنهنجي والده سان تڪرار ٿيو. رات جو ٽنهي هڪ ڪمري ۾ بند ٿي ڪري زهريلي گوريون کائي ڇڏيون. انهن کي طبي امداد جي لاءِ اسپتال پهچايو ويو، جتي اهي تقريبًا اڳ ڪلاڪ موت ۽ زندگي جي ڪشمڪش ۾ مبتلا رهڻ کانپوءِ وفات ڪري ويون، ٽئي ڇوڪرن ٻيوه ماءُ سان گڏ رهنديون هيون. انهن جي لاش جو پوسٽ مارٽم 8 ڪلاڪن کان بعد ٿيو. ٽنهي ڇوڪرن کي هزارين ماڻهن جي موجودگي

۾ آهُن ۽ سُڏڪن سان متيءَ حوالي ڪيو ويو. اخبار ۾ ڏنل نالن مان اندازو ٿيو ته اهي مسلمان هيون، ان لاءِ دعا آهي ته يااللّٰه عَزَّوَجَلَّ اسان جي ۽ انهن مرحومن ٽنهي پينرن جي ۽ مدني آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي سموري اُمت جي مغفرت فرماءِ. اٰمِين بِجَاہِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

عشق ۾ ناڪام ٿيلن جون خودڪشيون

"روزنامه **نواءِ وقت**" (ڪراچي 4 آگسٽ 2004ع) جون وڏيڪ ۾ خبرون ملاحظه ڪريو: (1) پسند جي شادي نه ٿيڻ تي هڪ نوجوان زهر پي ورتو (2) محبت ۾ ناڪاميءَ تي دادوءَ (سنڌ) جي نوجوان خودڪشي ڪري ڇڏي. اهڙي طرح جا موت به وڏا حسرتناڪ هوندا آهن.

مجازي عشق کان بچڻ جو طريقو

سوال: مجازي عشق جي سببن ۽ ان کان بچڻ جو طريقو بيان ڪري ڇڏيو؟

جواب: فحش ۽ بي حيائي، مخلوط تعليم، بي پردگي، فلم ڏسڻ، ناولن ۽ اخبارن جي عشقيه ۽ فِسقيه مضمونن جو مطالعو وغيره مجازي عشق جا سبب آهن. بي سمجهي واري عمر ۾ گڏ ڪيڏڻ وارا ٻارڙا ۽ ٻارڙيون به نندپڻ جي دوستي جي سبب ان ۾ مبتلا ٿي سگهن ٿا، والدين جيڪڏهن شروع کان ئي پنهنجي ٻارن کي غيرن بلڪ تمام ويجهن عزيزن بلڪ سڳي ڀائرن پينرن تائين جي ٻارڙين سان ۽ پنهنجي ٻارڙين کي اهڙي طرح ٻين جي ٻارڙن سان کيڏڻ کان روڪڻ ۾ ڪامياب ٿي وڃن ۽ بيان ڪيل ٻين سببن کان بچائڻ

جي بہ ڪوشش ڪن تہ مجازي عشق کان ڪافي حد تائين چوٽڪارو ملي سگهي ٿو. ٻارن کي ننڍپڻ کان ئي **الله** عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي محبّت جو درس ڏيڻ گهرجي. جيڪڏهن ڪنهن جي دل ۾ حقيقي معنيٰ ۾ محبت رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم گهر ڪري وئي تہ اِنْشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ مجازي عشق کان محفوظ ٿي ويندو.

محبّت غير کی دل سے نکالو یا رسولَ اللہ
مجھے اپنا ہی دیوانہ بنا لو یا رسولَ اللہ

شادي کيتري عمر ۾ ٿيڻ گهرجي

سوال: نڪاح کيتري عمر ۾ ڪرڻ گهرجي؟

جواب: والدين کي گهرجي تہ جيئن ئي اولاد بالغ ٿئي تہ انهن جو نڪاح ڪري ڇڏين. ان سلسلي ۾ بہ **فرمان مصطفيٰ** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **ملاحظہ فرمايو:** (1) جنهن جي گهر ۾ چوڪرو ڄائو اهو ان جو سنو نالو رکي، نيڪ ادب سيکاري ۽ جڏهن بالغ ٿئي پوءِ ان جو نڪاح ڪري ڇڏي، جيڪڏهن ان جو نڪاح بالغ ٿيڻ جي باوجود نہ ڪيو ۽ اهو ڪنهن گناه جو مرتڪب ٿيو، ان جو گناه پيءَ تي ٿيندو.

(شعب الايمان للبيهقي ج 6 ص 401 حديث 8666)

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْحَنَّان ان حديثِ پاڪ جي لفظن "ان جو گناه پيءُ تي ٿيندو" جي تحت فرمائن ٿا: اهو ان صورت ۾ آهي تہ ٻار غريب هجي پاڻ نڪاح ڪرڻ تي قادر نہ هجي ۽ جيڪڏهن پيءُ امير هجي ۽ اولاد جو نڪاح ڪري سگهي ٿو پر لاپرواهي يا شاهوڪار (گهراٽي جي چوڪريءَ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

جي ڳولا ۾ نڪاح نه ڪري، تڏهن ٻار جي گناهه جو عذاب اُنهي لاپرواهه پيءُ تي ٿيندو. (مرأة ج 5 ص 30)

(2) "توريت" ۾ لکيل آهي، جنهن جي ڇوڪريءَ ٻارهن سالن جي ٿي وئي ۽ اهو ان جو نڪاح نه ڪري جيڪڏهن ان ڇوڪريءَ کان ڪو گناهه ٿيو ته ان جو گناهه پيءُ تي ٿيندو. (شعب الايمان ج 6 ص 402 حديث 8669) مِرأة المناجيح جلد 5 صفحو 31 تي ان حديثِ پاڪ جي لفظن "جنهن جي ڇوڪري ٻارهن سالن جي ٿي ويئي ۽ اهو ان جو نڪاح نه ڪري" جي تحت فرمائن ٿا: يعني ڪفو ملندو هجي ۽ اهو شخص نڪاح ڪرڻ تي قادر هجي پوءِ به فقط دولتمند جي تلاش ۾ لاپرواهي سبب نڪاح نه ڪري. ان حديث مان معلوم ٿيو ته ربّ تعاليٰ توفيق ڏي ته ڇوڪريءَ جو نڪاح ٻارهن سالن جي عمر کان پهرين ئي ڪري ڇڏي هاڻي ته پنجويهه ٽيهن سالن تائين جون ڇوڪريون گهرن ۾ ويٺيون رهنديون آهن، نه بي اي (پاس ڪيل) لکا پتي ملي ٿو نه نڪاح ٿئي ٿو. ربّ تعاليٰ مسلمانن جون اکيون کولي ۽ "ان جو گناهه پيءُ تي ٿيندو." جي تحت فرمائن ٿا: يعني ان جو گناهه پيءُ تي به آهي ڇاڪاڻ ته اهو ان جو سبب بڻيو. (مرأة ج 5 ص 31) افسوس! اڄ ڪلهه دنياوي رسم و رواج جي سبب شادين ۾ هروپرو دير ڪئي ويندي آهي. جنهن جي ڪري مجازي عشق به پروان چڙهندو ۽ بيشمار گناهن جو سلسلو هلندو آهي. ڪاش! ڪو اهڙو مدني رواج قائم ٿي وجي جو ٻار ۽ ٻارڙي جيئن ئي بلوغت جي چائنٽ تي قدم رکن، انهن جا نڪاح ٿي وڃن جو اِنشآءَاللهعَزَّوَجَلَّ

ان طرح اسان جو معاشرو بيشمار برائين کان بچي ويندو.

جنّ جيڪڏهن عورت تي عاشق ٿي وڃي ته -----؟

سوال: جنّ جيڪڏهن ڪنهن عورت تي عاشق ٿي وڃي ۽ رقم وغيره ڏئي ته ڇا ڪري؟

جواب: امامِ اهلسنّت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ڪان هڪ اهڙي عورت جي باري ۾ پڇيو ويو جنهن کي جنّ پئسا وغيره ڏئي ويندو هو ته ارشاد فرمايائون: "اهو جنّ جيڪو ڪجهه ان عورت کي ڏيندو آهي ان جو ونڊ حرام آهي جو اها زنا جي رشوت آهي." (فتاويٰ رضويه ج 23 ص 566)

جنّ جيڪڏهن عورت کي زبردستي تحفو ڏئي ته -----

سوال: جيڪڏهن اهو جن عورت کي زبردستي رقم ڏئي ته ڇا ڪري؟

جواب: جيڪڏهن اهو ونڊ تي مجبور ڪري (ته) ونڊ فقيرن ۾ خيرات ڪئي وڃي پنهنجي استعمال ۾ آڻڻ حرام آهن. (ايضًا ص 567)

عاشق ۽ معشوق جي تحفي جو شرعي حڪم

سوال: عاشق ۽ معشوق پاڻ ۾ هڪ ٻئي کي تحفا ڏيندا آهن، انهن جو ڇا حڪم آهي؟

جواب: (اها رشوت آهي ۽) گناهه ڪبيره، قطعي حرام ۽ جهنم ۾ ونڊ وڃڻ وارو ڪم آهي. اَلبَحرُالرَّائِق ۾ آهي: "عاشق ۽ معشوق پاڻ ۾ هڪ ٻئي کي جيڪي تحفا ڏيندا آهن، اها رشوت آهي، انهن جو واپس ڪرڻ واجب آهي ۽ اهي ملڪيت ۾ داخل ناهن هوندا."

(البحر الرائق ج 6 ص 441)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو وُڃائي ويو. (طبراني)

ناجائز تحفا موٽائڻ جو طريقو

سوال: ان طرح جا تحفا جنهن کان ورتا هئا اهو فوت ٿي ويو هجي تہ ڇا ڪري؟ ڇا توبهہ ڪرڻ سان رکڻ جائز ٿي ويندو؟

جواب: رشوت جي مال جو حڪم بيان ڪندي منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاهہ امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "جيڪو مال رشوت يا ڳائڻ يا شعر پڙهڻ يا چوري سان حاصل ڪيو ان تي فرض آهي تہ جن جن کان ورتو انهن کي واپس ڪري ڇڏي، اُهي نہ رهيا هجن تہ انهن جي وارثن کي ڏي، پتو نہ پوي تہ فقيرن تي خيرات ڪري، خريد ۽ فروخت ڪنهن ڪم ۾ ان مال جو لڳائڻ قطعي حرام آهي، مٿي بيان ڪيل صورت کان سواءِ ڪو طريقو ان مصيبت کان بري ٿيڻ جو ناهي. اهو ئي حڪم وياج وغيره عُقُودِ فاسده جو آهي فرق صرف ايترو آهي تہ هتي (يعني مثلاً وياج) جنهن کان ورتو خاص طور تي انهي کي واپس ڪرڻ فرض ناهي بلڪ ان کي اختيار آهي تہ ان کي واپس ڏي، چاهي ابتداءً ئي خيرات ڪري ڇڏي. (فتاويٰ رضويہ ج 23 ص 551) اعليٰ حضرت، امامِ اهلسنت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه وڌيڪ هڪ جڳهہ تي ارشاد فرمائن ٿا: جيڪڏهن (نچڻ ڳائڻ واري کي رقم ڏيڻ جو) اصل مقصد محبت وڌائڻ ۽ پنهنجي طرف مائل ڪرڻ آهي تہ بيشڪ رشوت ٿيندي ۽ انهيءَ حڪمِ مَغصوب ۾ داخل ٿي ويندو. (فتاويٰ رضويہ ج 23 ص 509)

اَمرَد کي تحفو ڏيڻ ڪيئن آهي؟

سوال: مرد جو شهوت جي سبب اَمْرَد (يعني سهڻن چوڪرن) سان

دوستي رکڻ ۽ ان کي وڌيڪ پنهنجو ڪرڻ جي لاءِ تحفي ۽ دعوت جو سلسلو رکڻ ڪيئن آهي؟

جواب: اهڙي دوستي ناجائز ۽ حرام آهي بلڪ فقهاءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللهُ السَّلام فرمائن ٿا تہ "امرد ڏانهن شهوت سان ڏسڻ بہ حرام آهي." (تفسيرات احمديہ ص 559) ۽ شهوت جي سبب امرد کي تحفو ڏيڻ يا ان جي دعوت ڪرڻ بہ حرام ۽ جهنّم ۾ ونڊي وڃڻ وارو ڪم آهي.

عورت نامحرم کي تحفو ڏئي سگهي ٿي يا نہ؟

سوال: اسلامي ڀيڻ پنهنجي نامحرم رشتيدار مثلاً ڀيٽوئي، ماسڙ، ڀڦڙ، وغيره کي سڌي نيت سان ڪنهن محرم جي ذريعي تحفو موڪلي سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: نہ ٿي موڪلي سگهي. تحفي جي تاثير عجيب هوندي آهي، حديث پاڪ ۾ آهي تہ" تحفو حڪيم (يعني عقلمند ۽ دانا) کي انڌو ڪري ڇڏيندو آهي." (الفردوس بماثورالخطاب ج 4 ص 335 حديث 6969) هڪ ٻي حديث مبارڪ ۾آهي: "تحفو ڏيو، محبت وڌندي." (السنن الكبريٰ للبيهقي ج 6 ص 280 حديث 11946) بهرحال عورت کي پنهنجي نامحرم رشتيدار جي دل ۾ محبت جون پاڙون پختيون ڪرڻ جي اجازت نہ ٿي ڏئي سگهجي.

سوال: ڪجهہ عاشق مزاج ماڻهو بيباڪي سان حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ۽ زليخا جو حوالو ڏيندا آهن، انهن کي ڪهڙو جواب ڏنو وڃي؟

جواب: يقيناً اهي نادان عاشق سخت غلطي تي آهن، پنهنجي نفس

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

جي شرارتن جي معاملي ۾ شيطان جي ڳالهين ۾ اچي بنا سوچڻ سمجهڻ جي ڪنهن به نبي عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي باري ۾ زبان کولڻ ايمان جي لاءِ انتهائي خطرناڪ هوندو آهي. ياد رکو! نبي عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي ادنيٰ گستاخي به ڪفر آهي، حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام الله عَزَّوَجَلَّ جا نبي هئا ۽ هر نبي معصوم آهي. نبي کان هرگز ڪا مذموم حرڪت صادر نٿي ٿي سگهي، جيئن ته الله تبارڪ و تعاليٰ 12 سيپاري سورة يوسف جي آيت نمبر 24 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ ۚ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَاۤ اَنْ رَّاٰ بُرْهَانَ رَبِّهٖ ؕ (پ 12 يوسف 24)

ترجمو ڪنزالايمان: ۽ بيشڪ عورت ان جو ارادو ڪيو ۽ اهو به عورت جو ارادو ڪري ها جيڪڏهن پنهنجي رب جو دليل نه ڏسي ها.

صَدْرُ الْاَفَاضِل حضرت علامه مولانا سيّد محمد نعيمُ الدّين مراد آبادي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْهَادِي فرمائن ٿا: الله تعاليٰ انبياء عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي نفوس طاهره (يعني پاڪ نفسن) کي بداخلاقين ۽ ذليل ڪمن کان پاڪ پيدا ڪيو آهي. مقدس، پاڪ ۽ شريف اخلاقن تي انهن جي تخليق فرمائي آهي ان لاءِ اهي هر بُري فعل کان پري رهندا آهن هڪ روايت هيءَ به آهي ته جنهن وقت زليخا پاڻ عَلَيْهِ السَّلَام جي پويان پئي، ان وقت پاڻ عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام پنهنجي والد محترم حضرت سيّدنا يعقوب عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کي ڏٺو ته آڱر مبارڪ ڏندن مبارڪن جي هيٺان ڏبائي ڪري پري رهڻ جو اشارو فرمائن ٿا. (خزائن العرفان ص 380)

حقيقت اهائي آهي ته عشق صرف زليخا جي طرفان هو، حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جو دامن ان کان قطعًا يقينًا

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

پاڪ هو. 12 سيپاري سورة يوسف آيت نمبر 30 ۾ مصر جي معززن مان ڪن عورتن جو قول هن طرح نقل ڪيو ويو آهي :

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِيْنَةِ امْرَاَتُ الْعَزِيْزِ تُرَاوِدُ فَتٰىهَا عَنْ نَّفْسِهٖ ۚ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا ؕ اِنَّا لَنَرٰىهَا فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ (پ 12 يوسف 30)

ترجموڪنزالايمان: ۽ شهر ۾ ڪن عورتن چيو جو عزيز جي زال پنهنجي نوجوان جي دل لالچائي ٿي. بيشڪ ان جي محبت ان جي دل ۾ گهري ويئي آهي اسان تہ ان کي محبت ۾ بي اختيار ڏسون ٿيون.

حُجَّةُ الاسلام حضرت سيّدنا امام محمد بن محمد غزالي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الوالي **فرمائن ٿا: "زليخا کي خواهش هئي پر حضرت سيدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **طاقت ۽ قدرت رکڻ جي باوجود ان** (يعني زليخا ڏانهن رغبت) **کان پري رهيا الله** عَزَّوَجَلَّ **قرآن ڪريم ۾ پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **جي پري رهڻ جي عمل کي خوب ساراهيو آهي."**

(احياء العلوم ج 3 ص 129)

زليخا جو داستان

سوال: "داستانِ زليخا" بہ ٻڌائي ڇڏيو تہ جيئن حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي باري ۾ ڦهلائي ويندڙ غلط فهمين جو بہ ازالو ڪري سگهجي؟

جواب: زليخا جو قِصّو تمام عجيب آهي، حُجَّةُ الاسلام حضرت سيّدنا امام محمد بن محمد غزالي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الوالي جي "تفسير سورة يوسف" ۾ بيان ڪيل انتهائي طويل قِصّي کي مختصر ڪري عرض ڪرڻ جي ڪوشش ڪريان ٿو: زليخا هڪ مغربي بادشاهہ طيموس جي انتهائي خوبصورت شهزادي هئي، نون سالن جي عمر ۾ ان جڏهن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي كثرت كريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

خواب ۾ پهريون پيرو حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **جو ديدار ڪيو ته انهي ئي وقت پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **جي ديواني ٿي وئي. حُسنِ يوسف** عَلَيْهِ السَّلَام **جي به چا ڳالهه آهي؟ جڏهن پاڻ** عَلَيْهِ السَّلَام **ڪي مصر جي بازار ۾ آندو ويو ته الله** عَزَّوَجَلَّ **حقيقي حُسنِ يوسف تان پردو ڪٽي ڇڏيو، ماڻهن ديدار جي لاءِ بيقرار ٿي دوڙ پاتي، ان پيهه پيهان ۾ 25 هزار مرد ۽ عورتون مري ويا. حسنِ يوسف** عَلَيْهِ السَّلَام **جي تاب نه آڻيندي (وڌيڪ) پنج هزار مردن ۽ 360 ڪنواري عورتن دم ڏنو، زليخا جيڪا بت پرست هئي ان حضرت سيّدنا يوسف**عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **ڪي حاصل ڪرڻ جي لاءِ وڏا جتن ڪيا ايتري تائين جو زمانو گذري وڃڻ سبب پوڙهي، انڌي ۽ محتاج ٿي وئي. جڏهن حضرت سيّدنا يعقوب** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **مصر تشريف وني آيا ته حضرت سيّدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **پنهنجي لشڪر سميت استقبال لاءِ نڪتا. زليخا به هڪ عورت جو هٿ جهلي رستي ۾ بيٺي هئي ۽ ان کي چيائين ته جيئن ئي حضرت سيّدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **گذرن مون کي ٻڌائجانءِ. ان جڏهن ٻڌايو ته زليخا حضرت سيّدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **کي پڪاريو پر پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **جو ڌيان نه ويو. انهيءَ وقت حضرت سيّدنا جبريل امين** عَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **آيا ۽ سيّدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **جي سواريءَ واري خچر جو لغام پڪڑي ڪري چيائون: لهو ۽ هن عورت کي جواب ڏيو، پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام **لهي ڪري ان کان پڇيو: تون ڪير آهين؟ زليخا پنهنجي مٿي ۾ خاڪ وڌي ۽ چوڻ لڳي، مان اها ئي زليخا**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.**
(ابن عدي)

آهيان جنهن پنهنجي تن مَن (دل و جان) **سان اوهان جي خدمت ڪئي، پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **ربّ العِزّت جي حڪم سان زليخا کان ان جي حاجت پڇي، ان نڪاح جو مطالبو ڪيو، فرمايائون: آئون تو ڪافره سان ڪيئن نڪاح ڪري سگهان ٿو! الله** عَزَّوَجَلَّ **جو شان ڏسو! حضرت سيّدنا جبريل امين** عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **زليخا کي چُهيو ته ختم ٿي ويل جواني ۽ بي مثال حُسن و جمال موٽي آيو، بت پرستي کان توبهہ ڪري هوءَ مؤمنہ ٿي ويون، حضرت سيّدنا يعقوب** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **حضرت سيّدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **سان سندن نڪاح پڙهايو. چون ٿا حضرت سيّدتنا زليخا** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهَا **ايمان آڻڻ کانپوءِ جڏهن حضرت سيّدنا يوسف** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **جي زوجيت ۾ آيون ته سندن جنسي خواهش دٻجي وئي ۽ پاڻ عبادت ۽ رياضت ۾ ايتري قدر مشغول ٿي ويون جو تمام وڏيون عابده ۽ زاهده بڻجي ويون. هڪ روايت جي مطابق اُهي پاڻ** عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام **جي خدمت سراپا عظمت ۾ 73 سال رهيون ۽ سندن پيٽ مان يارهن چوڪرا پيدا ٿيا.** (تفسير سورت يوسف (مترجم) ص 93، 96، 184، 237 ـ239 ملخصا) **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

نادان عاشقن جو ورد ٿي ويو!

هن حڪايت مان اَظْهَرُ مِنَ الشَّمْسِ وَاَبْيَنُ مِنَ الاَمْسِ **يعني سج کان وڌيڪ روشن ۽ گذريل ڏينهن کان وڌيڪ قابل يقين ٿي ويو ته اڇڪلهہ جا جيڪي نادان عاشق پنهنجي گناهن پري سڙيل عشق کي**

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا صبح ۽ ڏهه ييرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

صحيح ثابت ڪرڻ لاءِ مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام ۽ زليخا جي واقعي کي دليل بڻائيندا آهن، اهي تمام وڏي پُلَ ڪري رهيا آهن. سورة يوسف ۾ صرف زليخا جي طرف کان عشق جو تذڪرو آهي، پر ڪٿي به ڪو اشارو به نه ٿو ملي ته مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام به سندس عشق ۾ شريڪ هئا، تنهنڪري جيڪي ماڻهو حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کي به عشق ۾ شريڪ قرار ڏيندا آهن اهي ان کان توبهه ڪن. اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي نبي عَلَيْهِ السَّلَام جو شان تمام عظيم هوندو آهي ۽ اهي گناهن کان معصوم هوندا آهن.

يا اللّٰه عَزَّوَجَلَّ اسان کي پنهنجي محبت ۽ پنهنجي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي سچي پڪي الفت نصيب فرماءِ. يا اللّٰه عَزَّوَجَلَّ دنيا جي چاهت اسان جي دل مان ڪڍي ڇڏ. يااللّٰه عَزَّوَجَلَّ جيڪي مسلمان گناهن ۾ري "مجازي عشق" جي جار ۾ قاتل آهن، انهن کي آزاد ڪري پنهنجي مدني محبوب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي زلفن جو اسير بڻائي ڇڏ. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

محبّت غير کی دل سے نکالو يا رسولَ الله
مجھے اپنا ہی ديوانہ بنا لو يا رسولَ الله

سوال: جيڪڏهن صِنفِ مخالف (مثلاً چوڪري تي ڪا چوڪريءَ) عاشق ٿي پويان پئجي وجي ته ڇا ڪرڻ گهرجي؟

جواب: هرگز هرگز ان جي طرف متوجهه نه ٿيڻ گهرجي جو جيڪڏهن شيطان کي آڳر ڏني ته هو هٿ پڪڙي ونندو ۽ پوءِ گناهن کان بچڻ

ڏکيو ئي نه شايد ناممڪن ٿي ويندو. فورًا ڪنهن مناسب جڳهه پنهنجي شادي جي ترڪيب ٻڌائي وڃي جو ان طرح به اڪثر مجازي عشق کان جان ڇٽي ويندي آهي.

برقعي پوش اعرابيّ

نظر جي حفاظت ڪرڻ واري هڪ خوشنصيب خوبصورت نوجوان جي ايمان افروز حڪايت ملاحظه فرمايو، حُجَّةُ الاسلام حضرت سيّدنا امام محمّد بن محمد غزالي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الوالي نقل ڪن ٿا: حضرت سيّدنا سُليمان بن يَسار عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الغفّار انتهائي متقي ۽ پرهيزگار، بيحد خوبصورت ۽ حسين نوجوان هئا، حج جي سفر دؤران "اَبواء" واري علائقي ۾ هڪ ڀيري پنهنجي خيمي ۾ اڪيلا تشريف فرما هئا. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جو رفيقِ سفر ڪاڏي جو انتظام ڪرڻ لاءِ ويل هو، اوچتو هڪ برقعي پوش اعرابيه (يعني ڳوناٽي عورت) پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي خيمي ۾ داخل ٿي ۽ ان چهري تان نقاب هٽائي چڏيو! اُن جو حُسن تمام گهٽو فتنو برپا ڪري رهيو هو، چوڻ لڳي: مون کي ڪجهه ڏيو. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه سمجهيا شايد ماني گهري رهي آهي، چوڻ لڳي: آئون اُهو چاهيان ٿي جيڪو زال پنهنجي مڙس کان چاهيندي آهي. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه خوفِ خدا کان ڏڪندي فرمايو: "توکي مون وٽ شيطان موڪليو آهي." ايترو چوڻ ڪانپوءِ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه پنهنجو مٿو مبارڪ گوڏن ۾ رکيو ۽ بلند آواز سان روئڻ لڳا. اهو منظر ڏسي برقعي پوش اعرابيه گهبرائي تيز تيز قدم کٽي خيمي مان ٻاهر نڪري وئي. جڏهن پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جو ساٿي آيو ۽ ان ڏنو ته پاڻ رَحْمَةُ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءٌ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه روئي روئي اکيون سڄائي ڇڏيون آهن ۽ نڙي ويهاري ڇڏي آهي ته ان روئڻ جو سبب دريافت ڪيو، پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه شروع ۾ ٽارڻ کان ڪم ورتو پر اُن جي مسلسل اِصرار تي حقيقت جو اظهار ڪري ڇڏيائون ته اهو به زار و قطار روئڻ لڳو. فرمايائون: تون ڇو ٿو روئين؟ عرض ڪيائين: مون کي ته وڏيڪ روئڻ گهرجي ڇو ته جيڪڏهن توهان جي جڳهه تي آئون هجان ها ته شايد صبر نه ڪري سگهان ها (يعني شايد گناهه ۾ پئجي وڃان ها) پئي حضرات رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِما روئندا رهيا، ايتري تائين جو مڪي مڪرمه زَادَهَا اللهُ شَرَفًا وَّتَعْظِيمًا حاضر ٿي ويا. طواف ۽ سعي وغيره کان فارغ ٿيڻ کان پوءِ حضرت سيدنا سليمان بن يسار عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الغفار حطيم ڪعبه ۾ گوڏن جي چوڌاري چادر ٻڌي ويهي رهيا. ايتري ۾ ننڊ جو جهوٽو آيو ۽ خواب ڏٺو ته هڪ حسن ۽ جمال جا پيڪر، معطر معطر، خوش لباس ۽ ڏگهي قد وارا بزرگ نظر آيا، حضرت سيّدنا سليمان بن يسار عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الغفار پڇيو: توهان ڪير آهيو؟ جواب ڏنائون: آئون (الله عَزَّوَجَلَّ جو نبي) يوسف آهيان. عرض ڪيائون: يا نبي الله عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام! زليخا سان اوهان جو قصو به هڪ عجيب واقعو آهي، فرمايائون: ابواء واري مقام تي اعرابيه سان ٿيڻ وارو اوهان جو واقعو عجيب تر آهي. (احياء العلوم ج 3 ص 130 ملخصًا) اللهعَزَّوَجَلَّجي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

ڏٺو اوهان! حضرت سيّدنا سُليمان بن يسار عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الغفار جن خود هلي اچڻ واري برقعي پوش اعرابيه کي به ڏڪاري ڇڏيو، بلڪ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ہ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ہ سؤ سالن جا گناهہ معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

خوفِ خدا وچان خوب روئڻ شروع ڪري ڏنو، جنهن جي نتيجي ۾ حضرت سيّدنا يوسف عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام خواب ۾ تشريف وني اچي پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي حوصلہ افزائي فرمائي. بهرحال دنيا ۽ آخرت جي پلائي انهي ئي ۾ آهي تہ جنسِ مخالف ڪيڏو ہ مائل ڪري ۽ گناهہ تي اڀاري پر انسان کي گهرجي تہ هرگز شيطان جي فريب ۾ نہ اچي، هر صورت ۾ ان جي حيلن کان پاڻ کي بچائي ۽ خوب اجر و ثواب ڪمائي.

سوال: جيڪڏهن ڪنهن سان عشق ٿي وڃي، بدنگاهي وغيره گناهن جو سلسلو ہ هجي ۽ شاديءَ جي ترڪيب ہ ممڪن نہ هجي تہ ان کان ڪيئن ڇوٽڪارو حاصل ڪري؟

جواب: واقعي اهو معاملو وڏو صبر آزما آهي، ان دؤران جيڪي ہ گناهہ ٿيا هجن، انهن کان سچي دل سان توبهہ ڪري ان عشق سراپا فِسق کان ڇوٽڪاري جي لاءِ **الله** عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهہ ۾ ٻاڌائي ڪري دعا گهري، ان کي ڏسڻ کان بچي، بلڪ جيڪڏهن ان جي تصوير، تحفو يا ڪا ٻي نشاني پاڻ وٽ هجي تہ ان کي ہ نہ ڏسي ۽ فورًا اهي شيون پاڻ کان الڳ ڪري ڇڏي، ان جي فون نہ ٻڌي. ان جو عشقيہ خط نہ پڙهي ايتري تائين جو ان جي تصّور کان ہ هر ممڪن صورت ۾ پيڇو ڇڏائي. پنهنجو پاڻ کي ديني ڪمن ۾ هڪدم مشغول ڪري ڇڏي. **الله** عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي محبت پنهنجي دل ۾ وڌائي ۽ بارگاهِ رسالت ۾ فرياد پيش ڪري:

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

محبّت غير کی دل سے نکالو يا رسولَ الله
مجھے اپنا ہی ديوانہ بنا لو يا رسولَ الله

عشق بازيءَ کان جان ڇڏائڻ جو روحاني علاج

سوال: عشق بازي کان جان ڇڏائڻ جي لاءِ ڪو وظيفو به ٻڌائي ڇڏيو؟

جواب: گذريل سوال جي جواب جي شروع ۾ جيڪي مدني گل پيش ڪيا، ان سان گڏوگڏ بيشڪ قرآني آيتن تي مشتمل هي "عمل" به ڪيو: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ. لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ. اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ. لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ . باوضو ٿي پيرا پڙهي (اول آخر هڪ پيرو درود شريف) پاڻي تي دم ڪري پي ڇڏي، اهو عمل چاليهه ڏينهن تائين ڪري. عورت ناپاڪيءَ جي ڏينهن ۾ نه ڪري، پاڪ ٿي وڃڻ کان پوءِ جتان ڇڏيو هو اُتان کان ڪُٽپ شروع ڪري. نماز جي پابندي ضروري بلڪ وڌيڪ ضروري آهي.

عبدالله بن مبارڪ جي توبهه جو سبب

سوال: ڇا حضرت سيّدنا عبدالله بن مبارڪ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه به مجازي عشق ۾ مبتلا رهي چڪا آهن؟

جواب: جي ها! پر انهن عبرت حاصل ڪري توبهه ڪئي ۽ بلند درجا ماڻيا جيئن ته حضرت سيّدنا عبدالله بن مبارڪ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جو واقعو ڪجهه هيئن آهي ته شروع ۾ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه هڪ عام نوجوان هئا، پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه کي هڪ ڪنيز سان عشق ٿي ويو هو ۽ معاملو اڳتي نڪري ويو هو. سخت سردين جي موسم ۾ هڪ پيري ديدار جي

انتظار ۾ ان ڪنيز جي گهر ڪان ٻاهر سڄي رات بينا رهيا ايتري تائين جو صبح ٿي ويئي. رات بيڪار گذرڻ تي دل ۾ ملامت جي ڪيفيت پيدا ٿي ۽ ان ڳالهه جو شدت سان احساس ٿيو ته ان ڪنيز جي پنيان سڄي رات برباد ڪري ڇڏي پر ڪجهه هٿ نه آيو، ڪاش! اها رات عبادت ۾ گذاري وجي ها. ان تصور سان دل جي دنيا بدلجي وئي ۽ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي دل ۾ مدني انقلاب برپا ٿي ويو. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه پڪي توبهه ڪئي، ڪنيز جي محبت مان جان ڇڏايائون. پنهنجي پروردگار عَزَّوَجَلَّ سان دل لڳايائون ۽ ٿوري ئي عرصي ۾ ولايت جي اعليٰ منزل ماڻي ۽ **الله** عَزَّوَجَلَّ شان ايتري قدر وڌائيو جو

نانگ مورچل ڪري رهيو هو

هڪ پيري والده ماجده رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهَا پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي ڳولها ۾ نڪتيون ته هڪ باغ ۾ گلاب جي ٻوٽي جي هينان پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه کي ان طرح سمهندو ڏٺائون جو هڪ نانگ وات ۾ نرگس جي ٽاري ڪٽي مور چل ڪري رهيو هو يعني سندن جسم مبارڪ تان مڪيون اُڏائي رهيو آهي. (تذكرة الاولياء ج 1 ص 166) **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

خوشنصيب عابد جي ثابت قدمي

سوال: "اسرائيليات" مان امتحان ۾ مبتلا ٿيڻ واري ڪنهن مرد جي ثابت قدمي جو ايمان افروز واقعو ٻڌايو، جنهن مان عبرت ۽ صبر جي قوت ملي؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

جواب: جيڪو مسلمان امتحان کان بچڻ جي سستي ناهي ڪندو، نفساني خواهشن کي نفرت سان ڏڪارينڊو، ڪهڙي ئي صبر آزمائيندڙ گهڙي اچي ان کان ناهي گهبرائيندو، رب تعالىٰ جو راضپو ماڻڻ جي لاءِ وڏي کان وڏي مصيبت کي سيني سان لڳائيندو ۽ شيطان و نفس سان هر حال ۾ ٽڪرائيندو آهي، اهو بارگاهِ خداوندي عَزَّوَجَلَّ مان بلند درجا ماڻيندو ۽ شان و شوڪت سان جنت الفردوس ۾ ويندو آهي. حضرت سيّدنا ڪعب الاحبار رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ جي بيان ڪيل هڪ حڪايت کي مختصرًا عرض ڪرڻ جي ڪوشش ڪريان ٿو: بني اسرائيل ۾ هڪ عابد هئا جيڪي صديق (يعني ولين جي اعلي درجي) جي منصب تي فائز هئا شان هي هو جو خانقاه تي بادشاهه حاضر ٿي حاجت معلوم ڪندو هو، پر پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه منع ڪري ڇڏيندا هئا. **الله** عَزَّوَجَلَّ جي طرفان پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه جي عبادتخاني تي انگور جي وَل لڳل هئي جيڪا روزانو هڪ نرالو انگور پيدا ڪندي هئي جڏهن پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه ان جي طرف پنهنجو مبارڪ هٿ اڳتي وڌائيندا تہ ان مان پاڻي نڪري ايندو هو جنهن کي پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه پي ونندا هئا.

هڪ ڏينهن مغرب جي وقت هڪ نوجوان چوڪريءَ دروازو ڪڙڪائي چيو تہ اوندهه ٿي وئي آهي، منهنجو گهر ڪافي پري آهي، مون کي رات گذارڻ جي لاءِ اجازت ڏيئي ڇڏيو. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه رحم ڪائي ان کي پنهنجي خانقاه ۾ پناهه ڏيئي ڇڏي. ڪافي رات گذرڻ کان پوءِ هوءَ يڪدم پويان پئجي وئي تہ مون سان "ڪارو منهن"

ڪر!! ايتري تائين جو مَعَاذَاللّٰه ان پنهنجا ڪپڑا لاهي ڇڏيا! پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جن فورًا اکيون بند ڪري ڇڏيون ۽ ان کي ڪپڑا پائڻ جو حڪم ڏنو پر ان نہ مڃيو بلڪ لڳاتار مطالبو ڪندي رهي.

پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه بي قرار ٿي ڪري پنهنجي نفس کان پڇيو، اي نفس! تون ڇا ٿو چاهين؟ ان چيو: خدا جو قسم! آئون ته هن نادر موقعي مان فائدو حاصل ڪرڻ چاهيان ٿو. فرمايائون: تون برباد ٿئين، ڇا تون منهنجي سڄي عمر جي عبادت ضايع ڪرڻ جو اميدوار آهين؟ ڇا تون جهنم جي عذاب جو طلبگار آهين؟ ڇا تون جهنم جي گندرف جي لباس جي خواهش رکين ٿو؟ ڇا تون جهنم جي نانگن ۽ وڇوئن جو طلبگار آهين؟ ياد رک! زاني کي منهن ۾ گِهلي ڪري جهنم جي اونهي غار ۾ اُڇليو ويندو. پر ان بد نيت ڇوڪريءَ سان گڏوگڏ نفس به پنهنجي خواهش لاءِ راضي ڪرڻ لڳاتار جاري رکيو، پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه پنهنجي نفس کي فرمايو: هل پهريان تجربو ڪري وٺ ته ڇا تون دنيا جي معمولي باهه به برداشت ڪري سگهين ٿو يا نہ! اهو چئي پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه برندڙ ڏيئي تي هٿ رکي ڇڏيو! پر اهو نہ سڙيو. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ڪاوڙ ۾ چيائين: اي باهه! توکي ڇا ٿي ويو آهي تون ڇو نہ ٿي ساڙين؟ ان تي باهه پهريان آگونو ساڙيو، پوءِ آگرين کي پگهاريائين ايتري تائين جو هٿ جو سڄو پنجو سڙي ويو. اهو درد انگيز منظر ڏسي ان ڇوڪريءَ تي هڪدم خوف طاري ٿي ويو، ان جي زبان مان هڪ زوردار رڙ نڪري فضا جي ويڪراين ۾ گم ٿي وئي، هوءَ زور سان ڪِري ۽

سندس روح جسم مان پرواز ڪري ويو. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فورًا ان جي بي لباس لاش تي چادر ڍڪي ڇڏيائين.

صبح جو ابليس رڙيون ڪري اعلان ڪيو "هن عابد فلاٽي ذيءَ فلان سان رات جو زيادتي ڪري ان کي قتل ڪري ڇڏيو آهي." اها وحشت اثر خبر ٻڌي بادشاهه ڪاوڙ ۾ باهه ٿي سپاهين سان گڏ عابد رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي خانقاهه تي اچي پهتو. جڏهن اُتان کان چوڪريءَ جو بي پوش لاش نڪتو ته عابد رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي ڪنڌ ۾ زنجير وجهي گهلي ٻاهر ڪڍيو ويو ۽ پوءِ سپاهين خانقاهه کي ٽوڙي تباهه ڪري ڇڏيو. ان عابد رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه صبر ۽ برداشت جو دامن پڪڙي رکيو ايتري تائين جو پاڻ پنهنجو سڙيل هٿ به ڪپڙي ۾ لڪائي رکيو ۽ ڪنهن تي ظاهر ٿيڻ نه ڏنائون! ان وقت دستور هي هو ته زاني کي آري سان چيري ٻه ٽڪرا ڪيو ويندو هو، اهڙي طرح بادشاهه جي حڪم سان عابد رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي مٿي تي آرو رکي ڪري سندن جسم جا ٻه ٽڪرا ڪيا ويا. عابد جي وفات ٿي وڃڻ کان پوءِ الله عَزَّوَجَلَّ ان عورت کي زنده ڪيو ۽ ان شروع کان آخر تائين سڄو قصو ٻڌايو. جڏهن پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه جي هٿ تان ڪپڙو هٽايو ويو ته چوڪريءَ جي بيان جي مطابق واقعي اهو سڙيل هو، ان کانپوءِ چوڪري وري مري وئي. حيرت انگيز حقيقت ٻڌي ماڻهن جا سر عقيدت سان جهڪي ويا ۽ خوشنصيب عابد جي هن دردناڪ وفات تي هر هڪ افسوس ۽ حسرت ڪرڻ لڳو. جڏهن انهن جي لاءِ قبر کوٽي وئي ته ان مان مشڪ ۽ عنبر جا هڪاءَ اچڻ لڳا، جيئن ئي ٻنهي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ييرا درود پاڪ پڙهيو الله تعالي ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

جا جنازا آندا ويا تہ آسمان مان صدا اچڻ لڳي: اِصْبِرُوا حتّٰى تُصَلِّيَ عَلَيْهِمَا الْمَلٰٓئِكَةُ يعني صبر ڪريو ايتري تائين جو انهن تي فرشتا جنازي نماز پڙهي وڃن. تدفين کان پوءِ **الله** ربُّ العٰلمين جَلَّ جَلَالُهٗ خوشنصيب عابد جي قبر تي چنبيلي کي پيدا ڪيو، ماڻهن مزار پرانوار تي هڪ ڪتبو لڳل ڏٺو، جنهن ۾ ڪجهه هن طرح جو مضمون هو: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط **الله** عَزَّوَجَلَّ جي طرفان پنهنجي بانهي ۽ وليءَ جي طرف. مون پنهنجي فرشتن کي جمع فرمايو، جبريل (عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام) خطبو پڙايو ۽ مون پنجاهه هزار ڪنوارن سان جنت الفردوس ۾ هِن (پنهنجي ولي) جو نڪاح فرمايو. آئون پنهنجي فرمانبردارن ۽ مقربن کي اهڙن ئي انعامن سان نوازيندو آهيان. (بحرالدموع ملخصًا ص 169) **الله** عَزَّوَجَلَّ **جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب مغفرت ٿئي.**

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

انبياءِ ڪرام تي به امتحان آيا

ڏٺو اوهان! عورت جو فتنو ڪيترو خطرناڪ هوندو آهي! مردود شيطان ان جي ذريعي اولياء **الله** تي به حملا ڪرڻ کان نٿو پُلجي، پر خداءِ ذوالجلال جي مدد جن سان گڏ هوندي آهي، اهي ملعون ابليس جي ڇار ۾ ناهن ڦاسندا. هن حڪايت مان شايد ڪنهن کي هي وسوسا اچن تہ "آخر ايڏي وڏي باڪرامت بزرگ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه تي ايتري قدر گندي ڪراهت واري ڪم ۽ مسلمان جي قتل جو ڪوڙو الزام ڪيئن لڳايو ويو ۽ پوءِ ويچاري کي بيدرديءَ سان آري سان چو چيريو ويو؟" انهن وسوسن جو جواب هي آهي تہ خداءِ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

حنّان و منّان عَزَّوَجَلَّ پنهنجي بانهن جو امتحان ونندو آهي ۽ ثابت قدم رهڻ وارن کي فقط پنهنجي لطف ۽ ڪرم سان عظيم انعامات ۽ بلند درجات عطا فرمائيندو آهي. ان طرح جي امتحانن جي واقعن سان اسان جي تاريخ پري پئي آهي. حضرت سيّدنا زڪريا عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کي آري سان چيريو ويو. سندن فرزند ارجمند حضرت سيّدنا يحييٰ عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کي به بيدرديءَ سان شهيد ڪيو ويو، ۽ بيشمار انبياءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام کي بني اسرائيل شهيد ڪري ڇڏيو، ڪربلا جو دردناڪ واقعو مصيبتن ۽ تڪليفن جا پهاڙ ٽٽڻ جي حوالي سان تمام مشهور آهي. تنهنڪري اسان مان ڪڏهن ڪنهن تي امتحان اچي پئي تہ صبر جو دامن نہ ڇڏڻ گهرجي، الله رحمٰن عَزَّوَجَلَّ جي رضا تي راضي رهڻ ۾ ئي بنهي جهانن جي ڪاميابي آهي ۽ اهو به ياد رکو تہ امتحان جيترو سخت هوندو آهي، سند به اوتري ئي اعليٰ ملندي آهي، الله تعاليٰ 20 سيپاري سورةُ العنڪبوت جي شروعاتي آيتن ڪريمن ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

الٓمّٓ ۚ﴿۱﴾ اَحَسِبَ النَّاسُ اَنْ يُّتْرَكُوْۤا اَنْ يَّقُوْلُوْۤا اٰمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُوْنَ ﴿۲﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ

ترجموڪنزالايمان: چا ماڻهو هِن گهمند ۾ آهن جو ايتري ڳالهہ تي ڇڏيا ويندا جو چون تہ اسان ايمان آندو ۽ انهن جي آزمائش نہ ٿيندي ۽ تحقيق اسان انهن کان اڳين کي آزمايوسين.

مُفسّر شهير، حڪيمُ الاُمّت، حضرت مفتي احمد يار خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْحَنَّان فرمائن ٿا: "مسلمانن جو (سندن) قوت ايماني جي مقدار جيترو امتحان ونڻ، قانونِ الاهي آهي، بيماري، ناداري، غربت، مصيبت

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

اِهي سڀ ربّ جي (طرفان) آزمائشون آهن جن سان مخلص ۽ منافق ممتاز ٿي ويندا آهن (يعني انهن جو فرق واضح ٿي ويندو آهي) مؤمن الله جي رضا تي راضي رهندو آهي. جيئن تہ ڪو الله عَزَّوَجَلَّ جو ٻانهو آري سان چيريو ويو، ڪي لوهہ جي ڦٽين سان پرزا پرزا ڪيا ويا، ڪِن ڪي باهہ ۾ وِڌو ويو، ڪِن ڪي حڪم ڏنو ويو تہ پنهنجي ٻار ڪي پنهنجي هٿ سان ذبح ڪريو، پر اهي هستيون استقامت جا پهاڙ ثابت ٿيون. (نورالعرفان ص 632)

وہ عشقِ حقیقی کی لذّت نہیں پا سکتا
جو رنج و مصیبت سے دو چار نہیں ہوتا

مجازي عشق تباهي مچائي آهي

آهہ! وڏو نازڪ دؤر آهي، مخلوط تعليم وغيره جي سبب شرم ۽ حياءُ جو تصوّر مٽجندو پيو وڃي، عشق بازي عام آهي، تباهي متل آهي، سگِ مدينہ عُفِيَ عَنْه جي نالي تي ايندڙ خطن ۾ اهڙيون اهڙيون حياسوز تحريرون هونديون آهن جو غيرتمند ماڻهو پڙهي شرم وچان ٻڏي وڃي، اهي نادان عاشق اڪثر بنا هٻڪ جي هڪ ٻئي جا نالا ۽ ايڊريس وغيره بيان ڪري پنهنجي ۽ صِنفِ مخالف جي آبرو کي تباهہ ڪري رهيا هوندا آهن! ان طرح جي بي حيا عاشقن جي تحريرن جا ڪجهہ مثال خدمت ۾ حاضر آهن، پر انهن کي پڙهي صرف انهن کي ئي جهٽڪو لڳندو جن کي حياءُ مان ڪو حصو نصيب ٿيو هوندو، باقي جن ويچارن کي شرم ۽ حياءُ جي هوا بہ نہ لڳي هوندي، اهي تہ بس ائين ئي پڙهي ڪري گذري ويندا، شايد

انهن كي هنن جملن جي اندر كو برائيءَ جو پهلو به نظر نه ايندو!

عاشقن جي جذبات جا ست حياسوز جملا

(هن طرح جا مضمون جملا مون ڏانهن موكليل خطن ۾ كثرت سان هوندا آهن)

(1) مون فلاڻيءَ سان محبت كئي آهي كو گناهه ته ناهي كيو. (مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ)

(2) فلاڻي چوكريءَ سان مون كي بي انتها عشق ٿي ويو آهي، هوءَ نه ملي ته آئون حرام جي موت مري ويندس. (يعني مَعَاذَاللّٰه خودكشي كري وڃندس)

(3) فلاڻي چوكريءَ كي آئون ننڍپڻ كان چاهيندو آهيان، پر به مهينا ٿيا آهن والدين ان جي شادي بي جڳهه تي كري ڇڏي آهي. دعا كريو، ان كي طلاق ٿي وڃي، نه ته آئون گهوٽ كي هن دنيا ۾ رهڻ نه ڏينداس جنهن منهنجي محبت مون كان گسي ورتي آهي.

(4) "ان" جي ياد ڏاڍو تڙپائيندي آهي، اها خبر آهي ته شراب حرام آهي پر ڏك مٽائڻ جي لاءِ ٿورو پي وڃندو آهيان.

(5) منهنجي محبت جيكڏهن مون كي نه ملي ۽ كنهن بي جڳهه تي چوكريءَ جي شادي ٿي وئي ته اهو ڏينهن منهنجي زندگيءَ جو آخري ڏينهن هوندو!

(6) هر وقت ان جي ياد ۾ گم رهندو آهيان، كجهه به سنو نٿو لڳي.

(7) توهان كي حضرت محمّد صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو واسطو مون كي منهنجي محبوبه ڏياري ڇڏيو.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا صبح ۽ ڏهه ڀيرا شام درود پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

عاشقائن جي جذبات جا 12 حيا سوز جملا

(1) فلاڻي چوڪري سان مون کي عشق ٿي ويو آهي، ان جي ياد منهنجي زندگي آهي، جيڪڏهن اهو مون کي نه مليو ته آئون خودڪشي ڪري ڇڏيندیس.

(2) جيڪڏهن "ڪاليج فرينڊ" سان منهنجي شادي نه ٿي ته "ڪورٽ ميرج" ڪري ڇڏيندیس، اوهان اسان جي والدين کي لکو ته اسان جي شادي ڪرائي ڇڏين.

(3) ان جي ياد دل ۾ رچي وئي آهي، نه کائڻ سنو لڳي ٿو نه پيئڻ، انهيءَ سبب طبيعت ۾ چڙ پيدا ٿي پئي آهي، والدين سان به گستاخي ڪري ويهندي آهيان.

(4) فلاڻي کي آئون دل ۽ جان سان چاهيندي آهيان پر ان کي خبر ناهي ته آئون ان کي چاهيان ٿي، ان سان اظهار به نه ٿي ڪري سگهان ڪو اهڙو عمل ٻڌايو جو ان کي منهنجي محبت جي خبر پئجي وڃي ۽ هو منهنجو ٿي وڃي.

(5) اسان ٻئي هڪ ٻئي کي تمام گهڻو چاهيندا آهيون، فون تي اسان جي گفتگو ٿيندي رهندي آهي، ڪڏهن ڪڏهن پنهنجي گهروارن کي ڏوکو ڏئي ۽ سهيليءَ جو بهانو بڻائي گهران نڪري ان سان ملڻ به ويندي آهيان، آئون ان کي پنهنجو بڻائڻ چاهيان ٿي، پر گهروارا نه ٿا راضي ٿين.

(6) فلاڻي سان ڏاڍي محبت ڪريان ٿي، ان شادي جا وڏا واعدا ڪيا پر هاڻي قِري ويو آهي، ڪجهه ڪريو ان کي سمجهايو.

(7) مون کي ان سان ايتري محبت ٿي وئي آهي جو ان کي هڪ ڏينهن نہ ڏسان (يعني مَعَاذَاللّٰه بدنگاهي نہ کريان) تہ دل کي سکون نٿو ملي کاش! هو مون کي ملي وڃي.

(8) هاڻي صبر جو پيمانو لبريز ٿي چڪو آهي آئون ان بنا زنده نہ ٿي رهي سگهان، جيڪڏهن اهو نہ مليو تہ آئون جان ڏيئي ڇڏيندس. (يعني مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ خود کشي کري ڇڏيندس)

(9) آئون پنهنجي محبوب کي تمام گهڻو چاهيان ٿي، اهڙو تعويذ ڏيو جو هو به مون سان محبت کرڻ لڳي. (مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ)

(10) هر صورت ۾ مون کي منهنجو محبوب گهرجي.

(11) اهو دل ۽ دماغ تي ڇائنجي چڪو آهي، هاڻي کنهن ٻئي جو تصوّر به نہ ٿي کري سگهان.

(12) چار سالن کان اسان هڪ ٻئي سان ملندا رهياسين هُو منهنجي محبت جي دعويٰ کندو رهيو پر هاڻي اهو مون کان دور ٿي چڪو آهي، ان منهنجي خوشين کي چهيو رسائي ڇڏيو.

عشق ۾ ٽيڻ واربن شادين جي باري ۾ سوال جواب

کورٽ واري شادي

سوال: مجازي عشق کرڻ وارا کجهہ نوجوان گهر وارن جي مخالفت جي باوجود کورٽ ۾ وڃي شادي کري ونندا آهن. ڇا ائين کرڻ مناسب آهي؟

جواب: قطعي مناسب ناهي بلڪ ڇوکرو جيڪڏهن ڇوکريءَ جو کفو نہ هوندو ۽ ڇوکريءَ جي ولي جي اجازت کان سواءِ نڪاح

ڪيو تہ اهو نڪاح ئي باطل ٿيندو! فرض ڪريو جيڪڏهن ڪفو ۽ ملي ويو ۽ نڪاح ۾ ٿي ويو تڏهن ۾ ڪورٽ ۾ وڃي ڪري شادي ڪرڻ سان ماءُ پيءُ جي سخت دل آزاري ٿيندي، خاندان وارن جي مٿي تي بدنامي جو داغ لڳي ويندو ۽ ٻين پائر پينرن جي شادين ۾ رڪاوٽون پيدا ٿي ويندين آهن. ائين ڪرڻ سان اڪثر غيبتن، تهمتن، عيب کولڻ، بدگمانين ۽ دل آزارين وغيره وغيره گناهن جو دروازو کلي ويندو آهي تنهن ڪري هرگز اهڙو قدم نہ کڻڻ گهرجي.

سوال: ولي ڪنهن کي چوندا آهن؟

جواب: لفظِ ولي جي لغوي معنيٰ دوست ۽ مددگار آهي، عام عُرف ۾ **الله** عَزَّوَجَلَّ جي محبوب ٻانهي کي ولي چيو ويندو آهي. پر فِقه جي اِصطِلاح ۾ ولي جي معنيٰ بلڪل مختلف آهي. فقہ جي اصطلاح ۾ ولي اُن عاقل ۽ بالغ شخص کي چوندا آهن جنهن کي ٻئي جي جان يا مال تي مخصوص قدرت يعني "اٿارٽي" حاصل هجي. بهارِ شريعت ۾ آهي: "ولي اُهو آهي جنهن جو قول ٻئي تي لاڳو هجي، ٻيو چاهي يا نہ چاهي." (بهارِ شريعت حصو 7 ص 42)

سوال: رشتيدارن مان ولي ڪير چورائيندو؟ يعني ويجهڙائپ جي بنياد تي جنهن کي نڪاح جي معاملن ۾ ولي (وارث) قرار ڏنو ويو آهي ان جو تفصيل ڪهڙو آهي؟

جواب: قرابت جي سبب ولايت عَصَبَه بِنفسهٖ (رشتيدارن جي هڪ قسم جو نالو آهي اِهي اُهي هوندا آهن جو جن سان رشتيداري قائم ٿيڻ جي لاءِ ڪنهن عورت جو تعلق نڪو اچي جيئن تہ چاچو، جڏهن تہ مامن جي رشتيداري ماءُ جي واسطي سان آهي) جي لاءِ آهي انهن ۾ ترجيح (يعني هڪ کي ٻئي تي فوقيت

ڏيڻ) جي لاءِ اتي به انهي ئي ترتيب جو خيال رکيو ويو آهي جيڪو وراثت ۾ معتبر آهي يعني انهن رشتيدارن مان جيڪو سيني کان ويجهو درجو يعني رشتو رکي ان کي ولي اَقْرَب (ويجهو ترين ۽ معزز وارث) قرار ڏنو وڃي ٿو ۽ اَقرَب (سيني کان مقدم) جي هوندي اَبْعَد (پري وارو) ولي (وارث) پنهنجو حق استعمال ڪرڻ کان محروم رهي ٿو. ائين درجي جي لحاظ سان هڪ وقت ۾ صرف هڪ ئي وارث ٿي سگهي ٿو ها جيڪڏهن هڪ کان وڌيڪ ماڻهو هڪ ئي درجي ۾ ايندا هجن ته گهٽا ماڻهو به وارثي جي اهليت تي فائز ٿي سگهن تا ان جي گنجائش آهي. جنهن عورت جو عاقل بالغ پُٽ يا پوٽو (هيڻ تائين) نه هجي اُن جو وارث پيء آهي پيءُ نه هجي ته ڏاڏو وارث آهي ۽ جيڪڏهن پُٽ موجود آهي ته پُٽ ئي سڀ کان اعليٰ وارث آهي پٽ نه هجي ته پوٽي جو ٻيو نمبر آهي هيڻ تائين. اُن کان پوءِ پيء پوءِ ڏاڏو وارث ٿيندو. ڏاڏو نه هجي ته پڑ ڏاڏو وارث ٿيندو مٿي تائين باوجود ان جي جو ڪيترين ئي پيڑهيون مٿي جو ڏاڏو هجي اُن جي هوندي ڪو وارث نٿو ٿي سگهي.

سوال: اهي پنج رشتا جيڪي بيان ڪيا ويا جيڪڏهن اهي نه هجن ته پوءِ ولي ڪير ٿيندو؟ ۽ ڇا ماءُ به ولي ٿي سگهي ٿي؟

جواب: انهن پنجن رشتيدارن کان پوءِ پاءُ پوءِ چاچو پوءِ سوٽ عصبه رشتيدار پنهنجي تفصيل سان گڏ وارث بڻبا انهن جي تفصيل جي لاءِ ڏسو مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل بهار شريعت حصو 7 صفحو 43. جڏهن عصبه بِنفسِه جي فهرست ۾ شامل ڪو به رشتيدار نه

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

هجي ته پوءِ ماءُ وارث ٿيندي ماءُ ٻه نه هجي ته پوءِ ڏاڏي پوءِ نانو وغيره ذالڪ وارث ٿيندين انهي جڳهه تي ٻه رشتيدارن جي هڪ ڏگهي فهرست آهي ان فهرست جي تفصيل جي لاءِ ٻه بهارِ شريعت حصو 7 صفحو 42 کان 52 جو مطالعو ڪريو.

ڪُفو چاڪي چوندا آهن؟

سوال: ڪُفو چاڪي چوندا آهن؟

جواب: عام چوٽي ۾ صرف ذات پائي (ساڳئي قوم) کي ڪُفو چوندا آهن ۽ شريعت ۾ اُهو ڪُفو آهي جيڪو خاندان يا مذهب يا ڏنڊي يا طور طريقي يا ڪنهن ڳالهه ۾ اهڙو گهٽ نه هجي جو ان سان نڪاح ٿيڻ عورت جي ابن ڏاڏن وغيره جي لاءِ عرف ۾ شرمندگي ۽ بدنامي جو سبب هجي. (فتاويٰ ملک العلماء ص 206) صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي بهارِ شريعت ۾ فرمائن ٿا: ڪفائت (يعني ڪفو هئڻ) ۾ ڇهن شين جو تعلق آهي: (1) نسب (خانداني سلسلو) (2) اسلام (3) حِرفه (ڏنڊو) (4) حُرّيت (آزاد هجڻ) (5) ديانت (دينداري) (6) مال. (بهارِ شريعت حصو 7 ص 53)

ڪفو جي سڀني شرطن جي وضاحت

(1) نَسَب جو بيان

سوال: نسب ۾ ڪفو هئڻ مان ڇا مراد آهي؟

جواب: نسب ۾ ڪفو هئڻ مان مراد هي آهي ته باعتبارِ عرف چوڪريءَ جي مقابلي ۾ چوڪري جو نسب يا ته اعليٰ هجي يا برابر ۽ جيڪڏهن ڪجهه گهٽ هجي ته ايترو گهٽ نه هجي جو چوڪريءَ

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

جي اولياء (يعني ابن ڏاڏن وغيره) جي لاءِ عار (ذلت) جو سبب بڻجي. نسب جي اعليٰ (بهترين) ۽ ادنيٰ (ڪمتر) يا برابر حيثيت جي هجڻ ۾ ڪجهه تفصيل آهي:

(1) قريش ۾ جيترا خاندان آهن اهي سڀ پاڻ ۾ ڪفو آهن. ايستائين جو "قريشي غير هاشمي" هاشمي جو ڪفو آهي. فتاويٰ رضويه ۾ آهي: "سيدياڻي جو نڪاح قريش جي هر قبيلي ۾ ٿي سگهي ٿو چاهي علوي هجي يا عباسي يا جعفري يا صديقي يا فاروقي يا عثماني يا اُمَوي. (فتاويٰ رضويه ج 11 ص 716)

(2) ڪو "غير قريشي" قريش جو ڪفو ناهي.

(3) قريش کان علاوه عرب جون تمام قومون هڪبئي جون ڪفو آهن، انصار ۽ مهاجر سڀ ان ۾ برابر آهن.

(4) عَجَميُّ النَّسَل عَرَبي جو ڪفو ناهي پر ديني عالم چوته اُن جي شرافت خاندان جي شرافت تي فوقيت رکي ٿي.(بهارِ شريعت حصو 7 ص 53)

(5) عَجَم جي قومن (يعني غير عَرَبين) ۾ نسب کان علاوه باقي معاملن ۾ ڪفائت ۾ خيال رکيو ويندو ۽ عجمي قومن کي ڪمتر قرار ڏيڻ جو اڪثر دارومدار ڏنڊي روزگار تي آهي. (فتاويٰ امجديه ج 2 ص 132) تنهن ڪري عرف ۾ ڪنهن قوم کي اُن جي ڏنڊي جي بنياد تي گهٽ حيثيت جو سمجهيو ويندو هجي ته اها ڳالهه به چوڪري جي ڪفو نه هئڻ جو سبب ٿيندي. (فتاويٰ فيض الرسول ج 1 ص 705)

عَجَمي چوڪروءِ عَرَبي چوڪري

سوال: عجمي (يعني غير عربي) عَرَبي جو ڪفو آهي يا نه؟

جواب: عجمين مان ديني عالم کان سواءِ کو ٻيو عربي جو ڪفو ناهي. صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي مڪتبة المدينہ جي شايع ٿيل بهارِ شريعت حصو 7 صفحي 53 تي فرمائن ٿا: قريش ۾ جيترا خاندان آهن اهي سڀ پاڻ ۾ ڪفو آهن. ايستائين جو "قريشي غير هاشمي" هاشمي جو ڪفو آهي ۽ کو "غير قريشي" قريش جو ڪفو ناهي. قريش کان علاوه عرب جون تمام قومون هڪٻئي جون ڪفو آهن، انصار ۽ مهاجر سڀ ان ۾ برابر آهن، عَجَميُّ النَّسَل (يعني غير عربي) عَرَبي جو ڪفو ناهي پر ديني عالم ڇوته ان جي "شرافت" خاندان جي شرافت تي فوقيت رکي ٿي.

(فتاويٰ قاضي خان ج 1 ص 163، عالمگيري ج 1 ص 290، 291)

عالم جي وڏي فضيلت آهي

منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنّت، مولانا شاهہ امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فتاويٰ رضويہ جلد 11 صفحو 713 تي فرمائن ٿا: "فتاويٰ خيريہ" ۾ آهي تہ حضرت ابنِ عباس رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا جن فرمايو: "عالمن کي عام مؤمنن تي ست سؤ (700) درجا برتري آهي ۽ هر بن درجن ۾ پنج سؤ (500) سالن جو سفر آهي." ۽ انهي تي اجماع آهي ۽ تمام علمي ڪتاب، قَرَشي تي عالم جي فوقيت بابت متفق آهن، جڏهن تہ الله عَزَّوَجَلَّ پنهنجي فرمان

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِيْنَ يَعْلَمُوْنَ وَالَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ ؕ

ترجموڪنزالايمان: ڇا برابر آهن ڄاڻڻ وارا ۽ اڻ ڄاڻ. (پ 23 الزمر 9)

۾ قرشي ۽ غيرِ قرشي جو ڪو فرق ناهي فرمايو. (فتاويٰ خيريہ ج 2 ص

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

234) **اعليٰ حضرت** رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه **فرمائن ٿا:** قُلْتُ (يعني آئون چوان ٿو) اسان عالم کي "ديني عالم ۽ ديندار عالم" جو شرط لڳائينداسين چوته حقيقت ۾ عالم اهو ئي آهي جڏهن ته گمراه (بدمذهب) عالم ته جاهلن کان به بدتر آهن الخ. وڌيڪ جلد 11 جي صفحي 714 تي فرمائن ٿا: اهو عالم ان شرط سان به مقيد هئڻ ضروري آهي جو اهو انتهائي حقير ۽ ڪمتر مشهور نه هجي، جيئن ته ڪپڙو تيار ڪرڻ وارو، حجام، موچي، چمڙو رنگڻ وارو ۽ انهن جي مِثل، چاڪاڻ ته دارومدار ان ڳالهه تي آهي ته علائقي جي عام سڃاڻپ ۾ اهو حقير شمار نه هجي، جيئن ته وڏن عالمن صراحت فرمائي آهي. مُحَقِّق عَلَي الاطلاق جن "فتح القدير" ۾ فرمايو: "عرف وارن جو ڪمتر سمجهڻ سبب آهي تنهن ڪري حڪم جو دارومدار ان تي ئي ٿيندو الخ." وڌيڪ صفحي 715 تي فرمائن ٿا: ڪپڙو تيار ڪندڙ، ڏوبي، حجام ۽ موچي جي عار (عيب ۽ خامي) علم جي وجهه سان ختم ناهي ٿيندي، ها جڏهن اهي ماڻهو وڏي عرصي کان اهو ڪم ڇڏي ڇڪا هجن ۽ ماڻهو معزز انداز ۾ انهن سان مانوس ٿي ڇڪا هجن ۽ ماڻهن جي دلين ۾ انهن جو وقار ۽ عام نگاهن ۾ انهن جي عزت قائم ٿي چڪي هجي جو هاڻي وڏن ماڻهن جي چوڪرين جي لاءِ عار (يعني رسوائي جو سبب) ناهن رهيا ته بي ڳالهه آهي الخ.

ميمڻ ۽ سيّدياڻي جوڪورٽ ميرج

سوال: جيڪڏهن سيّدزاديءَ پيءُ کان لِڪي راضي خوشي سان ڪنهن ميمڻ چوڪري سان ڪورٽ جي ذريعي شادي ڪري ورتي ته

نڪاح صحيح ٿي ويو يا نه؟

جواب: اهڙي صورت ۾ نڪاح قائم ئي نه ٿيندو. انهي لاءِ جو سيّد سڳورن جو خاندان ميمڙ برادري کان اعليٰ ۽ ارفع آهي تنهن ڪري ميمڙ ڇوڪرو سيّدزاديءَ جو ڪفو ناهي ۽ جڏهن ڇوڪريءَ ولي جي اجازت کان سواءِ نڪاح ڪري ته نڪاح ٿيڻ جي لاءِ ڪفو جو هئڻ ضروري آهي.

سوال: جيڪڏهن شادي کان پوءِ گهر وارن سان پرچاءُ ٿي ويو ۽ سيّدزادي جي والد صاحب خوشي سان اُن نڪاح تي رضامندي جو اظهار ڪري ڇڏيو هاڻي ته ڪو حرج ناهي؟

جواب: حرج ڇو ڪونهي! ان سيّد زادي جي رضامندي سان گڏوگڏ ان جي والد صاحب جي رضامندي ۽ نڪاح کان پهرين ضروري هئي، نڪاح کان پوءِ جي اجازت مفيد ناهي. شريعت جي تقاضن جي مطابق نئين سِري سان نڪاح ڪرڻو پوندو. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مُجَدِّد دين ۽ ملت مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: شرع ۾ غير ڪفو اهو آهي جيڪو نسب يا مذهب يا ڏنڊي يا طور طريقي ۾ اهڙو گهٽ هجي جو ان سان عورت جو نڪاح عورت جي سرپرستن جي لاءِ ذلت ۽ رسوائي جو سبب هجي، اهڙي شخص سان جيڪڏهن بالغه پنهنجي طور تي نڪاح ڪندي نڪاح ٿيندو ئي نه باوجود ان جي جو نه ولي (سرپرست) منع ڪيو هجي نه اُن جي مرضي جي خلاف هجي. اِهو نڪاح ان صورت ۾ جائز ٿي سگهندو جو ولي نڪاح کان پهرين اُن غيرِ ڪفو، جنهن

جو ذڪر ٿيو، جي مٿي ذڪر ڪيل حالت تي خبردار ٿي ڇاڻي واڻي صراحةً بالغہ کي ان سان نڪاح جي اجازت ڏيئي ڇڏي هجي، ان مان هڪ شرط بہ گهٽ ٿيو تہ بالغہ جو ڪيل نڪاح بلڪل باطل ٿيندو ۽ ولي کي ان جي رد ڪرڻ يا ان جو رد ڇاهڻ جي ڪهڙي ضرورت جو رد تہ تڏهن ٿئي جو نڪاح ٿيو هجي، هي تہ اصلاً ٿيو ئي ناهي."

(فتاويٰ رضويہ ج 11 ص 280)

سيّدزادي ۽ ميمڻ چوڪريءَ جو ڪورٽ ميرج

سوال: جيڪڏهن بالغ سيّدزادو پنهنجي والد صاحب جي اجازت کان سواءِ پنهنجي گهر جي بالغہ ميمڻ نوڪرياڻي سان ڪورٽ ۾ وڃي نڪاح ڪري وٺي تہ؟

جواب: جيڪڏهن ڪا شرعي رڪاوٽ نہ هجي تہ نڪاح صحيح ٿي ويندو. مكتبة المدينه جي شايع ٿيل بهارِ شريعت حصو 7 صفحو 53 تي آهي: "ڪفائت (يعني ڪفو هئڻ) صرف مرد جي طرفان معتبر آهي عورت باوجود ان جي جو گهٽ درجي جي هجي ان جو تعلق ناهي. پيءُ ڏاڏي کان سواءِ ڪنهن بي وارث (سرپرست) نابالغ چوڪريءَ جو نڪاح غير ڪفو سان ڪري ڇڏيو تہ نڪاح صحيح ناهي ۽ بالغ پنهنجو پاڻ نڪاح ڪرڻ چاهي تہ غيرِ ڪفو عورت سان ڪري سگهي ٿو جو عورت جي طرفان ان صورت ۾ ڪفائت معتبر ناهي ۽ نابالغ ۾ بنهي سان ڪفائت جو لحاظ آهي. (بهارِ شريعت حصو 7 ص 53) اهو مسئلو نڪاح جي مقرر ٿيڻ جي حد تائين تہ صحيح آهي. البت ان طرح "ڪورٽ ميرج" ڪرڻ سان گهريلو مسئلا پيدا ٿي ويندا

آهن ۽ خاندان جي هر طرح سان چگّي خاصي بدنامي ٿيندي آهي اهو به پيشِ نظر رکڻو پوندو، تنهن ڪري نڪاح ماءُ پيءُ جي رضامندي سان ئي ڪيو وجي.

سوال: جيڪڏهن ڪنهن پناڻ چوڪريءَ راجپوت قوم جي مسلمان چوڪري سان وارث جي اجازت کان سواءِ نڪاح ڪيو، چا نڪاح منعقد ٿي ويندو؟

جواب: راجپوت معزز قوم آهي تنهن ڪري جيڪڏهن ڪفو جا باقي شرط ۽ نڪاح جا ٻيا شرط به هجن تہ نڪاح صحيح ٿي ويندو. فتاويٰ رضويہ شريف ۾ آهي: "هندي قومن ۾ چار قومون شريف شمار ڪيون وجن ٿيون انهن ۾ چتري يعني ناڪر ٻي نمبر تي آهي، هندوستان ۾ اڪثر ڪري حڪومت انهي ئي قوم جي آهي، تنهن ڪري انهن کي "راجپوت" چوندا آهن تہ هندي قومن ۾ انهن جو معزز هجڻ ظاهر آهي." (فتاويٰ رضويہ ج 11 ص 719) ها جيڪڏهن چوڪريءَ ڪنهن قوم جي اهڙي چوڪري سان وارث جي اجازت کان سواءِ نڪاح ڪري جيڪي پنهنجي روزگار جي بنياد تي عرف ۾ قابلِ شرم سمجهيا ويندا هجن تہ اهڙي صورت ۾ نڪاح نہ ٿيندو اهڙي ئي صورت تي مشتمل فتاويٰ فيض الرسول مان هڪ سوال جواب ملاحظہ ڪريو: **سوال:** هِنده جيڪا پناڻ قوم مان آهي ۽ چوڪرو جيڪو گهانچي قوم مان يعني مسلمان تيلي قوم (اها قوم جيڪا تيل ڪيندي ۽ وڪڻندي آهي) جو آهي اُهو هنده جي لاءِ ڪفو ٿي سگهي ٿو يا نہ؟ **جواب:** ڪفائت جو دارومدار عُرف تي آهي

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

جيڪڏهن اُتي جي عرف ۾ پناڻ جي چوڪريءَ جو گهانچي يعني مسلم تيلي سان نڪاح ڪرڻ والدين جي لاءِ رسوائي جو سبب هجي تہ نڪاح جي رد ٿيڻ جي ضرورت (ئي) ناهي جو مذهبِ مفتيٰ بِہٖ[1] تي اهو نڪاح اصلاً ٿيو ئي ناهي.“

غيرِ سيّدءِ سيّده جو نڪاح

سوال: جيڪڏهن غيرِ سيّد پناڻ ءِ عاقله بالغه سيّدزادي جو نڪاح چوڪريءَ جي پيءُ جي رضامندي سان ٿيو تہ؟

جواب: سيّدزادي ءِ اُنهن جي والدِ محترم کي گهوٽ جي پناڻ هجڻ جي خبر آهي ءِ ٻئي يعني شهزادي صاحبہ ءِ انهن جا والد محترم ان نڪاح تي راضي آهن ان صورت ۾ اهڙو نڪاح ٻِنا ڪنهن شڪ شبهي جي جائز آهي. انهي سلسلي ۾ فتاويٰ رضويہ جلد 11 صفحو 704 تان هڪ ”سوال جواب“ پيش آهي. **سوال:** پناڻ جي چوڪري جو سيّد جي چوڪريءَ سان نڪاح جائز آهي يا نہ؟ بَيِّنُوْا تُؤْجَرُوا (يعني بيان فرمايو اجر ڪمايو) **الجواب:** سوال پُڇڻ واري جي بيان مان ظاهر آهي تہ چوڪريءَ جوان آهي ءِ اُن جو پيءُ زندهہ، ٻنهي کي خبر آهي تہ هي پناڻ آهي ءِ ٻئي ان نڪاح تي راضي آهن، پيءُ خود ان جي تياري ۾ آهي، جڏهن صورت اها آهي تہ ان نڪاح جي جائز هئڻ ۾ اصلاً (يعني بلڪل) شبهو ناهي كَمَا نَصَّ عَلَيْهِ فِي رَدِّالْمُحتار وغيره مِنَ الْاَسْفَار (يعني جيئن تہ ردالمحتار ءِ ٻين ڪتابن ۾ انهي تي نص آهي) والله تعاليٰ اَعلم.

---

(1) ”مذهبِ مُفتيٰ بِہٖ“ اها فقهي اصطلاح آهي ان جي معنيٰ آهي: اُهو مذهب جنهن تي فتويٰ ڏنو ويندو آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

(2) اسلام ۾ ڪُفو هئڻ

سوال: ڪُفو هئڻ ۾ اسلام جو به اعتبار آهي ان مان ڇا مراد آهي؟

جواب: ڪُفو هئڻ ۾ اسلام جي اعتبار بابت صورت بيان ڪندي صدرُالشّريعه، بدرُالطّريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي بهارِ شريعت ۾ فرمائن ٿا: "جيڪو خود مسلمان ٿيو يعني اُن جو پيءُ ڏاڏو مسلمان نه هئا اُهو اُن جو ڪُفو ناهي جنهن جو پيءُ مسلمان ٿيو ۽ جنهن جو صرف پيءُ مسلمان هجي (اُهو) اُن جو ڪفو ناهي جنهن جو ڏاڏو به مسلمان هجي ۽ پيءُ ڏاڏو بن پيڑهيَن کان اسلام هجي ته هاڻي بي طرف باوجود ان جي جو وڏيڪ پيڑهيَن کان مسلمان هجي ڪفو آهن پر پيءُ ڏاڏي جي اسلام جو لحاظ "غيرِ عَرَب" ۾ آهي عَرَبي جي لاءِ پاڻ مسلمان ٿيو يا پيءُ ڏاڏي کان اسلام هلندو آيو هجي سڀ برابر آهن."

(بهار شريعت حصو 7 ص 54)

مسلمان چوڪريءَ جو نو مسلم سان نڪاح

سوال: ڪافر چوڪري ۽ مسلمان چوڪريءَ ۾ جيڪڏهن عشق هجي ۽ چوڪرو مسلمان ٿي وجي پوءِ ٻئي ڪورٽ ۾ وڃي پاڻ ۾ شادي ڪري وٺن ته شرعاً ڇا حڪم آهي؟

جواب: مسلمان ٿيڻ مرحبا! پر شادي لاءِ اتي به ڪفائت (يعني ڪفو هئڻ) ضروري آهي تنهن ڪري ذڪر ڪيل صورت ۾ جيڪڏهن چوڪريءَ ولي (وارث) جي اجازت کان سواءِ نو مسلم سان نڪاح ڪندي ته نڪاح ئي نه ٿيندو. اهو حڪم ان صورت ۾ آهي جڏهن ته

چوڪريءَ نو مسلم نہ هجي بلڪ مسلمان جي گهر ۾ پيدا ٿي هجي.

(3) روزگار (ڪم ڌنڌي) ۾ ڪفو هئڻ

سوال: ڌنڌي يعني (Profession) ۾ ڪفو هئڻ مان ڇا مراد آهي؟

جواب: ڌنڌي ۾ ڪفو هئڻ مان مراد هي آهي تہ چوڪرو اهڙي ڌنڌي سان لاڳاپيل نہ هجي جنهن کي عرف ۾ حقير سمجهيو ويندو هجي ۽ ان جي بنياد تي چوڪريءَ جا سرپرست عار (ذلت) محسوس ڪندا هجن. صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي مڪتبة المدينہ جي شايع ٿيل بهارِ شريعت حصو 7 صفحي 55 تي فرمائن ٿا: جِن ماڻهن جا ڪم ڌنڌا ذليل سمجهيا ويندا هجن اُهي سڀي ڪم ڌنڌي وارن جا ڪفو ناهن، مثلاً جُتيون ناهڻ وارا (يعني موچي)، چمڙو پچائڻ وارا (چمار)، سائيس (يعني گهوڙن جي سار سنيال ڪرڻ وارا ۽) ڏراڻ اِهي اُنهن جا ڪفو ناهن جيڪي ڪپڙو وڪڻندا، عطر وڪڻندا، تجارت ڪندا آهن ۽ جيڪڏهن پاڻ جتيون نہ ناهيندو هجي بلڪ ڪارخاني جو مالڪ آهي جو اُن وٽ ماڻهو نوڪر آهن (۽ اُهي ئي نوڪر) اهو ڪم ڪندا آهن يا دوڪاندار آهي تہ ٽهيل جتيون ونندو ۽ وڪڻندو آهي تہ تاجر وغيره جو ڪفو آهي، ائين ئي بين ڪمن ۾.

تاجر جي چوڪريءَ جو ڪفو آهي يا نہ؟

سوال: جيڪو حجام يا موچي آهي اُهو "تاجر" جي چوڪريءَ جو ڪفو آهي يا نہ؟

جواب: نہ آهي.

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مون تي درود شريف پڑهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو.
(ابن عدي)

حجام ۽ موچي جو پاڻ ۾ ڪفو هئڻ

سوال: حجام جي ڇوڪريءَ ۽ موچي جو ڇوڪرو هڪبئي جا ڪفو آهن يا نہ؟

جواب: جِن ڪم ڏنڏن کي حقير سمجهيو وڃي ٿو انهن سان لاڳاپيل ماڻهو هڪبئي جا ڪفو هوندا آهن تنهن ڪري حجام جي ڇوڪريءَ ۽ موچي جو ڇوڪرو هڪبئي جا ڪفو آهن. (ماخوذاً ردالمحتار ج 4 ص 203)

سوال: تاجر جي ڇوڪريءَ رحماني يعني ڪنيار جي ڇوڪري سان بِنا ولي جي اجازت جي نڪاح ڪيو پر ڇوڪري جو پيءُ هاڻي پنهنجو ڏنڏو يعني مٽيءَ جا ڀانوَ وغيره ناهڻ ڇڏي تجارت سان وابسته آهي ۽ پنهنجو اباڻو ڏنڏو ڇڏي چڪا آهن ڇا اِن صورت ۾ نڪاح دُرست آهي؟

جواب: جيڪڏهن ائين آهي جو ڪنهن رحماني قوم يعني ڪنيار سان لاڳاپيل ماڻهو وڏي عرصي کان مٽيءَ جا ڀانوَ ناهڻ ڇڏي چڪا آهن ۽ تجارت يا ڪنهن بي معزز ڏنڏي سان وابسته ٿي چڪا آهن ۽ هاڻ ماڻهن جي دلين ۾ اهي معزز سمجهيا ويندا هجن تہ نڪاح صحيح آهي نہ تہ ناهي. منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فرمائن ٿا: "ڪپڙو تيار ڪرڻ واري، ڏوبي، حجام ۽ موچي جي عار (عيب ۽ خامي) علم جي ڪري ختم ناهي ٿيندي، ها جڏهن اهي ماڻهو وڏي عرصي کان اهو ڪم ڇڏي چڪا هجن ۽ ماڻهو معزز انداز ۾ انهن سان سُجاڻو ٿي چڪا هجن ۽ ماڻهن جي دلين ۾ انهن جو وقار ۽ عام نظرن ۾ انهن جي

عزت قائم ٿي چڪي هجي جو هاڻي وڏن ماڻهن جي چوڪرين جي لاءِ عار (يعني رسوائي جو سبب) ناهن رهيا تہ بي ڳالهہ آهي. الخ
(فتاويٰ رضويه ج 11 ص 715)

(4) ديانت ۾ ڪفو هئڻ

سوال: ديانت ۾ ڪفو هئڻ مان ڪهڙي مراد آهي؟

جواب: ديانت مان مراد تقويٰ، مڪارمِ اخلاق (يعني اخلاقي خوبيون) ۽ درست عقيدن ۾ برابر هئڻ آهي.

سوال: فاسق (يعني گناهن ۾ مبتلا) پيءُ جي نيڪ ۽ پرهيزگار چوڪريءَ سرپرست جي اجازت کان سواءِ فاسق سان نڪاح ڪري تہ نڪاح ٿيندو يا نہ؟

جواب: اهڙو نڪاح ٿي ويندو. (ردالمحتار ج 4 ص 202)

فاسق ۽ بنتِ متقي

سوال: هڪ نوجوان شراب پيئندو آهي ۽ اُن جو اِهو عمل ماڻهن ۾ مشهور آهي، ڇا اهو شرابي چوڪرو متقي پرهيزگار جي ڏيءَ جو ڪفو آهي يا نہ؟

جواب: ڪفو ناهي. صدرُ الشّريعہ، بدرُ الطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي مڪتبة المدينہ جي شايع ٿيل بهارِ شريعت حصو 7 صفحو 54 تي فرمائن ٿا: فاسق شخص متقي (يعني پرهيزگار) جي چوڪريءَ جو ڪفو ناهي باوجود ان جي جو اها چوڪري پاڻ متقيہ (يعني پرهيزگار) نہ هجي. (درِ مختار ج 4 ص 202 وغيره) ۽ ظاهر آهي تہ فِسقِ اعتقادي (عقيدن جي خرابي) فِسقِ عملي (عملن جي

خرابي) کان کيترائي درجا بدتر، تنهنکري سني عورت جو ڪفو اُهو بد مذهب نٿو ٿي سگهي جنهن جي بد مذهبي ڪفر جي حد تائين نہ پهتل هجي ۽ جيڪي بدمذهب اهڙا آهن جو انهن جي بد مذهبي ڪفر کي پهتل هجي (يعني مرتد ٿي چڪا هجن) انهن سان تہ نڪاح ئي نٿو ٿي سگهي جو اُهي مسلمان ئي ناهن، ڪفو هئڻ تہ وڏي (پري جي) ڳالهہ آهي. (بهارِ شريعت حصو 7 ص 54)

(5) مال ۾ ڪفائت (يعني ڪفو هئڻ)

سوال: مال ۾ ڪفو هئڻ مان ڇا مراد آهي؟

جواب: مال ۾ ڪفائت (يعني ڪفو هئڻ) جي اها معنيٰ آهي تہ مرد وٽ ايترو مال هجي جو مهر مُعَجَّل (يعني نقد مهر) ۽ نفقو (يعني کاڌو ڪپڙا وغيره) ڏيڻ تي قادر هجي، جيڪڏهن ڏنڏو نہ ڪندو هجي تہ هڪ مهيني جو نفقو ڏيڻ تي قادر هجي نہ تہ روز جي مزدوري ايتري هجي جو عورت جي روزانہ جا ضروري خرچ روز ڏيئي سگهي. ان جي ضرورت ناهي تہ مال ۾ هي ان جي برابر هجي.

(بهارِ شريعت حصو 7 ص 54)

ڪفو جي باري ۾ مختلف سوال

سوال: ڇا نابالغ ۽ نابالغہ جي نڪاح جي لاءِ بہ ڪفو جي حاجت رهندي آهي؟

جواب: نابالغ چوڪرو يا چوڪريءَ پاڻ ايجاب ۽ قبول جي قابليت نٿا رکن انهن جي نڪاح جي لاءِ ولي ئي ايجاب و قبول ڪري ٿو، تنهنکري نابالغ جو نڪاح تہ سرپرست کان سواءِ ٿي ئي نٿو سگهي

جيتوڻيڪ ڪجهه صورتن ۾ اتي به چوڪري جو ڪفو هئڻ نڪاح جي لاءِ شرط آهي. مثلاً هڪ صورت اها آهي ته نابالغ چوڪريءَ جو نڪاح جڏهن پيءُ ڏاڏي جي غير موجودگي ۾ ڪو ٻيو ولي اَبْعَد (پري جو وارث) ڪري ته ڪفو جو هئڻ ضروري آهي. اهڙي ئي طرح نابالغ جو نڪاح پيءُ صرف هڪ ئي پيري غيرِ ڪفو ۾ ڪري سگهي ٿو ان هڪڙي جو نڪاح ڪرڻ کان پوءِ هاڻي پنهنجي ڪنهن ٻي ڏيءَ جو نڪاح به غيرِ ڪفو ۾ ڪري ته اِن جو اُن کي اختيار ناهي. نابالغ جي نڪاح جي باري ۾ منهنجا آقا اعليٰ حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن فتاويٰ رضويه جلد 11 صفحو 717 تي فرمائن ٿا: ۽ جيڪڏهن نابالغ آهي ۽ ان جو نڪاح پيءُ ڏاڏي کان سواءِ ڪنهن ولي جيتوڻيڪ سڳو ڀاءُ يا چاچو يا ماءُ اهڙي شخص سان ڪري ڇڏيو (جيڪو نابالغ چوڪريءَ کان ڪمتر هجي) اهو به باطل ۽ مردود ٿيندو ۽ پيءُ ڏاڏو به هڪ ئي پيري (نابالغ جو) اهڙو نڪاح ڪري سگهن ٿا (جنهن ۾ چوڪرو چوڪريءَ کان ڪمتر هجي) ٻيهر جيڪڏهن ڪنهن ڏيءَ جو نڪاح اهڙي (ڪمتر) شخص سان ڪندا ته انهن جو ڪيل (نڪاح) به باطل ٿيندو.

سوال: چوڪريءَ هڪ شخص سان گڏ سرپرستن جي اجازت کان بغير نڪاح ڪيو، نڪاح جي وقت اهو چوڪريءَ جو ڪفو هو پر پوءِ بدچلن ٿي ويو ۽ ڪلي عام شراب پيئڻ لڳو! ڇا انهي عمل سان نڪاح تي ڪو اثر پوندو؟

جواب: صرف نڪاح جي وقت ڪفو جو خيال ڪيو ويندو آهي پُڇيل

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ہ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ہ سؤ سالن جا گناهہ معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

صورت ۾ چوکرو جڏهن نڪاح جي وقت چوکريءَ جو ڪفو هو تہ نڪاح منعقد ٿي ويو ۽ بعد ۾ چوکري جي بدچلن هئڻ سان نڪاح جي انعقاد تي ڪو فرق نہ پوندو. فتاويٰ رضويہ ۾ آهي: "ڪفائت جو خيال نڪاح جي ابتدا جي وقت آهي جيڪڏهن اُن وقت ڪفو هجي پوءِ ڪفائت ويندي رهي تہ ان جو اعتبار نہ ٿيندو."

(فتاويٰ رضويہ ج 11 ص 704)

سوال: زيد بڪر کي هر طرح سان اطمينان ڏياريو تہ هو بڪر جو ڪفو آهي ان جي ڀالهين جو يقين ڪندي ۽ زيد کي پنهنجو ڪفو سمجهندي بڪر پنهنجي نابالغہ چوکريءَ هنده جو نڪاح زيد سان ڪري ڇڏيو نڪاح جي ڪجهہ ڏينهن ڪانپوءِ معلوم ٿيو تہ زيد ڪفو ناهي، ان صورت ۾ نڪاح ٿي ويو يا نہ؟

جواب: جڏهن وارثن ڪنهن سان چوکريءَ جو نڪاح ڪفائت جي شرط تي ڪيو يعني انهي شرط سان گڏ تہ تون چوکريءَ جو ڪفو آهين بعد ۾ چوکرو ڪفو نہ نڪتو تہ مذهب مفتيٰ بہ ۾ اهڙو نڪاح منعقد ئي نہ ٿيو. (ماخوذ از فتاويٰ رضويه ج 11 ص 725. 728)

سوال: جيڪڏهن ڪا بالغہ چوکريءَ ٻِنا وارثن جي اجازت جي از خود پنهنجو نڪاح ڪنهن اهڙي شخص سان ڪري جنهن غلط بياني ۽ ڏوڪي کان ڪم ونندي پنهنجو پاڻ کي ان چوکريءَ جو ڪفو ٻڌايو مثلاً چوکريءَ سيّده هئي ۽ نڪاح جي وقت چوکري پنهنجو سيّد هجڻ ظاهر ڪيو پر نڪاح ڪانپوءِ حقيقت ڪلي سامهون اچي ويئي تہ اهو شخص سيّد ناهي بلڪ شيخ برادري مان آهي اهڙي صورت ۾ نڪاح درست ٿيو يا نہ؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

جواب: جيڪڏهن صورت واقعي اها ئي هئي ته بالغ چوڪري وارثن جي اجازت کان بغير جنهن سان نڪاح ڪيو انهي کوڙ ڳالهائي پنهنجو ڪفو هڻڻ ظاهر ڪيو نڪاح کان پوءِ ان جو غير ڪفو هڻڻ ثابت ٿيو ته شرعاً اهڙو نڪاح منعقد ئي نه ٿيو بلڪ اهو نڪاح باطل آهي. (ماخوذ از فتاويٰ رضويه ج 11 ص 703،702)

پي ڪي پيءُ بڻائي ونڻ

ياد رهي! پنهنجي حقيقي (سڳي) پيءُ کي ڇڏي ڪنهن ٻي کي پنهنجو پيءُ ٻڌائڻ يا پنهنجي خاندان و نسب کي ڇڏي ڪنهن ٻي خاندان سان پنهنجو نسب جوڙڻ حرام ۽ جنت کان محروم ڪري دوزخ ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. اِنهيءَ باري ۾ ڏاڍيون سخت سزائون حديثن ۾ آيون آهن جيئن ته ٻنهي جهانن جي سلطان، سرورِ ذيشان، محبوبِ رحمٰن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عبرت نشان آهي: جيڪو پنهنجي پيءُ جي غير کي پنهنجو پيءُ ٻڌائڻ جو دعويٰ ڪري جڏهن ته هو ڄاڻي ٿو ته اهو ان جو پيءُ نه آهي ته اُن تي جنت حرام آهي. (بخاري ج 4 ص 326 حديث 6766)

شادي ڪاردِ ۾ پيءُ جو نالو غلط وڃڻ

منا منا اسلامي ڀائرو! هتي اُهي ماڻهو به عبرت حاصل ڪن جيڪي هنج ورتل ٻار جي دل رکڻ جي لاءِ اُن تي پنهنجو پاڻ کي حقيقي پيءُ ظاهر ڪن ٿا ۽ اُهو به ويچارو سڄي زندگي ان ئي کي پنهنجو حقيقي پيءُ سمجهي ٿو، پنهنجي اصلي پيءُ کي ايصالِ ثواب ۽ ان جي لاءِ دعا ڪرڻ کان به محروم رهي ٿو. ياد رکو!

ضروري ڪاغذات، شناختي ڪارڊ، پاسپورٽ ۽ شادي ڪارڊ وغيره ۾ به حقيقي پيءُ جي جڳهه زباني چيل پيءُ جو نالو لکرائڻ حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. طلاق شده يا بيوه عورتون به پنهنجي پهرين گهر جي ٻارن کي انهن جي حقيقي پيءُ جي باري ۾ بيخبر رکي (يعني لِڪائي) آخرت جي بربادي جو سامان نه ڪن. عام گفتگو ۾ ڪنهن کي بابا جان چئي ڇڏڻ ۾ ڪو حرج ناهي جڏهن ته سيني کي خبر هجي ته اتي "جسماني رشتو" مراد ناهي. ها جيڪڏهن اهڙي "بابا جان" کي به ڪنهن سڳو پيءُ ظاهر ڪيو ته گنهگار ۽ جهنم جي عذاب جو حقدار آهي. شيخ الحديث حضرت مولانا عبدالمصطفيٰ اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: اڇڪلهه بيشمار ماڻهو پنهنجو پاڻ کي صديقي، فاروقي، عثماني ۽ سيّد چوڻ لڳا آهن! انهن کي سوچڻ گهرجي ته اهي ماڻهو ائين ڪري ڪيتري وڏي گناه جي ڏبڻ ۾ قاتل آهن. خداوند ڪريم عَزَّوَجَلَّ انهن ماڻهن کي صراطِ مستقيم تي هلڻ جي توفيق عطا فرمائي ۽ ان حرام ۽ جهنمي ڪم کان انهن ماڻهن کي توبهه جي توفيق عطا فرمائي. (آمين)

(جهنم جا خطرات ص 182 ملخصاً)

سوال: مذهبي ماڻهن کي چوڪريءَ ڏيڻ کي اسان جي معاشري ۾ عرفاً مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ عار سمجهيو ويندو آهي ۽ اهڙي نڪاح جي باري ۾ چيو ويندو آهي ته فلان جي چوڪريءَ کي ڪنهن نه ورتو ته مولوي جي ڪاتي ۾ وجهي ڇڏي! اهڙي سوچ رکڻ ڪيئن آهي ۽ ڇا ان عار (ذلت) جو ڪفو ۾ لحاظ ڪيو ويندو؟

جواب: جيڪا سوچ قرآن ۽ حديث سان ٽڪرائيندي هجي اُها سراسر

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

غلط هوندي آهي ۽ اهڙي سوچ جي هرگز رعايت نٿي ڪري سگهجي. شريعتِ مطهره تہ سوچ ئي اها ڏني آهي تہ نڪاح ڪندي وقت مذهب ۽ دين کي ترجيح ڏيو. رسولِ اڪرم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ارشاد فرمايو: "عورت سان نڪاح چار ڳالهين جي ڪري ڪيو ويندو آهي (يعني نڪاح ۾ انهن جو لحاظ هوندو آهي) "(1) مال (2) خاندان (3) حُسن (4) دين ۽ تون دين واري کي ترجيح ڏي."

(صحيح بخاري ج 3 ص 429 حديث 5090)

مٿي ذڪر ڪيل حديث باوجود ان جي جو چوڪريءَ جي انتخاب جي لحاظ کان آهي پر شريعت جي مقصد ۽ اللہ عَزَّوَجَلَّ جي محبوب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي پسند ۽ رضا کي ظاهر ڪري ٿي تہ ديندار کي ترجيح ڏني وڃي تنهن ڪري چوڪريءَ جي انتخاب ۾ جڏهن ڪفو جا ٻيا شرط پورا هجن تہ مذهبي چوڪريءَ ئي کي ترجيح ڏني وڃي ۽ سوال ۾ لکيل سوچ کي هرگز نہ اپنايو وڃي. گناهہ ۽ نافرمانيون ڪرڻ وارن ۾ رشتو ڪرڻ وارا دنياوي طور تي پنهنجي فعل کي ڪيترو ئي سٺو سمجهندا هجن پر ان ۾ آخرت جو نقصان ئي نقصان آهي. هڪ صحابي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ فرمائن ٿا: "جنهن پنهنجي چوڪريءَ شرابي جي نڪاح ۾ ڏني جڙ اُن پنهنجي چوڪريءَ کي زنا ۾ قِنو ڪري (يعني اڇلائي) ڇڏيو. ڇاڪاڻ تہ شرابي جڏهن نشي ۾ هوندو آهي تہ ڪيترائي دفعا طلاق ٿي وڃڻ واريون ڳالهيون ڪندو آهي ائين اُن تي زال حرام ٿي ويندي آهي جڏهن تہ اُن کي خبر ئي ناهي هوندي. (تنبيه الغافلين ص 81)

سوال: اسلام تہ اِهو درس ڏنو آهي اڄي کي ڪاري ۽ ڪاري کي

اڇي تي فضيلت حاصل ناهي پوءِ ڪفو جي معاملي ۾ ذات ۽ برادري جو ايترو ڇو خيال ڪيو وڃي ٿو؟

جواب: اسلام جيڪو اِهو چيو آهي ته اڇي کي ڪاري ۽ ڪاري کي اڇي تي فضيلت ناهي ان مان مراد اها آهي ته سيني مسلمانن جي عزت آبرو جان مال جي حفاظت بنا ڪنهن فرق جي ڪئي وڃي ۽ احترام ۽ عزت ۾ ڪنهن کي ڪمتر نه سمجهيو وڃي ائين ئي اللہ عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جا جيڪي حڪم آهن انهن تي عمل ڪرڻ ۾ به سڀ برابر آهن اڇي کي ڪاري ۽ ڪاري کي اڇي تي ڪا فضيلت ناهي. ان ڳالهه جي به گنجائش ناهي ته غريب ڏوهه ڪري ته اُن کي سزا ملي ۽ امير ڏوهه ڪري ته اُن کي ڇڏي ڏنو وڃي ته سوال ۾ اسلام جي جنهن فلسفي جو ذڪر ٿيو اُهو بلڪل حق آهي پر ان مان مراد چا آهي اهو ٻڌائي ڇڏيو آهي. هاڻي رهيو معاملو ڪفو ۾ ذات، برادري ۽ ڏنڊي روزگار وغيره ڏسڻ جو، پهريان اهو ته ان جو لحاظ رکڻ جو حڪم به اسلام ئي ڏنو آهي رسولِ پاڪ، صاحبِ لولاک، سيّاحِ افلاک صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: "پنهنجي ڇوڪرين جو نڪاح نه ڪريو پر صرف ڪفو ۾."

(السنن الكبري للبيهقي ج 7 ص 215 حديث 13760)

ترمذي شريف ۾ اميرالمؤمنين حضرت مولاءِ ڪائنات، عليُّ المرتضيٰ شيرِ خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم ڪان روايت آهي ته تاجدارِ مدينهءِ منوره، سلطانِ مڪهءِ مڪرمه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: اي علي رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ ٽن شين ۾ دير نه ڪر: (1) نماز جو جڏهن وقت اڇي وڃي (2) جنازو جڏهن موجود هجي (3) ڪنواري جي نڪاح ۾ جڏهن

ڪفو ملي وڃي. (ترمذي ج 2 ص 339 حديث 1077) ٻي ڳالهه اها آهي ته ڇو جو شادي هڪ سڄي زندگي رهڻ واري رشتي جو نالو آهي جنهن ۾ ذهني هم آهنگي ۽ مزاج جي ملڻ جو يقين ۽ لحاظ ڪرڻ هڪ ضروري شيء آهي. ڪنهن به جوڙي جي ڪامياب زندگي لاءِ صرف اِهو ئي نه ته اُنهن ٻنهي جي وچ ۾ اتفاق ۽ هم آهنگي هئڻ ضروري آهي بلڪ ٻنهي طرف جي خاندانن ۾ به هم خيالي هئڻ ضروري آهي ۽ ڪفو جو لحاظ ان مقصد جي حصول ۾ حامي ۽ مددگار ٿيندو آهي. انهي ئي بنياد تي ان جو خيال ڪرڻ جو حڪم آهي.

ٽئين ڳالهه اها آهي ته ڪفو جو لحاظ حقيقت ۾ سرپرستن جي حق جي بنياد تي آهي يعني پيءُ ڏاڏو وغيره جيئن ته سرپرست هوندا آهن. ڪفو جو لحاظ نه ڪرڻ تي ماڻهن جي ملامت ۽ طعنن جو اهي ئي ماڻهو نشانو بڻجن ٿا ۽ انهن کي جنهن رسوائي کي منهن ڏيڻو پوندو آهي اهو ڪنهن کان لِڪَل ناهي. انهي بنياد تي انهن کي ذلت کان بچائڻ جي لاءِ خود انهن کي ڪفو جو لحاظ ڪرڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي ۽ جيڪڏهن ڇوڪريءَ انهن جي اجازت کان سواءِ ڪِٽي ٻي جڳهه غير ڪفو ۾ نڪاح ڪري ٿي ته وارثن جي حق جو لحاظ نه هئڻ جي بنياد تي نڪاح جي منعقد نه ٿيڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي.

زال مڙس جوهڪ ٻئي تي شڪ ڪرڻ ڪيئن آهي؟

سوال: زال مڙس جو شڪ جي ڪري هڪ ٻئي تي بدڪاريءَ جي تهمت هڻڻ ڪيئن آهي؟

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

جواب: ڪبيره گناهه، حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي، اڄڪلهه اها مصيبت عام آهي، ڪجهه ماڻهو شڪ شبهن ۾ پئجي بدگماني ۽ بهتان هڻي ڪري پنهنجو آباد گهر پنهنجي هٿان ئي برباد ڪري ويهندا آهن. شڪ جي بنياد تي ڪڏهن مڙس پنهنجي زال کي زانيہ چوندو آهي ۽ ڪڏهن زال پنهنجي مڙس کي غير عورت سان منسوب سمجهندي آهي، ٻئي صرف شڪ جي سبب هڪٻئي جي مٿي تهمت هڻندا، خوامخواه وڙهندا ۽ پنهنجي خاندان تي اهو بدنما داغ لڳائيندا آهن جو ست سمنڊن جو پاڻي بہ بدناميءَ جي اِن داغ کي ڌوئي نہ سگهي، اهڙن ماڻهن کي **الله** عَزَّوَجَلَّ کان ڊڄڻ گهرجي. حضرت سيّدنا **حُذَيفہ** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان روايت آهي تہ **الله** عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب، حبيبِ لبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو فرمانِ عبرت نشان آهي: اِنَّ قَذْفَ الْمُحْصَنَةِ يَهْدِمُ عَمَلَ مِائَةِ سَنَةٍ يعني ڪنهن پاڪدامن عورت تي زنا جي تهمت لڳائڻ سؤ سالن جي نيڪين کي برباد ڪري ڇڏيندي آهي. (المعجم الكبير للطبراني ج 3 ص 168 حديث 3023) هِن حديث پاڪ مان انهن مڙسن کي عبرت حاصل ڪرڻ گهرجي، جيڪي صرف شڪ جي بنياد تي پنهنجي پاڪدامن گهروارين تي زنا جي تهمت هڻندا آهن. گڏوگڏ اُهي عورتون بہ عبرت حاصل ڪن جيڪي پنهنجي مڙسن جي باري ۾ طرح طرح جون ڳالهيون ڪنديون آهن ايتري تائين جو انهن تي زناڪاريءَ جو الزام هڻنديون آهن ۽ هر طرف ائين چونديون وتنديون آهن، گهر ۾ تہ وقت ڏيندو ناهي، بس پنهنجي "سنگتياڻي" وٽ هوندو آهي، سڀ پئسا انهيءَ کي ڏئي ايندو آهي،

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي هڪ پيرو درود پاڪ پڑهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي. (مسلم)

ان سان "ڪارو منهن" ڪندو آهي وغيره وغيره.

کرلے توبہ رب کی رحمت ہے بڑی
قبر میں ورنہ سزا ہوگی کڑی
صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ڪنهن کي رنڊي چوڻ ڪيئن آهي؟

سوال: اڄڪلهه ڪجهه عورتون ڪاوڙ ۾ اچي هڪ ٻئي کي "رنڊي" جي گار ڏينديون آهن، ان جو ڪهڙو وبال آهي؟

جواب: اها ڳالهه سخت دل ڏڪائڻ واري، تمام وڏي ۽ بُري گار آهي ۽ دوزخ ۾ وڃي وجهڻ واري آهي.

گار جي دنياوي سزا

جيڪي ماڻهو ڳالهه ڳالهه تي گنديون گاريون ڏيڻ جا عادي آهن، اُهي اِهو نه سمجهن ته اُنهن جي ڪا پڪڙ ئي ناهي (رائج ٿيل هر گار لکڻ ممڪن ناهي، ٻه مثال عرض ڪريان ٿو) مثلاً: جيڪڏهن ڪنهن کي ولدُ الزِّنا يا زنا جي اولاد چيو يا ڪنهن پاڪدامن عورت کي زانيہ چئي چڏيو. (جيئن عورتون عام طور تي هڪ ٻئي کي ڪاوڙ ۾ چئي چڏينديون آهن) اهي سڀ تهمتون ۽ حرام و گناهه ڪبيره آهن. هتي اها دليل نه هلندي ته "مون ته ائين ئي چئي چڏيو، منهنجي نيت اها نه هئي." ياد رکو! ان ۾ آخرت جو عذاب ته آهي ئي، دنيا ۾ به ڪجهه صورتن ۾ ان جون سخت سزائون آهن. مثلاً ڪنهن مرد يا عورت ڪنهن پاڪدامن مرد کي زناڪار يا عورت کي زانيہ چئي چڏيو، ته اسلامي عدالت ۾ ڪيس ٿي وڃڻ جي صورت ۾ جيڪڏهن

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: توهان جتي به هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي. (طبراني)

چار اکين ڏٺا گواهه پيش نه ڪري سگهيو ته خود اُن تهمت لڳائڻ واري کي 80 ڪوڙا لڳايا ويندا ۽ اهڙي تهمت لڳائڻ واري جي آئنده ڪنهن معاملي ۾ ڪڏهن به گواهي قبول نه ٿيندي. (اهي احڪام مُحصَن يا مُحصَنہ يعني مسلمان مرد ۽ عورت آزاد، عاقل، بالغ پاڪدامن تي الزام لڳائڻ جا آهن) زنا جي تهمت کي "قذف" ۽ تهمت لڳائڻ واري کي "قاذف" ۽ اسلامي عدالت کان ملڻ واري ان جي سزا کي "حدّ قذف" چوندا آهن، بهرحال زنا جو الزام لڳائڻ واري مرد يا عورت کي صرف به شيون ئي سزا کان بچائي سگهن ٿيون (1) جنهن تي الزام لڳو آهي اهو پنهنجي ڏوهه جو اقرار ڪري وڃي. (2) يا وري تهمت لڳائڻ وارو چار اهڙا گواهه حاڪمِ اسلام وٽ پيش ڪري جن پنهنجي اکين سان مرد ۽ عورت کي زنا ڪندي ڏٺو هجي ۽ اهو ڏسڻ ايترو آسان ڪِٽي آهي ۽ ان جو ثبوت فراهم ڪرڻ ان کان به مشڪل تر، تنهنڪري سلامتي جو رستو اِهو ئي آهي ته جيڪڏهن ڪنهن کي ڪنهن جي زناڪاري جي خبر پئجي به وڃي تڏهن به پردي ۾ ئي رهڻ ڏئي ته جيئن گندگي جتي آهي اُتي پئي رهي. نه ته بڏائي ڇڏڻ جي صورت ۾ جيڪڏهن چار اکين ڏٺا گواهه پيش نه ڪري سگهيو ته "مَقْذُوف" (يعني جنهن تي زنا جي تهمت لڳي) جي مطالبي تي پنهنجي پُٺي تي 80 ڪوڙا کائڻ لاءِ تيار رهي. بهارِ شريعت ۾ آهي: ڪنهن پاڪدامن عورت کي رندي چيو ته اهو قذف آهي ۽ "حد" جو حقدار آهي جو اهو لفظ انهن جي لاءِ آهي جن زنا کي ڏٺو ڪري ورتو آهي. (بهارِ شريعت حصو 9 ص 116)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي كثرت كريو، بيشك هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

شڪ جي بنياد تي الزام نه هڻو

ٿورو اندازو ته لڳايو شريعتِ مطهّره كي مسلمان مرد ۽ عورت جي عزت ۽ آبرو كيتري قدر پياري آهي ۽ انهن جي لج جي حفاظت جو كيڏو زبردست اهتمام فرمايو آهي، بيشك اُهي تمام بُرا ماڻهو آهن جيكي كنهن مسلمان جي باري ۾ صرف شڪ جي بنياد تي يا بُڌل بڌايل عيب ٻين جي آڏو بيان كندا آهن، اُهي اِهو نه سمجهن ته اڄ فرض كريو كو پڇڻ وارو ناهي ته سياڻي قيامت ۾ به كجهه نه ٿيندو. به حديثون ٻڌو ۽ خوفِ الاهي مان ڏڪو:

لوهه جا 80 كوڙا

(1) حضرت عِكرَمه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ فرمائن ٿا: هڪ عورت پنهنجي ٻانهيءَ كي زنا ۾ چيو، (انهي تي) حضرت سيّدنا عبدالله بن عمر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا فرمايو: تو زنا كندي ڏٺو آهي؟ اُن عرض كيو: نه. فرمايائون: وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِهٖ لَتُجْلَدَنَّ لَهَا یَوْمَ الْقِیَامَةِ ثَمَانِیْنَ يعني قسم آهي اُن جي جنهن جي قبضهٔ قدرت ۾ منهنجي جان آهي، قيامت جي ڏينهن ان كري توكي 80 كوڙا هنيا ويندا. (مصنف عبدالرزاق ج 9 ص 320 حديث 18293)

(2) حضرت سيّدنا اِبنُ المُسَيَّب رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمَا فرمايو: جيكو پنهنجي ٻانهيءَ تي زنا جي تهمت لڳائيندو ان كي قيامت جي ڏينهن لوهه جا 80 كوڙا هنيا ويندا. (ايضاً حديث 18292)

عيب لكايو، جنت ماڻيو!

سوال: كنهن جو گناهه معلوم ٿي وجي ته ڇا كرڻ گهرجي؟

جواب: ان جو پردو ركڻ گهرجي، جو شرعي مصلحت كانسواءِ

ڪنهن ٻئي تي ان جو اظهار ڪرڻ وارو گنهگار ۽ جهنم جي عذاب جو حقدار آهي، مسلمانن جو عيب لڪائڻ جو ذهن ٻڌايو ته جيڪو ڪنهن جو عيب لڪائيندو ان جي لاءِ جنت جي بشارت آهي. جيئن ته حضرت سيّدنا ابو سعيد خُدري رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ کان مروي آهي: "جيڪو شخص پنهنجي ڀاءُ جي ڪا برائي ڏسي ان جي پرده پوشي ڪري ته اُهو جنت ۾ داخل ڪيو ويندو." (مسند عبد بن حميد ص 279 رقم 885) تنهنڪري جڏهن به اسان کي معلوم ٿئي ته فلاڻي مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ زنا يا لواطت ڪئي آهي، بدنگاهي ڪئي آهي، ڪوڙ ڳالهايو آهي، واعدي خلافي ڪئي آهي، يا غيبت ڪئي آهي يا ڪوبه اهڙو ڏوهه لِڪي ڪيو آهي جنهن کي ظاهر ڪرڻ ۾ ڪا شرعي مصلحت ناهي ته اسان کي ان جو پردو رکڻ لازم آهي ۽ ٻئي تي ظاهر ڪرڻ گناهه آهي. يقيناً غيبت ۽ عزت خراب ڪرڻ جو عذاب برداشت نه ٿي سگهندو.

عيب ڪولڻ جو عذاب

سوال: غيبت ۽ عزت خراب ڪرڻ جي سزا به بيان فرمائي ڇڏيو؟

جواب: معراج جي رات سرورِ ڪائنات، شاهِ موجودات صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم هڪ منظر هي به ڏٺو ته ڪجهه ماڻهو ٽامي جي ننهن سان پنهنجي چهرن ۽ سينن کي پٽي رهيا هئا. سرڪار مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي پڇڻ تي عرض ڪيو ويو: "هي ماڻهن جو گوشت ڪائيندا هئا (يعني غيبت ڪندا هئا) ۽ ماڻهن جي عزت خراب ڪندا هئا." (سنن ابي داؤد ج 4 ص 353 حديث 4878) وڌيڪ تفصيل جي لاء مكتبة المدينه جو شايع ٿيل ڪتاب "غيبت جون تباهه ڪاريون" هديةً حاصل ڪري ضرور پڙهو.

جادو ٽوٽو ڪرائڻ جو الزام

سوال: اڇڪلهه عامل جي ڳالهين ۾ اڇي رشتيدار هڪ ٻئي جي باري ۾ جادوءَ جو الزام هڻي چڏيندا آهن، اهو ڪيئن آهي؟

جواب: ڪنهن مسلمان تي بهتان هڻڻ حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. عامل جي ٻڌائڻ يا خواب يا فال يا اِسْتِخاري جي ذريعي خبر پوڻ کي شرعي ثبوت ناهي چئبو جو جنهن کي بنياد بڻائي ڪنهن مسلمان جي طرف انهن گناهن کي منسوب ڪري سگهجي. هتي شرعي ثبوت هي آهي يا ته ملزم خود اقرار ڪري ته مون جادو ڪيو يا ڪرايو آهي. يا ٻه مسلمان مرد يا هڪ مسلمان مرد ۽ ٻه مسلمان عورتون گواهي ڏين ته اسان هن کي خود جادو ڪندي يا ڪرائيندي ڏٺو آهي.

بهتان جو عذاب

سوال: جادو ٽوٽو ڪرائڻ يا مختلف قسمن جا الزام هڻڻ واري جي اُخروي سزا ٻه بيان فرمايو ته جيئن مسلمان ڍڄن ۽ توبهه ڪن؟

جواب: ٻه روايتون ملاحظه ڪريو: (1) ٻنهي جهانن جي سلطان، سرورِ ذيشان، محبوبِ رحمٰن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ عبرت نشان آهي: "جيڪو ڪنهن مسلمان جي برائي بيان ڪري جيڪا اُن ۾ موجود ناهي ته اُن کي اللهعَزَّوَجَلَّ اُن وقت تائين دوزخين جي گند، پونءَ ۽ رت ۾ رکندو جيستائين جو هو پنهنجي چيل ڳالهه کان نڪري نه اچي." (يعني اُن جي سزا پوري نه ٿئي) (سنن ابي داؤد ج 3 ص 427 حديث 3597)

(2) امير المؤمنين حضرت مولاءِ ڪائنات، عليُّ المرتضيٰ،

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن کتاب ۾ مون تي درود پاڪ لکيو ته جيستائين منهنجو نالو ان کتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار کندا رهندا. (طبراني)

شير خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم فرمائن ٿا: کنهن بي ڏوهي تي بهتان لڳائڻ آسمانن کان به وزني گناهه آهي. (نوادر الاصول للحكيم الترمذي ج 1 ص 93)

توبهه جون تقاضائون پوريون ڪري وٺو!

سوال: جيڪڏهن کنهن کان الزام هڻڻ وغيره جا گناهه ٿي ويا هجن ته اُهو ڇا ڪري؟

جواب: جيڪڏهن کنهن صرف بدگماني يا اٽڪل اندازي سان يا بُڌل ڳالهين ۾ اچي کنهن تي زنا، لواطت، بدنگاهي، چوري، ڪوڙ، واعدي خلافي، جادو ٽوٽو ڪرائڻ وغيره جو الزام لڳائڻ جي خطا ڪئي آهي ته **الله** عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ توبهه ڪري ۽ جن جن جي سامهون الزام هنيو آهي، اُنهن کي به پنهنجي غلطي ٻڌائي پنهنجي توبهه کان آگاهه ڪري ته جيئن جنهن غريب کي بنا شرعي ثبوت جي ذليل ڪيو آهي، اُنهن جي نظرن ۾ اُن جي عزت بحال ٿي وڃي. جيڪڏهن صاحبِ معامله (يعني جنهن تي الزام لڳايو ويو آهي اُن) کي به معلوم ٿي ويو آهي ته انتهائي شرمساري سان اُن کان به معافي گهري ڪري اُن کي خوش ڪري. هِتي **مَعَاذَاللّٰه** عَزَّوَجَلَّ زانين (۽ امردن سان بُرو فعل ڪرڻ وارن وغيره) جي حوصلہ افزائي ناهي بلڪ اُنهن کي به توبهه جون تمام تقاضائون پوريون ڪرڻ ضروري آهن نه ته دنيا ۽ آخرت ۾ انهن جي لاءِ "قاذف" (يعني زنا جي تهمت لڳائڻ واري) جي مقابلي ۾ وڏيڪ سخت سزائون آهن. ان طرح جا ڏوهاري بلڪ هر طرح جو گناهه ڪرڻ وارا به **الله** عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ توبهه ڪن. حُقُوقُ العِباد جي پامالي جي صورت ۾ انهن جي معافي تلافي جون

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءُ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (کنزالعمال)

تقاضائون ۽ پوريون ڪن نہ تہ جهنم جي عذاب جا حقدار آهن.

کرلے توبہ رب کی رحمت ہے بڑی
قبر میں ورنہ سزا ہوگی کڑی

بدگمانيءَ جي باري ۾ سوال جواب

سوال: دعا يا اجتماعِ ذڪر و نعت ۾ ڪنهن کي روئندو ڏسي اِهو سمجهڻ ڪيئن آهي تہ هي سيني کي ڏيکارڻ لاءِ روئي رهيو آهي!

جواب: اها بدگماني آهي ۽ مؤمن صالح تي بدگماني حرام ۽ جهنم ۾ وڃڻ وارو ڪم آهي. اللہ تبارک و تعالیٰ 15 سيپاري سورة بني اسرائيل جي آيت نمبر 36 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

وَ لَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌؕ اِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ اُولٰٓىٕكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔوْلًا ﴿۳۶﴾

ترجموڪنزالايمان: ۽ ان ڳالهہ جي پٺيان نہ پئو جنهن جي توکي ڄاڻ نہ آهي، بيشڪ ڪن ۽ اکيون ۽ دل سمورن کان پڇا ٿيڻي آهي.

اللہ تبارک و تعالیٰ 26 سيپاري سورةُ الحُجرات جي آيت نمبر 12 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوْا كَثِيْرًا مِّنَ الظَّنِّ ۫ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ

ترجموڪنزالايمان: اي ايمان وارؤ! گهڻن گمانن کان بچو، بيشڪ ڪو گمان گناهہ ٿي ويندو آهي.

حضورِ اڪرم، نورِ مُجسَّم، شاهِ بني آدم، رسولِ محتشم، شافعِ اُمَم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: (انسانو!) بدگماني کان بچو ڇاڪاڻ تہ بدگماني ڪرڻ سڀ کان ڪوڙي ڳالهہ آهي. (بخاري ج 3 ص 446 حديث 5143) ائمہ دين رَحِمَهُمُ اللهُ المبين فرمائن ٿا: گندو گمان گنديءَ دل مان پيدا ٿيندو آهي. (فيض القدير للمناوي ج 3 ص 157 تحت الحديث 2901)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درود پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا. (کنزالعمال)

روئندڙ تي بدگماني ۽ جو نقصان

حضرت سيّدنا مکحول دمشقي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ القوي فرمائن ٿا: "جڏهن توهان کنهن کي روئندي ڏسو تہ ان سان گڏ روئڻ لڳي وجو اها بدگماني نہ کريو تہ هو ماڻهن کي ڏيکارڻ جي لاءِ ائين کري رهيو آهي. مون هڪ ڀيري هڪ شخص کي روئندو ڏسي بدگماني ڪئي هئي تہ هي رياڪاري کري رهيو آهي تہ ان جي سزا ۾ هڪ سال تائين (خوف خدا ۽ عشقِ مصطفيٰ ۾) روئڻ کان محروم رهيس."

(تنبيه المغترين ص 107)

زال مڙس جي غسل ميت جي باري ۾ سوال جواب

سوال: زال پنهنجي مرحوم مڙس کي غسل ڏئي سگهي ٿي يا نہ؟

جواب: صدرُالشّريعہ، بدرُالطّريقہ حضرت علامہ مولانا مفتي محمّد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ القوي فرمائن ٿا: عورت پنهنجي مڙس کي غسل ڏئي سگهي ٿي جڏهن تہ موت کان پهريان يا بعد ۾ کا اهڙي ڳالهہ نہ ٿي هجي، جنهن سان ان جي نڪاح مان نڪري وجي.

(بهار شريعت ج 1 ص 812)

سوال: مڙس پنهنجي مرحومہ زال کي غسل ڏئي سگهي ٿو يا نہ؟

جواب: نٿو ڏئي سگهي. فقهاءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللّٰهُ السَّلام فرمائن ٿا: عورت مري وجي تہ مڙس نہ ان کي وهنجاري سگهي ٿو، نہ ڇُهي سگهي ٿو ۽ ڏسڻ جي منع ناهي. (ايضاً ص 813 ، درمختار ج 3 ص 105)

سوال: ڇا مڙس پنهنجي مرحومہ زال جو منهن ٻہ نٿو ڏسي سگهي؟

جواب: منهن ڏسي سگهي ٿو. بهارِ شريعت ۾ آهي: عوام ۾ جيڪو

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وت منهنجو ذكر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نه پڙهي ته ماڻهن مان اهو كنجوس ترين شخص آهي. (ترغيب و ترهيب)

هي مشهور آهي ته مڙس عورت جي جنازي كي نه كلهو ڏئي سگهي ٿو، نه قبر ۾ لاهي سگهي ٿو نه ئي منهن ڏسي سگهي ٿو اهو بلكل غلط آهي. صرف وهنجاري ۽ ان جي بدن كي بنا ركاوٽ هٿ لڳائڻ جي منع آهي. (بهارشريعت ج اول ص 812)

سوال: مڙس پنهنجي زال كي نه ٿو وهنجاري سگهي جڏهن ته زال پنهنجي مڙس كي وهنجاري سگهي ٿي، ان ۾ كهڙي حكمت آهي؟

جواب: مڙس جو مرڻ كان فورًا بعد نكاح ٽٽي ويندو آهي جڏهن ته عورت جو عدت تائين كجهه احكامن ۾ نكاح باقي رهي ٿو. منهنجا آقا اعليٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا: مڙس وفات كان پوءِ پنهنجي عورت كي ڏسي سگهي ٿو پر ان جي جسم كي چهڻ جي اجازت ناهي، ان لاءِ جو موت واقع ٿي وڃڻ سان نكاح ٽٽي ويندو آهي ۽ عورت جيستائين عدت ۾ آهي پنهنجي مرده مڙس جو بدن چهي سگهي ٿي ان كي غسل ڏئي سگهي ٿي جڏهن ته ان كان اڳ بائن (يعني اهڙي طلاق جنهن ۾ ٻيهر نكاح جي ضرورت هجي صرف رجوع كرڻ سان كم نه هلي سگهندو هجي) نه ٿي چكي هجي ان لاءِ جو عدت جي سبب عورت جي حق ۾ ان جو نكاح باقي رهندو آهي.

(فتاويٰ رضويه شريف ج 22 ص 234)

يا ربِّ مصطفيٰ عَزَّوَجَلَّ **بطفيل مصطفيٰ** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **اُمّهَاتُ المؤمنين** ۽ **بيبي فاطم** رَضِیَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُنّ جو واسطو اسان جي تمام اسلامي ڀينرن كي حياء جي چادر نصيب كر ۽ حقيقي مدني برقعي سان گڏ شرعي پردو كرڻ نصيب فرماءِ منهنجي ۽ تمام اُمّت جي مغفرت فرماءِ. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

ماخذ ۽ مرجع

ڪتاب جو نالو	مطبوعه	ڪتاب جو نالو	مطبوعه
قرآن مجيد	مكتبةالمدينه باب المدينه كراچی	محيط برهاني	دار احياء التراث العربي بيروت
كنز الايمان مع خزائن العرفان	مكتبةالمدينه باب المدينه كراچی	بدائع الصنائع	دار احياء التراث العربي بيروت
تفسير مدارک	دار المعرفة بيروت	تبيين الحقائق	دار الكتب العلمية بيروت
تفسير درمنثور	دارالفكر بيروت	درمختار و ردالمحتار	دار المعرفة بيروت
تفسيرات احمديه	پشاور	الهداية	دار احياء التراث العربي بيروت
روح البيان	كوئٹه	فتاويٰ عالمگيريه	دارالفكر بيروت
تفسير سورة يوسف	فضل نور اكيڈمي	مفاتيح الجنان	بيروت
نور العرفان	پير پائي اينڈ كمپني لاهور	فتاويٰ خيريه	باب المدينه كراچي
صحيح بخاری	دار الكتب العلمية بيروت	فتاويٰ رضويه	رضا فائونڈيشن لاهور
صحيح مسلم	دار ابن حزم بيروت	فتاويٰ امجديه	مكتبة رضويه كراچي
سنن ترمذی	دارالفكر بيروت	فتاويٰ ملک العلما	المجمع الرضوي بريلي
سنن ابي داؤد	دار احياء التراث العربي بيروت	فتاويٰ نعيميه	مكتبه اسلاميه
سنن ابن ماجه	دار المعرفة بيروت	وقار الفتاويٰ	بزم وقار الدين كراچي
مسند امام احمد	دارالفكر بيروت	فتاويٰ فيض الرسول	شبير برادرز لاهور
السنن الكبريٰ	دار الكتب العلمية بيروت	بهار شريعت	مكتبةالمدينه باب المدينه كراچی
المعجم الكبير للطبراني	دار احياء التراث العربي بيروت	احكام شريعت	مكتبةالمدينه باب المدينه كراچی
المعجم الصغير للطبراني	دار الكتب العلمية بيروت	الملفوظ	مكتبةالمدينه باب المدينه كراچی
الترغيب والترهيب	دار الكتب العلمية بيروت	احياء علوم الدين	دارالصادر بيروت
الجامع الصغير للسيوطي	دار الكتب العلمية بيروت	اتحاف سادة المتقين	دار الكتب العلمية بيروت
المستدرک للحاكم	دار المعرفة بيروت	كيمياءِ سعادت	تهران
شعب الايمان	دار الكتب العلمية بيروت	مكاشفة القلوب	دار الكتب العلمية بيروت
مصنف عبدالرزاق	دار الكتب العلمية بيروت	تذكرة الاولياء	انتشارات گنجينه تهران
كنزالعمال	دار الكتب العلمية بيروت	تنبيه المغترين	دارالبشائر بيروت
سنن دارقطني	مدينة الاولياء ملتان	تنبيه الغافلين	دار الكتب العربي بيروت
تاريخ بغداد	دار الكتب العلمية بيروت	روضُ الرّياحين	دار الكتب العلمية بيروت
الفردوس بماثور الخطاب	دار الكتب العلمية بيروت	بحر الدموع	دار الفجر دمشق
مجمع الزوائد	دار الفكر بيروت	الرسالة قشريه	دار الكتب العلمية بيروت
فيض القدير	دار الكتب العلمية بيروت	المواهب اللدنيه	دار الكتب العلمية بيروت
الكامل في ضعفاء الرجال	دار الكتب العلمية بيروت	اخبار الاخيار	فاروق اكيڈمي
مرقاة المفاتيح	دار المعرفة بيروت	مدارج النبوة	مركز اهلسنت بركات رضا
اشعة اللمعات	كوئٹه	كتاب الكبائر	پشاور
مراة المناجيح	ضياءُ القران پبليكشنز لاهور	جذب القلوب	شبير برادرز لاهور
حلية الاولياء	دار الكتب العلمية بيروت	تلبيس ابليس	بيروت

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

سُنّت جون بهارون

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ تبليغِ قرآن ۽ سُنّت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ **دعوتِ اسلامي** جي مهڪندڙ مدني ماحول ۾ بڪثرت سُنّتون سکيون ۽ سيکاريون ويندیون آهن. اوهان کي به پنهنجي پنهنجي شهر ۾ **دعوتِ اسلامي** جي ڏينڊڙ هفتيوار سنّتن ڀريي اجتماع ۾ سڄي رات گذارڻ جي مدني التجا آهي. عاشقانِ رسول جي **مَدَني قافلن** ۾ سنّتن جي تربيت جي لاءِ سفر ۽ روزاني **فڪرِ مدينه** جي ذريعي **مَدَني انعامات** جو رسالو پوري ڪري هر مهيني پنهنجي شهر جي ذميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو. اِن شآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ ان جي برڪت سان پابندِ سنّت بڻجڻ، گناهن کان نفرت ڪرڻ ۽ **ايمانجي حفاظت** جو ذهن بڻجندو، هر اسلامي ڀاءُ پنهنجو هي مدني ذهن بڻائي ته "مون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح **جي ڪوشش ڪرڻي آهي**" اِن شآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ پنهنجي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ **مَدَني انعامات** تي عمل ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ **مَدَني قافلن** ۾ سفر ڪرڻو آهي. اِن شآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ

عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محلہ سوداگران پراڻي سبزي منڊي
باب المدينه ڪراچي فون نمبر : 91 -90- 34921389 -021